

151
303

MİM. 19000 TL

YILDIZ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

HADİKATÜ'L CEVAMİ'YE GÖRE
BOĞAZIN RUMELİ KIYISINDAKİ
CAMİ VE MESCİTLERİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Mimar.Yeşim Köprülü

İSTANBUL, 1988.

com p.

YILDIZ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

HADİKATÜ'L CEVAMİ'YE GÖRE
BOĞAZIN RUMELİ KIYISINDAKİ
CAMİ VE MESCİTLERİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Mimar.Yeşim Köprülü

İSTANBUL, 1988.

İÇİNDEKİLER

ÖZET

SUMMARY

HADİKATÜ'L CEVAMİNİN ÖNSÖZÜ

Sayfa No

I. GİRİŞ	1
I. HADİKATÜ'L CEVAMI'DEKİ SIRAYA GÖRE CAMİ VE MESCİTLER	2-164
1. Büyük Beşiktaş Cami	3-9
2. Beşiktaş İskelesi Mescidi	10
3. Hayreddin İskelesi Mescidi	11-13
4. Arap İskelesi Mescidi	14-16
5. Vişnezade Mescidi	17-21
6. Süleymaniye Cami	22
7. Maçka Mescidi	23-26
8. Ekmekçibaşı Mescidi	27-29
9. Uzuncaova Mescidi	30-32
10. Sormagir Odaları Mescidi	33-37
11. Abbas Ağa Cami	38-42
12. Hazinekar Ağa Cami	43
13. Topal Hoca Mescidi	44
14. Sinan Paşa Mescidi	45
15. Çanakçı Limanı Mescidi	46
16. Kılıç Ali Paşa İskelesi Cami	47-52
17. Beşiktaş Mevlevihanesi Mescidi	53-57
18. Hanım Kadın Mescidi	58
19. Yahya Efendi Mescidi	59-70
20. Gazali Mescidi	71-75
21. Ortaköy Cami	76-79
22. Meleki Hatun Mescidi	80
23. Defterdarburnu Cami	81-85
24. Kurçeşme Cami	86-89
25. Bebek Cami	90
26. Kayalar Mescidi	91-94
27. İskele Mescidi	97-104

	<u>Sayfa No</u>
28. Fenârî Mescidi	105-107
29. Arpa Emini Mescidi	108
30. Torluk Dede Mescidi	109
31. Hamam Mescidi	110-114
32. Balta Limanı Mescidi	115-120
33. Emirgûnoğlu Mescidi	121-128
34. Derviş Reis Mescidi	129
35. Kürekçibaşı Mescidi	130-132
36. Çavuş Mescidi	133-135
37. Neslişah Mescidi	136-139
38. Osman Reis Cami	140-143
39. Ali Paşa Cami	144
40. Molla Çelebi Cami	145-146
41. Hacı Osman Cami	147
42. Hasan Paşa Mescidi	148-149
43. Cerrah Mahmut Efendi Cami	150-153
44. Kara Kethüda Cami	154-162
45. Ali Kethüda Cami	163
46. Karakaş Mescidi	164
47. Valide Cami	

III. HADİKATÜ'L CEVAMI'NİN YAZILMASINDAN SONRA YAPILAN CAMİLER.

	165-211
1. Dolmabahçe Cami	166-169
2. Hamidiye Cami	170-175
3. Ertuğrul Cami	176-181
4. Serhazin Süleyman Amber Ağa Cami	182
5. Küçük Mecidiye Cami	183-185
6. Ortaköy Cami	186-195
7. Teşrifatçı Hacı Mahmut Cami	196
8. Neşet Ağa Cami	197
9. Tefikiye Cami	198-201
10. Bebek Cami	202-204
11. İtfaiye Cami	205

	<u>Sayfa No</u>
12. Yeni Cami	206
13. Merkez Cami	207
14. Gümrükçü İshak Ağa Cami	208
15. Yenimahalle Cami	209
16. Yusuf Ağa Cami	210
17. Ulu Cami	211
IV. LİSTELER	212-217
1. Hadikatü'l Cevami'de adı geçen ve günümüzde halen ibadete açık camilerin listesi.	213
2. Hadikatü'l Cevami'de adı geçen, fakat günümüzde mevcut olmayan camilerin listesi.	214
3. Günümüzde ibadete açık olan camilerin listesi.	215-216
4. Mimar Sinan Yapıları.	217
V. TABLOLAR	218-223
VI. HARİTALAR	224-238
VII. SONUÇ	239-240
VIII. KAYNAKLAR	241-242
IX. DİZİN	243-244
X. ÖZGEÇMİŞ	245

ÖZET

Bu çalışmada Hafız Hüseyin Ayvansarayî'ye ait, 1864 tarihli Hadikatü'l Cevami adlı eserin bir bölümünün günümüz türkçesine çevirisi yapılmıştır. Ayrıca,coğrafi konum olarak, İstanbul Boğazı'nın Rumeli kıyısını kapsayan bu bölümde, adı geçen cami ve mescitlerin günümüzdeki durumları incelenmiştir. Kitabın yazılmasından sonra yapılan camiler ise, ayrı bir bölüm halinde çalışmaya ilave edilmiştir. Böylelikle, bölgenin tümünü içeren bir envanter oluşmuştur. Sonuçlar, tablo ve haritalar ile gösterilmiştir.

Bu tez, Hadikatü'l Cevami'nin günümüz türkçesine çevirisi ve buna bağlı olarak yapılan envanter çalışmasının son kısmını oluşturmaktadır. Böylece, Hadikatü'l Cevami gibi önemli bir tarihi kaynak ile, tüm İstanbul'u içeren cami ve mescit envanteri araştırmacıların istifadesine sunulmuştur.

Lisanüstü tez çalışmamı yapabilecek seviyeye gelmemi sağlayan, Prof.Turgut Övünç'e, tez danışmanım Doç.İsmet Ağaryılmaz'a ve Mimarlık Tarihi ve Rölöve-Restorasyon Anabilimdalı'na mensup diğer hocalarıma teşekkür ederim. Ayrıca tüm çalışmam boyunca, engin bilgi ve tecrübesi ile bana yol gösteren, tez yürütücüm, değerli hocam, Y.Mim.Arkeolog Lemi Ş.Merey'e ve bana her zaman destek olan sevgili babam Ziyat Köprülü'ye şükranlarımı sunarım.

Mimar

Yeşim Köprülü

SUMMARY

In this study I translated the part of the book which name is Hadikatü'l Cevami, master piece of Hafız Hüseyin Ayvansarayî - 1864, about the European cost of Bosphorus into spoken Turkish. I studied the present situations of the mosques and mescits and added a new part for ones which was built after the book. And an inventory work that is results were showed by maps and tables appeared.

This thesiz is the last translated part of the book, Hadikatü'l Cevami and by this way an important historical source which contains the hole mosques and mescits of İstanbul will be completed and will be ready for the use of investigators who realeted with this subject.

HADİKAT-ÜL CEVAMÎ'NİN ÖNSÖZÜ

işbu hadikatül-cevamî nam kitabın cem'i ve tertibine himmet ve sarfı mekderet eden hafız hüseyin efendi bir hacı ismail elayvansarâyi merhum ancak müstakim zade merhumun sai ve ikdamı sebebiyle bu eseri celile muvaffak olmuştur lâkin kayd ve beyan eylediği cevâmî ve medârîs ve tekâyanın ekserisinde ihtisar etmiş olduğundan belki çok mevada zaşeryab olmadığı fehmolunur binaenaleyh bu abdi aciz ve naciz işbu kitabı asıl nüshasından tahrir ettiğimde tevarihî saireye nazar olunarak bulunan mevaddı sahihenin bazısı derûnu kitaba kayd ve bazısı dahî ezyad olmağ-la esseyid ali satı nâcizin dahî bu kitap vesilesiyle ismi acizanesi tezekkür olunmak ümidiyle bestî makalâta mücaseret kılındı yümnü teâli tebyiz olundukda bir eseri celîl olacağı nümâyândır bin ikiyüz kırksekiz senesinden elli üç senesi evahirine gelinceye dek bazı mecmuayı muteberelerde ve mevsukelrivaye tarihlerde manzuru acizanem olan rivâyât şimdilik tahrir olunan vukuatı eslâf ile iktifa olundu

GİRİŞ

İstanbul Boğazının Rumeli Kıyısında, Dolmabahçe ile Rumelikavak'ı arasında kalan bölgedeki tüm cami ve mescitlerin yerleri belirlenmiş ve günümüzdeki durumları tespit edilmiştir. Bu tespitlerde yapılar görünüş olarak incelendiği gibi, aynı zamanda plan açısından da irdelenmiştir.

Çalışmaya Hadikatü'l Cevami'nin, bahis edilen coğrafi bölgesini kapsayan kısmının tercümesi ile başlanmış ve ilk bölümde, metinde geçen cami ve mescitler, kitaptaki sıralama ile verilmiştir. İkinci bölümde ise Hadikatü'l Cevami'nin yazılmasından sonra inşaa edilmiş camiler incelenmiş ve yapılar metinde, coğrafi bir sıralama ile geçmiştir.

Sonuçlar ise son bölümde listeler ve tablolar halinde gösterilmiştir.

II. HADİKATÜ'L CEVAMI'DEKİ SIRAYA GÖRE CAMİ VE MESCİTLER

H.II.(90/1) BEŞİKTAŞ CAMİİ KEBİRİ

bânisi kaptan sinan paşadır ki mihrimâh sultan binti sultan süleyman hân'ın zevci rüstem paşanın biraderidir mehmed paşâyı tavil 955 tarihinde rumeli beylerbeğisi oldukta yerine mûmâileyh sinan paşa kapudânı deryâ olmuştur mahalli mezbûrda câmi ve medrese binâsına sarfı himmet edüp, lâkin tekmil olmazdan iki sene evvel rahmeti hakka vâsıl olup üsküdar iskelesinde vâki mihrimah sultan câmiî şerifinin mihrabı önünde medfundur kız memi nâm reîsül küttâbı zamân sihri mehmed efendi merhûmun paşâyı mûmâileyhin vefâtına söylediği tarihtir

- * verir âhar fenâyâ felek teni *
  - * nûh dahî olursa keştibân *
  - * her kaçan dem çeke nihengi ecel *
  - * katre gelmiye ana ummân *
  - * yûsufu sâni idi ahbâba *
  - * görünürdü adûv gözüne sinân *
  - * sihriyâ gel duâi hayr idelim *
  - * rûhu pâkini şâd ide süphân *
  - * hâtıfı gayb dedi târihin *
  - * daldı rahmet denizine kapudân * 961
- câmi mezbûrun tâk'ı dergâhında mestûr hitâmı salis ve sitteyn tesmîyedir 963 bunun yerine piyale paşâyı evvel kapudânı deryâ olmuştur câmi mezbûrun mahfeli hümâyûnu ve medresei âliyesi ve haricinde favkânî mektebi ve medresesi meydanında yekpâre bir mermerden çâr köşe şadırvanı vardır ki etrafında bu tarih yazılıdır
- * bir kerîm idi sebîlullâhda *
  - * kıldı mâlen mâr cârî veş sebîl *
  - * bir nice hayre sebep oldu bugün *
  - * âna rahmet eyliye yarın celîl *
  - * ehli cennettir denilse hak dürür *
  - * oldu âsârı ana çünküm delîl *
  - * kapudân ve mirimirân idi hem *
  - * kılmuş idi kâfiri gâyet zelîl *
  - * yûsufu sâni disem nola âna *
  - * ki andadır hulki hüsnü haseni celîl *
  - * merve çıksın diye ehli safâ *

* ka'bede zemzem seb'el etti hal'el *

* sihriyâ hâtıf dedi târihini *

* çeşmei âb'ı hayât'ı selseb'el * 963

ve medresenin iki safasının sol tarafındaki sofada vâki abdest musluklarının bânisi ağâyı dârüssaâde şeyhül harem elhâc beşir ağadır ağâyı mezbûrun ebâ eyyüb ensârî radiyallâhu tealâ anh civarında medfün olduğu ve istanbulda bir câmiî şerîf binâ eylediği bârâda zikrolunmuştur bu câmiî şerîf eşmasından şeyhülhâc mustafa rızâ efendi merhûmun mülk hânesi kendi zâviyesi olup câmiî mezbûrun sol tarafında mahkeme mukabilinde vâkidir türbesi dahî andadır vefâtına nakşibendîi beşiktaşî 1159 terkibi târih vaki' olmuştur şeyhi mezbûr filasıl âsitânedeki hüdayî şeyhlerinden selâmî ali efendi halifesi odabaşı şeyhi denilmekle mâruf orta camii vâizi fenâyî şeyh mustafa efendi merhumun tarîki celvetiyede halifesi olmuş iken edirne mezâyihinden arabzâde eşşeyh mehmed efendi nakşibendîden ahzi nisbet ve hatmi hâcegâne me'zûn olmuşlardır ki ilel evkat hatmi şerife müdâvim olup ba'de mahdumları eşşeyh mehmed siddik efendi iki tarikin âyinlerini dahî isneyn günlerinde badelfahur icrâ ederler idi mûmâileyh arabzâdenin vefâtı 1165 senesinde vuku' bulmuştur ve mezbûr şeyh mehmed siddik efendi senesinde dârü bekaaya rahlet eyledi ve câmiî mezkûrun sol tarafında olan mezaristanda tersâne kethüdâsı mustafa paşa zâde abdülkaadir paşa medfundur fî 1163 câmiî mezbûrun mahallesi vardır

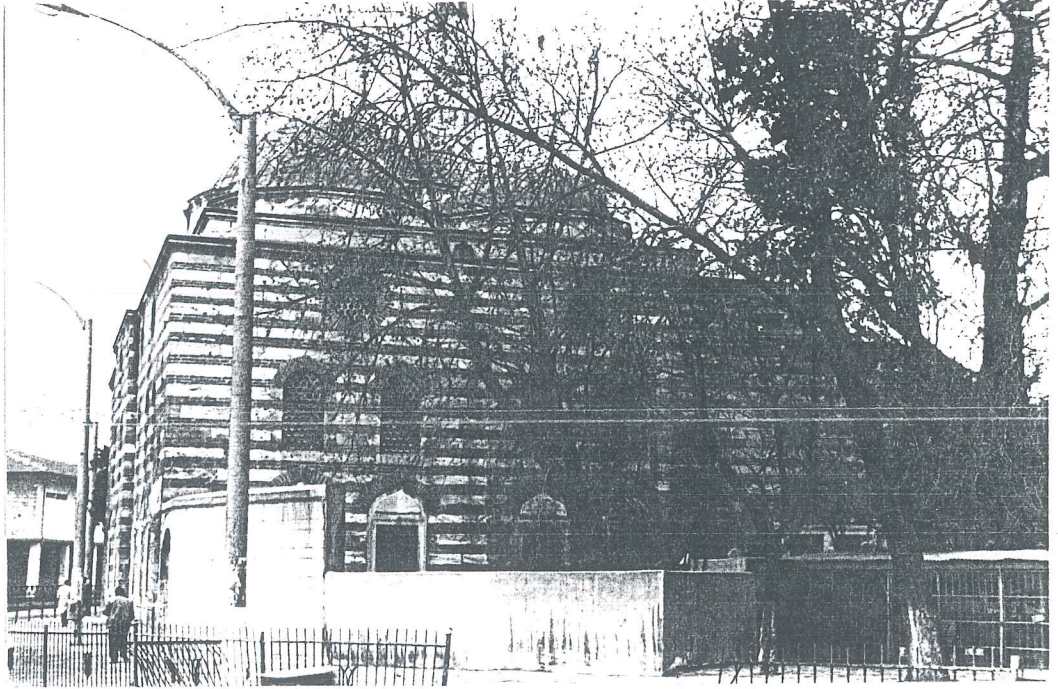
BÜYÜK BEŞİKTAŞ CAMİİ

Yaptıranı Kaptan Sinan Paşadır. Sinan Paşa, Sultan Süleyman Han'ın kızı Mîhrimah Sultan'ın kocası, Damat Rüstem Paşa'nın kardeşidir. Uzun Mehmet Paşa 1548 (955 H) tarihinde Rumeli Beylerbeyi olunca onun yerine kaptanı derya olmuştur. Beşiktaş'taki camii ve medresenin inşasına başlamış ancak tamamlanmasından iki sene evvel Hakkın rahmetine kavuşmuştur. Üsküdar iskelesindeki Mîhrimah Sultan Camiinin mihrabı önünde gömülüdür.

Adı geçen camii'nin kapı kemeği üzerindeki bitiş tarihi 1555 tir. (963 H.)

Sinan paşadan sonra Piyale paşa kaptanı derya olmuştur. Camii'nin hünkar mahfeli ve medresenin dışında iki katlı mektebi ve medresesi içinde tek parça memerden yapılmış dört köşeli bir şadırvan vardır. Medresenin iki

sofasından sol tarafındaki sofadaki abdest musluklarını saray ağalarından Hacı Beşir Ağa tarafından yaptırılmıştır. Caminin sol tarafındaki kabristanda tersane kethüdası Mustafa Paşa'nın oğlu, Abdülkadir Paşa gömülüdür. 1749 (1163.) Caminin mahallesi vardır.

BÜYÜK BEŞİKTAŞ CAMİ
SİNAN PAŞA CAMİ

Beşiktaş'ta, Çırağan caddesi ile, Barbaros bulvarınının kesiştiği yerdedir. Mimar Sinan'ın eseridir.

Sinan Paşa tarafından, yapımına 1550 yılında başlatılmış ve onun ölümüyle bir müddet duraklamışsa da 1555 yılında bitirilmiştir¹. Sinan Paşa Cami, bildiğimiz kadarıyla bir hasara uğramadan günümüze ulaşmış bir yapıdır². Önemli bir yangın geçirdiğini, depremden zarar gördüğünü gösteren bir belge yoktur³. Yalnız 19.yy'da köklü bir onarım gördüğü, kalemişi bezemelerden anlaşılmaktadır⁴.

Mimar Sinan, bu camide, orta kubbesi altıgen tabana oturan cami türünün ve aynı zamanda tek avluyu paylaşan cami-medrese ikilisinin ilk denemesini yapmıştır⁵.

Mihraba paralel yönde gelişmiş dikdörtgen planlı yapıyı bir büyük ve iki yanında iki küçük kubbe örter. Bir minaresi vardır. Ortasında şadırvanın bulunduğu ve etrafında medrese odalarının sıralandığı avlunun, güney ucunda cami yer alır. Mihrap cephesiyle, yan cephelerin düzeni aynıdır. Duvar örgüsü 3 sıra tuğla, 1 sıra kesme taştır. Cephelelerdeki ortak hususiyet, hemen saçak kornişi altında sıralanan dairesel pencerelerdir. Bunların alt sırasında, sivri kemerli alan dışlıklı pencereler yer alır. Zemin kat hizasında ise, üzerlerinde hafifletme kemerleri olan taş söveli dikdörtgen pencereler sıralanmıştır. Bunların lokmal demir şebekeleri vardır.

Sinan Paşa Caminin orta kubbesi 12.60 m. çapındadır. Bu kubbe kible yönünde beden duvarına, arkada dikdörtgen, yanlarda altıgen kesitli ayaklara oturur.

Aynı altıgen ayaklara basan kemerler, yan kısımları ikişer kare birime böler. Bunlar küçük kubbeler; yan kısımlar ve orta kubbe arasında kalan üçgenler, merkezleri kubbeli tonozlarla örtülmüştür. Enlemesine örtülmüş ibadet hacminin küzeyinde beş gözlü bir kapalı kısım

---

1. Kuran, Mimar Sinan, s.99

2. İbid.

3. İbid.

4. İbid.

5. İbid., s.97

daha yer alır. Narteksi andıran bu ön bölümün aslında son cemaat revakı olduğu, sonradan önüne duvar çekilip, cami ile arasındaki duvarda kemerlerle yırtılarak şimdiki durumunu aldığı bellidir¹. Gerek minarenin yeri, gerekse revakın önünü kapatan duvarın ince yapısı konuya şüpheye yer bırakmayacak biçimde açıklık kazandırır².

Caminin şadırvan avlusu, çamiye paralel kenarda yedi, camiye dik kenarda dört açıklıklı, revaklarla çevrelenmiştir. Revak sütunları taş kemerlerle geçilmiş, revakların üzeri ahşap çatıyla örtülerek kiremit kaplanmıştır. Avluya iki yan kapıdan girilir. Medreseyi oluşturan hacimler kapıların kuzeyinde birer eyvan ve oniki oda ile mihrap aksı üzerinde arka bahçedeki tuvaletlere geçit veren tonozlu dehliz ile iki simetrik kanata ayrılmıştır.

Caminin tüm tezyinatı kalem işidir. Mihrabı mermer, minberi ise ahşaptır.

Caminin, 19.yy'da geçirdiği ilk onarımda bir duvar ile revakın önü kapatılmıştır. Bundan sonra 1936 yılında bir müdahale yapılmıştır, ve hünkar mahfeli yıktırılarak, sol taraftaki kapı iptal edilmiş, pencere haline getirilmiştir³. Aynı sene hazire de düzenlenmiştir. Son olarak 1960'lı yıllarda Vakıflar genel Müdürlüğü'nce, onartılmıştır⁴. Bugün medrese odaları kurs dershanesi ve idari büro olarak kullanılmaktadır. Bakımlı olduğu gözlenmiştir.

(İnceleme tarihi, Aralık 1987)

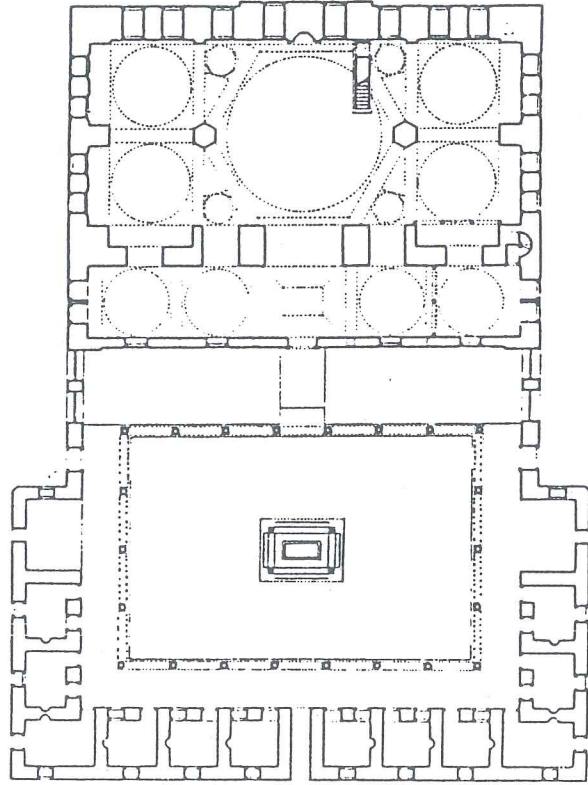
1. Kuran, Mimar Sinan, s.99

2. İbid.

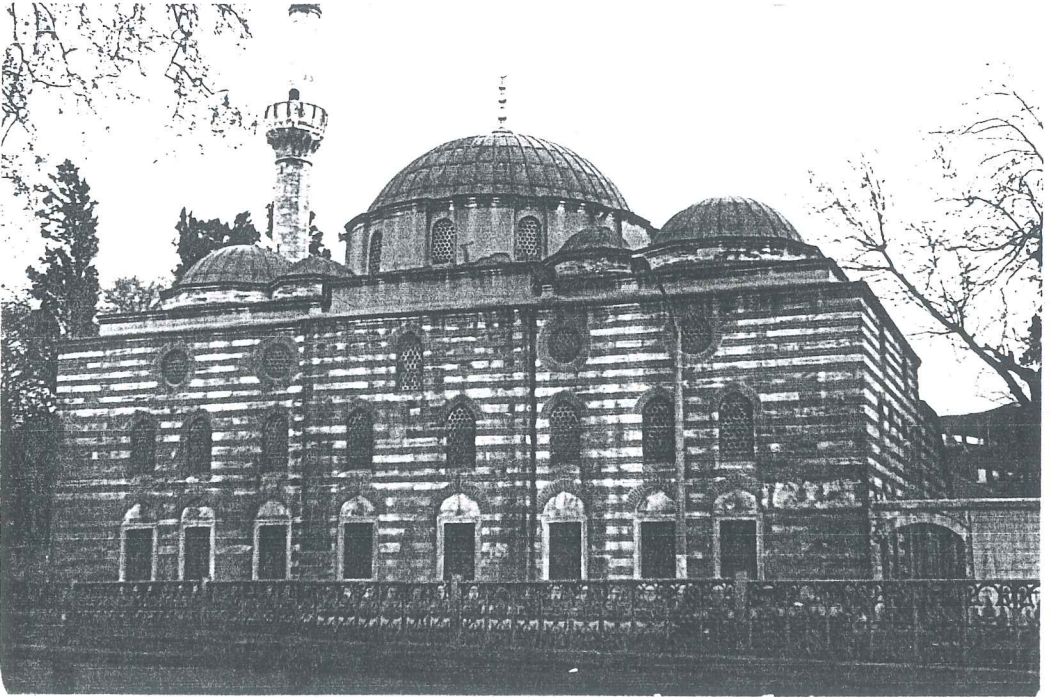
3. Rakunt, Sinan Paşa Cami, s.42

4. Kuran, Loc.cit.

BÜYÜK BEŞİKTAŞ CAMİ
(SİNAN PAŞA CAMİ)

0 5 10 15 m

Sinan Paşa Cami mihrap cephesi

H.II.(92/2) BEŞİKTAŞ İSKELESİ MESCİDİ

mescidi mezbûr fevkanidir bânisi mektûbî kalemi hulefâsından mehmed sâdık efendidir devri sultan abdülhamid hân evâiline yetişmiştir kendi üsküdar da medfundur mahallesi yoktur

BEŞİKTAŞ İSKELESİ MESCİDİ

İki katlı bir mescittir. Yaptıranı Mehmet Sadık Efendi'dir. Kendisi Sultan I.Abdülhamit devrinde yaşamıştır. Mezarı Üsküdar'dadır. Mahallesi yoktur.

BEŞİKTAŞ İSKELESİ MESCİDİ

Beşiktaş'ta vapur iskelesi yakınında, Barbaros Hayrettin türbesinin yanında idi¹.

I.Abdülhamit devrinde² yaşamış olan Mehmet Sadık Efendi tarafından yaptırılmıştır³. Mimarı belli değildir.

İki katlı olan mescidin⁴, ahşap mı yoksa kâgir mi olduğu hakkında hiç bir bilgi ve kayıt bulunamamıştır. Mescit, Hayrettin Paşa türbesinin etrafını temizlemek amacıyla yapılan çalışmalar esnasında yıktırılmıştır⁵.

1. Koçu, Istanbul Ansiklopedisi, C.2, s.2582

2. I.Abdülhamit devri 1725-1789

3. Ayvansarayî, Hadikatü'l Cevami, C.2, s.92

4. İbid,

5. Koçu, loc.cit.

H.II.(92/3) HAYRETTİN İSKELESİ MESCİDİ

bânisi kapudânı meşhûr hayreddin paşâyı gâzî'dir müşârileyhin ismi hızır olup badehu hayreddin lafzı ile mülekkab kılınmıştır ve mahalli mezbûrda bir medresei âliyesi olup mescidi mezbûr bu medresenin ders-hânesidir müşârileyh dokuzyüzkırk senesinde cezâyirden gelüp kemankeş ahmed bey üzerine kapudân olup 953 senesinde vefât idüp beşiktaş meydanında olan türbei mahsusasına defn olundu (mat reisülbahr) târihi vefâtıdır. paşâyı mezbûr musannai kirâmdan bir pîri mücâhid olup devri sultan süleyman hânı gâzî'de fevkalade izaz ve ikrâm olunmuştur hattâ hüdâvendigârı müşârileyh hazretleri mûmâileyhin tercümeihâl ve ahvâli cihâdını talep buyurmağla ol vakte gelinceye dek serencâmını yazdırup hâkipâyı hümâyûna irsâl eylemiştir pederi yâkup ağa sipahi olup 866 senesi fatih sultan mehmed hân hazretlerinin midilli ceziresini fethinde beraber bulunup badehu cezîrei mezbûrede iskân etmekle ishak ve oruç ve hızır ve ilyas nâm dört adet evlâdı dünyaya gelmiş ve ba'dezzemân bunlar ticâret etmek üzere oruç ile bir gemiye suvâr olarak şam trablusu ve iskenderiye taraflarına gidüp gelür iken rodos reyâsı önlerine çıkup esnâyı mukabelede ilyas şehid ve hızır esir ve oruç halâs olup ishak dahî midillide kalmış idi mezbur hızır nice zaman esirlikde kalup ba'del halâs şehzâde sultan korkud olzaman antalyada olmağla andan istizân ederek onsekiz oturak bir gemi ile korsanlığa çıkup nice gemiler şikâr ve nice cezireler gârât eyledikten sonra sultan selim hânı kadîm hazretleri cülûsundan müşârileyh korkud sultan şehid ve akdenizde olan islâm korsanları dahî seferden men' olunmakla mûmâileyh birâderi oruç ile cerbe adasında buluşup iki birâder bilittifak gazâ kasdiyle tunus'a varub orada vâli bulunan benî-hafz'dan bir mahal talep ettiklerinde binâen halkulvaad kalesini bunlara me'vâ tâyiş ettti ba'de bunlar nice gazâlar idüp nice kaleler feth ettikleri misillû cezâyiri cennetmekân sultan selim hânı kadîm hazretleri zabt ettiği esnada hızır'ın pek çok yararlığı müşâhede olunmağla oraya ibtidâ vâli tâyin olunmuş ve tunus'un dahî fethinde şayânı takdir hidemâti kesîre vücuda getirmiştir ve biraderleri ishak ile oruç telemsan cenginde şehid olmuşlardır rahmetullâhi tealâ ecmaîn rivayet olduğuna göre paşâyı müşârileyh âşinâyı havâsı kur'âniye bir zât olmağla vakti iktizâda talep ettiği rüzgarın hububu yahut teskini için bir parça kağıt yazup deryâyâ ilkaa eyledikte matlubuna zaferiyâp olur

imiş tafsili hidemâti pesendîdesi tevârihde mesturdur türbesinin tâk'ı bâlâsında bu vechile yazılmıştır hâzâ türbei cezâyir ve tunus fâtihî merhûm gâzî hayreddin paşa rahmetullâhı aleyh ve istanbulda vâki' meşhur çinili hamam müşârileyhin asârı hayriyesindedir vefatından sonra mehmed paşâyı tavîl mirimiranlık ile kapudân olup trablusgarbı fethetmiştir tafsili kendi câmiinde zikrolundu ve hayreddin paşanın selefi ahmed bey kavıyyülciam bir adam imiş hattâ iki parmağına iki koyunu takup yüzülünciye dek tuttuğu mervîdir ve kemankeşlikte dahî mehâreti olup okmeydanında garbî menzili vardır hayreddin paşa kapudân oldukda mîri mûmâileyh çok geçmeyup vefât etmiştir akdenize fakat bir seferi olup bâzı mahalleri gârât etmişti

BEŞİKTAŞ'IN SEBEBİ TESMİYESİ

merhum hayreddin paşa akdenize azimet edeceği vakit gemiler bu mahalle lengerendâz oldukda halatları bağlamak için sâhili deryâyı beş adet taş direk vaz' eylemişti nîce zaman keştîler ol direklere rabıtla zabt olunduğundan beştaş nâmiyle mevsüm iken mürûru zamanla beştaş beşiktaş'a mübeddel olmağla mahalli mezkûr hâlâ beşiktaş unvâniyle müştehirdir bundan başka rivâyeti uhrâ dahî vardır camii mezkûrun mahallesini yoktur

HAYRETTİN İŞKİLESİ MESCİDİ

Yaptıranı meşhur kaptan, gazi Hayrettin Paşa'dır. Paşanın ismi Hızır iken, bilahere Hayrettin olarak anılmıştır. Beşiktaş'ta, bir büyük medresesi mevcut olup, adı geçen mescit bu medresenin dershanesidir.

Hayrettin Paşa 1533 senesinde (940 H.) Cezayir'den gelip, Kemankeş Ahmet Bey'den sonra, kaptan oldu. 1546 senesinde (953 H.) öldü. Beşiktaş meydanındaki türbesinde gömülüdür. Sultan Süleyman Han zamanında, sultanın lütuf ve takdirlerini kazanmıştır. Sultanın arzusu üzerine hayat hikayesini ve o zamana kadar olan macera ve harplerini yazıp, sultana surmuştur.

HAYRETTİN İSKELESİ MESCİDİ

Beşiktaş'ta, Barboros Hayrettin Paşa tarafından yaptırılmıştır¹. Aslında mescit, Hayrettin Paşa'nın banisi olduğu medresenin dershanesidir².

Günümüzde medrese ve mescitten hiç bir iz kalmamıştır³.

---

1. Ayvansarayi, Hadiküt'l Cevami, C.2,s.92

2. İbid.

3. Oz, İstanbul Camileri, C.2,s.30

H. II. (94/4) ARAP İSKELESİ MESCİDİ DER KURBU BEŞİKTAŞ

bânisi tekerlek mustafa efendidir mescidi mezbûru binâ eyledikten
sonraca kendi dahî vefât etmekle mihrâbı önünde medfundur ve kurbünde
dahî fevkaanî mektebi vardır vakfının kitâbet ciheti mescidin imamları-
na şarttır sultan ahmed hânı sâlis hazretleri bir dağla alelgafla bu
mescide salâtu cumâ edâsı murâdı hümâyûnları olmağla derakap bir minber
vaz' olup ve müezzin mahfilinin nısfına dahî kafes ihdâsiyle mahfeli
hümâyûn kılınıp ba'de edâüssalât mescidi mezbûrun ahvâli mâlumu şâ-
hâneleri oldukta şehzâde câmiî vakfından yevmiye onyedî akçe vazifei
hitabet ve müezzin vazifesi ile mihrap mımları ve kanadîl için rugan
tâyin idüp mescidi mezbûru dahî tâmir ile yeniden ihyâ eylemişler
ba'de sultan mahmud hân hazretleri 1161 senesi beşiktaş sahil sarayı
hümâyûnlarının teccidini irâde buyurmağla haremeyn muhasebesici ali
efendi bir kaç emîni binâ tâyiniyle sarayı mezbûre bir hayli mahaller
daha zam ve ilâve olunarak tevsî ve teccid olundu bu esnada sultan
mehmed hân râbi' hazretlerinin binâ buyurmuş oldukları çiniliköşk
dahî tâmir ve tezyîn olunup senesi mezbûre cemâziyelevvelîsinin onbirin-
ci günü yevmilhamîsde nakli hümâyûn vuku' bulmuştur bâlâyı pencerede
mestur tevârihten ni'met efendinin söylediği târihin bir kaç beyti
işbu mahalle derc olundu

- * ni'metâ kasrı kelâm ile kusûrun zâhir *
- * nazmın olursa da rezkâver ibn ibâd *
- * yümni ile zîver burcu şeref'ü şevket ide *
- * mihrî zâtiyle bu nev kasrı ebed rabbi ibâd *
- * sâyei endâz olup ikbâli saâdetle müdâm *
- * ola ol pâdişehin zevku safâsı müzdâd *
- * mündericdir iki târih bu beyti pâke *
- * mısraiyni biri birine edince imdâd *
- * câyı nevdar ola şevk âver sultan mahmûd *
- * bâbahâ kasrı beşiktâşı hümâyûn âbâd * 1161

sarayı mezbûrun teccidi münasebetiyle câmiî mezkûr dahî teccid ve
tevsî olunup yeniden minare ve mahfeli hümâyûn ile lavazımı sâiresi
cümle tekmil ve avize ve kanadîl ile tezyîn ve vakfı hümâyûnlarından

vazife tâyin buyurdular mezbûr ni'met efendi bu câmi' şerifin tecdidine dahî târih söylemekle tamamın bu mahalle kayd olundu

- * câmiü ilmü amel pâdişeh'i devrânın *
- * ettî sıyti keremi minberi eflâke suûd *
- * ahdidir bâisi ma'mûresi rubu' meskûn *
- * zâtıdır âleme mahz'ı kerem rab'ı vedûd *
- * kıldı ezcümle kemâli kereminden ihyâ *
- * kalmamışken bu ibâdetgehde câyı sücûd *
- * eyleyüp vüs'atü füşhatine anı tarhu binâ *
- * oldu bir ma'bedi pür mûru endûd *
- * bast seccâdei mihrâb müberrat ise tâ *
- * ola tâat ki âlemde kiyâm ile kuûd *
- * mahfeli ârâyı cihân kerem itsün dâim *
- * o şeh'in zâtı hümâyûnunu feyzi mâbud *
- * yazdı târihini ni'met duzbân hâme *
- * oldu pâkize eser câmi sultan mahmud * 1161

sarayı mezbûru teşriflerinin ertesi günü yevmi cum'ada bu câmi şerife selamlık etmişlerdir

BEŞİKTAŞ YAKINLARINDA ARAP İŞKELESİ MESCİDİ

Yaptıranı Tekerlek Mustafa Efendi'dir. Taranılamasından sonra ölümüyle mihrabı önünde defnolunmuştur. Yanında iki katlı mektebi vardır.

Sultan 3.Ahmet Han hazretlerinin bu mescitte cura narazı kılmaya niyet etmesi üzerine derhal bir minber yapılmış müezzin mahfeli bir kafes ile bölünerek hürkar mahfeli haline sokulmuştur. Padişah mescidi gördükten sonra Şehzade canî vakfından bir miktar tahsis etmiş gerekli tamiratı yaptırarak mescidi onartmıştır.

Daha sonra Sultan II.Mahmut Han zamanında 1748 (1161 H.) Beşiktaş sahil sarayının tamiri esnasında bu mescitte yenilendi. Mınaresi, hürkar mahfeli ve diğer levazımata yeniden yapıldı. Avize ve kandillerle süslendi. Padişah vakfından gelir bağlandı.

ARAP İSKELESİ MESCİDİ

Beşiktaş'ta Barbaros anıtının bulunduğu yerdeydi¹. Tekerlek Mustafa Efendi tarafından², III.Ahmet devrinde (1703-1730) yaptırılmıştır³.

Padişahın, bu mescidde cuma namazı kılmaya niyet etmesiyle, bir minber eklenmiş ve müezzin mahfeli de bir kafes ile hünkar mahfeli haline getirilmiştir⁴.

Sonraları Sultan I.Mahmut zamanında 1754 de⁵, Beşiktaş sahil sarayının tamiri esnasında, bina yenilenmiştir⁶.

Arap İskelesi Mescidi, 1943 yılında anıtın yapımı sırasında yıkılmıştır⁷.

-
1. ...., Istanbul Kültür ve Sanat, C.2, s.757
  2. Ayvansarayı, Hadikatü'l Cevami, C.2, s.94
  3. ...., loc.cit.
  4. Ayvansarayı, loc.cit.
  5. ...., loc.cit.
  6. Ayvansarayı, loc.cit.
  7. ...., loc.cit.

H.II.(98/5) VIŞNEZADE MESCİDİ DER BEŞİKTAŞ

bu mescid mahalli mezbûrda vaki' odalar derûnunda binâ olunmuştur meskur odaların derûnunda yetmiş adet han olup odaların dahî iki kapusu vardır ve dâhilinde evâilden kalma bir taş tekne sandık vardır ki muahharen abdest musluğu etmişlerdir ve ser bostâniyân halil ağa nâm bir sâhibülhayr dahî müstakil su getirtmiştir mecidî mezbûrun bânisi vişnezâde mehmed efendidir mûmaileyh 1073 muharreminin beşinci günü geç dubhân damâdı abduallah efendi yerine istanbul kadısı olup 1074 seferinin yirmiyedinci günü azl ve yerine behâyi efendi biraderi ahmed efendi nasb olundu ba'de 1079 muharreminin onbeşinci günü feyzullah nâfiz efendinin azlinde anadolu kadıaskeri olup ve 1080 cemâziyelevvelisinde kadri efendinin def'ai sâniyesi azlinde sadâreti rûma nakl olunup yerine zeyrek zâde abdürrahman efendi nasb olundu 1087 cemâziyelevvelisinin onbeşinde dahî ankaravî mehmed efendiden sonra yine sadrurûm olmuşlardır sadâreti evvelisi dört ay olup def'ai sâniye sadâreti iki buçuk sene kadar mümted olmuştur ve bâdelazl yerine hamid efendi nasb olundu mumâileyhin şöhreti vişnezâde mehmed izzetî efendidir pederi vişne efendi denilmekle meşhûr olan lutfullah efendi şeyhülislâm zekeriyyâ efendinin mahdûmu sânisî olup birâderi ekberleri dahî yahyâ efendidir ki üç defa sultan mustafa hânı evvel ve sultan murad hânı râbi' ve sultan ibrahim hân zamânı saltanatlarında ondokuz seneye karîb meşîhatleri vardır vefatları 1053 âharında vukû bulup pederi türbesinde medfundurlar ve pederleri zekeriyyâ efendi sultan murad hânı sâlis eyyâmında onaltı ay miktarı meşîhatte olup 1001 şevvalinde bahar tebriki rikâbında fücceten vefât itmekle hoca sa'deddin efendi ibn hasan can yerine şeyhülislâm olup merhum mûmaileyh sultan selim câmiî şerifi kurbünde vâki medreseleri ittisâlinde olan türbei mahsusalarına defn olundular vefatına târih

* gitti divânı cihandan zekeriyyâ'i said *

(diğer)

* fücceten zekeriyyâ efendi geçti hemân *

mezbûr vişne lutfullâh efendi filibe kadısı olmuştur sâbikulziker mehmed izzetî efendi 1097 de vefât ittikte eşşeyh nâcı ahmed dede bu mısra tarih demiştir

* izzetî gitti cihânın hayfâ *

mezbûr dahî fücçeten vefât ederek emmîleri türbesinde defn olundu
mezbûr şeyh nâci ahmed dedenin yenikapu mevlevîhânesinde zikri mürûr
etmiştir mescidi mezbûrun binâsına şuarâdan fevzi merhum bu târihi
demıştır

- * er bahrü berrü ihsân izzetî efendi fâdil *
- * binâ eyledi bu ferhunde mescidi lâyıku tahsîn *
- * o hayr endîşden ola mâbûdu bihemtâ *
- * ki ol dur matlab danâyı hakikat bîn *
- * o dilkeş meşcîde fevzi dedi bir beyti zîbâ kim *
- * ana her mısraı târih olur çün ideler tahmîn *
- * kabûl ide bu dilkeş mâbedi ol *
- * bu meşcid izzet efendiye mes'ûd ola âmîn * 1075

ve bir başka vişnezâde şeyh mehmed efendi dahî vardır ki ibtidâ şemsî
ahmed paşa zâviyesinde şeyh olan eşşeyh hıdır efendi istanbulda vâki'
mehmed ağa zâviyesine nakl olundukta mezbûr vişnezâdenin yerine şeyh
olmuştur bunun târihi vefatı 1010 senesinde vuku' bulmuştur ve bunla-
rın pederi vişne mehmed efendi kastamonulu şeyh şâban efendi halifesi
olup ve üsküdar'da vâki' valdei atik câmiî şerîfinin cumâ vâziyesi
ibtidâ bunlara tevcih olunup zâviyesine dahî evvelâ postnişîn bunlar
olmuştur fî 991 ve bir sene mürûrunda maktûlen vefât etmiştir mezbûr
hıdır efendinin tafsîli hâli mehmed ağa camii zeylinde zikrelunmuştur
sâhibi hary izzetî efendi şuarâdan olup müdevven bir divânı dahî var-
dır bu beyt andan numunedir

- * dil meşcidini itme sanem hânei âmâl *
  - * ma'mûr ide gör izzetiyâ beyti derûnu *
- mescidi mezbûrun mahallesi vardır

BEŞİKTAŞ'TA VIŞNEZADE MESCİDİ

Bu meşcit Beşiktaş'ta bulunan odalar içinde bina olmuştur. Odaların
dördünde yetmiş adet han olup, odaların iki kapısı vardı. Ve içinde eski
bir taş tekne sandık, abdest musluğu olarak kullanılıyordu. Buraya bostancı-
başı Halil Ağa adlı bir hayırsever bağımsız su getirtmiştir.

Mescitin banisi Vişnezade Mehmet İzzeti Efendidir. Sırayla, İstanbul
kadıılığı, Anadolu kazaskerliği ve Rumeli sadareti vazifelerinde bulunmuştur.
Şeyhülislâm Zekeriya Efendi'nin oğlu ikinci Vişne Efendi namıyla tanınan
Lûtfullah Efendi'nin oğludur 1685 (1097 H.) tarihinde vefat etmiştir. Adı
geçen meşcitin mahallesi vardır.

VIŞNEZADE MESCİDİ

Beşiktaşda Vişnezade olarak bilinen mahallede yer alır. Mehmet İzzeti efendi tarafından¹ 1664 yılında yaptırılmıştır².

Tarihçesi hakkında geniş bilgiye sahip olmadığımız mescit tek katlıdır. İbadet sahnı kagir son cemaat mahalli ahşaptır. Binanın beden duvarları sıvayla örtülüdür ve taş dokusu görülmemektedir. Minare özgün durumunu korumaktadır.

Ahşap kaplama giriş cephesinde, kapının yanında ikişer dikdörtgen pencere yer alır. Yan ve mihrap cephesinde benzer şekilde devam eden cephe düzenini mahfel katındaki küçük nisbetsiz pencereler bozar. Mihrap duvardan dairesel bir taşma yapmıştır. İbadet sahnının çatısı son cemaat mahalline nazaran daha yüksektir. Çatı sistemi ahşap olup örtüsü kiremittir. Kesme taş minare tek şerefelidir, korkuluğu mermerdir, külahı kurşun kaplamadır.

13.20 x 4.40 m boyutundaki ahşap son cemaat mahallinin bir bölümü muhdes bir doğrama ile bölünerek mevlitlerde kullanılan bir mekân elde edilmiştir. Sol taraftaki kapılardan biri mahfele çıkan merdivene diğeri ise minareye açılır.

13.20 x 7.45 m boyutundaki ibadet sahnına da mihrap aksından girilir. Kapının sağında ve solunda ahşap korkulukla çevrili iki maksure yeralır. Sol tarafta kapı ile gizlenmiş ahşap merdiven mahfele çıkar. Ahşap mahfel U şeklindedir.

Tavan ve döşeme ahşap kaplamadır. Duvarlar yerden 105 cm. yüksekliğine kadar fayans ve üzeri badanadır. Mihrap ve ahşap minber orijinal değildir.

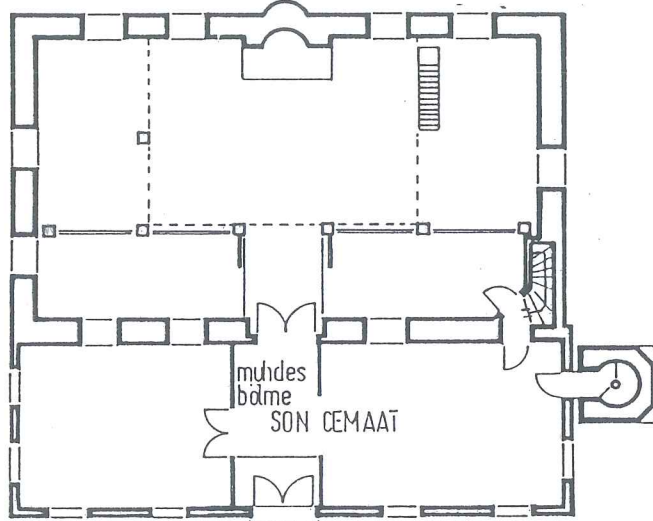
Caminin açılan ufak pencerelerle tüm cephe düzeni bozulmuş, taş duvarların üzerine yapılan sıva ise özgün görünümünü yitirmesine sebep olmuştur. Miresinden tarihi bir mescit olduğunu anlayabildiğimiz yapı bilinçsiz restorasyonunun örneklerindedir.

(İnceleme tarihi; Şubat 1987)

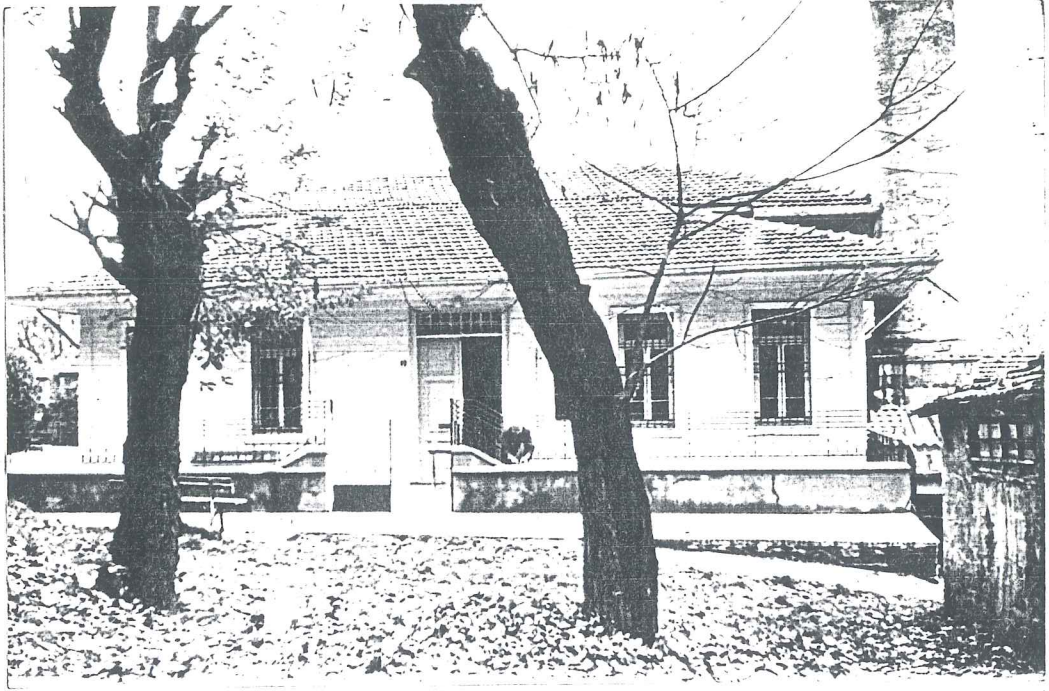
1. Ayvansaraylı, Hadikatü'l Cevami, C.2, s.99

2. Öz, İstanbul Camileri, C.2, s.69

VIŞNEZADE MESCİDİ

0 100 200 400 600 cm

Vişnezade Mescidi giriş cephesi

Vişnezade Mescidi sol, yan cephe

H.II.(100/6) SÜLEYMANİYE CAMİ DER KURBU BEŞİKTAŞ

bânisi cennetmekân sultan süleyman hânu gâzî hazretleridir câmii mezbûrun vazâîfi lâzimesi kendi vakfına mülhaktır binâsına mahalli mezbûrda sâkin tarîki bektâşiyeden kara abalı mehmed baba sebep olmuştur pâdişâh müşârüleyh hazretleri bir gün ol tarafı teferrüç esnâsında mezbûr mehmed baba bir câmî' binâsını ricâ ve iltimâs etmekle câmii mezkûr binâ kılınmıştır dolmabağçede olan servilerin ekserisi mehmed babanın eseridir ve babâyı mezbûr senesinde vefat edüp dolmabağçe iskelesine karip mahalde namazgaha muttasıl bostanın ortasında medfundur sokaktan dahî kabri görünür hâlâ bu câmî' olan mahal karabağ denilmekle meşhurdur mahallesi vardır

BEŞİKTAŞ YAKININDAKİ SÜLEYMANİYE CAMİ

Yaptıranı Gazi Sultan Süleyman Han hazretleridir. Adı geçen caminin vazifelileri ve gerekli malzemesi kendi vakfından karşılanır. Yapılmasına o mahalde oturmakta olan Bektaşî tarikatından Kara Abalı Mehmet Baba sebep olmuştur. Padişah bir gün o taraflarda gezmekte iken adı geçen Mehmet Baba bir camii yaptırması için kendisinden rica ve tavassutta bulunmuş ve bu sebepten bu camii inşa ettirilmiştir. Mehmet Baba Dolmabağçe iskelesine yakın mahalde bulunan namazgaha bitişik bostanın ortasına gönülmüştür. Kabri sokaktan görülür. Hala bu caminin bulunduğu yer karabağ demekle tanınır.

SÜLEYMANİYE CAMİ

Bektaşî tarikatına mensup Karaabalı Mehmet Baba'nın ricası ile, Kanunî Sultan Süleyman tarafından yaptırılmıştır¹.

Günümüzde mevcut değildir, belediye camiye ait kalıntıları ortadan kaldırarak o mahali meydan (taşlık meydanı) haline getirmiştir².

1. Ayvansaraylı, Hadikatü'l Cevami, C.2, s.100

2. Öz, İstanbul Camileri, C.2, s.61

H. II. (101/7) MAÇKA MESCİDİ DER KURBU BEŞİKTAŞ

mescidi mezbûr fevkânidir bânisi şenlik dededir ki merkadı mescidi mezbûrun ittisâlinedir minberini sâhibei hayrı şerîfe râbia hatun vaz' eylemiştir bu kıt'a mihrab divarına âvihtedir

* namazda gâfil olmaklık belâdır emri müşkildir *

* kavî ol tâat içinde bulasın derde dermânı *

mukabilindeki zâviyenin bânisi kastamonul şeyh şâban efendi hulefâsından eşşeyh mustafa efendidir zâviyei mezbûrede vâki' türbei mahsusasında medfundur şuarâdan sabri merhum vefâtına bu tarihi demiştir

* merg'i câmın içdi derviş mustafa * 1192

yerine nasuhi efendi hulefâsından oğlu mehmed fahredden efendi şeyh olmuştur vefâtı KERAMETİ BEŞİR 1164'de vâki olmuştur ve zâviye mukabilinde vâki çeşmei mâr leziz maktul süleyman ağanın eseridir târihi binâsı 1164 ağâyı mezbur târihi mezkûrdan bir sene sonra efendisi dârüssaâde ağası beşir ağa ile bir günde katl olunmuşlardır mahallesi vardır

BEŞİKTAŞ YAKININDA MAÇKA MESCİDİ

Bu mescit iki katlı bir binadır. Yaptıranı mezarı bitişiğinde bulunan Şenlik Dede'dir. minberini hayır sahibi Şerife Rabiâ Hatun yaptırmıştır. Bu kıt'a mihrap duvarına kazılıdır.

" Selatında tekâsülden kavsın tadili erkanı

Sana isbat eder oldum muhakkak za'fı imanı

Namazda gafil olmaklık belâdır emri müşgildir

Kavi ol taat içinde bulasın derde dermânı "

Karşısındaki zaviyenin banisi Kastamonulu Şeyh Şaban Efendi hulefasından Şeyh Mustafa Efendidir. 1710 (H.1122) senesinde vefat etmiştir. Mahallesi vardır.

MAÇKA MESCİDİ
ŞENLİK DEDE CAMİ

Beşiktaş civarında Çukurçeşme sokaktadır ve Şenlik Dede tarafından yaptırılmıştır¹.

Ahşap mescit iki katlıdır. Tuğla minarenin 1898'de yenilendiğine dair kitabesi vardır². Günümüzde minare sıvalıdır ve külahı çinko kaplamadır. Ahşap sistem kırma çatısı kiremit örtülüdür. Minarenin sol yanındaki muhdes kısım, giriş cephesinin bütünlüğünü zedeler. Bu kısım sıvalıdır, mescidin cepheleri ise ahşap kaplamadır. Mihrap cephesinde mihrap dairesel bir çıkma yapar, üzeri çinko kaplıdır. İki yanında birer dikdörtgen pencere yer alır. Diğer cephelerde de aynı düzen hakimdir.

8.85 x 7.00 m. boyutundaki son cemaat mahalli iki katlıdır ve mescidin ilk yapım senesinden sonra inşaa edilmiştir. Alt katta Şenlik Dede'nin sandukası bulunur ki Hadikatü'l Cevami'de, "mezarı mescidin bitişiğindedir" der. Buraya kapının sağındaki merdivenle inilir, karşısındaki iki merdivenden biri ahşap mahfele çıkar, diğeri ise son cemaat kısmının sol cephesine bitişik binanın bodrum katına iner. Buradaki oda da mescidin cemaati tarafından kullanılmaktadır.

Mihrap aksından girilen mescit kısmı, 8.85 x 7.60 m. boyutundadır. Yan duvarlarda dört mihrap duvarında iki pencere ile aydınlanır.

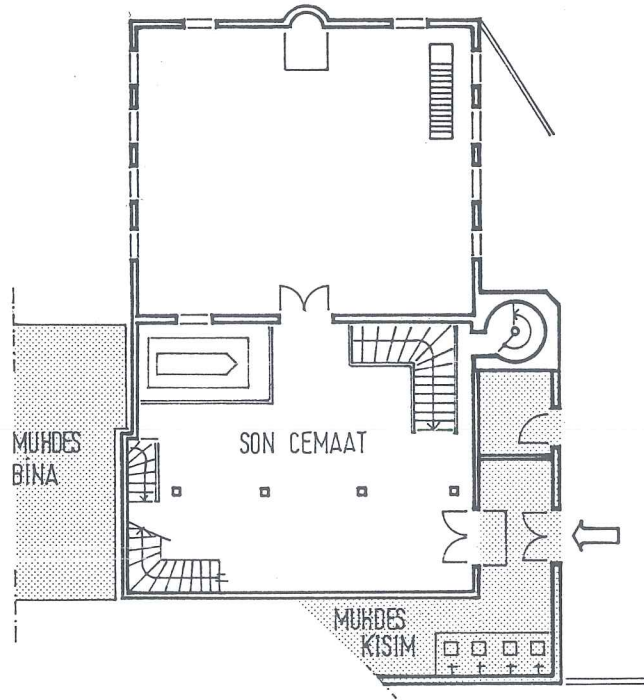
Tavan ve döşeme ahşap kaplamadır. Duvarlar yerden 90 cm. kotuna kadar fayans üzeri badanadır. Mihrap ve minber orijinal değildir.
(İnceleme tarihi, Şubat 1987)

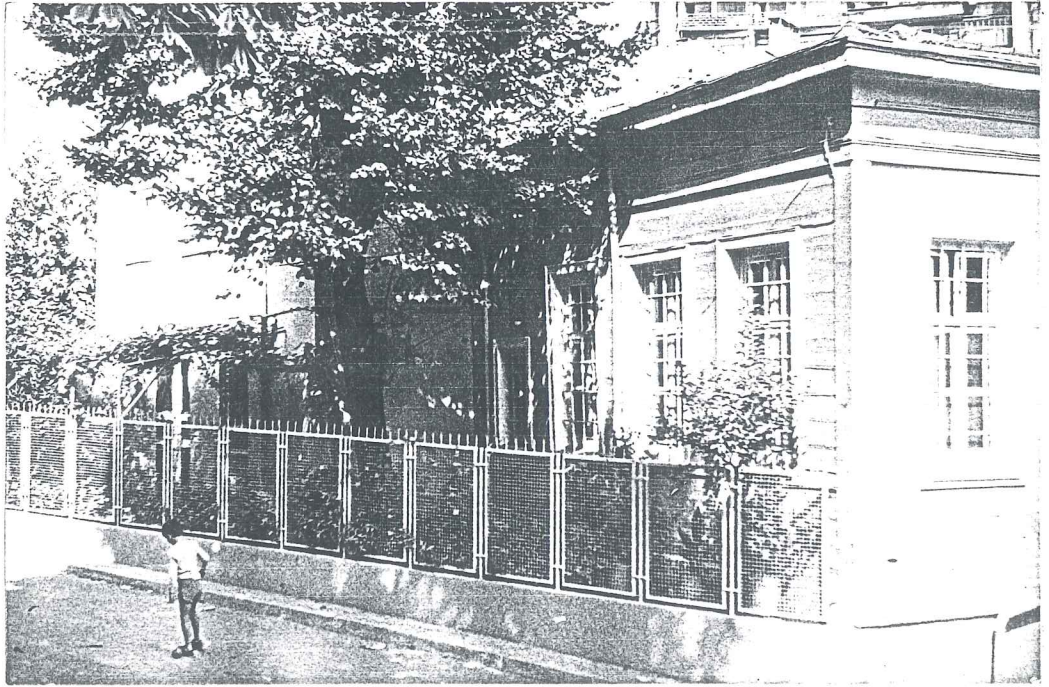
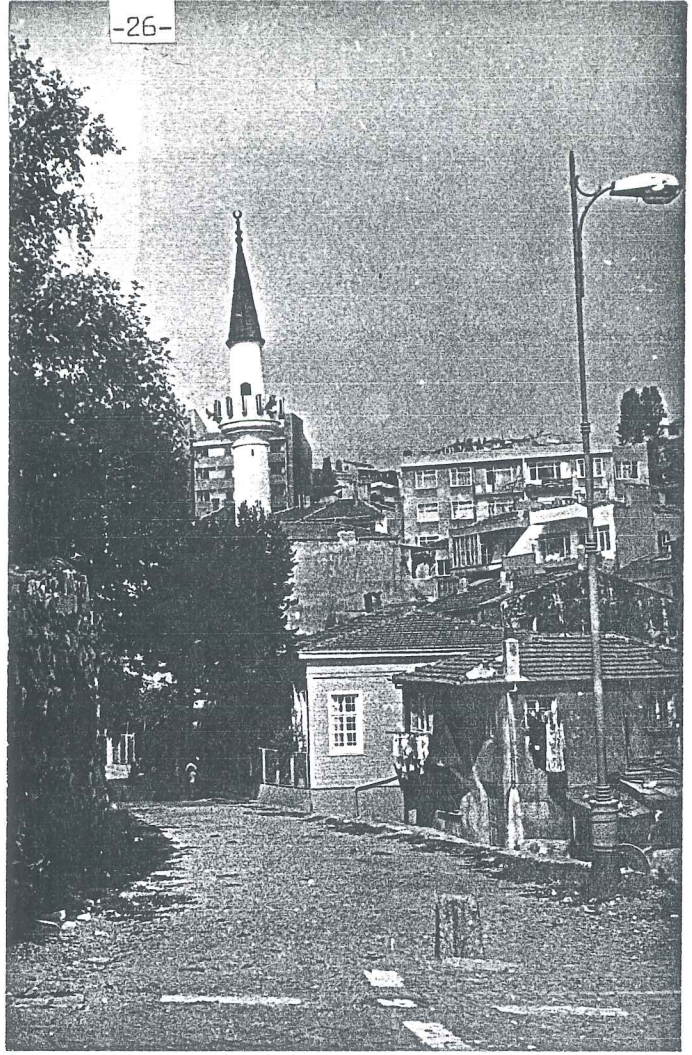
1. Ayvansarayi, Hadikatü'l Cevami, C.2, s.101

2. Öz, İstanbul Camileri, C.2, s.51

MAÇKA MESCİDİ (ŞENLİKDEDE CAMİ)

0 100 200 400 600cm

Maçka Mescidi

Şenlik Dede Cami giriş cephesi

H.II.(101/8) ETMEKÇİ MESCİDİ DER KURBU BEŞİKTAŞ

banisi etmekçi ali ağadır fatih sultan mehmet han itbâındandır merkadi malum değildir mahallesi vardır

BEŞİKTAŞ YAKININDA ETMEKÇİBAŞI MESCİDİ

Yaptıranı, Fatih Sultan Mehmet Han tebasından Etmekçi Ali Ağa'dır.
Mezarı bilinmemektedir. Mahallesi vardır.

ETMEKÇİBAŞI MESCİDİ

Beşiktaş, Vişnezade mahallesi, Enis Akaygen sokakta bulunan mescidin banisi, Fatih Sultan Mehmet devrinde (1444-1481) yaşamış, Ali Ağa'dır¹.

Yapım tarihi kesin olarak bilinmeyen mescidin, haziyesinde bulunan mezar taşının üstünde M.1485 tarihi yazılıdır².

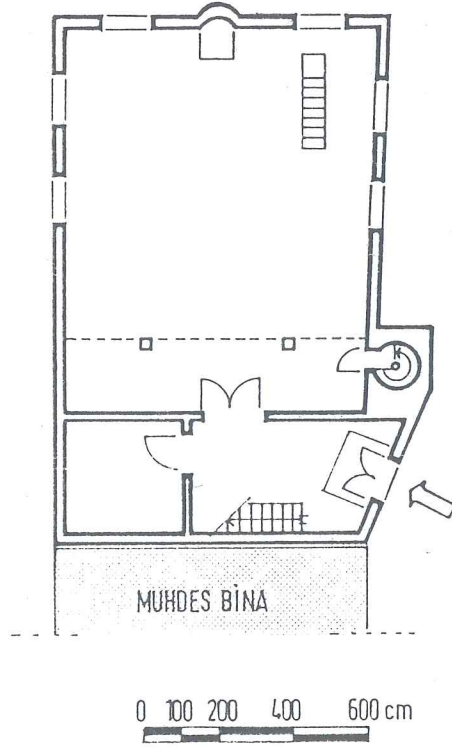
Mescit M.1660 senesinde, Refia Hanım adlı bir kişi tarafından yenilenmiştir³.

Orjinal hali ahşap olan mescit⁴, günümüzde kâgir, ahşap kırma çatılı, bir binadır. Yapıldığı döneme ait hiç bir özellik taşımamaktadır. Avludaki müezzin meşrutası, 1965 senesinde kâgir olarak yenilenmiştir⁵. Caminin de aynı yıllarda yenilendiğini tahmin ediyoruz. Bu hususta kesin bir tarih, Vakıf arşivlerinde bulunamamıştır.

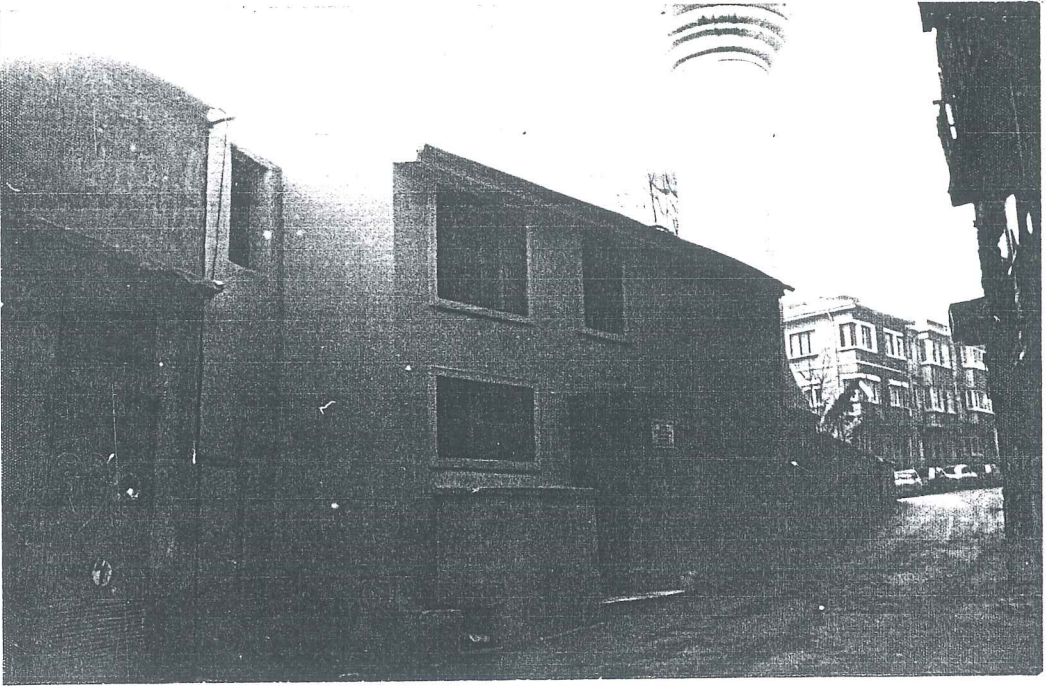
İki taş basamakla çıkılan papuçluk mahalinin karşısında bir ders odası vardır, aynı mekândan ahşap merdiven ile kadınlar mahfiline çıkılır. İbadet sahnı 7.50 x 7.50 boyutlarındadır. Minareye bu kısımdan ulaşılır. Mihrap duvarına dik, sağlı sollu iki maksûre vardır. Kadınlar mahfili bunların üstünde yer alır. Minaresinin üstünde şu kitabe bulunmaktadır; "Bu minareyi Balkır Ailesinin nezih ruhuna ithaf ediyorum; E.Karakaş; A.Kaşif; 1965"⁶
(İnceleme tarihi; Şubat 1987)

-
1. Ayvansaraylı, Hadikatü'l Cevami, C.2, s.101
  2. Öz, İstanbul Camileri, C.2, s.21
  3. Koçu, İstanbul Ansiklopedisi, C.9, s.4977
  4. Öz, op.cit., s.22
  5. Koçu, loc.cit.
  6. İbid.

EKMEKÇIBAŞI MESCİDİ

BU ÇİZİM İSTANBUL ANSİKLOPEDİSİNDE N ALINMIŞTIR.

Ekmekbaşı Mescidi giriş cephesi

H.II.(101/9) UZUNCAOVA MESCİDİ DER KURBU BEŞİKTAŞ

banisi rum ali ağadır kabri malum değildir mahallesi vardır

BEŞİKTAŞ YAKININDA UZUNCAOVA MESCİDİ

Yaptıranı Rum Ali Ağa'dır. Kabri bilinmemektedir. Mahallesi vardır.

UZUNCAOVA MESCİDİ

TUZ BABA CAMİ

Beşiktaş'ta Uzuncaova sokakta yer alan mescit, Rum Ali Ağa tarafından yaptırılmıştır¹. İnşaa tarihi bilinmemektedir. Miratı İstanbul; Tuzcu Baba'nın, Fatih Sultan Mehmet'in tuzcubaşısı ve Evliya'dan bir zat olduğunu bildirir².

Mescitin, sağ yan cephesine bitişik türbe, sokak kotundadır. Kubbe ile örtülmüştür. Kubbesi ve sokağa bakan cephesi sıvalıdır. Bu cephede, dileği olanların gelip tuz aldığı ufak bir niş vardır. Sokak kotundan yaklaşık 3.00 m yükseklikteki mescit, kagir duvarlar üzerinde taşınan ahşap kırma çatılıdır, çatı örtüsü kiremittir. Minaresi arabesk stili anımsatan bir formdadır ve ahşaptır. Mescitin özelliği bozulmamış tek ögesidir.

11.00 x 6.60 m. boyutundaki dikdörtgen planlı ibadet sahnına, caddeden 15 basamaklı bir merdiven ile ulaşılır. Giriş mihrap aksındadır. Bu duvarda kapının yanında iki pencere vardır. Sağ taraftaki ahşap merdiven mahfele çıkar. 1961 senesinde mahfele payandalarla taşınan müezzin balkonu eklenerek, sol yan duvar boyunca da genişletilmiştir. Minareye buradan çıkılır. Sahnın sol yan duvarına bitişik muhdes son cemaat kısmı da 1961 yılında yaptırılmıştır.

İç mekanda mihrap ve minber gibi ögelerde hiç bir teyzinata rastlanmaz. Tavan ve döşeme ahşap kaplamadır. Duvarlar yerden 80 cm. kotuna kadar ahşap üzeri badanadır.

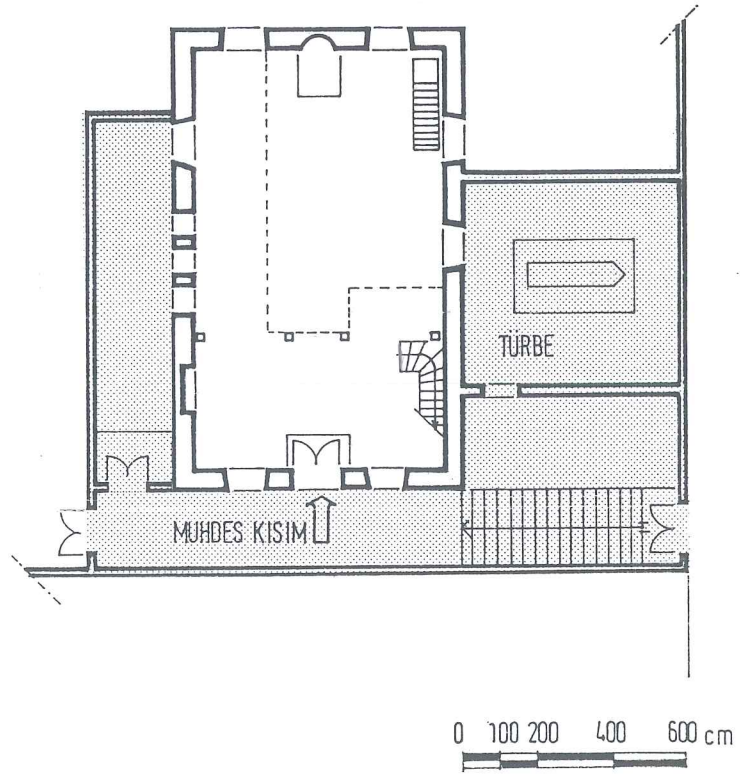
Mescit ve türbe 1961 yılında geçirdiği tamirat sebebiyle tüm tarihi değerini yitirmiş durumdadır. Muhdes kısımlarda bu tamirat esnasında yapılmıştır.

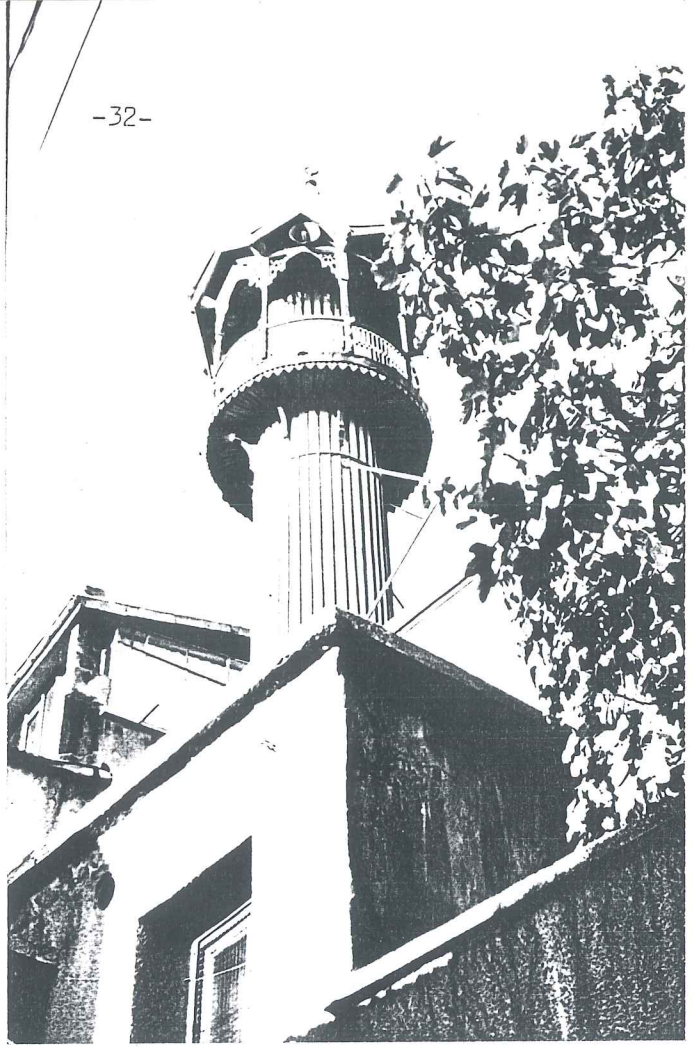
(İnceleme tarihi; Şubat 1987)

1. Ayvansaraylı, Hadikatü'l Cevami, C.2, s.101

2. Ezel, Beşiktaş'ın kültürel değerleri....,s.25.

UZUNCAOVA MESCİDİ
(TUZBABA CAMİ)

Uzuncaova Mescidi
Tuzbaba Cami minaresi

Tuzbaba Cami
türbeden görünüş

H.II.(101/10) SORMAGIR ODALARI MESCİDİ DER MAHALLİ MEZBUR

bu mescid fevkânidir bânisi kapudan ibrahim ağadır mezkur odalar ve kurbünde vâki' bostan bu mescidin vakfındandır minberini sudûru es-lâf'dan hacı mehmed paşa hazinedârı mehmed ağa vaz' eylemiştir paşâyı mûmâileyh sultanzâde mehmed paşa denilmekle meşhûr olup şam vâlisi iken kara mustafa katlinde 1053 zilkadesinde vezîrîâzam ve 1055 zil-hiccesinde girit seferine serdâr tâyin olunup yerine sâlih paşa sad-râzam nasb kılınmıştır mûmâileyh cezîrei mezkûrede vefat etmiştir ve hazinedârı mezbûr mehmed ağa paşası vefatından sonra istanbula gelerek hâcegândan şehri mehmed ağaya dâmad olup ol esnâda galata voyvodası bulunan arabkirli ibrahim ağa ordûyu hümâyûna me'mûr olmağla mezkûr mehmed ağa yerine voyvoda nasb olunduğundan voyvoda mehmed ağa diye şöhret bulmuştur 1176 ramazânı şerifinin yirmidördüncü günü râgıb meh-med paşa vefâtında yerine sadrâzam olan hamid hamza paşa mezbûr mescidi şerifi müceddeden binâ eylemiştir vezîrî mûmâileyh 1177 rebiülâhîrinin yirmidördünde azl olunup kandiye mansabına irsâl ve yerine halep vâ-lisi sadrı esbak mustafa paşa sâlisen sadrülvüzerâ nasb kılındı ma'zülü müşârileyh mansıbına âzîm ve muhâlif rüzgar sebebiyle resmo'ya dahil oldukda bir kaç gün hasta olarak orada vefât etmiştir ve mukabilinde vâki' çeşmei mâlezzîz sultan mustafa hânı sâni kerimesi safiye sultanın eseri hayrıdır ki sultânı müşârileyhâ 1122 rebiülâhîrinin onuncu günün-de maktulzâde ali paşaya tezvîc olunup senesi müteveffîye olmuştur beşiktaş iskelesinde vâki' sâhilsaray sultânı müşârileyhânın olup bâ-del vefât kerimesi hanım sultâna ihsân olunmuş ve anın dahî vefâtında bir oğlu ve bir kerimesi kalmağla sâhilhânei mezbûr anlara ihsân kılın-mıştır ve yine beşiktaşta vâki' cisrikebîrin karşısında binâ olunan sebil ve çeşme ve fevkinde vâki' mektep sultan mahmud hânı evvelin altıncı kadını râmi kadının eseri hayrıdır mahallesi vardır

SORMAGİR ODALARI MESCİDİ

Bu mescit iki katlıdır. Yaptıranı kaptan İbrahim Ağa'dır. Adı geçen odalar ve yakınındaki bostan bu mescidin vakfındadır. Minberi eski zadrazanlardan Hacı Mehmet Paşa'nın hazinedarı Mehmet Ağa tarafından yaptırılmıştır. 1762 (H.1176) senesinde sadrazam olan Hamit Hamza Paşa bu mescidi tamir ettirmiştir.

Mescidin karşısındaki çeşme Sultan ikinci Mustafanın kızı Safiye Sultan'ın hayırıdır. Sultan 9 Haziran 1710 da (H.1122 Rebi'ülâhîrinin onuncu günü) Maktulzade Ali Paşa ile evlendirilmiş ve bilahere vefat etmiştir. Beşiktaş iskelesindeki sahil saray, adı geçen sultana ait olup ölümü üzerine kızına ve onun da ölümüyle onun bir kızı ve bir oğluna intikal etmiştir. Yine Beşiktaş'ta büyük köprünün karşısında yapılmış olan sebül ve çeşme ve üzerindeki mektep Sultan I.Mahmut hanın altıncı kadını Rani Hatun'un hayırıdır. Mahallesi vardır.

SORMAGİR ODALARI MESCİDİ

İBRAHİM AĞA CAMİ

Akaretler, Köprü başı sokağındadır. Kaptan İbrahim Ağa tarafından¹, 1622'de yaptırılmıştır². Minberini sadrazam Hacı Mehmet Paşa'nın hazinedarı Mehmet Ağa koydurmuştur. 1762 yılında sadrazam olan Hamit Hamza Paşa mescidi yenilemiştir⁴. Daha sonra 1876-1909 yılları arasında Sultan 2.Abdülhamid binayı, duvarları kagir, çatısı ahşap olarak onartmıştır⁵.

İki katlı cami, ahşap kırma çatılıdır. Çatı örtüsü kiremittir. Kesme taş minaresinin külahı kurşun kaplamadır. Caminin sol cephesine bitişik olarak yaptırılan bina, lojman olarak kullanılmaktadır. Sağ yan cephenin bir kısmını da bir başka bina kapatmıştır. Giriş cephesinde merdivenlerin etrafı muhdes bir rüzgarlıkla çevrilmiş, böylelikle cephe düzeni yitirilmiştir. Bu cephede mahfel katında 5 pencere, alt katta ise kapının sağında ve solunda basık kemerli iki pencere vardır.

3.55 x 11.20 m boyutundaki son cemaat mahalline giriş, cadde kotundan yaklaşık 170 cm. yüksektir. Solda imam odası sağ tarafta mahfele çıkan ve bodrum kata inen merdivenler bulunur. İbadet sahnı 9.30x11.20 m. boyutlarındadır. Sol yan duvardaki pencereler kapatılarak dolap olarak kullanılmaktadır. Buranın son cemaat mahallinle ortak duvarı ahşaptır.

1. Ayvansarayi, Hadikatü'l Cevami, C.2, s.101

2. Öz, İstanbul Camileri, C.2, s.60

3. Ayvansarayi, loc.cit.

4. İbid.

5. Öz, loc.cit.

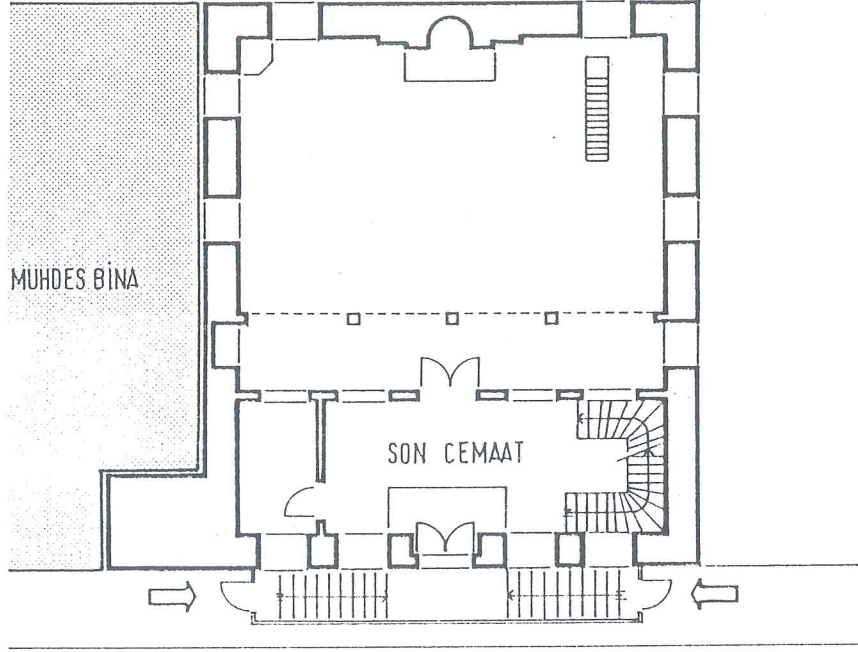
Kadınlar mahfeli, son cemaat mahallinin üzerini kaplar ve ibadet sahnına, ahşap dikmelerle taşınan bir çıkma yapar.

Tavanı orijinal ahşap kaplamadır. Döşemeler parke, duvarlar yağlı boyadır. Minberi korunmuştur, mihrap ise minberdeki motifler esas alınarak yeniden yapılmıştır.

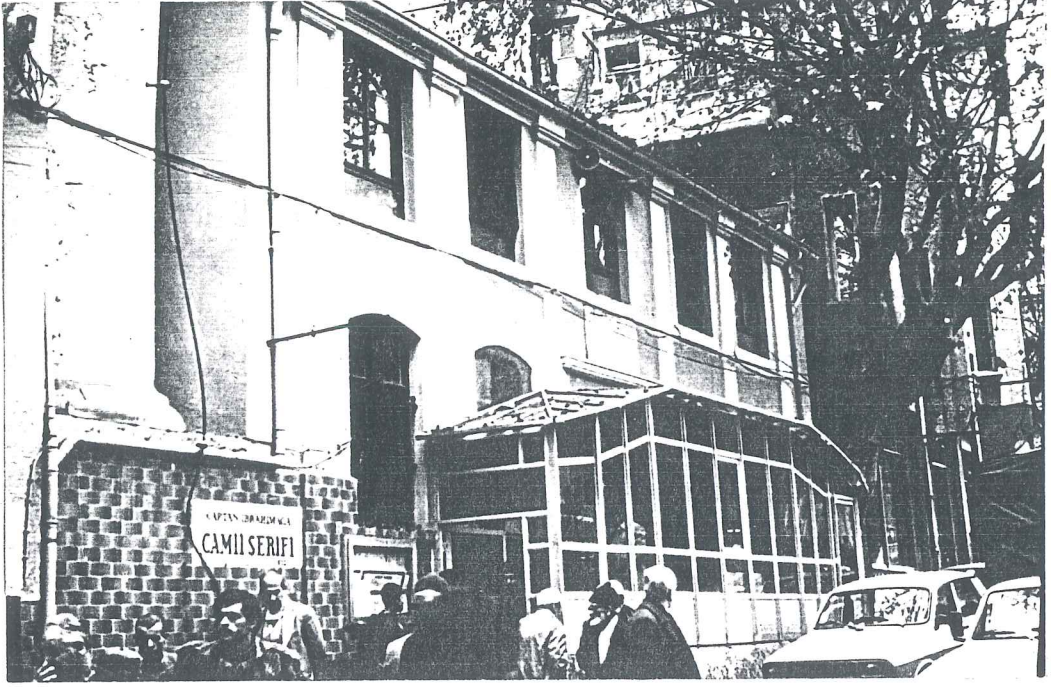
Müezzinden öğrenildiğine göre 1964 yılında tamir gören caminin ahşap kat döşemesi betonarme olarak yenilenmiştir. Depo olarak yapılan bodrum katın döşeme seviyesi düşürülerek kible yönüne bir mihrap eklenmiş ve böylelikle cemaate dar gelen camiye bir mekan kazandırılmıştır. Minarenin kapısı bu mahaldedir.

(İnceleme tarihi; Ekim 1987)

SORMAGIR ODALARI MESCIDI (İBRAHİMAĞA CAMI)

0 100 200 400 600 cm

Sormagir, Odaları Mescidi
Kaptan İbrahim Ağa Cami giriş cephesi

H. II. (102/11) ABBAS AĞA CAMİ DER KURBU BEŞİKTAŞ

bânisi dersaâde ağası abbas ağadır ki 1078 senesinde ağa olup 1082'de azl olunup mısır'a iclâ olunarak anda vefât etmekle imâmı şâfî hazretlerinin civarında medfundurlar câmiî mezbûru ağa olmazdan evvece binâ eylemiştir câmiin târihi

* beyti mâmur câmiî aksâ * 1076

mahfeli hümâyun ve mektebi sibyan ve çeşmei âbı lezîz dahî binâ eylemiştir ve bundan başka istanbulda oniki mahalde ve üsküdar'da iki mahalde çeşmei mâi lezîzleri vardır ve yine istanbulda lâleli nâm mahalde çiftte hamamı ve nevbethâne kurbünde dhî bir tek hamamı ve kurbünde mektebi ve sebîli vardır ve bu câmiî şerîfin tahtında bir metîn sarnıç dahî binâ olunmuştur sonra pâdişâhı uzzâmın himmetleriyle yeniden bendler yapılarak o taraflara nice çeşmeler binâ kılındığından yağmur suyuna ihtiyaç kalmamıştır câmiî mezbûrun mahallesi vardır

BEŞİKTAŞ YAKININDAKİ ABBASAĞA CAMİ

Yaptıranı 1667 (H. 1078) senesinde İstanbul Ağası olan Abbas Ağa'dır. 1671 tarihinde (H. 1082) görevden alınarak Mısır'a sürüldü ve orada vefat etti. İmam Şafii hazretlerinin yanına görülmüştür. Adı geçen camiyi ağa olmadan önce yaptırmıştır, 1665 (H. 1076). Hünkar mahfili, sübyan mektebi ve çeşmesini de yaptırmış, bundan başka İstanbul'da on iki yerde ve Üsküdar'da iki yerde su içmek için çeşmeler yaptırmıştır. Bunlardan başka Laleli'de çiftte hamamı, Nöbethane yakınlarında bir tek hamamı ve mektep ile sebili vardır. Bu caminin altında sağlam bir sarnıcı yaptırılmıştır. Sonraları zamanın padişahları tarafından oralara sular getirilip bir çok çeşme yaptırılınca, yağmur suyuna ihtiyaç kalmamıştır. Caminin mahallesi vardır.

ABBAS AĞA CAMİ

Beşiktaş'ta Akmazçeşme sokağı ile Abbasağa Cami sokağın kesiştiği köşede yer alır. İstanbul Ağalarından Abbas Ağa tarafından¹ 1665'te yaptırılmıştır². Aynî divanındaki tarih kitabesinden caminin harap olarak 1834'de Sultan 2.Mahmut tarafından yenilendiği anlaşılmaktadır, tarih kıtası şudur³,

- * Cami Darrüssade Ağası cennetmekan *
- * Girdişi eyyam anı viranü bî câ eyledi *
- * Kıldı tamir anı Sultanı zaman Şahı cihan *
- * Dür gibi Ayni iki tarihin inşaa eyledi *
- * Müjde Han Mahmudi Sani cami ihya eyledi * M.1834 H.1250

Abbas ağa caminin mimari özelliği çok sade bir kesme taş işçiliği ile yapılmış olmasındandır⁴. Fakat günümüzde caminin kagir duvarları ve minaresi sıvanarak, bu özelliğini yitirmiştir. Ahşap sistem kırma çatının örtüsü çinkodur. Minaresinin şerefe korkuluğunda ve petek üst ağzında kabatma kordon motifli teyzinat vardır. Külahı kurşun kaplamadır. Sağ yan cephede imam meşrutası bir çıkma yapar, bu kısımlar ahşaptır. Sol yan ve mihrap cephesi, sıvalı yüzeyi ve dikdörtgen pencereleri ile son derece sadedir.

Son cemaat yerinin orta yol kısmı mermer, sağ tarafı ahşap ve sol tarafı tuğla döşelidir⁵. Vaktiyle giriş kapısının sağında bulunan oda sonraları son cemaat mahalline eklenmiştir⁶. Buradan asıl camiye geçilen kapının üzerinde Yıldız Çini Fabrikası ressamlarından Ömer Bey'e ait 1905 tarihli levhada şöyle yazar⁷:

- * Fetahna Aleyhim ebvabı külli şey'in *

İbadet sahnını 1290 x 1360 m. boyutundadır. Sol köşedeki ahşap merdivenle müezzin ve kadınlar mahfeline çıkılır. Ahşap mahfel U şeklindedir. Hünkar mahfeline ise son cemaat yerinin sağında mermer merdivenli özel bir mekandan çıkılır⁸. Minarenin kapısında bu girişin yanında olup caminin sağ cephesi önünde kare planlı üç ahşap sütun üzerinde taşınan ahşap imam meşrutası vardır⁹.

1. Ayvansaraylı, Hadikatü'l Cevami, C.2, s.102

2. Öz, İstanbul Camileri, C.2, s.1.

3. ....İstanbul Kültür ve....,C.1, s.19

4. İbid., s.20

5. Koçu, İstanbul Camileri, C.1, s.5

6. İbid.

7. İbid.

8. İbid.

9. İbid.

Tavanda ahşap oyma teyzinat iyi korunmuştur. Döşeme ahşap kaplama duvarlar ise yağlıboyadır. Mihrap orijinaldir fakat minber muhdestir.

1903-04 yılları arasında caminin çatısı kasırga sebebi ile harap olmuş, Sultan 2.Abdülhamit tarafından bu günkü şekliyle onartılmıştır¹. 1939-40 senesinde saçaklar, tamirat görmüş, 1944'de Vakıflar tarafından toprak mahsulleri ofisine kiraya verilmiştir². Bir müddet depo olarak kullanılan camii, ofisin tahliyesinden sonra tekrar ibadete açılmıştır³. Halen son derece bakımlıdır.

(İnceleme tarihi, Ekim 1987)

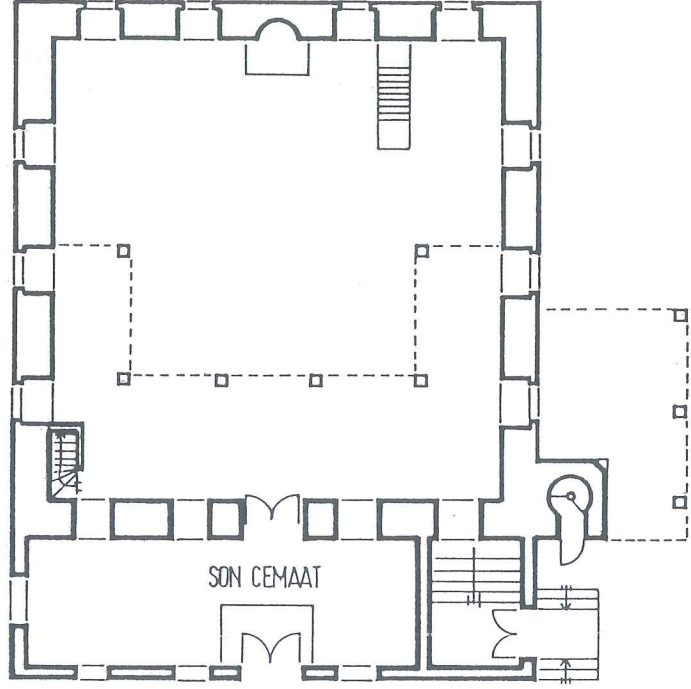
---

1. Koçu, Istanbul Camileri, C.1, s.6

2. İbid.

3. İbid.

ABBASAĞA CAMİ

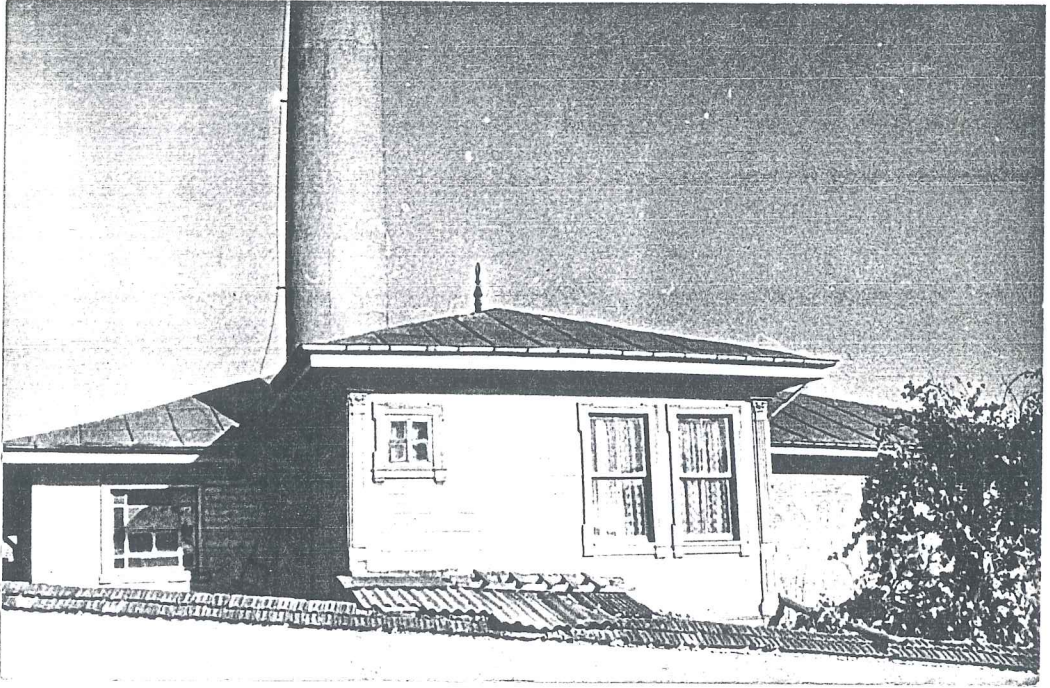

ZEMİN KAT PLANI

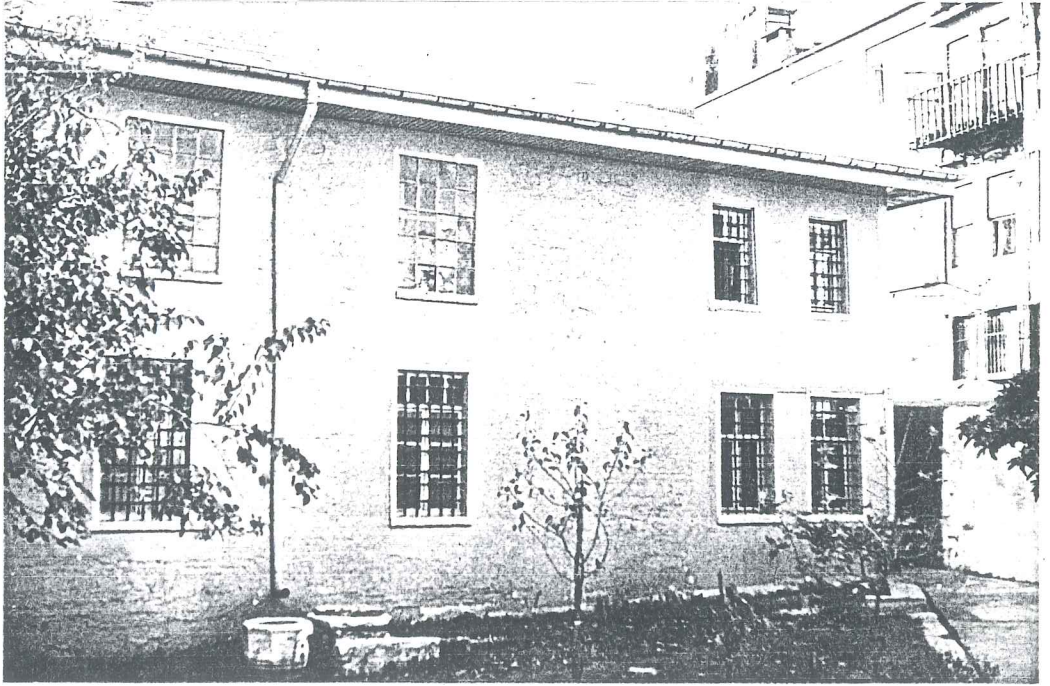

0 100 200 400 600cm

BU ÇİZİM İSTANBUL ANSİKLOPEDİSİ'NDEN ALINMIŞTIR.

Abbas Ağa Cami sağ yan cephe
müezzin meşrutasından görünüş

Abbas Ağa Cami sol yan cephe

H.II.(103/12) HAZİNEĞAR AĞA CAMİ ĐER KURBU BEŞİKTAŞ

bânisi hazinedarbaŐı sűleyman aĐadı cāmii mezbűru 1113 senesinde binâ edűp kitapçı hamamı mukabilinde kűŐede bir mektep dahî binâ eylemiŐtir ba'de vâkıfı mezbűr kapu aĐası olup 1133 tarihinde vefat ederek mektebi mezâristanında medfundur

BEŞİKTAŞ YAKININDA HAZİNEĞARAĞA CAMİ

Yaptıranı hazinedar baŐı Sűleyman AĐa'dır. 1701 (1113 H.) senesinde camiiyle beraber, kitapçı hamamı karŐısında kűŐede okul dahi yaptırmıŐtır. Daha sonra kapu aĐası olmuŐ ve 1720 (1133 H.) yılında vefat ederek mektebindeki mezarlıkta gűműlűdűr.

HAZİNEĞAR AĞA CAMİ

1701 senesinde hazinedarbaŐı Sűleyman AĐa tarafından BeŐiktaŐ civarında yaptırılmıŐtır¹.

Gűnűműzde bu caminin izine rastlanmamıŐtır.
(İnceleme tarihi; Şubat 1987)

---

1. Ayvansarayı, Hadikatű'l Cevami, C.2, s.103

H.II.(103/13) TOPAL HOCA MESCİDİ

bânisi nalbend elhâc hüseyin ağadır kabri nâmâlumdur topal hoca mescidi mezkûrda imâmet etmiş olmağla anın ismiyle yâd olunur vakfı fi-lasıl galata kadıları nezâretinde iken sonradan haremeine ilhâk olunmağla hâlâ haremeine mütevellileri tasarrufundandır mahallesi vardır

TOPAL HOCA MESCİDİ

Yaptıranı nalbant Hüseyin Ağadır. Kabri bilinmemektedir. Mescit, imanlarından Topal Hoca'nın adıyla anılır. Mahallesi vardır.

TOPAL HOCA MESCİDİ

Nalbant Hüseyin Ağa tarafından yaptırılan mescidin inşa tarihi bilinmemektedir¹.

Beşiktaş Kılıçali Paşa mahallesinde bulunan bu yapı daha sonraları satılarak, değişik fonksiyonlarda kullanılmıştır².

Günümüzde yerinde yapılan araştırmalar sonucu izine rastlanmamıştır.

(İnceleme tarihi; Aralık 1987)

1. Ayvansarayi, Hadikatü'l Cevami, C.2, s.103

2. Öz, İstanbul Camileri, C.2, s.66

H.II.(103/14) SİNAN PAŞA MESCİDİ

bânisi mükerreren zikri sebki eden kapûdânı deryâ sinan paşadır mûmâileyhin istanbulda dahî iki mescidi vardır minberini çöMLEKÇİZÂDE MEHMET EFENDİ VAZ' eylemiştir avlusunda vâli' mekteb köSEM VÂLİDE DENİLMEKLE ŞÖHRETĞİR OLAN ŞEHİDE MÂHİ PEYKER SULTANIN HAYRIDIR ki GINA 1051 târihinde binâ olunmuştur müşârileyhânın tercümeihâli inşaallah üsküdarıda kendi eseri hayrı olan çinili câmide zikrolunur mahallesi vardır

BEŞİKTAŞ'TA SİNAN PAŞA MESCİDİ

Yaptıranı kaptan-ı derya Sinan Paşa'dır. Adı geçen Padişah'ın İstanbul'da iki mescidi dahi vardır. Minberini ÇöMLEKÇİZADE MEHMET EFENDİ Koydurmuştur. Avlusunda bulunan mektep Kösem valide adıyla meşhur olan Mahpeyker Sultan'ın hayridir. 1641 (1051 H.) tarihinde yapılmıştır. Mahallesi vardır.

SİNAN PAŞA MESCİDİ

Kaptanı derya Sinan Paşa tarafından¹, Beşiktaş civarında yaptırılmıştır². Minberini çöMLEKÇİZADE MEHMET EFENDİ koydurmuştur².

Günümüzde bu mescit yok olmuştur³.

1. Ayvansarayi, Hadikatü'l Cevami, C.2, s.103

2. İbid.

3. Öz, İstanbul Camileri, C.2, s.59

H.II.(104/15) ÇANAKÇI LİMANI MESCİDİ DER KURBU BEŞİKTAŞ

bu mescid fevkânîdir bânisi nâzır hüseyin ağadır kabri mâlum değildir mescidi mezbûr evvelâ kapudânı deryâ kara mehmed paşanın sâhilhânesi ittisâlinde vâki' olup paşâyı müşârileyh mescisi mezbûru hâlâ mevcut olduğu mahalle kaldırarak fevkânî müceddeden işbu mescidi binâ edüb eski yerini yalısına zam eylemiştir müşârileyh vidin'de vefât ederek serhadi mezbûrede hünkâr câmi denilmekle arîf câmi kebîr mezaristanında defn edilmiştir mahallesi vardır

BEŞİKTAŞ YAKINLARINDA ÇANAKÇI LİMANI MESCİDİ

Bu camii iki katlıdır ve yaptıranı Hüseyin Ağa'dır. Kabri bilinemektedir. Mescit kaptan-ı derya Kara Mehmet Paşa'nın yalısı yanında bulunuyordu. Fakat Paşa mescidi kaldırarak, halen mevcut olduğu yerde yeniden, iki katlı olarak inşaa ettirmiş ve eski yerini de kendi yalısının arazisine eklemiştir. Paşa bilahere Vidin'de vefat etmiş ve oradaki hünkar camii diye anılan büyük camiinin mezarlığına gömülmüştür. Mahallesi vardır.

ÇANAKÇI LİMANI MESCİDİ

Beşiktaş'ta deniz kenarında bir mescit idi¹. Hüseyin Ağa tarafından yaptırılan iki katlı mescit, zamanın kaptanı deryası Kara Mehmet Paşa'nın (Ö.T:1811)², yalısı bitişiğinde bulunuyordu³. Mescit, Paşa tarafından bu ilk yapıldığı yerden kaldırılarak, bir başka yere, yeniden iki katlı olarak inşaa ettirilmişdir⁴.

Zamanımızda mevcut değildir ve Çanakçı Limanı denilen yerin neresi olduğu dahi unutulmuştur⁵.

1. Koçu, Istanbul Ansiklopedisi, C. 7 , s.3726

2. ...., Meydan Larousse, C.8, s.547

3. Ayvansarayî, Hadikatü'l Cevami, C.2,s.104

4. İbid

5. Koçu, Loc.cit.

H.II.(104/16) KILIÇ ALİ PAŞA İSKELESİ MESCİDİ DER KURBU BEŞİKTAŞ

bânisi tophâne câminin sâhibi olan meşhur kapudânı deryâ kılıç ali paşadır filasıl krîbinde vâki' saray dâiresinde olmağla mescidi mez-bûr sarayın tevsiine mâni' olduğundan fetvâyı şerife bilmüracaa verilen izin ile mahallinden ref' ve sadrazam İbrâhim paşa himmetiy-le hâlâ mevcut olan mahalde cemi' levazımâtiyle müceddeden binâ olun-muştur vâkifi evvelin vakfından ancak imâmet vazîfesi verilir mâdâ-sı İbrâhim paşa vakfından verilir paşâyı müşarileyh sultan ahmed hâ-nı sâlis hazretlerinin dâmâdı İbrâhim paşadır ki 1143 senesinde şehi-den vefat etmiştir istanbulda vâki' câmiinde zikri mürûr eyledi kur-bünde hamamı dahî vardır mahallesi vardır

BEŞİKTAŞ YAKININDA KILIÇ ALİ PAŞA İSKELESİ MESCİDİ

Yaptıranı, Tophane Camininin sahibi olan meşhur kaptan-ı derya Kılıç Ali Paşa'dır. Aslında camii saray dairesine yakınlığından dolayı sarayın genişletilmesine mani olduğundan Sadrazam İbrahim Paşa tarafından fetva ile izin alınarak yıkılmış halen mevcut olduğu yerde yeniden inşaa olun-muştur. Eski vakfından sadece imânet vazîfesi verilir diğer hizmetler İbrahim Paşa vakfından temin edilmiştir.

Bahsi geçen İbrahim Paşa, Sultan 3.Ahmet'in damadıdır. 1730 (1143 H.) senesinde şehit olmuştur. Mescidin yakınında hamamı da mevcuttur. Mahallesi vardır.

KILIÇ ALİ PAŞA İSKELESİ MESCİDİ

ASARIYE CAMİ

Beşiktaş'ta, Yıldız mahallesinde; Asariye caddesi üzerindedir. Günümüzde "Asariye Cami" adıyla bilinmektedir. İlk kez Kılıç Ali Paşa (1500-1587) tarafından yaptırılmıştır¹. Sonraları sadrazam Damat İbrahim Paşa, (1660-1730) sahil sarayın genişletilmesine mani olduğu gerekçesi ile yıktırarak, halen mevcut olduğu yerde yeniden inşaa ettirmiştir. Yapım tarihi kesin olarak bilinmemektedir².

Bina, dairesel planlı kagir bir cami kısmı ile bunun etrafını saran iki katlı ahşap, son cemaat ve hünkar mahfelinden oluşur. Cami; yüksek kasnaklı, ahşap bir kubbeye ve diğer kısımlar ise, ahşap kırma çatıyla

1. Ayvansaraylı, Hadikatü'l Cevami, C.2, s.

2. İbid.

örtülmüştür. Her iki kısmında çatı örtüsü kurşun kaplamadır. Kesme taş minarenin, külâhı da taştır.

Cami cepheleri sıvalı, mahfel cepheleri ise ahşap kaplamadır. Sağ yan cephede, mahfel girişinin üzerindeki, dört sütunla taşınan konsol bu cepheye bir hareket kazandırmıştır. Onun dışında genelde tüm cephelerde sadelik hakimdir. Altılı, üstlü yer alan dikdörtgen pencereler ile kurulan düzen, plastr yada korniş gibi çeşitli elemanlarla hareketlendirilmemiştir.

Camiye, mihrap aksında yer alan kapıdan girilir. Bu kapı önünde demir doğrama ile muhdes bir rüzgarlık oluşturulmuştur. Son cemaat kısmı, dairesel planlı ibadet sahnını sarmaktadır. Girişin sağında, imam odası ve mahfele çıkan küçük ahşap merdiven yer alır. Solunda ise, muhdes bir duvar ile kadınlara ayrılan bir kısım mevcuttur. Bu kısımdaki kapı, son cemaat ile hünkar mahfeli giriş holü arasındaki irtibatı sağlar.

Mihrap aksındaki ikinci bir kapı ile, ibadet sahnı girilir. Çapı yaklaşık 12.80 m. olan bir daireden oluşur. Son cemaat ile ortak olan duvarı ahşaptır. Bu duvarda kapının iki yanında dörder pencere vardır.

Mihrabın iki yanında altılı üstlü iki dikdörtgen pencere ve dairenin yatay ekseninde de, aynı konumda iki pencere yer alır.

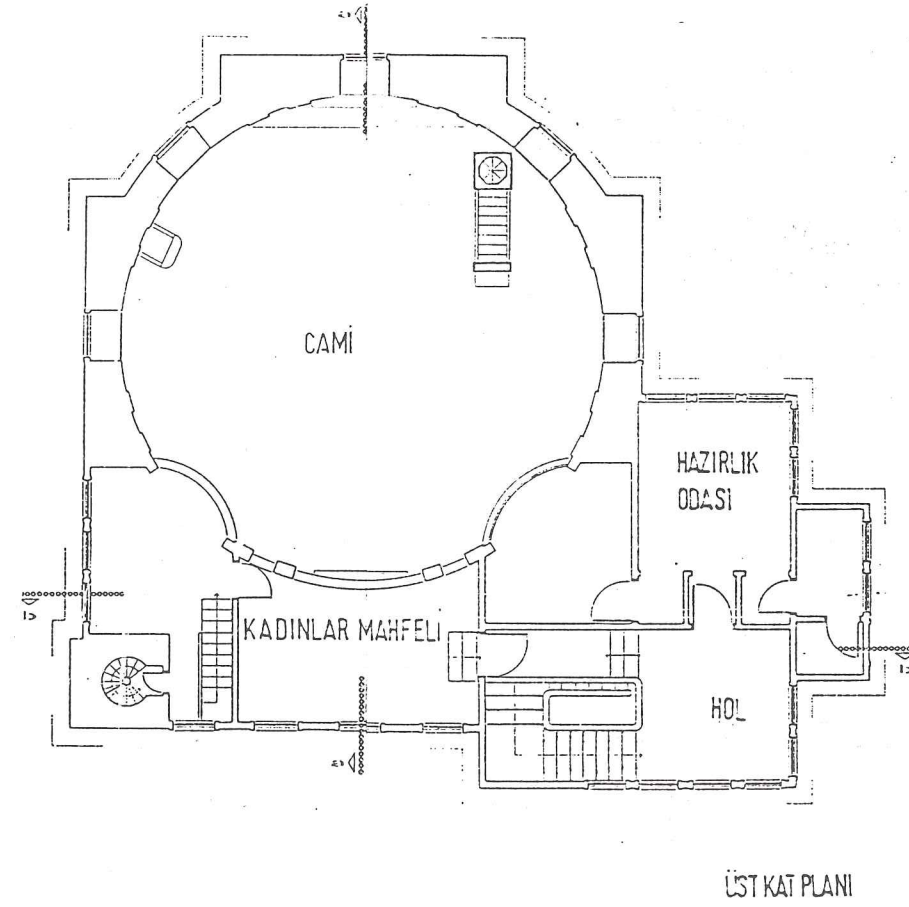
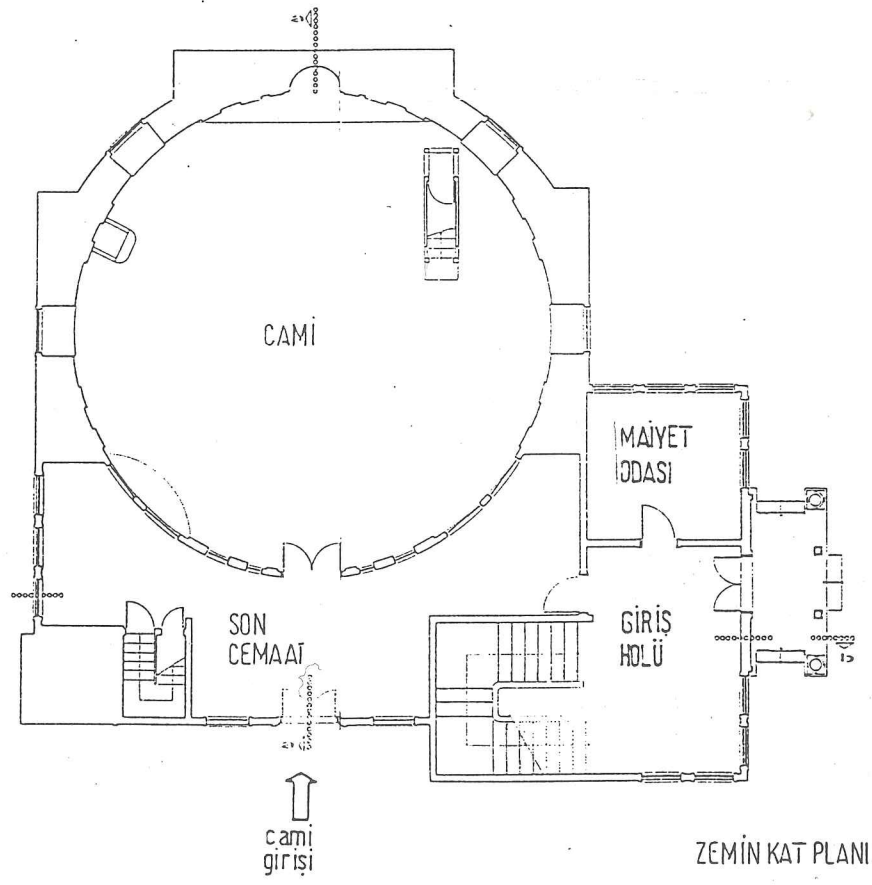
Hünkar mahfeline giriş sağ yan cephededir. Giriş holünün sol tarafı muhdes bir duvar ile bölünmüştür. Sağ taraftaki oda ise maiyet bekleme odasıdır. Kapının karşısındaki geniş merdiven ile, üst kattaki hole çıkılır. Günümüzde bu holde muhdes bir doğrama ile iki kısma ayrılmıştır. Holden bir kapı ile hünkarın namaza hazırlandığı odaya girilir. Bu odadan, ibadet sahnına kafesli bir cumba ile açılan mekana geçilir. Kadınlar mahfelinde de bu cumbanın simetriğinde yarım daire planlı bir cumba yer alır. Tuvalet ve mutfak nişinin yer aldığı kısımda, hazırlık odasından kullanılır.

Kadınlar mahfeli merdivenin yanındaki duvar ile iki bölüme ayrılmıştır. Mihrap aksındaki bölüm, bir kapı ile hünkar mahfeline bağlanmıştır. Cumba ve minarenin giriş kapısı ise diğer bölümde yer almıştır.

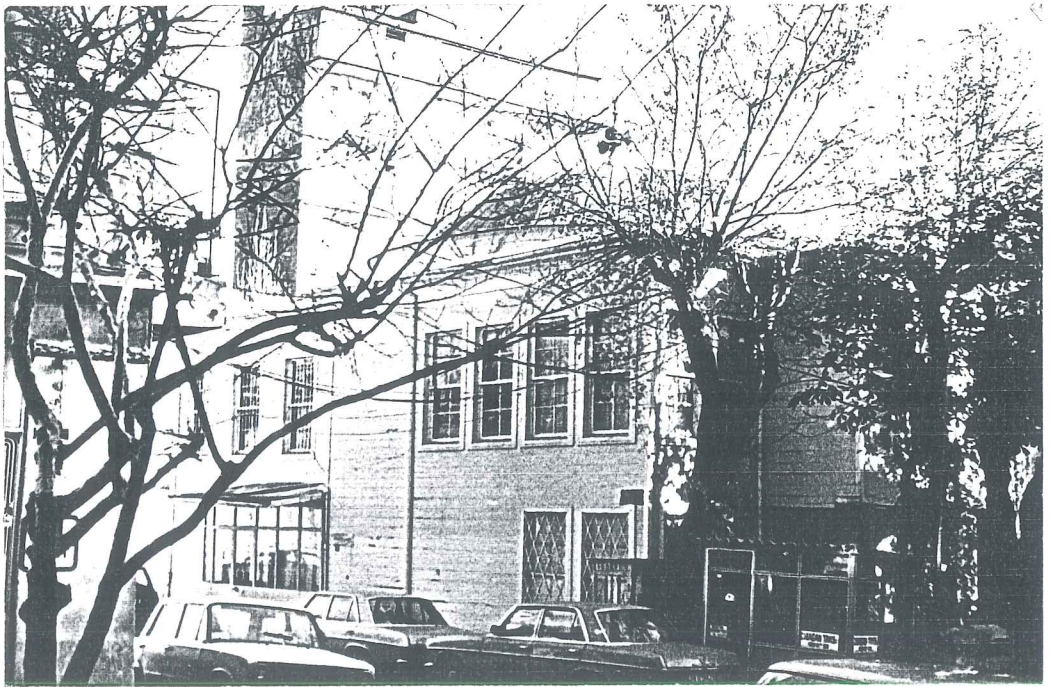
Caminin kubbesinde mevcut alçı kabartma süslerinden başka bir bezemesi yoktur. Mahfelin tavanı ise düz çıtalı ahşap kaplamadır. Duvarlar beyaz badanadır. Mihrap nişi etrafında bir ahşap çerçeve, içinde ise yağlı boya ile boyanmış alçı kabartma bir motif yer alır. Minber ve vaiz kürsü ahşaptır.

Cami, bakımlı gözükmese rağmen, kubbedeki çatlaklar, ahşap strüktürde bir oturma olma ihtimalini ortaya çıkarır. Günümüzde mahfel bir aile tarafından konut olarak kullanılmaktadır. Rutubet nedeni ile kaplama tahtalarında yer yer bozulmalar gözlenmiştir. (İnceleme tarihi; Şubat 1987)

KILIÇ ALİ PAŞA İSKELESİ MESCİDİ (ASARIYE CAMİ)

0 100 200 400 600 cm

Asariye Cami giriş cephesi

Asariye Cami, sol yan cephe

H. II. (104/17) BEŞİKTAŞ MEVLEVİHANESİ MESCİDİ

bânisi ohrili hüseyin paşadır ki bostancıbaşılıktan vezîr olup 1029 rebiülâhîrinde güzelce ali paşa fevtinde sadrâzam nasb ve 1030 zilkaadesinde sultan osman hânı sâni hazretlerinin zamânı saltanatlarında lehlûlar ile vuku' bulan muharebe esnâsında azl olunup yerine dilâver paşa nasb olunmuş ve vak'ai osmân hânîde dilâver paşa zorbalara talebiyle mahnûken vefât eyledikte müşârileyh def'ai sâniye olarak yine vezîriâzam olmuş iken ertesi gün ağa kapusuna vardıklarında yenice-riler elinde şehîd olmuştur fî 1131 yahyâ efendi türbei şerîfesi kur-bünde medfundur dergâhı mezkûrun binâsı 1131 cemâzilâhîresinde resî-dei hitâm olmuştur lâkin mutbahu olmayıp yalnız bir semâhânedden ibaret-ti ba'de vuku' bulan tecdid ve tâmiri sırasında tevsi' kılınmıştır dergâhı mezbûre ibtidâ ağazâde mehmed efendi şeyh olmuştur mûmâileyh geliboluda binâ etmiş olduğu dergâhı mevlânânın şeyhi iken paşâyı mûmâileyh şeyhi müşârileyhi getürdüp kendi tekkesine şeyh eylemiş-tir sonra müşârileyhin şehâdeti vukûunda kendi binâ kerdesi olan ge-libolu tekkesine hicret idüp 1063 senesi beldei mezbûrede vefât etmiş-tir yerine eşşeyh hasan dede efendi şeyh olup 1071 senesi vefât etmek-le dergâhı mezbûrede medfundur ve bunun yerine pindârî nâci ahmed dede efendi postnişin olup üç sene mürûrunda meşihati ref' olunmağla kırım taraflarına seyyahat ve iki sene mürûrunda yine istanbula avdet ve ba'de galata meşihati ile ikrâm olunmuştur tafsili yukarda zikr-olundu nâci dede merhûmun eş'ârı pesendidesi dahî vardır işbu kit'a cümlei eş'ârından numunedir

- * bir bende ki âzâd ola elbette olur şâd *
- * ammâ ki senin benden olan bende olur şâd *
- * lutf eyle ayâ pâdişehi mülk şefaât *
- * nâci kulunu eyle şefaât ki ola şâd *

ba'de yerine yusuף dede efendi postnişîni mevlânâ olmuştur mûmâileyh lisânı fârîsî üzere mu'cizâti hazreti ekmelüttehâyâ sallallâhu aley-hi vesellemi onbin beyt olarak nazm idüp revdatünnûr ismiyle tesmiye eylemiştir ve mürettep divânı dahî vardır mûmâileyh yusuף dede kone-vîyülasıl olup velâdeti 1014'de vâki' olmuştur çelebî şeyh bostan efendi hazretlerinden ahzi tarikat edüp ba'de istanbula vusûl ve ga-lata mevlevihânesinde nayzenbaşî olmuştur sultan murad hânı râbi'

hazretlerinin zamânı saltanatlarında enderunu hümayûna alınıp ba'-
dehu sultan ibrahîm hân cülusunda taşra çıkup beşiktaş mevlevîhânesin-
de üzlet eylemiştir 1071 rebiülevvelinde nâci ahmed dede yerine şeyh
olup ve 1080'de rihlet eyleyüp tekkei mezbûrede defn olunmuştur fev-
tine nazmi'nin tarihi

* azîz tekkei mısır hudâ ola yûsuf dede *

(diğer)

* gitti yusuf dedemiz çâhı fenâya dönerek *

(diğer)

* mevlevî yusuf dede için el fâtîha *

* kaarî abdüssâlim efendinin söylediği târih

* dede yusuf fevtine târih için *

* didiler hep rahmetullâhı aleyh *

fenî mehmed efendinin söylediği târih

* oldu yusuf dedemiz mısır naîm içre azîz *

merhûmu mûmâileyh yerine eyyubî mehmed memiş dede efendi şeyh olup
ellialtı sene miktarı meşihatte mukîm olduktan sonra vefat eyledik-
te tekkei mezbûre defn olunmuştur fî 1136 bunun dahî şeyhi ve lâlî
mahlasları ile eş'ârı dilârâsı vardır eş'ârından nümune

* edermiş bahs'i hoşbûy hattınla sünbül gülşen *

* ana vâri ise bu ol zülfmüşkin târdan kaldı *

ve yerine mahdumları esseyid ahmed dede efendi şeyh olup kırkbir
sene miktarı makâmı meşihatte mukîm olduktan sonra 1177 senesinde
âlemi bakaaya irtihâl etmekle vefâtına müstakimzâde bu güne târih
demıştır

* sâli sâbıkta olup mazharı mevtüvâ dediler *

* döndü ahmed dede lâhûta bu mihnetgededen *

bu dahî dergâhı mezbûrda medfundur ve bunun yerine kerîmezâdesi seyid
mehmed sâdik dede efendi şeyh olup onbeş ay miktarı seccâde nişân
hazreti mevlânâ olmağla yirmi yaşında iken vefât idüp dergâhı mezkûr-
da defnihâk itirnak olmuştur fî 178 ve bundan sonra tokat şeyhi fâ-
dulusseyd abdülâhad dede efendiye bu dergâhın meşihati tevcîh olun-
mağla beldei mezbûreden deraliyyeye gelerek onüç mâh mürurunda bunlar
dâhi rihleti dâr bekaa etmekle dergâhı mezkûrda mütevârî hâk oldular

fî 1180 fevtine sabîh ahmed efendi bu gûne târih demîştir

* nâmı gibi sabihâ târihi oldu yektâ *

* teknil kıldı devrin abdülâhad efendi *

bunun yerine trablus şeyhi ahmed dede efendi postnişîn olup dört sene miktarı seccâdenişini irşâd olduktan sonra 1185 muharreminde bunlar dahî vefât etmekle selefleri yanında medfûn olup yerine mahdûmu âlikaderleri hattat esşeyh yusuף dede efendi şeyh oldular mevlânâyı mezbûr fazl ile mâruף zâhid ve âbid bir zâtı sûtûde sıfat olup mesneyî şerife lisânı arabî üzere muhtasar ve müfîd bir şerh yazmıştır ve bunun iclâsına HANKAHI TEVHİD 1185 târih vâki' olmuştur mümaileyh esşeyh yusuף efendi kırksekiz sene sonra 1232 cemâziyelevvelisinin ikinci perşenbe günü âzimi dârı bekaa oldukta tekkei mezburede defni hâk ıtırnâk olmağla mâhı mezbûrun yirmidördüncü günü merhûmu mümaileyhin dâmâdı galata mevlevihânesinde şeyh olan trablusşâmi esseyid mahmud efendi yerine seccâdenişini hazreti mevlânâ olmuştur ve bunun yerine dahî esseyid kudretullâh efendi seza görüldü mümaileyh esseyid şeyh mahmud dedenin eş'ârı dahî vardır bu dahî defn olundu ve bunun yerine ermenâk şeyhizâde esseyidüşşeyh mehmed kadri efendi şeyh oldu 1234 zilhiccesinin ondördüncü erbaa günü iclâsı vuku' bulmuştur şeyhi mümaileyh bundan akdem yenikapu mevlevihânesinde hücre nişîn idi dergâhı mezbûr zamânı saltanatı hazreti sultan selim hânı sâlisde sahilsarâyı beşiktaş tâmir ve tecdid olunduktan iki sene sonra müceddeden binâ kılınmıştır tecdidine es'ad nâm şâirin söylediği tarihtir

şehu iklimi devrân pâdişâhı kulzem ihsân *

* cenâbı hazreti sultân selim hân keremi mütâd *

* kerâmet muaddelet lutfu sehâ vü mükremit re'fet *

* inâyet merhamet şefkat mürüvvet anâ ki mâderi zâd *

* cihânın şehleri hep bendei fermânıdır cümle *

* eğer olsaydı iskender olurdu emrine mukâd *

* cihâne söyle sârî şems lutfu ol cihandibânın *

* ziyâyı mihr'ü meh lutfünden eyler cümle istifâd *

* cihâna gelmedi vallâhi hiç böyle şeyhi âdil *

* zâmânı şevketinde yerev berna cümlesi dilşad *

* o şâhı pür kerem cûd himem çünkü çırağanda *

* geçen sâl eylemişti yümn ile bir kasrı nev bünyâd *

* zehî kasrı muallâ kim nazîrin görmemiş devrân *
* anı tab'ı şehinşâhî bu resme eyledi icâd *
* zehî kâşanei revnak fezâyı zibü ziynetkim *
* ferah bahşı muallâ dâğ persûz dil hasad *
* o kasrı bîkusurun resmini görseydi bir kerre *
* kusûrun derk idüp izhârı acz eylerdi bihzâd *
* o gâhı dilkeşe kasrı hûrnak nisbet olmaz kim *
* bunu zirâ cenâbı şeh selimdir eyliyen inşâd *
* o kasrı bînazîrin bir kusuru gerçi yok ammâ *
* yanında mevlevîhâne var idi bir harâp âbâd *
* uluvvu himmeti şehinşâhiyle hünkarın *
* yeniden oldu şimdi dergah-ı molla dahî âbâd *
* civar şevketiyle fahr iderse lââyık olmaz mı *
* öbür dergâhlara budur ki vâlâyı nev bünyâd *
* kudûmu şevki şâh ile bu dergâhı muallâda *
* safasından sadayı nây ider bülbül gibi feryâd *
* inâyet pervâ bende nüvâzâdır ki cûdun *
* melâzı bikesân ve bendegândır ey şeyhi nakkâd *
* velînîmetisin âlemin ey şâhı mülk ârâ *
* duâyı şevketindir şimdi nâsa akdem evrâd *
* serîri saltanatta şevketü iclâl ile allâh *
* ide ömrü tabiiye o şahı ekremi es'âd *
* kulundur bendei dîrine der es'ad çırâğındır *
* nola takdim idüp târihin itse aczini irâd *
* çıkup bir îri rûşendil didi târihi itmâmın *
* yeniden kıldı bu dergâhı pîri şeyh selim bünyâd *

BEŞİKTAŞ MEVLEVİHANESİ MESCİDİ

Yaptıranı Ohrlili Hüseyin Paşadır. Bostancı başlıktan 1619 (1029 H.) tarihinde Güzelce Ali Paşa'nın ölümüyle sadrazam oldu. 1620 (1030 H.) senesinde Sultan ikinci Osman zamanında Lehliler ile yapılan savaş esnasında görevden alındı. İleride ikinci defa sadrazam olmuş ise de, ertesi günü yeniçeriler tarafından şehit edilmiştir. Yahya Efendi türbesi yanında gömülüdür.

Dergâhın yapılması 1718 (1131 H.) tarihinde taranılmıştır. Ancak mutfâğı olmayıp, sadece bir semahaneden ibaretti. Sonraları yenileme ve tamir arasında genişletilmiştir.

BEŞİKTAŞ MEVLEVİHANESİ MESCİDİ

Zamanımızda, Çırağan Sarayı'nın bulunduğu yerde, Ohrlili Hüseyin Paşa tarafından yaptırılmıştır¹. Devrinin en büyük dergâhlarından olan mevlevihanenin ilk kuruluşu 17.yy. başlarındadır². Sultan 3.Selim (saltanatı 1789-1807)³, Beşiktaş sahil sarayını tamir ettirdiği esnada burayı da yenilemiştir. Daha sonra Sultan II.Mahmut, 1808-1839 yılları arasında ilk Çırağan Sarayını genişletmek istemiş ve dergâhı, sarayın bitişiğindeki müşahip Apdi Bey'in yalısına nakil ederek, arazisini saraya dahil etmiştir. 1868 senesinde ise, Sultan Abdülaziz tarafından Maçka'ya taşıtılan dergâhın yerine, Çırağan Sarayı yaptırılmıştır⁴. 12 mevlevi şeyhinin mezarları bozulmamış ve saray bu kabirlerin üzerine kurulmuştur⁵. Eylül 1986 tarihinde başlayan Çırağan Sarayı restorasyonu sırasında, yapılan kazı sonucunda mezarların ikisi ortaya çıkarılmış, mezar taşları Vakıflar müdürlüğüne ve Galata Mevlevihanesine götürülmüştür. Diğerleri 1984 senesinde yapılan çalışmalar ile taşınmıştır.

Hadikatü'l Cevami'de belirtilen mescitin ise, Evliya Çelebi'nin notlarında "denize nâzır, fevkâni semâhane" olarak anlatılan mekân olduğu tahmin edilmektedir⁶.

1. Ayvansarayî, Hadikatü'l Cevami, C.2, s.104

2. Koçu, İstanbul Ansiklopedisi, C.5, s.2332

3. Öztuna, Osmanlı Devleti...., C.1, s.681

4. Koçu, op.cit., s.2333

5. İbid.

6. İbid.

H. II. (109/18) HANIM KADIN MESCİDİ DER KURBU MAHALLİ MEZBUR

bu mescid fevkâni idi bâniyesinin merkadi kurbünde olan mezâristan-
dadır ki senki mezârında hanım binti mehmed deyû yazılmıştır vefâ-
tına vakti mevt 992 târih olmuştur ve mescidin kurbünde vâki' fevkâ-
ni mektebi mısır tüccarından eğribozlu elhâc ahmed ağa eserülvelâ-
yete 1179 târihinde binâ eylemişti ba'de 1252 senesi işbu mescid ve
mektep etrafında olan ebniyei sâire ile sâhilsarâyı hümayuna idhâl
kılınmıştır mahallesi vardır

HANIM KADIN MESCİDİ

Bu mescit iki katlı idi. Yaptırarının mezarı mescit yanındaki kabris-
tandadır. Taşında Mehmet kızı Hanım diye yazılıdır. 1584 (992 H.) senesin-
de vefat etmiştir. Mescidin yanındaki iki katlı mektep Mısır tüccarlarından
Eğribozlu Hacı Mehmet Ağa tarafından 1765 (1179 H.) tarihinde yaptırılmış-
tır. Bilahare 1836 (1252 H.) senesinde mescit bu mektep ve etrafındaki
binalarla birlikte Padişah sahil sarayına katılmıştır. Mahallesi vardır.

HANIM KADIN MESCİDİ

Beşiktaş'ta, 1584' yılında ölen Mehmet kızı Hanım olarak anılan
bir kimse tarafından yaptırılmıştır¹. Daha sonra 1836 yılında bu mes-
cit, sahilsaray arazisine dahil edilmiştir².

1. Ayvansarayı, Hadikatü'l Cevami, C.2, s.109
2. İbid.

H. II. (109/19) YAHYA EFENDİ MESCİDİ

bânisi meşhur yahyâ efendidir 900 senesinde trabzonda dünyaya gelip sinni temyîze bâliğ olduktan sonra deraliyye'ye hicret eylemiştir efendi mûmaileyh 977 zilhiccesinde âlemi kudüse pervâz eyleyüp süleymâniye câmiî şerîfinde salâtı îydi edhâ edâ olunduktan sonra şeyhülislâm vakit olan ebüssuud efendi hazretleri selâtı cehâzelerini kılarak hâlâ ziyâretgâh olan mahalle defnolunmuş ve irâdei hazreti sultan selim hânı sâni ile üzerine bir türbei aliyye binâ olunmuştur ki mevlânâyı mumaileyh sahnî semaniye rütbesi ihrâz ettikten sonra terki tarîk etmekle yevmiye almışiki akçe ile tekaüd olmuştur itfâkiyattan olarak ol sene sinni dahi almışikiye reside olmuş idi mevlânâyı mumaileyh istanbulu teşriiflerinden sonra beşiktaş semtinde bir bağçe iştirâ ederek kendisine bir süknâ binâ ettiği misillû kurbünde dahî bir mescid binâ eylemiştir mevlânâyı mumaileyh ikrâmı zuyûf ve it'âmı fukaraya fevkalâde mâil bir zatı sutûde sıfat imiş vâkıfı esrarı hakikat olduklarından başka âlemi zâhiriden fûnûnu mütenevviaya âşinâ, hususiyle fûnûnu şitâyâ ve ilmi tıb ve hikmet ve hendesede sâhibi yedi tûlâ imişler nefsi mübârekleri dhî hastalara mahzı şifâ idi tekaüd olduktan sonra letâif yüzünden yevmî elli akçe alurdum şimdi ekmeğimizi kesdiler bâri birkaç gün çorbamızı ekmeksiz içelim buyurmuşlar imiş ve bâzen âlemi istikraglarında nağra urup bîihtiyar lisânî şerîflerinden hikmet âmiz mevzûn kelâmlar zuhûr eder imiş ve ekseriyâ işbu (yâ ehlelvâdi hülle küm minel hâdî) kelâmını kıraat ederler imiş pederleri şâmî şerîfden olup ismi ömer efendidir mahdumu mâmuileyhin hîni velâdetinde trabzonda kadı bulunmakla vâlii memleket olan selim hânı kadîm hazretlerinin şehzâdei civanbahtları süleyman hânı gâziye bunun valdesinin süt verdiği mervîdir mevlânâyı mumaileyhin mahlası müderreis olup molla şeyhzâde denmekle dahî elsinei halkda meşhur idi beşiktaşta hânelerinin kurbünde bir çeşmei âbî hayât dahi binâ buyurduklarında işbu tarihi söylemişlerdir

* sebîl üzre binâ ettim bu aynı *

* ola ki selsebîlin ola aynı *

- * tarîk üzre kemer içinde bu âb *
- * cihânın gencine feth eyledi bâb *
- * gelen ârâm kılsın bu kemerde *
- * açup ibret gözün baksun ki merd'e *
- * binâ târihi bu inşâlar olsun *
- * konup içenlere subhâlar olsun * 945

beşiktaşta temekkün buyurduklarını imâen bu kıt'ayı söylemişlerdir

- * cihânın zührüfüne aldanup halk *
- * kızıl yeşilce bayrağıyle oynar *
- * fakiri tıfla dönmüştür arada *
- * beşiktaşında toprağıyle oynar *
- * ebyâdı âtiye ²aşağıdaki beyitler³ dahî mûmâileyhin zâdei tab'larıdır
- * ferhad kimdir ki külüngüm salaya benim *
- * uşşak içinde bencilin taş döğen mi var *

(diğer)

- * dersi ilmi bir fenâ sahninde tekmil etmişüz *
- * sanmaküz seyrü temâşâ ile tehsîl etmişüz *

(diğer)

- * çekme zahmet âlem içre kılma kesbi iktisâb *
- * bir vezire neyler isen eyle gel tek intisab *
- * intisab ile seğırt her ayda birer mansıba *
- * kise araklar diyeler hay efendi yab yab *
- * potasında bu mevâlinin yatup sızmak nedir *
- * çün bilirsün mansıba ilmiyle olmaz fethi bâb *

ve bir dellâknâmesi olup andan dahî numune olarak bir kaç beyit ketb ve tahrîr olundu

- * hamâm içinde dellâk bir iş getürdü başa *
- * başdan çıkardı beni âd eyledi tıraşa *
- * göz kırpdığımı görmez diş sıkdığım ne bilsün *
- * gelür benim inledigüm ol câhile temaşâ *
- * sabrile gördüm olmaz erdi bıçak kemüğe *
- * dedim ki usta lutf et çal usturacı taşa *
- * çaldı usturacı taşa, kast etti geldi başa *
- * mâsâ ile o firavun geldi yine su aşa *

- * bāşımı ustura ile döndürdü lâlezâra *
- * kan baştan aşdı oldum indi döküldü kaşa *
- * âh itme müderris bu denlû sergüzeşte *
- * elbette göz görüser her ne yazıldı başa *

(gazel)

- * ledün ilmini ehliyle hemin mevlâ bilür derler *
- * mesâil ki ola şer'î anı molla bilir derler *
- * gönül bahrinde meknûnu ne bilsün sâyir sâhil *
- * derûnu dün deryâyı yine derya bilür derler *
- * urûc zevki rûhânî alâyık ehli bilmezler *
- * tecerrüd zevkinin nidüğünü îsâ bilür derler *
- * belâgat ehli nazmiyle eder dil ehlini teshir *
- * bu sırrı anlamıyanlar anı ismen bilür derler *
- * müderris sohte cerâyit medâris yâb hikmet için *
- * yalan olmasun anlar kim senû kimyâ bilür derler *

kudüssallahu sırra aziz müşârileyhin mürettep divan eş'ârı vardır ki rivâyet olunduğuna göre vefatından sonra cem' olunmuştur vakti dahî tecerrüd ile mürûr etmiştir ve üveysiye'den olduğu dahî mazbuttur ve dâhili terbede mûmâileyhden mâdâ dört ricâl ve dört nisvân sandukalaları vardır ve harici türbei şerifde mûmâileyhin azadkerdesi meşhur berş sahibi tabib yusuף sinan râhikî medfundur mezbur rahikî ibtidâ ocağ yeniceri ulufe hârlarından olup ba'de yeniceri ağası mustafa ağa katlinde ulûfesi kesilmek ile mahmudpaşa'da bir dükkân küşâdiyle mâcun bir şey icâd ederek kesbü kâra şurû' eylemiştir ve tımarhanenin dahî şerbetcisi olmuştur mezbûr envâ' mükeyyefata mübtelâ olduğundan rahikî tesmiye olunmuştur ve mezbûrun eş'ârı dilârası dahî olmağla bazıları işbu mahalle derc olundu

- * gönlüm havâyı yâr ile pervâz idüp uçar *
- * sözler yerine tûtî tab'ım şeker saçar *
- * görsem yüzünü zâr ile râzım ayân olur *
- * bülbül ki gülşene gele elbette râz açar *

- * kendi tabibi âlem görür hakiyi *
* her yıl bir iki âfetin ol şerbetin içer *

(diğer)

- * tâlim yok gülmedim bir gün ben ol mehpâreden *
* bilmezem âhirini niçün yarattı yaradan *
* bi karar eden beni âvâre gönlümdür bugün *
* yanayın mahşerde yarın bu dîli âvâreden *
* yaradan hakkıyçün tîri cefâdan dönmezem *
pehlivânı aşk olan dönmez bu denlû yâreden *
* açılan yer yer muhabbet rûzenidir her yanâ *
* yâreler sînemin görünen sebtei sed pâreden *
* kimsenin gördüğüne râzı değil gönlüm seni *
* iki gözümün biri olursa çıksın aradan *
* bağıma taş bağladım ey senki dil ferhad gibi *
* dâmen senin belâ üstünde senki hâreden *
* iffet kişverdir râhikê bu yedi beytin senin *
* ya işârettir felekde seb'âi seyyareden *

galiba divânı dahî vardır vefatı 953 senesinde ve türbei mezkûre kurbünde vâki kargir türbe şehit sultan osman hân hazretlerinin sâhibi mührü iken vefât eden çelevi ali paşa'nın türbesidir 1031 senesi rebiülahârında vefât eylemiştir veîri mûmâileyh istanköylüdür güzelce ali paşa denilmekle maruf idi şürefâdan ibtidâ sadrazam olan bunlardır pederi dahî istanköylü ali paşadır ki 996 senesinde tunus beylerbeğisi iken mûmâileyhi celâli yahya şehid etmiştir sâbıkuzzikr çelevî ali paşa dahî ibtidâ beş sene mektarı dîmyat gibi ve bâde 1011 tarihinde yemen beylerbeğisi ve daha sonra iki sene kadar tunus vâlisi ve ba'de mora ve kibris sancaklarına mutasarrıf olup sonra divân veziri iken 1026 muharreminin dokuzuncu günü kapudâni deryâ halil paşa sadrazam oldukta anın yerine kapudâni deryâ olmuş ve senei mezbûre zilkaadesinde cülûsu sultan mustafa hânı evvelde azl olunup yerine rumeli vâlisi olan kara davut paşa nasb olundu bu kara davud paşa pâdişâhı müşarileyhin cülûsu sânisinde vezîri âzam bulunup rivayet olunduğuna göre sultan osman hân'ın şehadetine sebebi müstakil olmuştur her ne ise kırk gün kadar kapudâni deryâ olup yine rumeli mansabına gönderilmekle sâniyen

sâbiküzzikri ali paşa kapudânı deryâ oldu fi 1027 ve senei mezbure rebiülevvelinde cülûsu sultan osman hânî vuku' bulup ertesi sene akdenize çıkararak sevahili muhafaza idüp yine âsitâneye avdet eyledikten sonra 1029 senesi muharreminin onaltıncı günü sadrazam olup selefi kara mehmed paşa haleb'e ve halil paşa def'ai sâlise olarak kapudâhı deryâ nasbolundu rahmetullâhı aleyh

ve türbei aziz müşarileyh civarında diğeri bir ali paşa dahî medfundur ki rodos beyi iken haydar ağazâde mehmed paşanın üzerine 1060 şevvalinin onbirinci günü kapudân olup 1062 şevvalinin selhinde azl ve yerine derviş mehmed paşa kapudânı deryâ tayin olundu ba'de 1070 şabanının beşinci günü yine kapudan olmuştur ve senei mezbûre cemâziyelâhiresinin yirmi ikinci günü vefât idüp mahalli mezbûrda defn olunup mahdumları abdülkaadir paşa kapudânı deryâ nasb kılınmıştır ve yine türbei azize karîp çektiri beylerinden diğeri bir ali paşa dahî medfundur ki senki mezârında bulunan târihi rakkamîsi budur 1078 ve ümerâyı deryâdan murad paşa nâm bir merdidilir ile bâlâda zikri mürûr eden beşiktaş mevlevihânesi bânisi sadrazam hüseyin paşa dahî medfundur ve mescidi mezkûrun minberini veli zâde ahmed efendi nâm sâhibi hayr vaz' eylemiştir azizi mümâileyh hazretlerinin meskeni şerifleri dahî elan tekke olup müstakil şeyhleri dahî vardır cennetmekân sultan mahmud hân hazretlerinin himmeti şâhaneleriyle türbei şerif tâmir ve tezyân olunduğu sırada hücerat dahî zam ve tevsi olunmağla bu dahî müstakil bir zâviye olmuştur beher sene mevlidi şerif kıraat olunup azîm cemiyet olur kurbunde bir niyet kuyusu dahi vardırki niyeti olan nazar eder her ne ise zâhir olur imiş bu kuyu iki yerde daha vardır ki mahallinde zikrolunmuştur bu mescidi şerifin mahalesi dahî vardır

YAHYA EFENDİ MESCİDİ

Yaptıranı, meşhur Yahya Efendi'dir. 7484 (900 H.) senesinde Trabzon'da dünyaya gelmiştir. Bilahere İstanbul'a göç etmiştir. 1569 (977 H.) senesinde vefat etti. Süleymaniye camisinde kurban bayramı namazından sonra zamanın Şeyhülislâm Ebusuut Efendi hazretleri tarafından cenaze namazı kıldırıldı. Sultan II.Selim'in iradesiyle kabri üzerine büyük bir türbe yaptırılmıştır.

Yahya Efendi sahnı seneniye rütbesini aldıktan sonra tekaüt olmuştur. İstanbul'a gelmesini takiben Beşiktaş semtinde bir bahçe almış kendisine bir ev ve yanına bir mescit yaptırmış idi. Zayıfları ağırlamaya ve fakirleri doyurmaya meyilli, beğenilen ve övülen bir kişiydi. Her türlü ilme vakıf, özellikle tıp, fizik ve geometri ilminde ihtisas sahibiydi. Babası Şanlı Öner Efendi'dir. Oğlunun doğumu sırasında kadı olarak Trabzon'da bulunuyordu. O dönemlerde Yavuz Sultan Selim Han Trabzon valisiydi. Validesinin Şehzade Gazi Sultan Süleyman Han'a süt verdiği söylenir. Yahya Efendi'nin ikinci adı müderris idi. Halk arasında Molla Şehzade adıyla de meşhurdur. Beşiktaş'ta hanelerinin yakınında bir çeşme yaptırmıştır. Tarih beyti şöyledir.

" Bina tarihi bu inşalar olsun "

" Konup içenlere suphalar olsun "

1538 (H.945)

Şiirleri, söylentiye göre, ölümünden sonra toplanarak bir divan oluşturulmuştur. Üveysiye tarikatından olduğu ve vaktini her şeyden vaz geçerek Allaha yönelmeyle geçirdiği bilinir.

Türbesinde, kendisinden başka 4 erkek ve 4 kadın sandukaları vardır. Türbe dışında azat kardeşi Tabib Yusuf Sinan Zâhikî gömülüdür. Bu zat Mehmetpaşada bir dükkan açarak icat ettiği bir macunu satmaya başlamış ve aynı zamanda Timarhanenin Şerbetçisi olmuştur. Keyif verici içkilere düşkün olduğundan Râhikî (şarapçı) adıyla anılmıştır. Divanı vardır. Vefatı 1546 (H.953) senesindedir. Adı geçen türbenin yanındaki kârgir türbe, Sultan Osman'ın sadrazamı iken, 1620 (H.1030) tarihinde vefat eden Çelebi Ali Paşa'nın türbesidir. Güzelce Ali Paşa adıyla de bilinir. Çelebi Ali Paşa beş sene Dimyat ve sonra 1602 (H.1011) tarihinde Yemen beylerbeyi, daha sonra iki sene Tunus valisi ve bu takiben Mora ve Kıbrıs sancaklarına vali oldu. Divan veziri iken 1617 (H.1026) tarihinde kaptan-ı deryâ Halil Paşa sadrazam olunca onun yerine kaptan-ı derya oldu ve aynı sene sultan I.Mustafanın tahta geçmesi üzerine görevden alındı. Yerine Kara Davut Paşa tayin edildi. Bu Kara Davut Paşa adı geçen padişahın ikinci defa tahta çıkışında vezir-i azam olarak bulunmuş ve Sultan Osman'ın şehadetinde birinci derecede sebep olmuştur. Kara Davut Paşa'nın kaptan-ı derya olmasıyla, Ali Paşa Rumeli'ye gönderildi. 1618 (H.1027) tarihinde ikinci defa kaptan-ı

deryalığa tayin edildi. O sene Sultan Osman Han padişah oldu. Ertesi sene Akdeniz seferine çıktı ve bütün sahilleri muhafaza etti. İstanbul'a dönünce 1620 (H.1029) tarihinde sadrazam oldu. Allahın rahmeti üzerine olsun. VE yine adı geçen türbenin yakınında diğer bir Ali Paşa daha gömülüdür. Mezar taşındaki ölüm tarihi 1667 (H.1078) dir. Bahriye ileri gelenlerinden Murat Paşa ve daha önce sözü edilen Beşiktaş Mevlevihanesinin yaptıranı Hüseyin Paşa da burada gömülüdür.

Adı geçen mescidin minberini Velizade Ahmet Efendi adında bir hayır sahibi koydumuştur. Yahya Efendi hazretlerinin mübarek meskeni halen tekke olup müstakil şeyhleri vardır. Sultan Mahmut Han hazretlerinin himmetiyle türbe tamir ve tezyin olunduğu sırada odalar ilave olmuştur ve müstakil bir zaviye haline gelmiştir. Her sene mevlit okunur ve büyük toplantılar yapılır. Yanında bir de niyet kuyusu vardır. Niyeti olanlar bakarlar ve niyetlerinin ne olacağını açıkça görürlermiş. Bu mescidin mahallesi de vardır.

YAHYA EFENDİ CAMİ

Beşiktaş'ta, Küçük Mecidiye Cami'nin yanında kendi adıyla anılan dik bir yokuşla çıkılır. Bu yokuşun sağ tarafında yüksek duvarlar arkasında yer alır.

Banisi, zamanının önemli şahsiyetlerinden Yahya Efendidir¹. 1484-1569 yılları arasında yaşamıştır². Beşiktaş'ta, satın almış olduğu ev ve bahçenin yanında bir mescit yaptırmıştır³. Fakat bu mescitin halen mevcut olan yapı olup olmadığı kesin olarak bilinmemektedir.

Kompleksin bulunduğu avluya, sağ yanında tuğla örgü cepheli bir meşrutası bulunan, geniş saçaklı ahşap bir kapıdan girilmektedir. Girişin solunda da ahşap bir meşruta vardır.

Yapı grubu, Yahya Efendi ve Güzelce Ali Paşa türbesi çevresinde ahşap sistemde yapılmış, aynı zamanda semahane olarak da düşünülen mescit, kütüphane ve servis hacimlerinden oluşmuştur. Türbelerin dışındaki bu ahşap kısımlar, kagir bir bodrum kat üzerinde inşaa edilmiştir.

Yahya Efendi türbesi, 1570 yılında Sultan 2.Selim tarafından Mimar Sinan'a yaptırılmıştır⁴. Kagir duvarlar üzerinde taşınan basık ahşap kubbenin ilk halinin kagir olduğu söylenmektedir⁵. Vakıf kaynaklarında Güzelce Ali Paşa türbesi olarak, kayıda geçen diğer kagir yapı, muhtemelen 1540 yılından önce yapıldığı bilinen medresenin, dershanesidir⁶. Bu bina da, türbe gibi bir Mimar Sinan eseridir⁷.

Ahşap sistemde yapılmış cami, kırma çatılı içten kubbe görünüşlüdür. Minaresi olmayan kompleksin, çatı örtüsü kurşun kaplamadır.

Yahya Efendi türbesinin dış cephe yüzeyleri sıvalıdır. Cami ve servis hacimlerinin ise ahşap kaplamadır. Kompleksin en rahat izlenebilen cephesi, mihrap cephesidir. Bu cephede mihrap, dışarıya dairesel bir çıkma yapmıştır. İki yanında ikişer dikdörtgen pencere yer alır. Mihrap cephesinde yer alan, Güzelce Ali Paşa türbesinin cephe

---

1. Ayvansarayi, Hadikatü'l Cevami, C.2, s.

2. İbid.

3. İbid.

4. Kuran, Mimar Sinan, s.334

5. İbid.

6. İbid. s.354

7. İbid.

yüzeyi, üç sıra tuğla hatıllı taş duvardır.

Yapının diğer cepheleri, değişik kotlarda toprak altında kalmıştır. Yapı grubunun çevresi mezarlar ile çevrilidir. Giriş cephesindeki uzun saçağın altında 1538 tarihli bir çeşme bulunmaktadır¹.

Cami, mihraba paralel yönde gelişmiş dikdörtgen planlıdır. Girişi, mihraba göre sağ yan duvardadır. Kapının hemen yanındaki küçük merdiven kadınlar mahfeline çıkar. Mihraba aksının iki yanında dört ahşap direk üzerinde kadınlar mahfeli vardır. Hünkar mahfelinin girişi, ana giriş kapısının yanındadır. Mahfel, mihrabın karşısında yer alır.

Güzelce Ali Paşa türbesinin yanında, bu yüzyılda eklendiğini tahmin ettiğimiz, ahşap meşruta imam evi olarak kullanılmaktadır.

Yapı grubunun çevresinde bulunan bir takım kalıntılardan, bahçe-
deki ahşap meşrutanın dışında bir takım binalar olduğu binalar binalar olduğu kanaati edinilmiştir.

Caminin hiç bir tezyini özelliği yoktur. Sadece kubbe merkezinde altın yıldızlı sülüs hat ile bir sure yazılmıştır. Duvarlar badanalıdır. Mihrap ve minber ahşaptır ve hiç bir özelliği yoktur.

Sultan Abdülaziz 1873'de, Sultan II.Abdülhamit ise 1905'de yapıyı tamir ettirmişlerdir¹.

Günümüzde orijinal halini kısmen kayıp eden eser, son derece bakımlıdır.

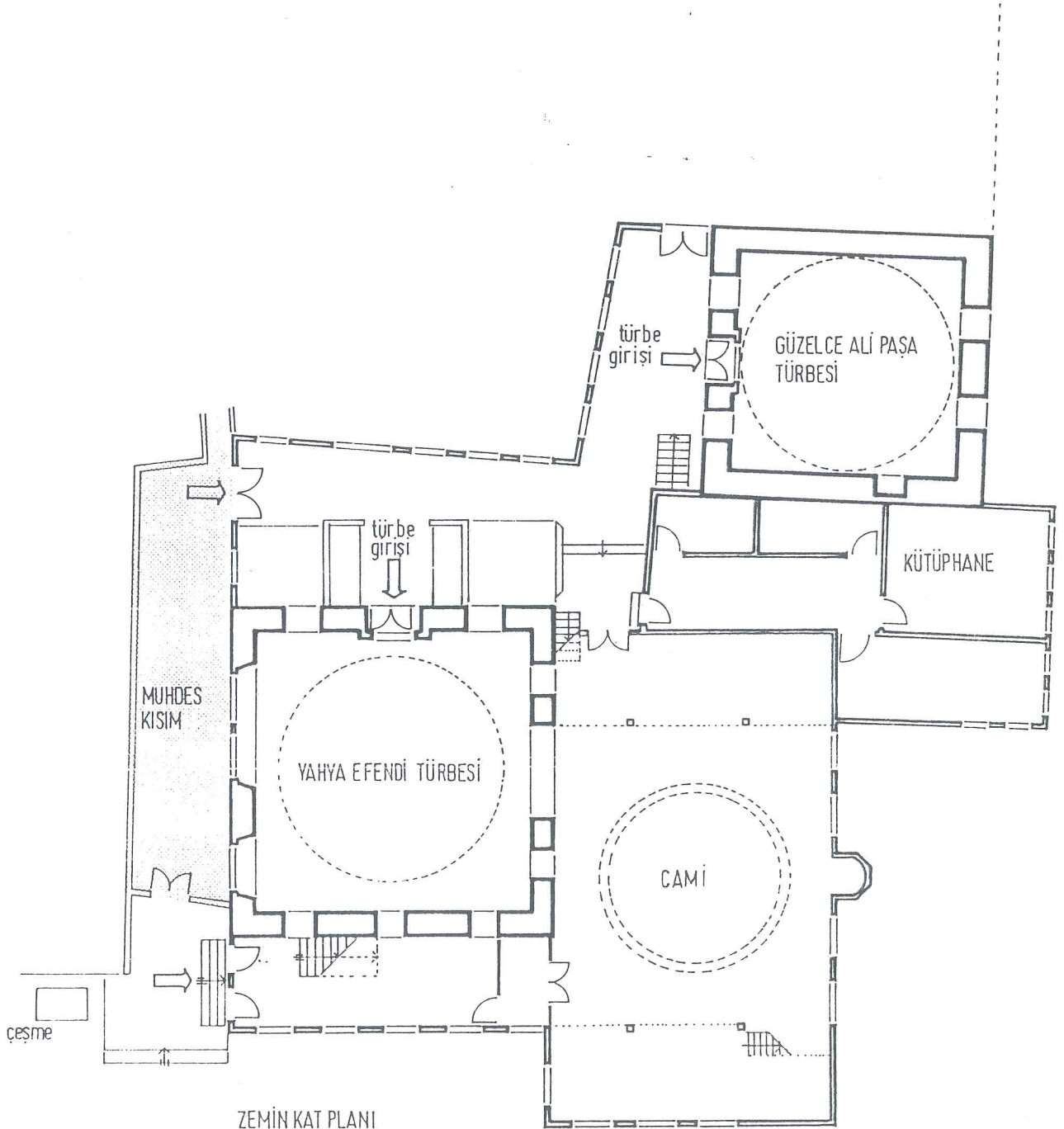
(İnceleme tarihi, Aralık 1987)

---

1. Öz, İstanbul Camileri, C.2, s.69

2. İbid.

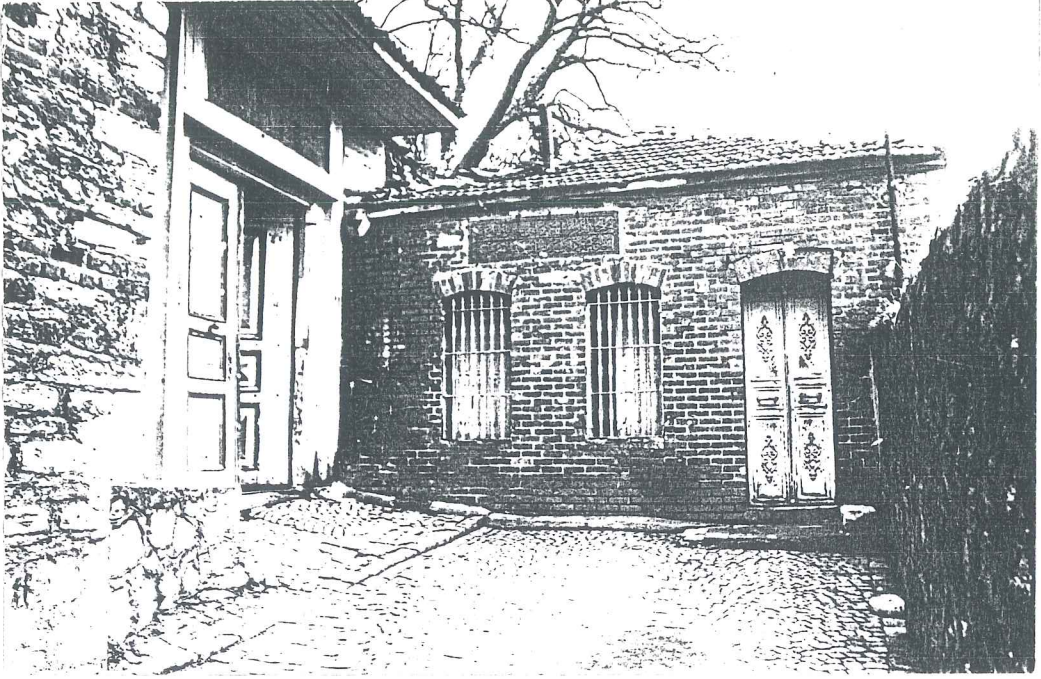
YAHYA EFENDİ MESCİDİ

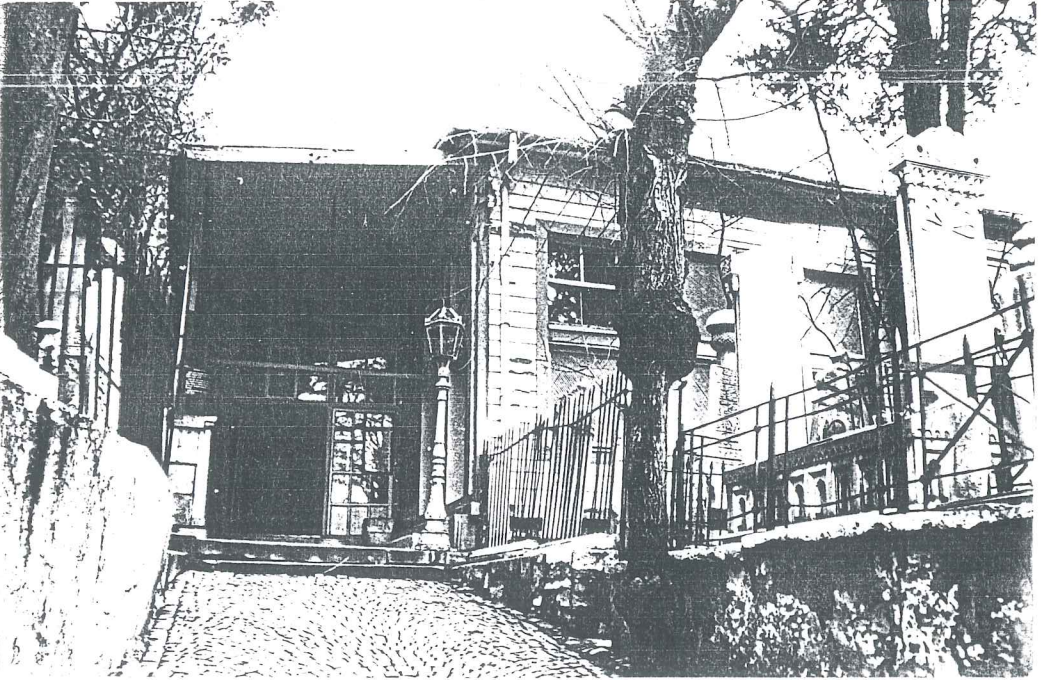
ZEMİN KAT PLANI

0 100 200 400 600cm

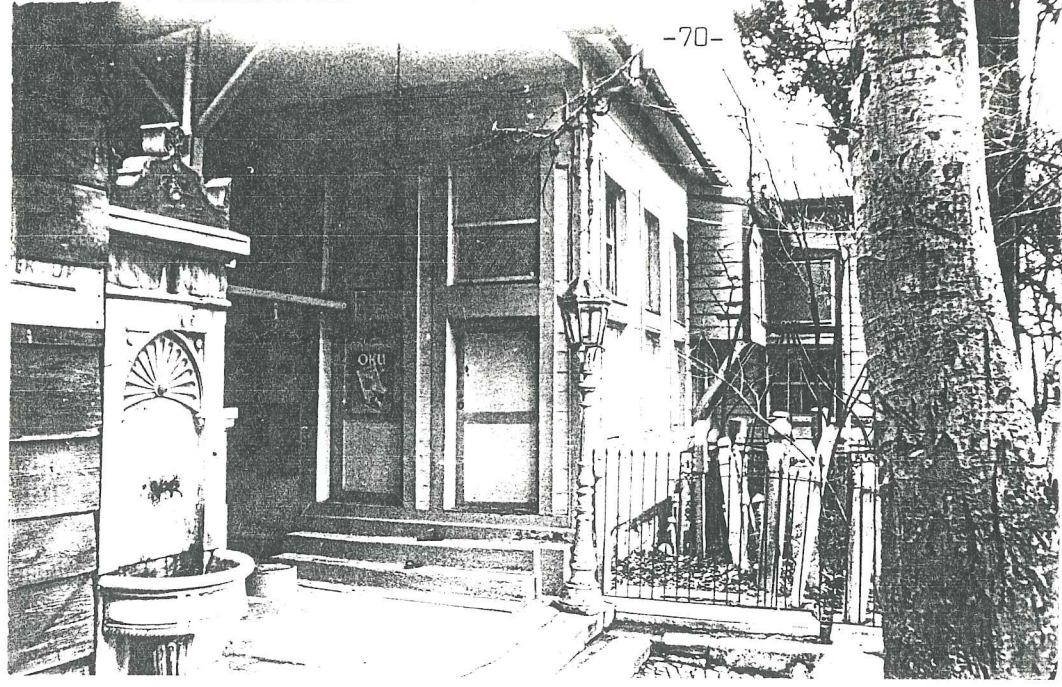
BU ÇİZİM İSTANBUL VAKIFLAR MÜDÜRLÜĞÜ ARŞİVİNDEN ALINAN
9.11.1960 TARİHLİ RÖLÖVE PLANINDAN KÜÇÜLTÜLMÜŞTÜR

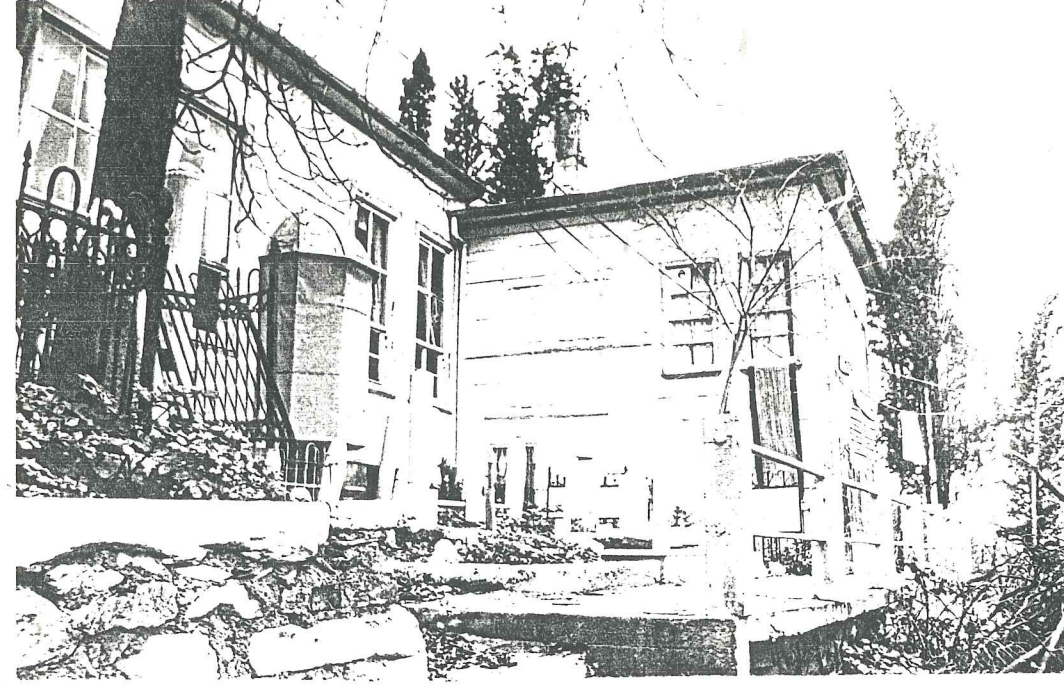
Yahya Efendi Dergâhı avlu giriş kapısı

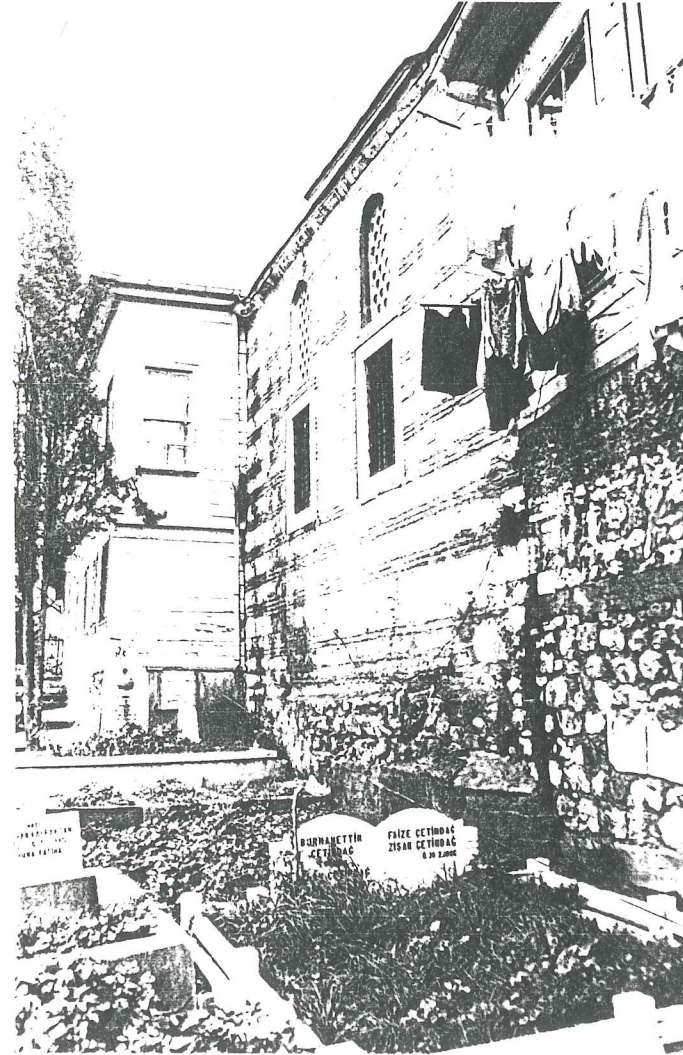
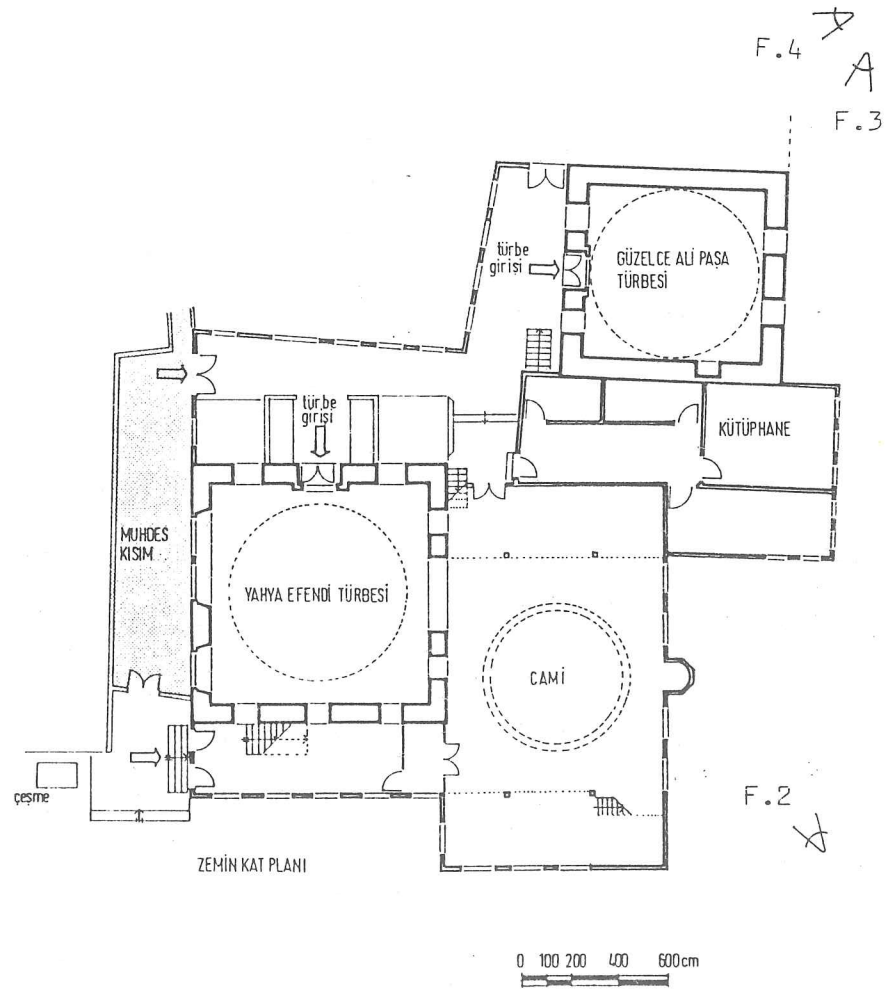
Yahya Efendi Cami, giriş kapısı

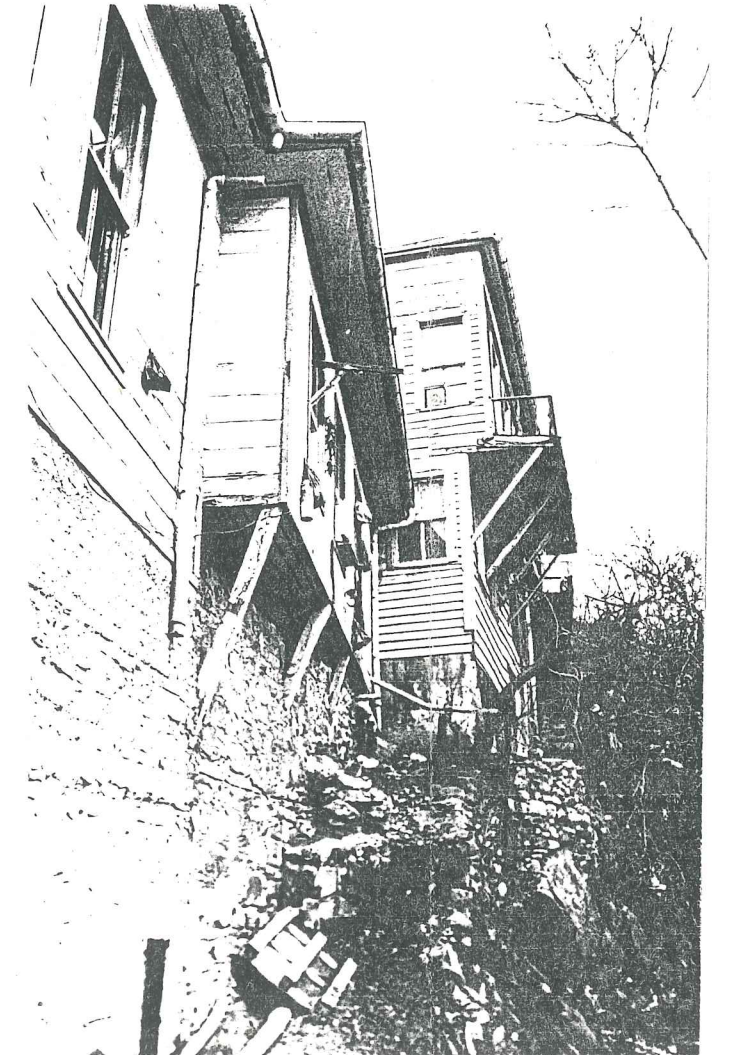
F.1- Hünkar mahfeli girişi

Yahya Efendi Cami, Mihrap cephesi
F.2

Güzelce Ali Paşa türbesinden görünüş
F.3

F.4- İmam meşrutası.

H. II. (115/20) GAZALİ MESCİDİ DER KURBU BEŞİKTAŞ

bânisi zümrei kuzâtan deli birader şöhretiyle mâruf bursalı mehmed efendidir ki şuarâ ve zurefâdan bir kimesne olup deli birader nâmiyle şöhretine sebep mûmâileyhin söylemiş olduğu işbu beyittir

* mecnûnuna belâ deştini keşt itti serâser *

* gamhâneme geldi dedi hâlin nedir birader *

bu beyitten sonra zurâfâyı zemâne deli birader demeye başladılar mumâilyh manisada sâhibi livâ olan şehzâde sultan korkud ibni sultan bayezid hânı velî hazretlerinin nüdemâyı bezmi ârâlarından imiş dâfiül gumûm ve râfiül humûm tesmiye ettiği risâlesini şehzâdei müşariyleh için tertip eylemiştir bâdehu geyikli buba tekkesine şeyh olmuş ve bu beyti ol vakit söylemiştir

* hayâl çeşmi âhûlarla her bâr *

* geyikli bab'ya döndün behey yâr *

biraz müddet sonra tekrar tarîki kazaya sâlik olup seferihisara ve akşehir'e niyâbetle gitmiş ve ebyâtı âtiyüzzikri ol vakit demıştır

* bihamdillah idüp lutfü hudâ sevk *

* muhabbet nûru verdi cânıma şevk *

* tatup bir çaşni dahî mezâkım *

* bir özge seyre düştü iştiyâkım *

* gözüme bir acep sûret göründü *

* cemâlin arz idüp dedi görendi *

* göricek bilmezim anı ne sandım *

* ki anınla cihandan hep usandım *

* perişân etti zülhün ol perî şân *

* görüp cem'iyetim oldu perişân *

* mah ruhsârın idüp hüveydâ *

* beni mihrinden etti mestü şeydâ *

* olup bir subhudem şevkim ziyâde *

* reh'i vâdiye azm ittüm piyâde *

* hazâni vakti idi akşehirin *

* yeni zîbâliğin vaktiydi dehrin *

* kilup ol vâdii hayrette seyrân *

* olup sun'u hudâ fikriyle hayrân *

ve kazazkeri vekit bulunan kadri efendiden mansab talep eyledikde
deyû lâtiife etmekle bu kit'ayı takdim eyleyüp bir bansabla kamiyab
olmuştur

- * dâmente yağmasa bârânı ihsân *
- * letâfet sebzârı tâze olmaz *
- * cihanda küçük ve büyük katında *
- * keremden rast'ı ter avâze olmaz *
- * efendi lutfet ölçüp biçmeyi ko *
- * metâi himmete endâze olmaz *

bâde tarîki kadâdan dahî keffiyed ederek avâtıfı pâdişâhîden mâhiye
bin akçe ulûfe ile kanaat etmiş ve beşiktaşta bir bağçe ve bir hamam
ve bir mescid ve bir zâviye binâ ve ihdâs eylemiştir ve o esnâda
işbu matla'ı

- * çünkü mîri mücerredân oldum *
- * bana bir yer gerek emîrâne *

kadisesini bilinşâd veziri âzamu vakt olan ibrahim paşa'ya vermekle
sultan süleyman hân hazretlerinden ve kendi tarafından ihsânı firâ-
vân olduktan başka vezîri müşârileyh sofuoğlu nâm çavuşu tâyin et-
mekle erbâbı divânın cümlesinden atıyye tahsil etmiştir hattâ edir-
ne kurbinde köprü binâ etmekte olan mustafa paşa'ya atıyyesini ver-
mezden mukaddem vefât etmekle muhallefâtından veresesi onbin akçe
itâ eylediler badehu köprüyi mezkûr hitâmında efendii mezbûr bir
târih söyleyip paşâyı mezbûrun halîlei muhteremeleri sultan hazret-
lerine takdim etmekle tekrar yüz altun ihsân almıştır

(Tarihi köprüi mezbûr)

- * bildi merhum mustafa paşa *
- * köprüdür filhakika bu dünyâ *
- * ide tâ kim bu ma'nâyâ imâ *
- * dahî köprü tamâm olmadan *
- * etti anâ hücum seyli fenâ *
- * göçdü merhûm dediler târih *
- * köprüden geçti mustafa paşa *

ve beşiktaşta yaptırmış olduğu hamam bir de sâfi mermerden gâyet ziynetlû havuz binâ ettirmiş sâir hamamcılar ile beyninde rekabet hâsıl olduğundan başka hasköyde mamamına havuz yaptırmış olan pîrî paşa zâde mehmed bey'i dahî hicv eylediğinden hamamcılar bilittifak istid'a ederek mûmâileyhin havuzunu yıktırmışlardır ol harâretle işbu ebyâti inşâd eylemiştir

- * dostlarım hâlim nola bir hâne bünyâd eyledim *
- * bir aceb kasrı emel hâtırda âbâd eyledim *
- * günde otuz akçenin dört aylığın bir haftada *
- * harcu senk'ü ücret binâ vü ırgâd eyledim *
- * doğmadan oğlana ad kor gibi gördünsüzlüğü *
- * ana uzlethânei zîbâ deyû ad eyledim *
- * çün beter bir iş değildir anı da vakfayleyüb *
- * âkibet ölmüş mübârek deyû âzâd eyledim *

bâ'de zâviyesini âteşî nâm bir dervişe ferâgat ederek kendüsü hac'-cı şerife azîmet idüp ulâfesini dahî sürre'ye tebdil ettirerek kah mekkei mükerremede kah medinei münevverede imrârı evkat eylemiş ka'-betullâhta dahî bir mescidi şerif ile bir bağçei latîf peydâ idüp bu târihi demiştir

- * bi tevîki ilâhî in binâ râ *
- * binâ gördüm derîn bâlâyı dekke *
- * benâm hazreti sultân süleymân *
- * zedüm mânend zer bir senk sikke *
- * bi küftüm behr-i o târih bâd'a *
- *teferrücgâhı bîmâned mekke *

(tarihi diğeri)

- * kad beniyyülabd mescidallâh *
- * hâmiden şâkirâ alâ ni'mallâh *
- * kal vakt iltimâm târihâ *
- * mescidâ hâlisâ levcehullâh * 940

ve bundan bir sene mürûrunda bir gün bağçesinde bir ziyâfet tertip ve ahâli mekkeden vâfir zevâtı dâvet idüp esnâyı sohbetle heman yârânına demiş ki siz sohbetinize ve zevkinize fütûr getirmeyin benim mizacımda biraz nâhoşluk peydâ oldu ümittir ki biraz uyusam def' olur deyu yatup bir cüz'i vakitten sonra gözünü açarak ey ahbâb hele elhamdülillah sohbetle geldik sohbetle gittik ülfetle geldik ülfetle gittik deyüp tevbe ve istiğfâr ve tevhid ve izkâr ile göz yumup kademzeni âlemi ervâh olmağla mescidi haziresine defn olundu fî 941 senesi yetmişî tecâvüz etmiştir ve vakti decerrüde geçmiştir sonra, dan bâzı ehîbbâsı eş'ârını cem' ederek dîvânını tertip etmişlerdir mahlası gazalî'dir

beşiktaş ve civarında yirmi adet ibâdethâne tahrîr olunmuştur bunların dokuz adedinde salâti cumâ edâ olunup bâkisi minbersiz ve onbeşinin mahallesi olup bâkisi mahallesizdir bundan sonra ortaköy nâm mahal hudûdunda vâki' cevâmi' ve mesâcid tahrîrine şurû' olundu ve billâhittevfik

BEŞİKTAŞ YAKININDAKİ GAZALİ MESCİDİ

Yaptıranı kadılık mesleğinden deli birader namıyla bilinen Bursa'lı Mehmet Efendi'dir. Şair ve nükteden bir kimse olan Mehmet Efendi'nin deli birader namıyla meşhur oluşuna sebep söylemiş olduğu şu beyittir.

" Mecnuna belâ deştini keşt itti seraser "

" Ganhaneme geldi dedi, halin nedir birader "

Bu beyitten sonra zamanın zârif kimseleri kendisine deli birader demeye başladılar. Manisa'da sancak beyi olan Şehzahe Sultan Beyazıt Han hazretlerinin nedimleri arasında bulunmuş sonra Geyikli Baba tekkesine şeyh olmuştur. Sonraları tekrar kadılığa dönmüş Seferhisar ve Akşehir de kadılık etmiştir. Zamanın kazaskeri Kadri efendi'den lûtf talep eylemek için tekdîm ettiği kıt'a şöyledir.

" Damende yağmasa baran-ı ihsan "

" Letafet sebzezarı taze olmaz "

" Cihanda küçük ve büyük katında "

" Kerenden rast-ı ter avaze olmaz "

" Efendi lûtfet ölçüp biçmeyi ko "

" Meta-i himmette endaze olmaz "

Sonraları kadılıktan ayrılarak aylık bin akçe ile ulufe ile tekaüt olmuştur. Beşiktaş'ta bir bahçe, bir hanım, bir mescit, bir zaviye yaptırmıştır. Beşiktaş'taki hanamında safî memmerden süslü bir havuz çıkırasından başka Hasköy'de hanamına havuz yaptırmış olan Piri paşazade Mehmet Bey'i hicvettiğinden hepsi birden istida ederek havuzunu yıktırmışlardır. Bilahere zaviyesini Ateşi isimli bir dervişe devirederek kendisi hacca gitti. Mekke ve Medine'de vakit geçirdi ve kabede de bir mescit ve bir bahçe yaptırmıştır. Bu mescit için söylediği tarih 1533 (H.940) d'ür. Bundan bir sene sonra Mekke'deki bahçesinde bir ziyafet verdiği esnada, siz sohbetinize devan edin, ben biraz rahatsız oldum, azcık uyursam sanırım iyileşirim demiş. Bir müddet yattıktan sonra gözünü açarak, ey dostlarım sohbetle geldik, sohbetle gittik, dostlukla geldik, dostlukla gittik dedikten sonra tövbe ederek vefat etmiştir. Oradaki mevcut mescidine gönülmüştür, M 1534 (H.941). Ölümünden sonra bazı dostları, şiirlerini toplayarak divanını tertip etmişlerdir. Mahallesi Gazali'dir.

GAZALİ MESCİDİ

Bu mescit Beşiktaş'ta idi¹. Deli birader lâkabıyla tanınan Bursa'lı Mehmet Efendi tarafından 16.yy.da yaptırılmıştır².

Günümüzde mevcut olmayan Gazali mescidinin, yeri dahi bilinmemektedir³.

---

1. Koçu, İstanbul Ansiklopedisi, C.6, s.6023

2. Ayvansarayî, Hadikatü'l Cevanî, C.2, s.115

3. Koçu, Loc.cit.

H.II.(119/1) ORTAKÖY CAMİ

mescidi mezbûru mahmud ağa nâm bir sâhibi hayr fevkanî olarak binâ ve inşâ eylemiştir merkadi nâmâlumdur bâ'de devri sultan ahmed hân sâlisde damâdı hazreti şehriyârî ve vekîli saltanatı uzmâ olan ibrahîm paşa hazretlerinin zamânı sadâretlerinde devlet kethüdâlığı unvânıyla kesbi şeref eden mehmed ağa ki mehmed kethüdâ denilmekle şehîr idi mescidi mezbûru bir şerefeli bir minâre ve mahfeli hümâyûn ve levâ-zîmâtı sâiresiyle sâhili deryâda binâ ve inşâ eylemiştir ve câmi mezkûrun kubbesi müdevver olmayıp dört köşe sivri üzeri kurşun örtül, müştür ve tāk'ı dergâhında şâiri meşhûr vehbi esseyd hüseyin efendi-nin bu târihi beyti nazîri mestî ve mukayyettir

- * tırâzı hattai iclâl sultan ahmed gâzî *
- * ki etmiş kiblegâhı pâdişâhân der gühen mevlâ *
- * o sultânı cihânın sihri hâssı sadrı mümtâzı *
- * ebülhayrı âsaf ibrahîm paşâyı kerem pîrâ *
- * zamânı şevketinde eyleyüb dünyâyı hayr âbâd *
- * cihânı köhnede kalmadı ma'mur olmadık bir câ *
- * fakat bir mevki dilkeşde kim vâir idi bir mescid *
- * minelbâb ilel mihrâb olmuştu harâb ammâ *
- * idüp etrâfın ol çirki küfr ve şirkden tanzîf *
- * buyurdu kim anı da ideler bir câmi pâkize ter âsâ *
- * mükerrem kethüdâsı nasbe aynı sihri zîşânı *
- * mehmed nâm mahmûdüşsemâil hazreti ağa *
- * o da bin şevk ile tekbîre bendi iftâh oldu *
- * hûlusu niyyet ile yaptı böyle bir câmi râ'nâ *
- * ne câmi' ortaköy anınla mümtâz kurrâ oldu *
- * bilindi nükteü lâ hayrül efil vasat hâlâ *
- * hidv'i âlem ve sadrı kerîm sâhibül hayr'î *
- * bu güne nice âsâra muvaffak eyliye mevlâ *
- * tamam oldukça vehbî bülbül kudsî dedi târih *
- * yapıldı ortaköyde gül gibi bir ma'bedi zîbâ * 1134

ağayı mûmâileyh vezîri müşârileyhin dâmâdı olup patorna ve muslu vak'asında şehid oldukça süleymâniye kurbünde vâki' konağının bağçe-sine defn olunmuştu ba'dezzaman dâmâdı olan divitdâr mehmed paşa

mehmed paşa 1163 muharreminin yirmidördüncü günü firârîzâde abdullah paşa yerine sadrâzam oldukça kayınpederlerinin merkadini tâmir ve şahrâha bir pencere ihdâsiyle âşikâre eylemiştir bu mehmed paşa ibrahim paşayı maktûlün divatdarlığından neş'et etmekle bu ünvanla şöretgâr olmuştur 1166 şabanının ondokozuncu sebt günü sergide ulûfe verirken vefât eyledikte mirahûr olan mustafa bey nâili mührü hümayûn oldu ki otakçılarda vâki tekkesi zikrinde beyân olunmuştur ağâyâ mûmâileyhin topkapı sahilsarayı kurbünde binâ ettiği konağın itmâmında izzet'in takdîm ettiği târihtir

- * kethüdâyı sadriâlî dilâver vel himem *
- * kim mülâzımdır ki ikbâline sa'dis suûd *
- * yâni dâmâdı güzün âsafı cecâh kim *
- * râm olup dergâhına serdâdedir çarhı anûd *
- * âsafı sâhibi semâhat sadrı tâyı menkabet *
- * iŧtihâr itse sezâ dergâhına cûd *
- * hayırhâhı dînü devlet kim tedâhül vâri iken *
- * etti sugûru mülkü islâma tâyini hudûd *
- * müşkilâtı devletin mübhem kalurdu şüphesiz *
- * nâhün'ü re'yi rezzîni etmese halli ukûd *
- * şimdi bir beyhûde harf itmez tekellüm kimseler *
- * münhasırdır hep senâyı zâtına güftü şünûd *
- * böyle zât erşede tevîdi misl etmek muhâl *
- * her ne denlû mâderi eyyâm olur ise velûd *
- * mecei endâz âtâ oldukça bād'ı lutf ile *
- * bahri bîpâyân ihsânı nedir bilmez rûkûd *
- * eyleyüb dergârı te'yidâtı rabbâniyesin *
- * eylemiş ihsân her emrinde tevfikân ve dûd *
- * bâ hususâ böyle bir dâmâda tevfik ettiğim *
- * istemez rüşdü sedâd ve akli ityânı şuhûd *
- * rutbei ednâsını tay idemez peyki hayâl *
- * hatvei evvelde itse pâyei arşa suûd *
- * pâbecâ oldukça âbâ ile çâr ümmühât *
- * gelmiye mehdi cihâne böyle pâkize vücûd *
- * hayırhânıdır veli inîmet dirînnin *
- * olsa her kârı nola şâyânı şâbâş ve durûd *

- * yaptı şimdî bir güzel beyti muallâ paye kim *
* nakşu sakağ lâciverdandü dider çerhü kebûd *
* şöyle âlâdır ki baksak sakağın bâlâsına *
* farkı müşkildir felek midir acep yahud ki dûd *
* hebbezâ vü âlâ sarayı pak kim şâyestedir *
* subh eğer zîri revak tâkına olsa amûd *
* şüphesiz tebdile sa' eyler idi me'vâsını *
* filmesel rıdvân eğer itse bu menzilden vürûd *
* kaafiye teng oldu reftâr edecek yer kalmadı *
* gerçi mâlâmâldir ma'nâ ile tab'ım çeh sûd *
* izzetallâh şâhiddir ki hâlis bendeyim *
* oldurur iclâle kim ikbâle dercâye teûd *
* kulluk izhârında mecburum tekklüf bir tarağ *
* olsun isterse kedûret yâfte kalb hasûd *
* dâverâ tebrîk için bu hânei nev tarhaki *
* kullârın oldukta dâmân niyâza çehre sûd *
* ben de bir târih ile geldim duâdır maksadım *
* beyt'ini mâmur kilsün dâimâ hayyi vedûd _ 1139

ORTAKÖY CAMİ

Mahmut Ağa adında bir hayır sahibi tarafından iki katlı olarak yaptırılmıştır. Mezarı belli değildir. Daha sonra Sultan 3. Ahmet zamanında Darat İbrahim Paşanın sadrazamlığı sırasında Kethüda Mehmet Ağa tarafından bir şerefeli minaresi hürkar mahfeli diğer gerekli bölümleriyle sahilde inşaa edilmiştir. Caminin kubbesi yuvarlak olmayıp dört köşe sivri külahtır ve üzeri kurşun örtülmüştür. Kapı kemeri üzerinde meşhur şair Vehbi Esseyd Hüseyin Efendi'nin tarih beyiti yazılıdır.

" Taran oldukta Vehbi bülbül kudsi dedi tarih "

" Yapıldı Ortaköy'de gül gibi bir mâbedi zîbâ " 1721. (1134 H.)

Kethüda Mehmet Ağa vezir İbrahim Paşa'nın damadı idi. Patrona ve Muşlu olayında şehit olması üzerine Süleymaniye yakınlarındaki konağı bahçesine defnolundu.

ORTAKÖY CAMİ

Bu camiyi ilk kez, Mahmud Ağa adında bir hayır sahibi iki katlı olarak yaptırmıştır¹. Daha sonra Sultan 3. Ahmet devrinde Damat İbrahim Paşa'nın sadrazamlığı esnasında, Kethüda Mehmed Ağa tarafından bir şerefeli minaresi, hünkar mahfeli ve diğer gerekli kısımları ile sahilde yeniden inşaa ettirilmiştir (1721)².

Caminin üzeri, dört köşe sivri bir külah ile örtülmüştür³. Zamanla bu cami de harap olmuş ve nihayet 1854-55 yılları arasında Sultan Abdülmecit tarafından yıktırılarak yerine Nigoğos Balyan'a bugünkü cami yaptırılmıştır⁴.

-
1. Ayvansarayî, Hadikatü'l Cevami, C.2, s.119
  2. İbid.
  3. İbid.
  4. Tuğlacı, Balyan Ailesi, s.198

H. II. (122/2) MELEKİ HATUN MESCİDİ

bu mescid fevkaani ve sâhili deryâda vâkidir ve altından yol geçer minâresi haşebîdir bâniyesi saraylıdır kabri nâmâlumdur minberini şâban isminde bir kâtip vaz' eylemiştir mahallesi vardır (ortaköyde fakat iki câmi vardır ki zikrolundu)

MELEKİ HATUN MESCİDİ

Bu mescit iki katlı ve sahilindedir. Altından yol geçer. Minaresi ah-şaktır. Yaptıranı saraylıdır. Mezarının yeri belli değildir. Minberini Şaban isminde bir katip yaptırmıştır. Mahallesi vardır.

MELEKİ HATUN MESCİDİ

Ortaköy'de sahilde bulunan mescit saraylı bir kimse tarafından yaptırılmıştır¹. İnşaa tarihi hakkında bilgi edinilememiştir.

İki katlıydı ve altından yol geçerdii². Günümüzde ise bu mescitten hiç bir iz kalmamıştır³.

---

1. Ayvansarayî, Hadikatü'l Cevami, C.2, s.122

2. İbid.

3. Öz, İstanbul Camileri, C.2, s.49

H. II. (122/1) DEFTERDARBURNU CAMİ

bânisi defterdar ibrâhim paşa'dır ki muttasılinda vâki sahil sarayın dahî ibtidâ bânisi mûmâileyhdır ve câmiî şerifin mahfeli hümayunu dahî vardır sonra bu mahalle zamânu sultan ahmed hân sâliste bir halvet sonra binâ olunup ismine neşad âbâd tesmiye olunmuştur ve civarında vâki' sahilhânei kebîri şultan hamid hân devrinde meşâhiri ricâli devleti aliyyeden selim efendi ki sonra üç tuğ ile sahilhâne beynine bir sed ve bir çeşmei ra'nâ ve namazgâh binâ eylemiştir bade devri şultan selim sântide sahilsarayı mezkûru hadice şultan hazretleri karındâşı vâlâşânından almağla gâyet âlâ ve müzeyyen olarak resmi cedîd üzere tecdîd etmiştir ve selim paşa sahilhânisi dahî sultan müşârileyhânın uhdesine geçmekle kendüya müteallik kimesneler sâkin olurlar idi sultânın vefâtından sonra hatta benâm râkım efendi mutasarrıf olmuştur bânii saray olan ibrâhim paşa istikmâli hasenât 1071 tarihinde gürcü mustafa paşa üzerine vâlii mısır kahire olup 1074 ramazânı şerifinin beşinci günü intikâl etmekle yerine silahtar ömer paşa nasbolundu mahallesi vardır

(kuruçeşme nâm mahallin zikrine şurû' olundu)

DEFTERBURNU CAMİİ

Yaptıranı defterdar İbrahim Paşa'dır. Cami yanındaki sahilsarayı da ewelce o yaptırmıştı. Caminin hürkar mahfeli vardır. Cami civarında bulunan büyük yalı sonraları üç tuğ ile vezir olan, ricalden Selim Efendi tarafından yenilenmiş ve süslenmiştir. Yalı ile saray arasına bir sed, bir çeşme ve namazgâh yaptırılmıştır. Sonra Sultan II. Selim zamanında, bahsi geçen sahilsaray, kardeşlerinden Hatice Sultan hazretlerine tahsis edildi ve yenilendi. Selim Paşa yalısında Sultan'ın mülkiyetine geçti. Burada Sultan'ın yakınları oturdu. Sultan'ın vefatından sonra hattat Rakım Efendi yalıya sahip olmuştur. Caminin mahallesi vardır.

DEFTERDARBURNU CAMİ

Ortaköy ile Kuruçeşme arasında, deniz kıyısındadır. Camiye cadde-
den bir merdiven ile inilir.

17.yy. ortalarında, defterdar İbrahim Paşa (Ölüm t.1664) tarafın-
dan yaptırılmıştır¹. Günümüzde de bu şahsın adı ile tanınır. II.Mahmut
devrinde tamir görmüştür². Deniz tarafında Kapı üzerindeki 1832 tarih-
li tamir kitabesi şöyledir³.

Fûrûgi şemi mihrabı hilafet muktedâyı din
Vekili fahrialem şâhi adli sâyei Mahmûd
Kılub şevketli İbrahim Paşa mâbedin ihyâ
Ana bir mahfil icad eyledi ol kiblei maksûd
Musallîler cemaatle edâ ettikte beş vakti
Serîrinde hüda ömrü şerifin eylesün memdûd
Mücevher söylerim tarihi aynî secdei şûkret
Bu rânâ camii tâmir kıldı cûdi Hân Mahmud
(1248 H.)

İki katlı caminin ibadet sahnı, ve yan mekân kâgir, son cemaat
ve hünkar mahfeli ahşaptır. Caminin bodrumunda, günümüzde kullanılmı-
yan bir kayıkhaneye vardır.

Cephelerde sade bir uyum göze çarpar. Deniz cephesinde üst katta
sıvalı ve ahşap kaplama yüzey bir aradadır. Yanyana sıralanmış 6 dik-
dörtgen pencere, alt katta ise mihrabın iki yanında birer pencere ve
hünkar mahfelinin altında büyük bir kemerli kapı bulunur. Yan cephede
ise zemin katta sağır taş duvarın üstündeki ahşap mahfelde, 3 pencere
vardır.

Çatısı, ahşap kırma çatıdır ve kiremit örtülüdür. Saçağı eşit ara-
lıklı basit payandalar taşır. Tuğla minare, tek şerefelidir ve külahı
taşır.

4,20/8,40 m boyutlarındaki son cemaat mahalinin avluya bakan kısmı
boydan boya camekândır. İbadet sahnı ile ortak duvarında mihrap ve iki
yanında pencereler vardır. Bu duvarın hemen yanındaki kapı ile minareye
çıkılır. Girişin sağ tarafındaki merdiven kadınlar mahfiline çıkar. Bu
merdiven üzerinde bir kapı mutfığa açılır. Hünkar mahfiline son cemaatın
sol taraftaki kapısının karşısındaki ahşap merdivenle çıkılır. Buradaki

1. ...., İstanbul Kültür ve ...., C.4, s.1461

2. Koçu, İstanbul Ansiklopedisi, C.8, s. 4335

3. İbid, s.4336

diğer merdiven ise bodruma iner.

840/840 m. boyutlarındaki ibadet sahnının kapısı sol köşede, giriş kapısının aksındadır. Mihrap ve bunun sağındaki ve solundaki duvarlarda ikişer pencere vardır. Taşlığa bakan pencereler dolap kapaklarıyla kapatılmıştır.

Hünkar mahfeli taşlık boşluğunun üzerinde yer alır. Ahşap karkas sistemde yapılmıştır. Ahşap kadınlar mahfeli ise son cemaatin üzerini kaplar.

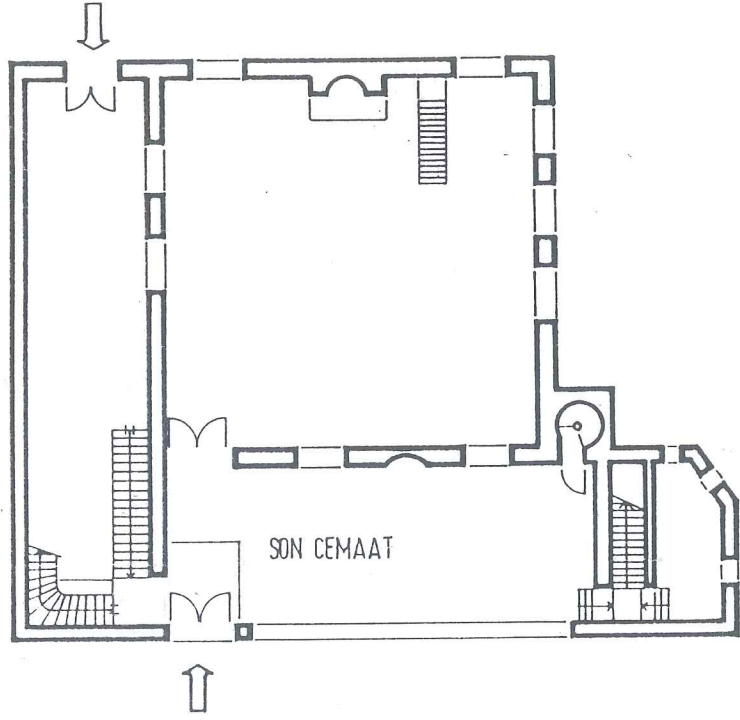
Tavan gölgeli kalem işidir. Fakat tamiratlar esnasında özgün görünümünü yitirmiştir. Kalemîşi mihrap da aynı durumdadır. Ahşap minber yağlıboya ile boyanmıştır.

Câmî 1941 senesinde ilk kez bir restorasyon geçirmiş¹, ve daha sonra imam Ömer Buran'dan öğrendiğimize göre, 1963'te çatı, 1973'de cephe tamirat görmüştür. 1960 senelerinde minare, mâili inhidam kararı ile kaidesine kadar yıktırılıp, yenilenmiştir. Genel olarak bakımlı gözükken câminin iç mekandaki tezyinatı tâmirat sebebiyle bozulmuştur. (İnceleme tarihi; Haziran, 1987)

---

1. ...., İstanbul Kültür ve ....., C.3, s.1461

DEFTERDARBURNU CAMİ

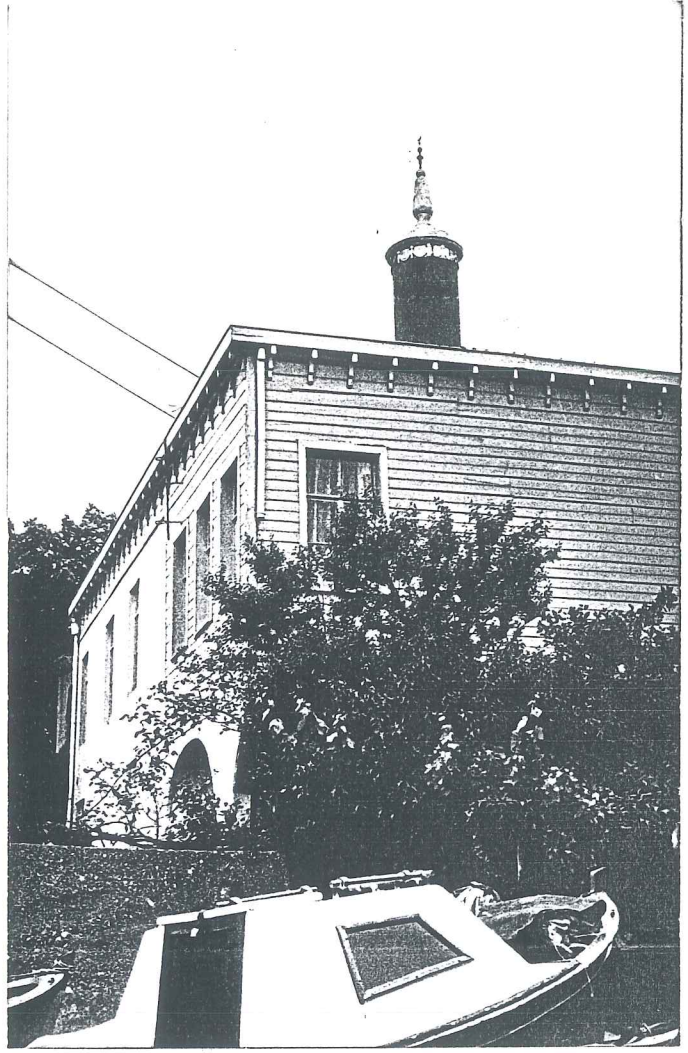

ZEMİN KAİ PLANI

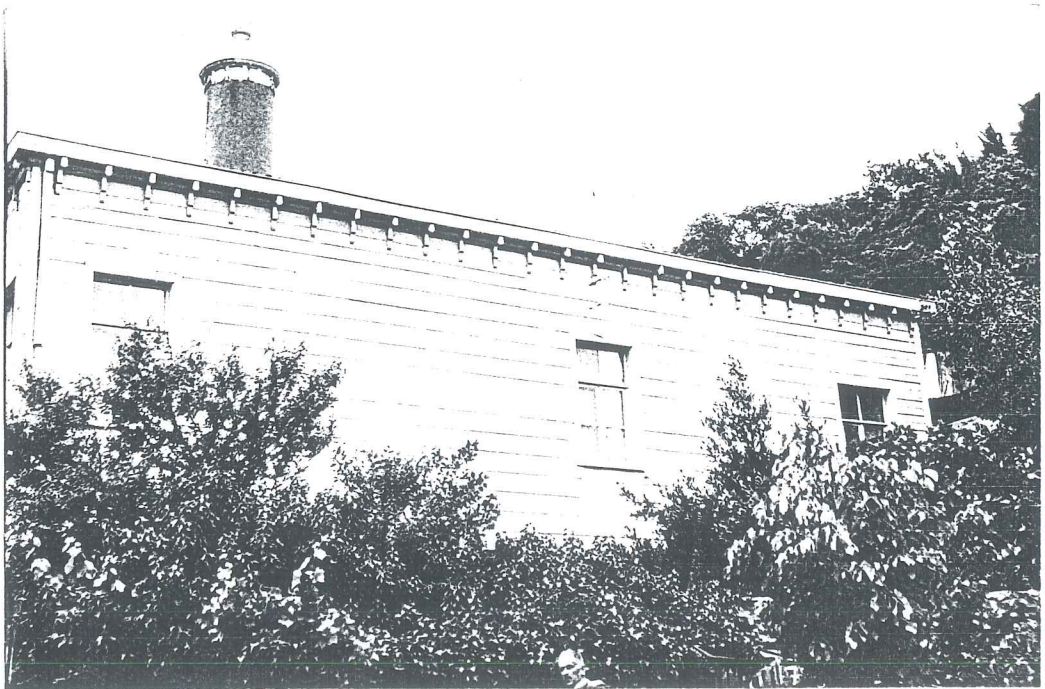
0 100 200 400 600cm

BU ÇİZİM İSTANBUL ANSİKLOPİSİNDEN ALINMIŞTIR

Defterdarburnu Cami
mihrap cephesi

Defterdar İbrahim Paşa Cami, sol yan cephe
hünkar mahfeli

H.II.(123/1) KURUÇEŞME CAMİ

bânisi tezkereci osman efendidir merkadi mâlum değildir ve kurbünde olan mektebin bânisi bâbüssade ağalarından ahmed ağadır ki üsküdar da ibrahim ağa çayırında vâki' kendi eseri hayrı olan câmiinde medfun dur senki mezârında olan târihi rakkamisi 1066 dır ve bir mektebi dahî çengelköyünde vâki valdesi kerime hatun binâ eylediği câmiin yanındadır istanbulda kadirga limanında emin sinan mescidine dahî minber ve eczâi şerîfe vazeylemiştir bu câmi şerde dahî mum tâyin eylemiştir ve mescidi mezbûrun kurbünde olan çeşmenin yolu bozularak kuru kalmakla, mahalli mezbûr kuruçeşme denilmekle meşhur olmuştur sonra köprülü mehmed paşa zâde fâzıl ahmed paşa sadâreti uzmâda iken hemşireleri bu çeşmeyi tecdîd ve su dahî icrâ etmiştir ve bu çeşmeye karîb bir çeşme dahî sadrâzâmı maktul ibrahim paşa merhum binâ eylemiştir tâk'ı bâlâsında olan târihi rakkamisi budur : 1141. şehâdetinden iki sene akdemdir mahallesi vardır kuruçeşmede zikrolunan câmi şerîfden mâdâ câmi' ve mescid yoktur

bundan sonra arnabudköyü zikrolunmak iktizâ eder ise de karyei mezbûrede câmi' ve mescid olmadığından bebeğe geçilmiştir

KURUÇEŞME CAMİ

Yaptıranı tezkereci Osman Efendi'dir. Mezarı malûm değildir. Yanında bulunan mektebin yaptıranı babüssaade ağalarından Ahmet Ağa'dır. Ahmet Ağa Üsküdar da İbrahim Ağa çayırında kendi hayrı için yaptırmış olduğu camiide gönülüdür. Mezar taşındaki ölüm tarihi 1655 (1066 H.) dır. Çengelköy'de validesi Kerime Hatun'un camii yanında da bir mektep inşa ettirmiştir. Kadirga limanında Emin Sinan mescidinin minberini de koyduran bu Ahmet Ağa'dır.

Camiinin yanındaki çeşmenin su yolu bozulduğundan bu mahal kuruçeşme adı ile anılır olmuş ve böylece meşhur olmuştur. Sonra Köprülü Mehmet Paşa'nın oğlu, Fazıl Ahmet Paşa'nın sadrazamlığı esnasında, kızkardeşi bu çeşmeyi yenilemiş ve su getirmiştir. Bu çeşme yakınında bir çeşme de merhum sadrazam İbrahim Paşa tarafından yapılmıştır. Kemerindeki tarih 1728 (H.1141) dır. Paşanın şehâdetinden iki sene evveldir. Camiinin mahallesi vardır.

KURUÇEŞME CAMİ

Kuruçeşme'de Teskereci Osman Efendi tarafından yaptırılmıştır¹. Kesin inşaa tarihi bilinmemekle birlikte, 17.yy'in ilk yarısı olduğunu tahmin etmekteyim. Bunun nedeni ise, Hadikatü'l Cevami'de; caminin yanındaki çeşmeye, Köprülü Fazıl Ahmet Paşa'nın sadrazamlığı (1661-1676) esnasında su getirtildiğinin yazılmasıdır. Bazı kaynaklarda ise 18.yy. yapısı olarak geçmektedir². Günümüzdeki mevcut caminin zaman içinde yenilenerek, ilk yapıldığı orijinal halini kayıp ettiği kanaatindeyim.

Arazi eğiminden yararlanılarak, iki katlı olarak inşaa edilmiştir. Caddeden kullanılabilen zemin katta dükkanlar ve kesme taş bir çeşme yer alır. Ahşap sistem kırma çatısı kiremit kaplıdır. Kağır minaresinin külahı kurşun kaplamadır.

Cepheler, bağıdadi sıva yapılmıştır. Cadde yani mihrap cephesi, caminin hususiyet arz eden yegâne cephesidir. Bu cephede, zemin katındaki çeşme ve dükkanların üzerinde, cami katında mihrabın yanında üçer adet pencere sıralıdır. Bu dikdörtgen pencerelerin hemen üst hizasında alan dışlıklı kemerli tepe pencereleri başlar. Mihrap ise dışarıya dairesel bir çıkma yapmıştır.

Camiye, arka cephedeki demir doğrama ile yapılmış, muhdes bir rüzgarlıktan girilir. Son cemaat mahalline açılan kapının hemen sağındaki merdiven ahşap mahfele çıkar. Mahfel son cemaat kısmının üzerini kaplar ve ibadet sahnına da, dikmelerle taşınan bir çıkma yapar. Kapının tam karşı duvarında ise minareye çıkış kapısı vardır. 7.25 x 3.40 m. boyutlarındaki son cemaat kısmından mihrap aksındaki bir kapı ile ibadet sahnına geçilir.

İbadet sahnı 11.55 x 8.65 m. boyutlarında bir dikdörtgendir. Sol yan duvarda 4, ve mihrap duvarında ise 6 pencere ile aydınlanır. Sağ yan duvarda sadece çeşmenin üzerindeki odayla irtibatı sağlayan bir kapı bulunur. Bu odanın esas girişi dışarıda minarenin yanındadır.

Caminin tavanı düz çitallı ahşap kaplamadır. Döşeme ahşap, duvarları ise yağlı boyadır. Mihrap ve minberin hiç bir hususiyeti yoktur.

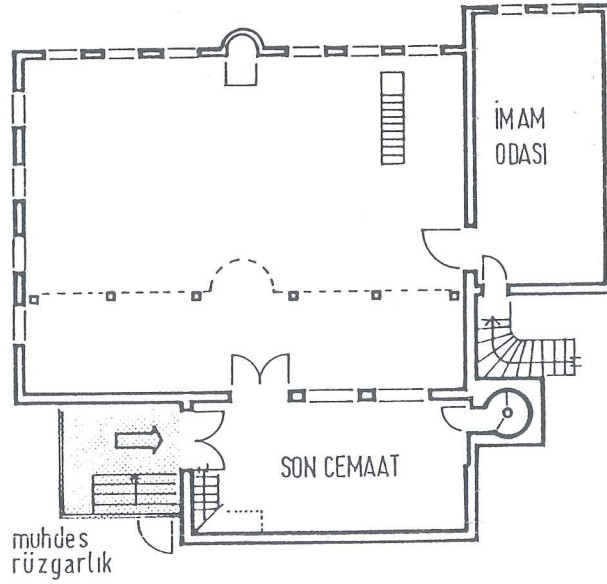
Yapılan incelemede, caminin son derece bakımlı olduğu gözlenmiştir.

(İnceleme tarihi, Kasım 1987)

1. Ayvansarayi, Hadikatü'l Cevami, C.2, s.123.

2. Öz, İstanbul Camileri. C.2, s.42

KURUÇEŞME CAMİ

I. KAT PLANI

0 100 200 400 600cm

Kuruçeşme Cami
Tezkereci Osman Efendi Cami
mihrap cephesinde çeşme

Tezkereci Osman Efendi Cami mihrap cephesi

H.II.(124/1) BEBEK CAMİ

fevkanidir bânisi sultan ahmed hânı sâlistir mahfeli hümayûnu dahî vardır altı mektebdir ve minâresinin taktında çeşmesi vardır minâreye haznesinden çıkılır tâki'ı çeşmede tarihi rakkamîsi budur 1128 ve karşusunda vâki' tek hamam bu vakfın musakkafâtındandır ve câmiî şerî-
fin ittisâlinde hümayûn âbâd isminde bir kasrı âlî vardır ki elsinei enâmda bebek köşkü denilmekle meşhurdur filasıl bu karyede zâbit olmak üzere sultan mehmed hânın tâyin ettiği bölükbaşı bebek denmekle mâ-
ruf olduğundan karyei mezbûre anın ismiyle müştehîr olmuştur mahallesi bebek karyesidir

BEBEK CAMİ

İki katlıdır. Yaptıranı Sultan 3.Ahmet han'dır. Hünkar mehfeli vardır. Altı mekteptir. Minaresinin altında çeşme vardır, minareye haznesinden çı-
kılır. Çeşme kemerindeki tarih 1715 (1128 H.)dir. Camii karşısındaki hamam
bu vakfın binalarındandır. Camiinin bitişiğinde Bebek köşkü adıyla bilinen
bir büyük köşk vardır. Sultan Mehmet hanın, asayışı temin için bu köye tayin
ettiği bölükbaşı, Bebek namıyla bilindiğinden bu köy onun adıyla anılır
olmuştur.

Camiinin mahallesi Bebek köyüdür.

BEBEK CAMİ

Sultan 3.Ahmet tarafından, 1715 yılında yaptırılmıştır¹. Cami iki
katlıydı ve zemin katı mektep olarak kullanılıyordu². Minaresinin kürsü
kısımında bir çeşme vardı³. Karşısında bulunan tek hamam ise cami vakfı
yapılarından⁴. Binaya ait bilgilerimizin tümü bunlardır. Ahşap yada
kâgir olduğuna ait hiç bir kayıt bulunamamıştır.

Uzun zaman bakımsız kaldığı için çok harap olan cami, Mustafa
Hayri efendinin evkaf nazırlığı esnasında yıktırılmış ve yerine halen
mevcut olan cami yaptırılmıştır⁵.

1. Ayvansarayî, Hadikatü'l Cevami, C.2, s.124

2. İbid.

3. İbid.

4. İbid.

5. Koçu, İstanbul Ansiklopedisi, C.5, s.2333

H.II.(124/2) KAYALAR MESCİDİ DER KURBU BEBEK

bu mescid dahî fevkanîdir bânisi sıdki ahmed efendidir ki tariki üzre reisülküttâb ve ba'de devri mahmud hânı râbide üç tuğ ile nişancı paşa olup ba'delazil tımışvar'da vefat etmekle orada medfundur (şehri muharremül haram) târihi vefatı vâki olmuştur 1073 mescidi mezburun tahtından bir ayazma geçer ki kayalardan inen ve kurbünde sâhili deryâda vâki' çeşme tavukçu reis denmekle meşhur reisülküttâb mustafa efendinin eseri hayrıdır efendîi mezbûrun kabri ebu eyyübül ensârî radiyallahuanh câmiî şerîfinin bostan iskelesi tarafında olan kapusundan girerken sol cânibinde şebike içinde medfundur çeşmei mezbûrun târihi 1177 dir mescidi mezbûrun kurbünde olan mezâristanda oğlan şeyh denmekle mâruf ismail ma'sûkî hazretleri medfundur ki pir ali aksarayı'nin mahdumlarıdır 935 tarihinde kemâl paşa zâdenin fetvâsiyle maktulen vefât idüp na'sı deryâya ilkaa olunmakla üç gün mürûrunda mahalli mezbûrda zâhir olup bir dervişine dahî rüyada oraya defn olunmasını tenbih etmekle sersiz na'sını defn eyledikten sonra bir gün mürûrunda serri şerifleri dahî gelmekle yine dervişi mezbûr tenbihleri vech üzere seri saadetlerini dahî na'sı şerifleri yanında defn eylemiştir mumâileyhden başka daha pek çok zevâtı kirâm medfunlardır mescidi mezbûrun mahallesi vardır

bundan sonra rumelihisarında olan cevâmı' ve mesâcid zikrine şürû' olundu

BEBEK YAKININDAKİ KAYALAR MESCİDİ

Bu mescitte iki katlıdır. Yaptıranı reisülküttâp Sıtkı Ahmet efendidir. Sonraları, Sultan 4.Mehmed devrinde üç tuğ ile nişancı paşalığa atanmış, azlını takiben "Temişvar'da vefaata ederek oraya gömülmüştür. Vefat tarihi 1662 (1073 H.)dir.

Mescidin altından Kayalardan inen bir ayazma geçer. Deniz kenarında Tavukçu Reis adıyla meşhur olan Reisülküttâp Mustafa Efendi'nin hayrı olan bir çeşme vardır. Çeşmenin yapım tarihi 1763 (1177 H.) Yaptıranı Mustafa Efendi'nin mezarı Eyüp Sultan camii içinde Bostan iskelesi kapısının sol yanındaki şebike içerisinde dir. Mescidin yanındaki mezarlıkta Oğlan Şeyh

adı ile meşhur olan İsmail ma'şuki hazretleri gönülüdür. Bu zat Pir Ali Ak-sarayı'nın oğludur. 1528 (H.935) tarihinde Kemal Paşazade'nin fetvasıyla idam edilmek suretiyle öldürülmüştür. Mescidin mahallesi vardır.

KAYALAR MESCİDİ

Bebek'ten Rumelihisarı'na uzanan sahil yolu üzerindedir. Reisül-küttap Sıtkı Ahmet Efendi tarafından yaptırılmıştır (ölüm tarihi, 1667)¹.

İki katlı mescidin kagir olan zemin katı, imam evi olarak kullanılmaktadır. Üsk kat ahşap karkas sistemde yapılmıştır, mescit bu kattadır. Kırmızı çatı kiremit örtülüdür. Tuğla minaresinin kaidesi kesme taş, külahı çinko kaplamadır.

Zemin kata giriş mihrap cephesindedir. Kapının yanında iki küçük pencere vardır. Üst katta mihrap dairesel bir çıkma yapar. İki yanında ikişer dördörtgen pencere yer alır. Mescidin tüm cepheleri ahşap kaplamadır. İki renk yağlıboya ile boyanmıştır.

Zemin katta giriş kapısının karşısında abdest muslukları ve onların arkasında bir oda ile sağ tarafta küçük bir oda bulunur. Kapının hemen solundaki tuvaletin yanından açıktaki bir merdivenle avluya çıkılır. Minarenin kapısı buradadır. 2.00 x 7.15 m boyutundaki son cemaat mahal-line köşedeki kapıdan girilir. Kapının karşısındaki merdiven mahfele çıkar. Mescide giriş mihrap aksındadır. Girişin iki yanındaki korkulukla çevrili maksureler üzerinde ahşap mahfel yer alır. Bu mekan 9.10x7.15 m boyutlarındadır.

Tavan ahşap kaplama; duvar, bağdadi sıva üzeri beyaz badanadır. Ahşap minber muhdestir, mihrabı orijinaldir.

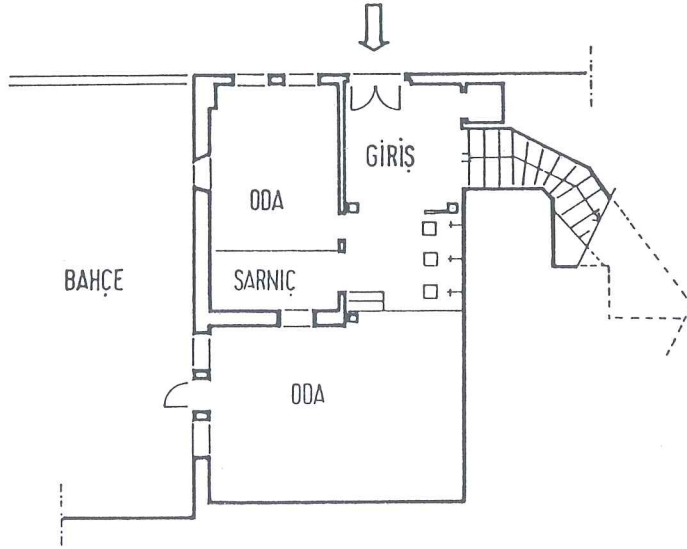
Cami son derece bakımlıdır, yakın tarihlerde Vakıflar tarafından restore edilmiştir.

(İnceleme tarihi; Temmuz 1987)

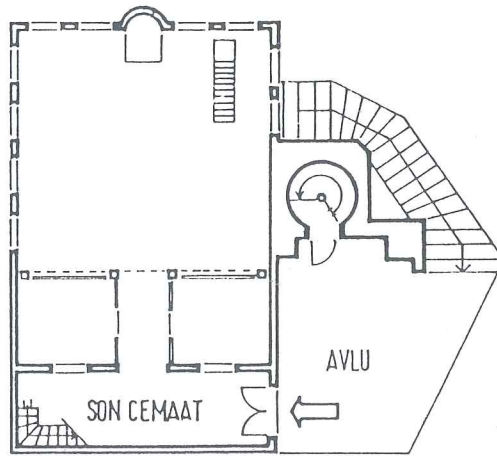
---

1. Ayvansarayı, Hadikatü'l Cevami, C.2, s.124

KAYALAR MESCİDİ

ZEMİN KAT PLANI

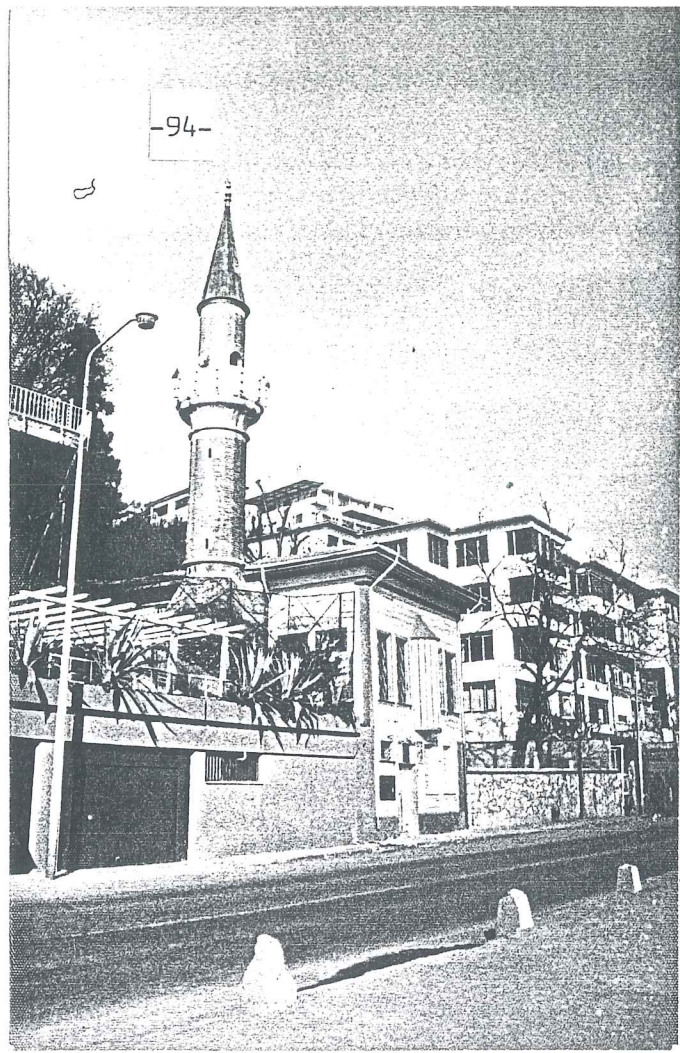

I. KAT PLANI

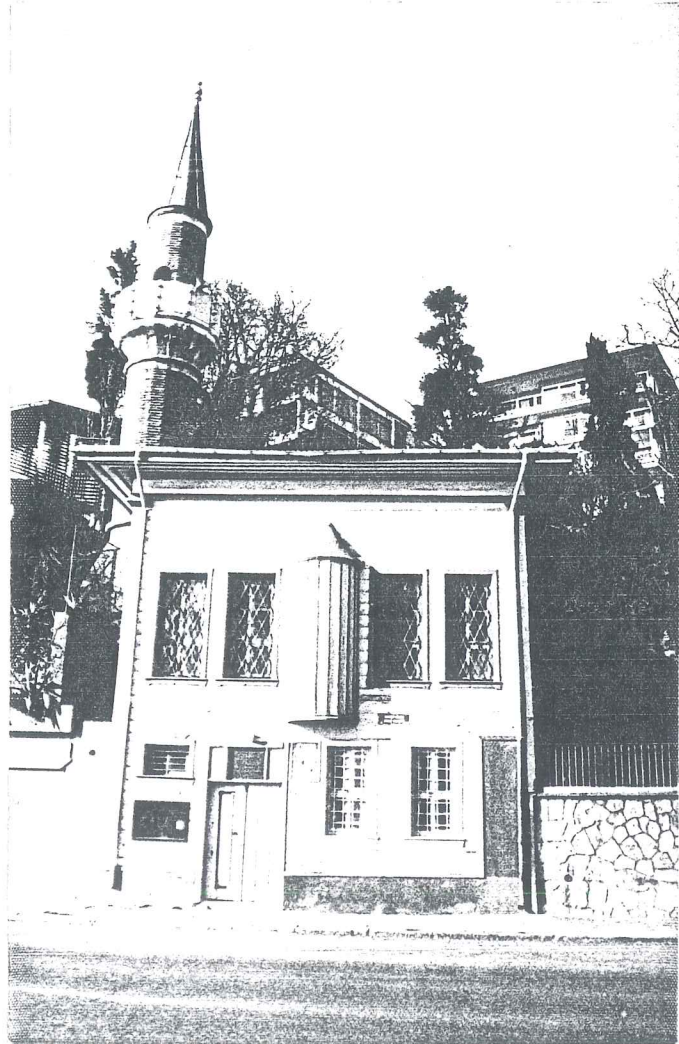
0 100 200 400 600 cm

BU ÇİZİM İSTANBUL VAKIFLAR MÜDÜRLÜĞÜ ARŞİVİNDEN ALINAN
1/50 RÖLÖVE PLANINDAN KÜÇÜLTÜLMÜŞTÜR.

Kayalar Mescidi

Kayalar Mescidi
mihrap cephesi

H.II.(124/.....) HİSARI MEZBUR

hisarı mezbûrun bânisi ebülfeţih sultan mehmed hâni gâzi'dir ki istanbul fethinden bir sene evvel binâ eylemiştir (bünyân mehemmed hân) târihi binâsı vâki' olmuştur 856 kalai mezbûrenin üç kapısı olup birisi muattaldır ve birisi gümrük kurbünde daryâ kapusudur ve birisi dahi büyük kale ittisâlinde kara cânibindedir ki şehidlik nâm mahalle gidilir derûnu kal'ada nevbetgâne ve bir serdar menzili ve kal'a kulu hâneleri vardır ve vasat kal'ada vâki câmiî şerîf pâdişâhı müşârileyh hazretlerinin asârı hayriyelerindendir ve hademesi vezâifi ayasofya camii şerîfi vakfına merbuttur ve kal'ai mezbûre kurbünde kayalar mezaristânı nihâyetinde vâki durmuş dede tekkesi sâhili deryâda ziyâretgâhdır mücâzibi ilâhiyeden olup akkırman nâm mahalde sâkin iken bir gün gemilerin biriyle istanbula gelüp zâviyei mezburede hemşehrilerinden ali baba nâm bir zât zâviyedâr olmağla bu dahî yanında iskân etmişidi mürrûr ve ubûr eden sefînelerden bâzı bunu bilenler hedâyâ misillû zehâire dâir şeler itasiyle isticrâbı duâ hayr etmeleriyle ashâbı sefâyine bu âdet olarak elân nuzurât eksik değildir mûmâileyhin istanbula gelmesi devri sultan ahmed hânı evvelde olup rıhleti dahî yine pâdişâhı müşârileyhin zmânında 1025 tarihinde vâki' olmuştur zâviyenin hâricinde defni hâki itirnak olmağla sonra muhiblerinden bir kimse üzerine bir haşebî türbe binâ eylemiştir türbesi duvarında bu beyit mestûdur

* hâkipâyı evliyâya yüzünü sürmüş dede *

* bu hisarın kutbu ömuş hazreti durmuş dede *

zâviyei mezburede hâlâ bu zâtı sûtûde sıfâtın şöretiyile elsinei nâsda meşhurdur lâkin bânisi hasan zariîfî efendidir mûmâileyh ibrahim gülşeni hulefasından imiş bu mısırâ' vefatına dahi denilmiştir

* zariîfinin derigâ gitti rûhu * 977

ve zirvei cebelde şehidlik nâm mahalde bir mektâşi tekkesi vardı 1241 senesi zâviyedâr olan mahmud baba borkî nâm beldeye iclâ olunduğu sırada tekke dahî hedm olundu senesi binhan sultanın eseri hayrından olarak bir muvakkithâne ihdâs olunup ramazâni şerîflerde emri pâdişâhî ile vakti iftarda ve vakti imsâkde birer top atılır bu husus sonra yedi kaleye dahî sirâyet etmiştir ve anadolu hisarında dahî atarlar

RUMELİ HISARI

Bu hisarın yaptıranı Gazi Fatih Sultan Mehmet Han'dır. İstanbul'un fethinden bir sene evvel yaptırılmıştır. Yapım tarihi 1452 (H.856) yılıdır. Kalenin üç kapısı mevcuttur. Birincisi kullanılmaz durumda kapalıdır, ikincisi gümrük yanında deniz kapısıdır. Üçüncüsü büyük kale bitişiğinde kara tarafındadır, şehitlik denilen yere gidilir. Kale içerisinde bir nöbethane, sendar menzili ve askerlere ait binalar vardır. Kale ortasındaki camii şerif, Padişah'ın hayır eseridir. Hizmetleri ve vazifelileri Ayasofya camii şerif vakfına bağlamıştır.

H. II. (126/2) İSKELE MESCİDİ DER KURBU HİSAR

mescidi mezbûrun bânisi hacı kemâleddin'dir kabri dahî andadır sonra sultan mahmud hânı evvel eyyâmında muhterik olmağla irâdei şehinşâhî ile bir âli fevkanî câmiî şerîf binâ olunup mahfeli hümâyûn ve bir minber ihdâs olunmağla mahalli mezkûr şeref bulmuştur kapusu iki olup bâbı kebîri tak'ında nimetullah efendinin târihi mesturdur ki târihi mısraî budur

* câmiî vâlâyı sultânı zamân mahmud hân * 1159

filasıl hisarın pazar kayıgı olmadığınan bu câmiî şerîf vakfından olmak üzere ihdâs ve inşâ olundu şuarâdan nevres efendi merhûmun bu câmiî şerîf hakkında söylediği târihtir

* câmiî lutfu himem husrevi hurşîdi alem *

* şeh i seyyâre haşem hazreti sultân mahmud *

* o cihandâveri rûşengüherin sînesini *

* ayzi hak eylemiş âyineî timsal şuhud *

* hâtırı mâil tâmir kılup virân *

* fikri her hâtırada celbi rızâyı mâbûd *

* lutfu virânımı kodu kâ yetmiye tâmirâtı *

* kalde virâne fakat hâtırı a'dâyı anûd *

* çok kilisalara vaz' eyledi minber'ü mihrâb *

* açdı çok mescidin ebvâbı dururken mesdûd *

* nekadâr ma'bed virân şedde yaptıysa hele *

* yakdı o denlû sanemhâne o şâh' mes'ûd *

* görmedik ismi gibi mislini emsâlinde *

* sâyei hakdürür ola sâyesi dehre memdûd *

* bir gün ol hüsrev gerdûnu azemetu haşmet ile *

* etti bu sâhile teşriif ile irâsı suûd *

* gördü yakmış dil efsürdei uşşâk gibi *

* iltihâbı şerer nâireî nârı vukûd *

* ser çeküp çarha alevler çûçunârı suzân *

* âteşi serv idi yâ berk'leri dûd kebûd *

* sâhili bahirde mezc eylemiş âteşle suyu *

* hükmü âmûz rasadhâneî bûd ve nâbûd *

* tasbâz eyledi sakaları ateş içre *

* eyledi şaabdebâz kadar isbâtı vücûd *

- * âteşi çok mu idi neydi ki inbik gibi *
* su tulumbadan iderdi kürrei nâr'a suûd *
* zöle virân idiğim derdi bu etrâfı gören *
* artık olmaz bu imâretle pezirâyı numûd *
* nârdan genci zer olmuştu hisar ammâ âh *
* şu'leler olmuş idi mâr tilsım mersûd *
* gördü gün hazreti hakaan senindir himmet *
* bu bihîn mevkiî gün nârei târ endûd *
* bezli nakdinei sim'ü zer idüp yanından *
* etti fermâni hümayûnu bu vecih üzre vurud *
* ki hemen başlana bir câmiî vâlâ tâk'a *
* reşki gülzâr ola bu mü kad nârı nemrûd *
* kurdular resmini bir güne ki geldi göricek *
* fikret hendese perdâz hirdemend hemûd *
* sakağı revnak şiken kasrı hûrnak ancak *
* arşu belkîs gibi ferşi dele şevk eفزûd *
* rûzeni rûşeni âyineî endîşe gibi *
* kurs'u hurşide ider handei rindan numud *
* safveti sengine hayrette sinnimâr hâyâl *
* süddeî bâbına serdâde şu mînâyı kebûd *
* hem'i ebrûsuna mihrâbının âdem meftûn *
* tâki eyvânı hem'i ebrûyu hure mahsûd *
* beyti hak cilvegeh saf geru beyandır *
* nûrdan olsa sezâ tâk ı refîinde amûd *
* mahfeli şihemi yâhud çıktılar istikbâle *
* kad siyyân tâ lebi deryâda tüter mecmeri ûd *
* nedir ol minberi mevzûn ki çıktıkça hatîp *
* sanki makbul duâdır ki ider arşa suûd *
* sâyeî divâr fülk sâsına kasrı şirin *
* turreî bâmına dilbeste ayâz mahmud *
* hak taalâ kıla ol padişehi kâmurî *
* tahtı ikbâlde tâ neş'eti yevm mev'ûd *
* sûreti hasn hitâmın görüp erbâbı suhan *
* oldu târih için arada çok güftü şenûd *

- * kimi bir mıs râa fırsat kimi bir beyte zafer *
* buldular eylediler her biri isbâti vücud *
* ben de bir beyt ile yaptım iki târih tamâm *
* ki olur hârik adâti suhanden mâdût *
* öyle bir beyti dilâver ki mazmûnundan *
* dikkat eyleser ger ihrâcına ashâb şuhûd *
* bigüm ve kâset sekiz vechile olur târih *
* gelmedi lafzına mânâsına tagyiri hudûd *
* evvelâ beytin iki mısra bir cestesinde *
* müstakil her biri târih tamâm etti vürûd *
* o da evvelki gibi ola bir âlâ târih *
* girmiyer ana da bir gayrı hisâb öze kuyûd *
* aşerâtiyle eger evvelin ehâdisini *
* itseler mısra sâlide mâte mevrûd *
* cem idüp sonra hesap eyleseler dikkat ile *
* çıkar andan dahî târih bivefk maksûd *
* evvelin olsa miat ve aşerâti menkûl *
* satrı sâlideki âhad'a bir semmi m'hûd *
* o da târihi olur câmiî nev bünyâdın *
* çekse tâsât'ü şumâre kalep pâ fersûd *
* mısra evvelide mısra sâni olsa *
* aksi tertîbi mukaddemle pezirâyı vurûd *
* vechi meşrûhiyle ol dahî olub bir târih *
* heşt olur cümlesi noksan'ü ziyâde nâbûd *
* işte nevrer bu o tarihi dilârâdır kim *
* yeridir itselen âvizeî nitâk kebûd *
* kıldı ihsân ile bu câmiî dilcûyu binâ * 1159
* himmeti şâmilei kâmil sultan mahmûd * 1159
* nevrerâ zeyle de bir beyit yazup hâme yine *
* etti andan dahi dört vecihle târih vurûd *
* evvelin sâdei sâni dü mek bâkisi *
* dü mek dahî kezâlik olunursa ma'dûd *
* sühan erbâbına mâlum dirâz etmiyelim *
* değil eshâbı kemâlâta bu dur ki mesdûd *

- * sırf nakdînci sîm'ü zer ile kıldı binâ * 1159
* yaptı bu ma bedi sultâni zamân mahmud hân * 1159
[tarihi minârei câmi mezkûr]
* yapup bu câmi sultan mahmud *
* minâre eyledi çarha beraber *
* sezâdır nevrêsâ yazılsa târih *
* tealâ şâne allahu ekber * 1159
(tarihi mahfeli şerîf câmi münîf)
* sermâyei gûn aman pîrâyei nâmi şihân *
* şâhı cihânı kutbu zamân sultân efrîdün himem *
* itti bu vâlâ mahfeli dilkeş bu bâlâ câmi *
* çün suffâi kasrı sema mahsûd bunyâdı harem *
* mihrâbı ebrûyu melek minber tibâk ne felek *
* yapılmamış bu âna dek böyle dü bâlâ bir irem *
* nevrês bunun târih olur her musrân pek et hesâb *
* icrâyı i'câz etti bu elhak mesihâyı kalem *
* etti binâ bu câmi pâk'ü bu dilşen mahfeli * 1159
* dâd âver rûy'u zaman sultan mahmudüş şiyem * 1159
(tarihi diğeri berâyı camii mezkûr)
* şehinşâhı cihân sultan mahmud felek mesnet *
* ki dergâhı melâz oldu selâtini cihanbâne *
* o gerdün câh mahmûdül hisâl muaddelethârın *
* naziri gelmedi bu câmi' ne tâk imkâne *
* harâp âbâd imkânı serâpâ eyledi ma'mûr *
* felekte kaldı ancak hânei a'dâsı virâne *
* yapup ezcümle bu câmi rânâyı kim lâyıık *
* gerru beyân firâz mahfelinde gelse ilhâne *
* minârı deste gül sakafı gülşen mahfeli rûşen *
* meşâgil câbecâ âvizeler hursid rahşâne *
* hudâ ol şehriyârı muaddelethârı saâdetle *
* kıla fermân revâ gerdünkeşân çarhı gerdâne *
* kodum bir beyte nevrês iki târihi dilârâ kim *
* utârid yazsa şâyandır firâzı arşı rahmâne *
* şeh'ül enseb sultan mahmud celîlülşân * 1159
* binâ etti bu zîbâ câmi' ne tâkı şâhâne _ 1159

RUMELİHISARI YAKININDA İSKELE MESCİDİ

Bu mescidin yaptıranı Hacı Kemalettin'dir. Mezarı da oradadır. Sultan I.Mahmut Han zamanında yandığundan padişah emri ile iki katlı olarak yeniden yapılmış Hünkar Mahfeli ve minber ilavesiyle o mahal şereflendirilmiştir. İki kapısı vardır. Büyük kapı kemerinde Nimetullah efendinin tarih mısrası şöyledir.

" Camii valâyı Sultan zaman Mahmut Han " 1746 (1159 H.)

İSKELE MESCİDİ

HACI KEMALETTİN CAMİ

Rumelihisarın'da sahil yolu üzerindedir. Hacı Kemalettin adında bir kimse tarafından yaptırılmıştır¹. Sultan I.Mahmut zamanında yangın geçirerek iki katlı olarak yeniden inşa edilmiştir (1746)².

Cami kısmı kagir son cemaat ve mahfel kısmı ahşap sistemde yaptırılmıştır. Kıрма çatısı kiremit kaplıdır. Caminin zemin katında altı tane dükkân sıralıdır. Bu kat kesme taştır. Ahşap bölümde ise zemin katta caminin giriş kapısı bulunur. Birinci katta ve mahfel katında ikişer dikdörtgen pencere vardır. Anlatılan kısım tamamen ahşap kaplamadır. Caminin cephesi ise bir sıra kesme taş, iki sıra tuğla örgüdür. Mahfel katında yanyana sıralanmış beş sivri kemerli pencere ve demir parmaklıklı bir düz pencere vardır. Kemerli pencerelerde alçı dışlıklar mevcuttur. Birinci katta ise demir şebekeli beş dikdörtgen pencere sıralıdır. Üstlerinde dolu tuğla kemerler, çevrelerinde taş söveler vardır. Bu pencerelerin yanında zarif üç mermer sütunun taşıdığı cumba yer alır.

Son cemaat mahalline zemin kattan 14 rıhtlık bir merdiven ile çıkılır. Buraya iki kapı açılır ki bunlar, caminin son cemaat kısmına bitişik muhdes imam evine aittir. 16.85 x 10.80 m boyutlarındaki camiye giriş mihrap aksındandır. Kapının hemen solundaki küçük merdiven mahfele çıkar. Altı tane ahşap dikme, mahfelin camiye taşan uzantısını taşır. Minareye çıkış kadınlar mahfelindedir.

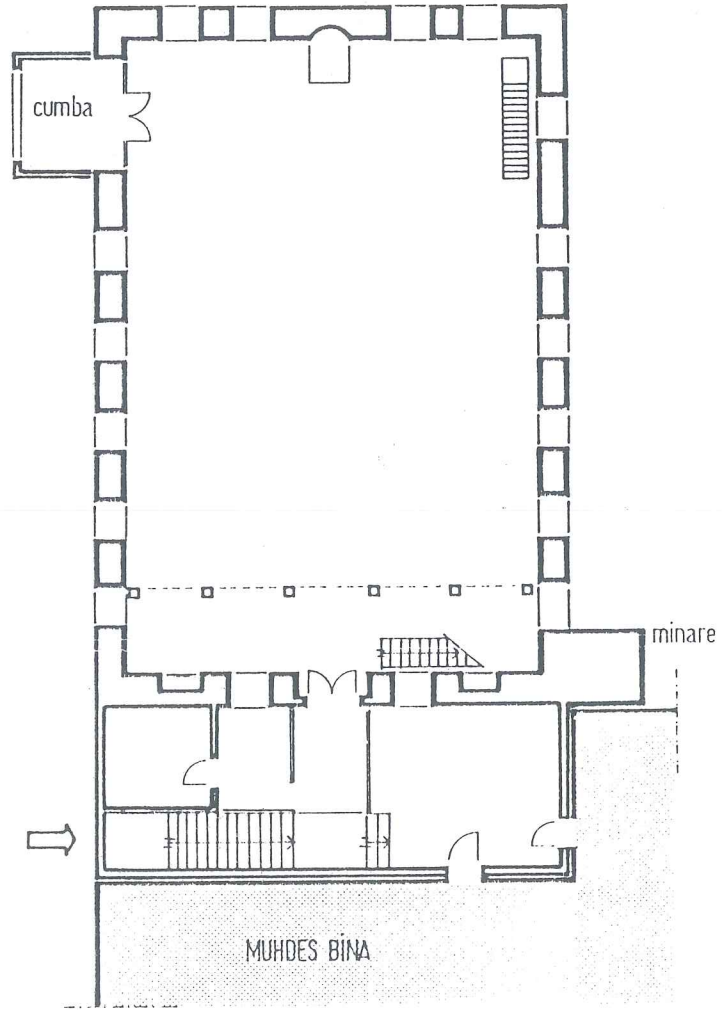
Tavan ve döşeme ahşap kalmadır. Duvarlar gölgeli ve düz kalem-işidir, tamirat görmüştür. Mihrap ve minber orijinaldir.

(İnceleme tarihi, Eylül 1987)

1. Ayvansaraylı, Hadikatü'l Cevami, C.2, s.126

2. İbid.

İSKELE MESCİDİ (HACI KEMALETTİN CAMİ)

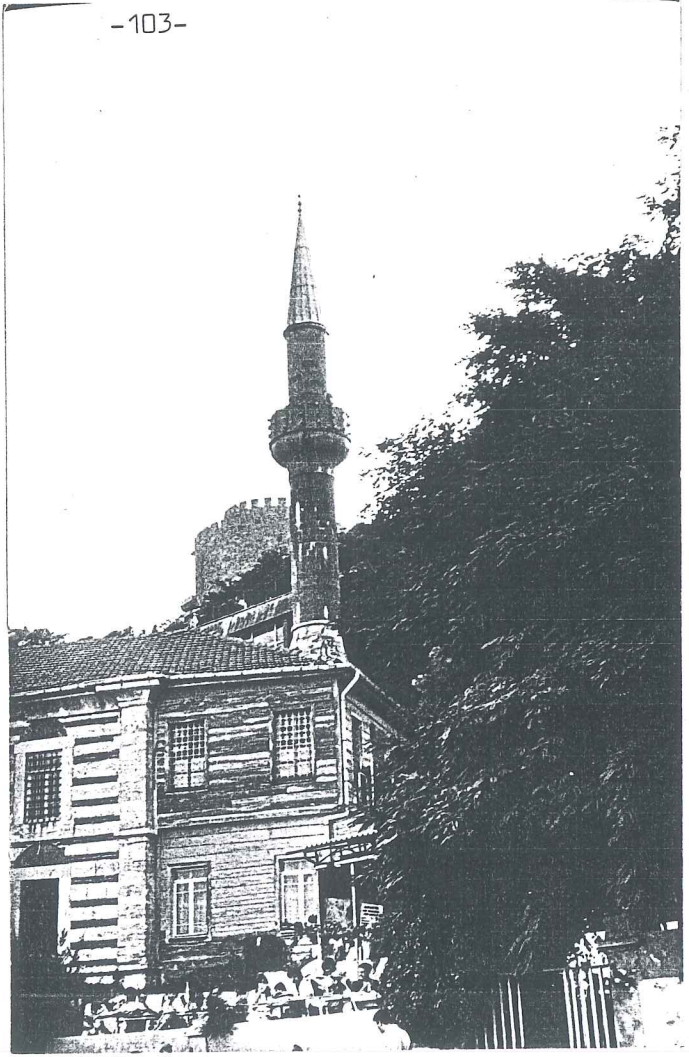

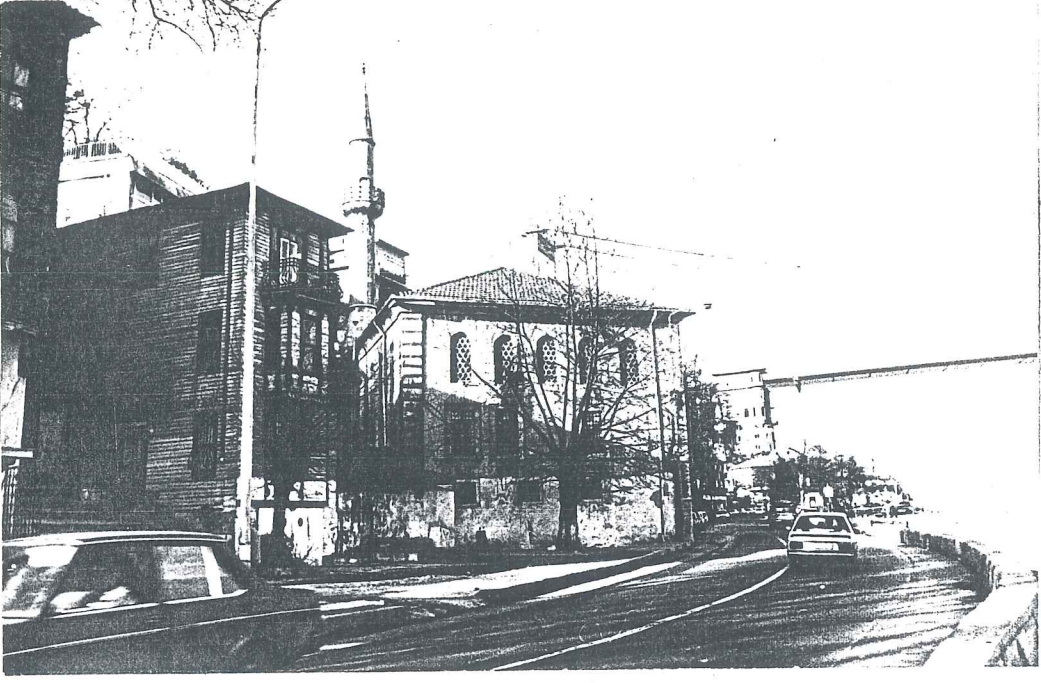
I. KAT PLANI

0 100 200 400 600 cm

İskele Mescidi
Hacı Kemalettin Cami
sol yan cephe
caddeden görünüş

-103-

Hacı Kemalettin Cami, mihrap cephesi

H.II.(131/3) FENARİ MESCİDİ DER DAHİLİ HİSAR

bânisi molla fenâri'dir ki tophânede vâki çukur cumâ denilmekle şehîr câmiinde tercümei hâli beyân olunmuştur ve bu mescidin karibinde hamamı cedîdin bânisi yine ol mahalde türbede medfûn olan nalbur mehmed efendidir tarihi bektâşiyeden idi zevcesi dahî yanında medfûnedir kendi taalluku intikal târihinde vefat etmiştir 1182 mahallesi vardır

HİSAR DAHİLİNDE FENARİ MESCİDİ

Yaptıranı Molla Fenari'dir. Mescit yakınındaki yeni hamamın yaptıranı yine o mahaldeki Türbede yatmakta olan Nalbur Mehmet efendidir. Bektaşî tarikatındendi. Zevcesi de yanında gömülüdür. 1768 (H.1182) tarihinde vefat etmiştir. Caminin mahallesi vardır.

FENARİ MESCİDİ

Rumeli Hisarı içindedir. Fatih Sultan Mehmet'in emriyle Şeyhülislâm Molla Fenâri tarafından yaptırılmıştır¹.

Günümüzde, Hisar'ın içinde bulunan minare kalıntısının bu camiye ait olup olmadığı hususunda kesin bir kanaate varılmamıştır. Bunun nedeni ise; Hisar'ın inşası esnasında, Fatih Sultan Mehmet'in de bir Camii şerif yaptırmış olmasıdır. Bu bilgi Hadikatü'l Cevami'nin 124. sahifesinde geçmektedir. Evliya Çelebi ise seyyahatnamesinde "kale içinde kayalara muttasıl kırlangıç yuvası gibi yüzseksen kadar neferat haneleri ve bir minareli Fatih Sultan Mehmet Cami, iki mescidi var" diyor ve mescitlerin banilerinin adlarını kayıd etmiyor². Bu durumda, Rumeli Hisarı'nın içinde bir cami ve iki mescit olduğunu, tarihi kaynaklardan öğrenmekteyiz. Bu bilgilere sahipken, minare kalıntısının Fenari Mescidi'ne yada diğer camii şerif'e ait olduğunu iddia etmek benim kanımca hatalıdır. Böyle bir iddia için daha derin araştırmalar yapılması gerekir.

Altı sarnıç, fevkani kare planlı mabedin duvarları kısmen ayakta iken Hisar'ın 1956 yılında tamiri sırasında üzerine platform yapılarak kapatılmıştır³.

1. ...., İstanbul Kültür ve ...., C.3, s.1718

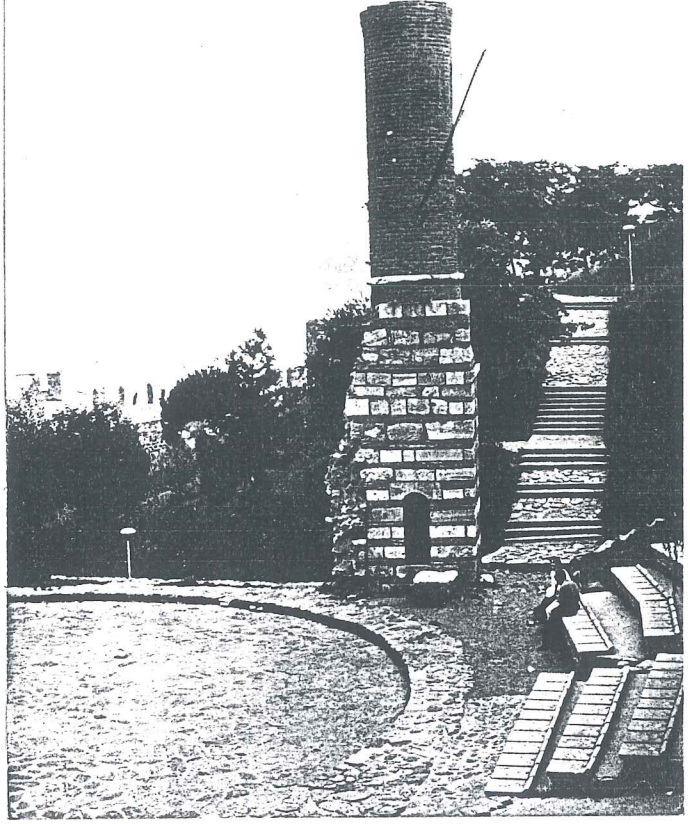
2. Koçu, İstanbul Ansiklopedisi, C.5, s.5613

3. Öz, İstanbul Camileri, C.2, s.23

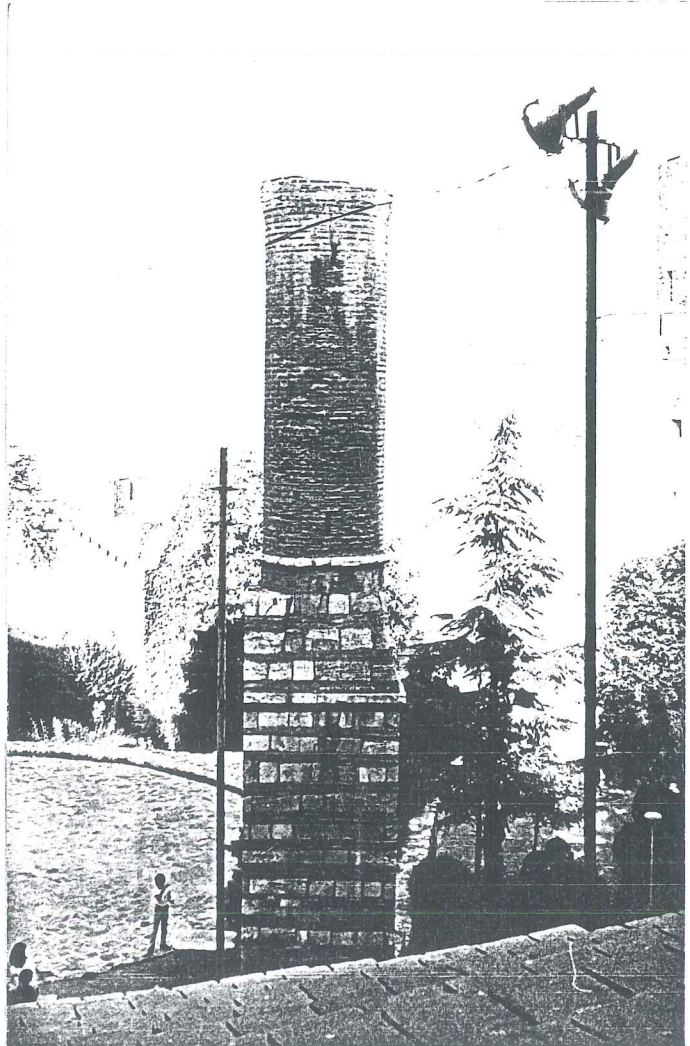
Burası halen sahne olarak kullanılmaktadır. Minaresi tuğladır ve şerefeye kadar ayaktadır. Kaide 1 sıra kesme taş, 2 sıra tuğla örgüdür. Kapısı sahneye bakan yüzdedir. Hususiyeti caminin önünde bulunuşudur¹.

---

1. ...., İstanbul Kültür ve ....., C.3, s.1718

Rumeli Hisari
minare kalıntısı

H.II.(131/4) ARPA EMİNİ MESCİDİ

bânisi defterdar mustafa efendidir istanbulda topkapı dahilinde dahî emincü mescidi denilmekle mâruף eseri hayrı vardır ki mahallinde beyân olunmuştur merkadi yine istanbulda kalenderhâne kapusunda vâki' kendi hayrı olan taş mektep denilmekle şehîr mektebin yanında bağçe-sinde defn olunmuştur (ve keffer annâ seyyiâtinâ) târihi vefâtıdır 949 hâlâ neslinden kametîzâdeler mütevellilerdir mahallesi vardır

ARPA EMİNİ MESCİDİ

Yaptıranı defterdar Mustafa Efendi'dir. İstanbul'da Topkapı dahilinde Emincü Mescidi adıyla anılan başka hayır eseri de vardır. Mezarı yine İstanbul'da kalenderhane kapısında hayır için yaptırdığı taş mektep yanındaki bahçesindedir. 1542 tarihinde vefat etmiştir. Camiinin mahallesi vardır.

ARPA EMİNİ MESCİDİ

Rumelihisarı'nda, defterdar Mustafa Efendi tarafından yaptırılmıştır (ölüm tarihi, 1542)¹.

Bazı kaynaklarda, Mimar Sinan'ın eseri olarak geçmişse de², Teskire'lerin dökümünde adına rastlanılmamıştır³.

1965 senesinde, duvar ve minare kalıntılarının varolduğu bilinmektedir⁴. Fakat günümüzde hiç bir ize rastlanmamıştır. (İnceleme tarihi; Aralık 1986)

1. Ayvansaraylı, Hadikatü'l Cevami, C.2, s.131

2. Öz, İstanbul Camileri, C.2, s.6

3. Kuran, Mimar Sinan, s.258

4. Öz, Loc.cit.

H.II.(132/5) TORLUK DEDE MESCİDİ

banisi ali dede nâm bir sahibi hayırdır kabri mâlum değildir mescidi
mezburu fevkani olarak bina ettirmiştir mahallesi vardır

TORLUK DEDE MESCİDİ

Yaptıranı Ali dede adında bir hayır sahibidir. Mezarının yeri belli
değildir. Adı geçen mescidi iki katlı olarak yaptırmıştır. Mahallesi vardır.

TORLUK DEDE MESCİDİ

Rumelihisarı, Kışlık sokakta idi¹. İki katlı mescidi Ali dede
adında bir hayırsever yaptırmıştır².

Vakıflar müdürlüğünce kadro dışı bırakılmış; harap olarak enkazı
1934'de satılmıştır³. Günümüzde bu enkazdan dahi bir iz kalmamıştır.
(İnceleme tarihi, Aralık 1986)

---

1. Öz, Istanbul Camileri, C.2, s.66
2. Ayvansarayi, Hadikatü'l Cevami, C.2, s.132
3. Öz, loc.cit.

H.II.132/6) HAMAM MESCİDİ

bânisi pertev bey'dir ki ümerâyı deriyâdandır minberini bayram paşa vaz' eylemiştir bayram paşanın tercümei hâli kendi câmiinde zikrolunmuştur ve hamamı mezbûr çiftte olarak sultan bayezid hân vakfındandır ve kurbünde olan taş mektep çoban mustafa paşanıdır ki gekbozede vâki' câmiî şerîf civarında medfundur ve bu camiin mihrab duvarı köşesindeki çeşmeyi râkım paşa pederi ibrahim efendinin ruhu için binâ eylemiştir tâki bâlâsında olan târih mısraı budur

* hemcû zemzem nûş kıl mâ'ı ayn ibrahimden * 1182

mahallesi vardır râkım paşa cennetmekân sultan mustafa hânı sâlisî vüzerâsından idi

rumeli hisarında yalnız altı adet câmi' ve mescid olup cümlesi tahrîr ve beyân olundu hepsinin mahallesi vardır üçünde cumâ kılınır bâkisi mesciddir

HAMAM MESCİDİ

Yaptıranı bahriye ileri gelenlerinden Pertev Ali Beydir. Minberini Bayram Paşa yaptırmıştır. Yanındaki taş mektep Çoban Mustafa Paşa'nın eseridir. Paşa, Gebze'de camii şerif civarında görülmüştür. Camiinin mihrab duvarı köşesindeki çeşme Sultan 3. Mustafa'nın vezirlerinden Rakım Paşa tarafından babası İbrahim Efendi'nin ruhu için yaptırılmıştır. Çeşme kenarındaki tarih mısraı 1768 (1182 H.) göstermektedir. Mescidin mahallesi vardır.

HAMAM MESCİDİ

ALİ PERTEV CAMİ

Rumelihisarı'nda Balta Limanı'na uzanan sahil yolu üzerindedir. Girişi Arpacıçeşme sokağındadır. Bahriye ileri gelenlerinden Pertev

Ali Bey tarafından¹, Sultan 2. Beyazıt zamanında (1481-1512) yaptırılmıştır².

Mescidin giriş kapısı yanındaki tabelada "Ali Pertek Cami 1712" yazmaktadır ki hem isim hem de tarih hatalıdır. Caminin mihrap duvarındaki çeşmeyi Sultan 3. Mustafa'nın vezirlerinden, Rakım Paşa 1768 yılında yaptırmıştır³.

Tek katlı, kırma çatılı mescidin giriş duvarı bir sıra tuğla bir sıra moloz taş örgüdür. Diğer cepheleri moloz taştır ve minaresi tuğladır. Kûlahı kurşun kaplamadır.

Giriş cephesi önünde ahşap dikmeler tarafından taşınan geniş bir saçağın örttüğü son cemaat mahalli yer alır. Minarenin kapısı da bu cephenin yanındadır. Giriş kapısının iki yanındaki taş söveli pencerelerin üzerlerinde hafifletme kemerleri vardır. Pencere şebekeleri demirdir. Yan cephelerde altta iki pencere üstte ise üç tane kemerli alçı revzen tepe penceresi mevcuttur. Benzer düzendeki mihrap cephesinin köşesinde çeşme yer alır.

13.00 x 11.00 m. boyutundaki ibadet sahnına mihrap aksından girilir. Sağ tarafta muhdes doğrama ile kapatılmış bir bölme vardır. Soldaki ahşap merdiven mahfele çıkar. Ahşap mahfel giriş duvarı boyunca uzanır.

Tavan ve döşeme ahşap kaplamadır. Duvarları beyaz badanadır. Mihrap ve minber orijinal değildir.

1973'de Vakıflar tarafından onartılan⁴, mescit son derece bakımlıdır. Fakat iç mekanda hiç bir tezyinî özellik kalmamıştır. (İnceleme tarihi, Eylül 1987)

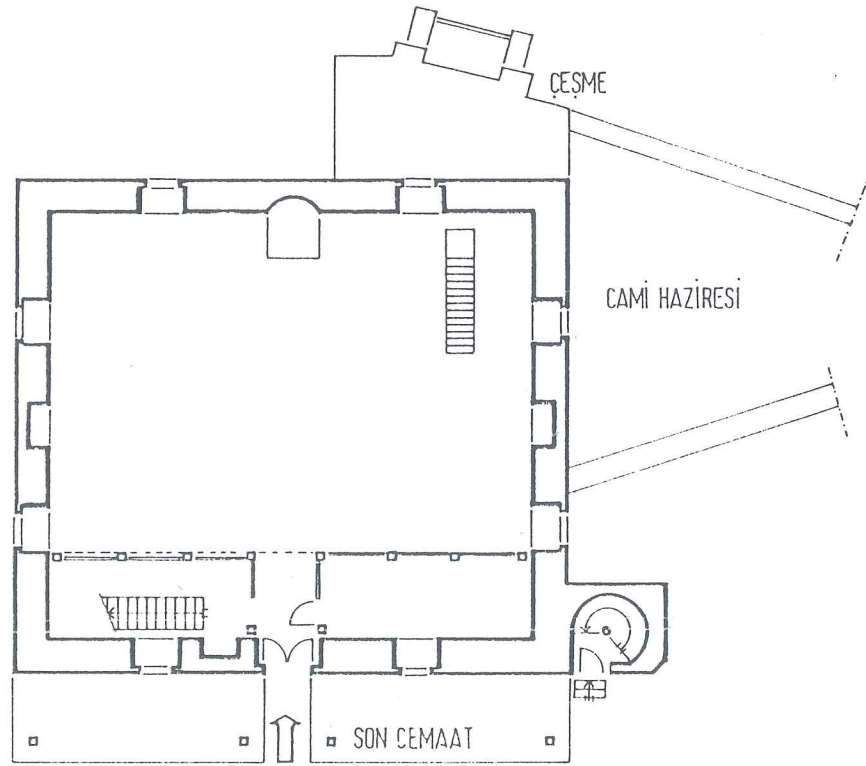
1. Ayvansarayı, Hadikatü'l Cevami, C.2,s.132

2. ...., İstanbul Kültür ve Sanat....,C.2, s.686

3. Ayvansarayı, loc.cit.

4. ...., loc.cit.

HAMAM MESCIDI (ALİ PERTEV CAMİ)

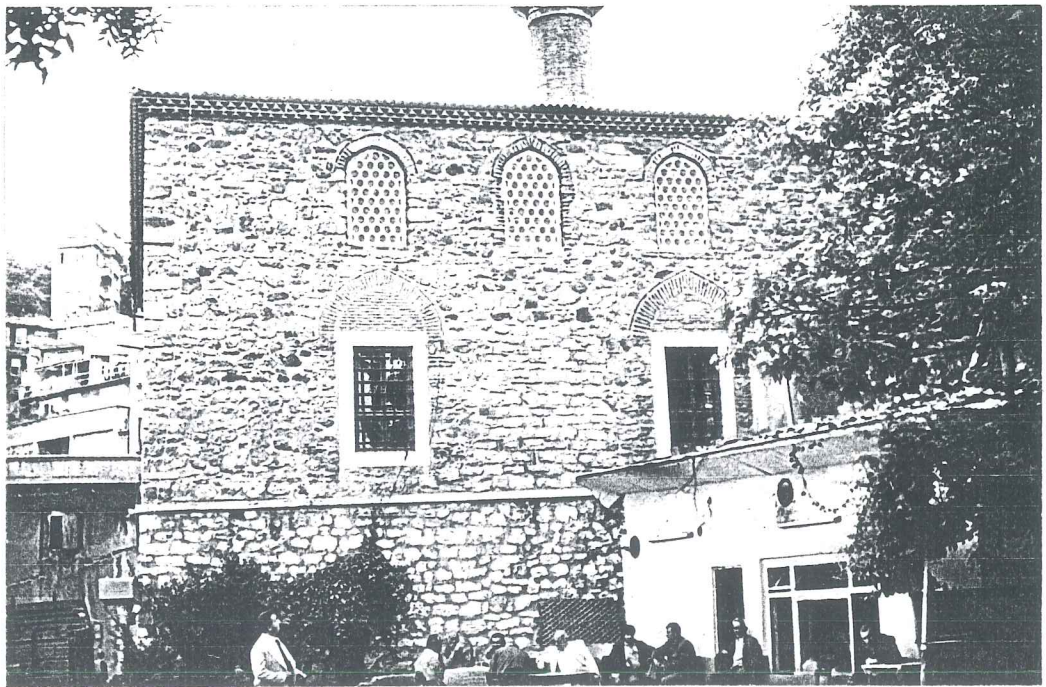
0 100 200 400 600 cm

Hamam Mescidi
Ali Pertev Cami

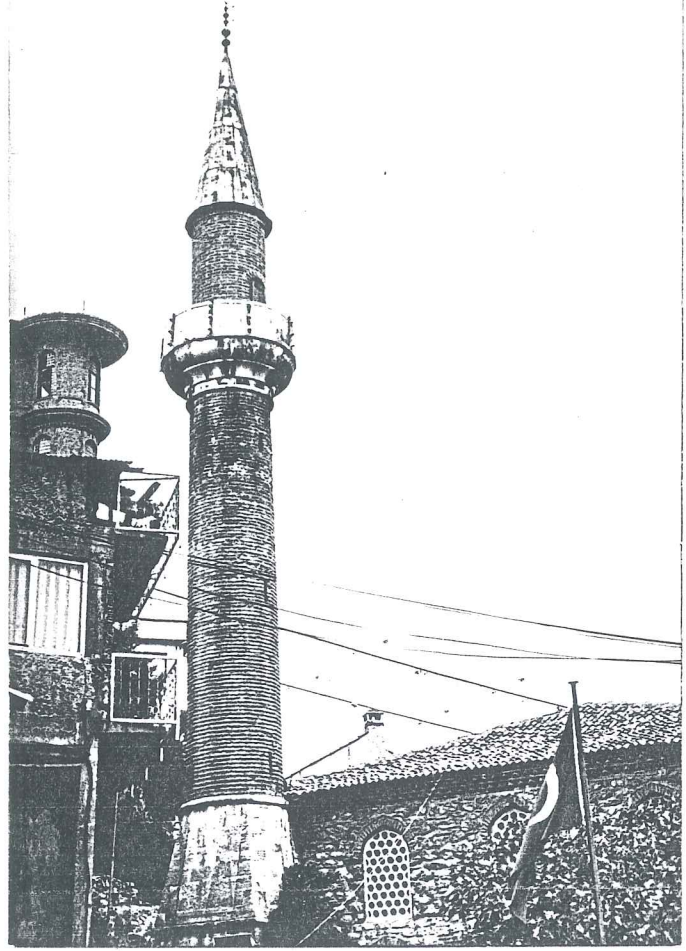
-113-

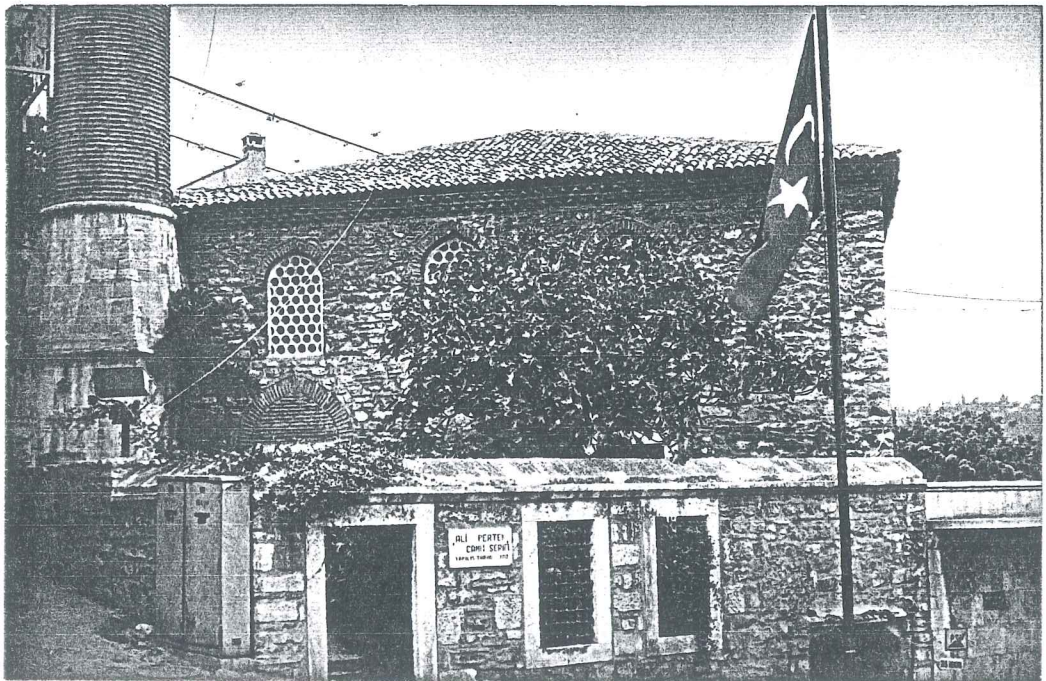
Ali Pertev Cami, mihrap cephesi

Ali Pertev Cami sol yan cephe

Ali Pertev Cami, minaresi

Ali Pertev Cami sağ yan cephe ve
avlu girişi

H.II.(132/1) BALTA LİMANI MESCİDİ DER KURBU HİSAR

bu mahallin balta limanı ismiyle şöhretine sebep rivâyet olunduğuna göre ebül fetih sultan mehmed hânı gâzî hazretleri istanbulu muhasara ettiği esnada deryâ cânibinden dahi tazyik olunmak lâzım geldiğinden ve istanbul ile galata beynine mürûru sefâyine mâni' olunmak üzere zincir çekilmiş olduğundan bâ emri pâdişâhî baltaoğlu denilmekle şehîr süleyman bey mahalli mezkurda alâ rivayetin yetmiş adet sefâyin ihzâr ederek kızaklar ile mezbûr gemileri karadan yürütüp fener kapusu mukabili deryâyâ indirmiştir işte mahalli mezkûrda mûmâileyh sefineler inşâ etmiş olduğundan anın ismiyle müştehir olmuştur garâyibden olarak mervîdir ki konstantini evvel kal'ai kostantiniyeyi binâ ederek tatgâh edindiği esnâda hâlâ kadıköy denilmekle mâruf mahalde sâkin bir müneccime kostantiniyyenin tâliini istihrâc ettirtikde mezbûr dahî bu beldei cedîde senin nesline ve milletine tâ karada gemiler yürüyünceye kadar bâkidir dedikde bu sûret ancak olsa vakti kıyâmette olur yohsa karada gemi yürümek mümkün değildir deyü kemâl derece mesrûr olduklarından şenlikler etmişler filhakika mezbûrun istihrâcı yolunda imiş zirâ karada gemi yürütüldükten sonra fetholunmuştur mezkûr süleyman beyden sonra has yunus nâm gâzî kapudân olup 858'de inözü ve taşöz nâm adaları feth etmiştir ki ibtidâ deryâ seferlerine buradan mubaşeret olunmuştur ve ol vakitte tertîbi sefâyin ekserî geliboluda tanzim olunurdu hâlâ kadırga limanı nâm mahal ol esnâda bir limanı cesîm olmağla kadırgalar orada muhafaza olunur idi sonra sultan selim hânı kadîm zamanında 922 senesinde hâlâ tersâne olan mahal binâ ve inşâ olunmağla limanı mezkûr terk olunmuş ve sonra doldurulmuştur tafsili tevârihte mesturdur mescidi mezbûr fevkanîdir bânisi paşmakçı şücaattin'dir ki mihrâbı önünde medfundur minberini imâmı sultânî hacı imam denilmekle mâruf esseyid mehmed efendi vaz' eylemiştir mûmâileyh ayasofyayı kebîr medresesi ittisâlinde vâki' hânesinden müfrez bir mahalli mahsusda medfundur 1141 senesinde vefat etmiştir ki sultan ahmed hânı sâlis'in imamlarından idi ve mahalli mezkûrda vâki' nişîmengâh ve çeşmei mâi lezîz vüzerâdan hezar-pâre ahmed paşa denilmekle mâruf vezîrin eseri hayrıdır dut ağaçlarını dahî paşâyı mûmâileyh diktirmiştir müşârileh vezâretle defterdar iken 1057 senesi şabanı şerifinin onaltıncı günü vezîri âzam sâlih paşa şimşîri gazabı sultan ibrahîm hânîye uğradıkda mührü hümâyûn bunlara sezâ görülmüş ve bâde sultan ibrahîm han hal' olundukta 1058 recebi şe-

rifinin onyedinci günü ittifâkı cumhûr ile sadrâzam nasb olunan mevlevî mehmed paşanın emriyle mahnûken katl olunduktan ve zorbalar yeddine teslim olunup atmeydanında çengele asıldıktan sonra insan eti vecâr mefâsıla devâdır deyû biçâre adamı bin pâre edüb etini sattılar bu sebebden hezarpâre ismiyle meşhûr olmuştur mahalli mezkûrde bâzı eshâbı hayr bir su kuyusu ve çeşmei diğêr icâd ve ihşâ ettirmişlerdir ve sultan selim hânı sâlis hazretlerinin vâlideleri mihrişah sultan hazretlerinin kethüdâları giridî yusuף ağa pâdişâhı müşârileyh için limanı mezbûrun içersinde olan çayırı kebîre bir muhtasarca biniş köşkü yaptırmıştır mezkûr yusuף ağa sultan selim hân müşârileyhin hal'i senesi hacı şerife gitmiş idi ol sene ol buk'ai mübârekeyi vehâbî istilâ etmiş olduğundan hac edemiyerek şam'a avdet ve oradan âsîtâneye muvasalatları esnâsında cülûsu sultan mustafa hânı râbî' vukû' bularak ağayı mezbûr bursaya nefi ve iclâ kılınmış ve otuz kırk gün mürûrunda kaymakam mûsâ paşanın re'yile katl olunup cesedi emir sultan hazretleri kurbünde defn olunmuştur ser'i maktûu dahî pişgâhı bâbı hümâyûna vaz' olundu 1222 bir sene mürurunda mûsa paşa dahî izmirde menfiyâ mukîm iken alemdar paşa sa'yile katl olundu limanı mezkûrdaki tabya 1236 senesi inşâ kılınmıştır

HİSAR YAKINLARINDA BALTA LİMANI MESCİDİ

Bu mahallin Balta Limanı ismiyle şöhretine sebep, Gazi Sultan Mehmet Han'ın İstanbul'u kuşatması sırasında Baltaoğlu Süleyman Bey'in padişahın emriyle, buradan yetmiş adet gemiyi karadan yürüterek Haliç'te fener kapısı karşısında tekrar denize indirmesindedir. İstanbul'un kuşatılması esnasında deniz tarafından da zorlanması gerekiyordu. Lakin İstanbul ile Galata arasında gemilerin Halice gimesine mani bir zincir çekili idi. İşte, Baltaoğlu Süleyman Bey bu Limandan hazırladığı gemileri kızaklar üzerinden yürüterek Haliç'e indirdi. Anlatılan bir rivayete göre I.Konstantin İstanbul'u inşa ederek taht şehiri yaptığı zaman, o esnada Kadıköy'de oturmakta olan bir falcıdan şehirin geleceğini sordumuş. Falcı da "bu şehir gemiler karada yürüyünceye kadar senin neslinin ve milletinin olarak kalacaktır" demiştir. İmparator karada gemiler yürüyemeyeceğine göre bu anca kıyânette olur diye sevirmiş ve şenlikler yaptırmıştır. Filhakika fal doğru çıkmış gemiler karada yürüdükten sonra şehir fetholümüştür.

Baltaoğlu Süleyman Beyden sonra, Has Yunus Gazi kaptan-ı deryâ olup 1454 (H.858) yılında İnözü ve Taşöz adalarını feth etmiştir. Deniz seferlerine bu mahalden çıkılırdı. Sonra sefer tertibi Gelibolu'nda yapılırdı. Kadırga Limanı denilen yerde kadırgalar muhafaza olunurdu. Yavuz Sultan

Selim zamanında 1516 (H.922) yılında yeni tersane yapıldığından Kadırga terk edilmiştir.

Balta Limanı mescidi iki katlıdır. Yaptıranı mihrabı önünde gömülü bulunan Paşmakçı Şücaattin'dir. Minberini Padişah imanlarından hacı imam adıyla bilinen Esseyit Mehmet Efendi yaptırmıştır. Ölümü 1728 (H.1141) senesindedir. Ayasofya'da büyük Medrese yanındaki evinin bölümüş bir mahallinde gömülüdür.

O mahaldeki çeşme Hezarpâre Ahmet Paşa adıyla bilinen vezirin hayır eseridir. Sultan 3.Selim'in validesi Mihrîşah Sultan'ın kethüdası Giritli Yusuf Ağa, Liman içerisinde ki çayırda padişah için küçük bir biniş köşkü yaptırmıştır. Yusuf Ağa, padişahın tahttan indirilmesinden sonra, Sultan 4.Mustafa zamanında Bursa'ya sürülmüş ve 30-40 gün sonra da kaymakam Musa Paşa'nun emriyle 1807 (H.1222) senesinde idam edilmek suretiyle ölmüştür. Emir Sultan, hazretlerinin yanında gömülüdür. Bir sene sonra Musa Paşa da İzmir'de sürgün iken Alerdar Paşa'nun emriyle idam edilmiştir. Balta Limanındaki tabya 1820 (H.1236) senesinde yapılmıştır.

BALTA LİMANI MESCİDİ

Balta Limanı deresinin, Emirgân tarafı kıyısında, cami sokak üzerinde. Banisi, Paşmakçı Şücaattin'dir ve mihrabı önünde gömülüdür¹. Minberini padişah imamlarından Esseyit Mehmet Efendi (ölüm tarihi, 1728) yaptırmıştır². Caminin ilk yapım yılı kesin olarak bilinmemesine rağmen 18.yy'ın ilk yarısında yapılmış olduğu muhtemeldir. Sonraları 1826 yılında zahire nazırı Arif Efendi tarafından yenilenmiştir³. Giriş kapısı üzerindeki mermer kitabe şöyledir⁴.

Kesbi zahri ahiret kıldı zahîre nâzırı
Eyleyüb Mevlâ hadisi menbinanın vâkıfı
Baltalimanında kıldı yâni bir cami bina
Ol makaamın olsa ahrâdır melâik tâifi
Hâzihi cennati adn fethulü hâ hâlidin
Ayetin yazsa sezâ tavsif ederken vâsıfı
Öyle pür envârdır sahni cinan mâhendi kim
Olsa ervâhi ricâbillâh layık âkifi
Es'adâ târihini kilsun musalliler salâ
Mâbedi paki bina etti ricâlin Arifi

1242 (M.1826)

1. Ayvansarayî, Hadikatü'l Cevami, C.2, s.133

2. İbid.

3. Koçu, İstanbul Ansiklopedisi, C. 2, s.2078 —?

4. İbid.

Bu manzumede caminin ilk banisinden söz edilmemesi dikkat çekicidir. Bundan, 1826 yılında camii yenilenene kadar Hadikatü'l Cevami'de geçen ilk caminin ve banisinin mihrap önündeki mezarının yok olduğu sonucu çıkarılabilir. Cami 1947 yılında, Vakıflar müdürlüğü tarafından kadro dışı bırakılmış, çatısız ve döşemesiz dört duvar halindeydi¹. 1952-53 yılları arasında semt sakinlerinden bir kimse tarafından onartılmıştır². Döşemeler betonarme olarak yapılmış, bodrum katta bulunan kayıkhanesi³, imam evi olarak düzenlenmiştir.

Caminin giriş kapısı önünde büyük bir bahçe vardır. Kapının solundaki, 11 basamaklı merdiven ile imamevine ulaşılır. Minarenin yanındaki merdiven, abdest muslukları ve tuvalete iner.

Câmî sıvalı cepheleri, basit demirli kemer pencereleri ile hiç bir hususiyet taşımamaktadır. Betonarme döşeme üzerine oturan ahşap kırma sistem çatı, kiremit kaplıdır. Tek şerefeli minarenin külahı sıvalıdır.

1380/9.15 m boyutlarındaki sahnı, mihrap ve giriş duvarlarında iki, yan duvarlarda ise 6 ve 4 pencere ile aydınlatılmıştır. Son cemaat ana mekânın içerisindedir ve ahşap bir korkulukla çevrilidir. Giriş kapısının yanındaki ahşap merdiven ile kadınlar mahfeline çıkılır. Ahşap mahfel son cemaat mahallinin üstünde ve giriş duvarı önündedir. Minarenin kapısı buradadır.

Tavan ve duvarlar yeşil badanalıdır. Döşeme beton şap üzeri halı kaplamadır. Mihrap çevresindeki iki sıra çini taklittir. Ahşap minberin hiç bir özelliği yoktur.

1952 yılında geçirdiği köklü onarım sebebi ile tüm özgün görünümünü yitiren cami son senelerde yapılmış izlenimini vermektedir. (İnceleme tarihi, Temmuz 1987)

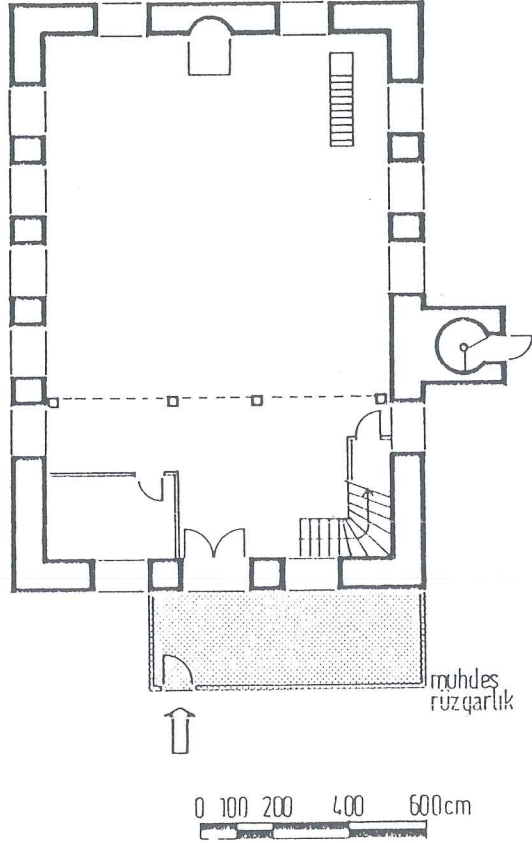

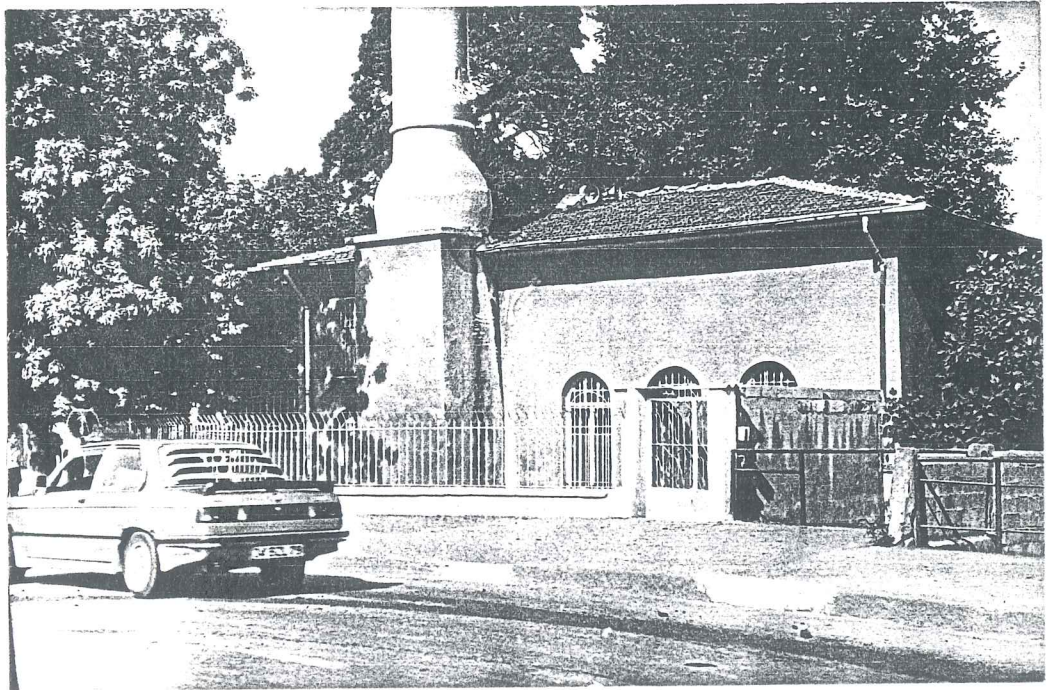
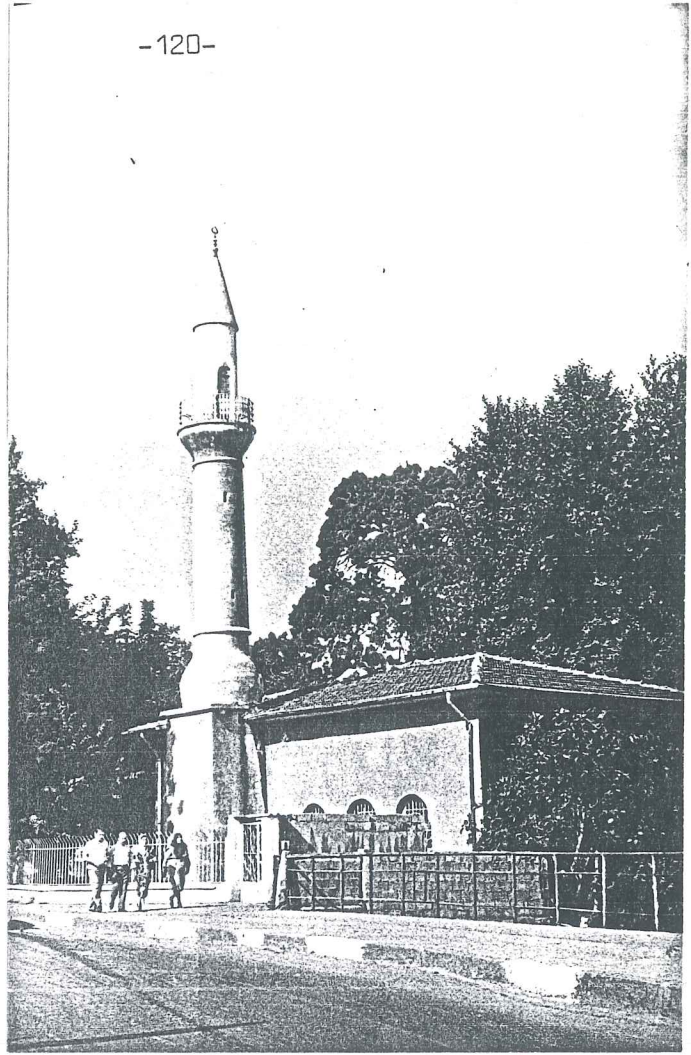
1. Koçu, İstanbul Ansiklopedisi, C. 4 , s.2078

2. İbid.

3. İbid.

BALTA LİMANI MESCİDİ

Balta Limanı Mescidi sağ yan cephe

H. II. (134/1) EMİRGUNOĞLU MESCİDİ

sultan murad hânı râbi' hazretleri 1045 rebiülevvelinde revan kalesini fethettiği esnada şah tarafından kal'ai mezbure muhafazasına me'mûr olan emir güne oğlu tahmas kulu han ile kethüdâsı murad ağa talebi âmân ile bin neferden ziyâde tevâbi'leriyle beraber atebî pâdişâhiye rûymâl olduklarında cürümleri aף olunduğundan başka mûmâileyhimâ mazarı nüvâziş ve ihsâni şehinşâhî olmalarıyla üç tuğ ile haleb eyâleti emirgünoğlu yusuף paşaya ve mirmiranlık ile trablusşam eyâleti dahî murad kethüdâya ihsân olunmuş ve murad kethüdânın i'dâmından ve yusuף paşanın dahî ihrâz eylediği misillü cânibi pâdişâhiden paşâyı mûmâileyh için ol mahalde bir sahilsaray binâ olunduğundan mahali mezkûr emirgünoğlu nâmiyle müştahir olmuştur ba'de sultan murad hânı gâzî 1045 şevvali mükerreminin onaltıncı gününde rihleti dârı bekaa ederek birâderleri sultan ibrahim han culûs eyledikten sonra paşâyı mûmâileyh idâm olunmağla şeyhülislâmı esbak mirzâ mustafa efendiye temlik olunmuştur mevlânâyı mûmâlileyh 1083 tarihinde kanice kalesi fethinde beldei mezkûre mevleviyeti tevcih olunup bade yenişehir ve bâde mısır ve mekke kadâları ve daha sonra istanbul kadâsı ihsân kılınmış ve daha sonra azl ve kibrusa nefy olunmuştur bir müddet geçerek itlâk olunup 1106 ve 1109 şabanlarında rumeli sadâreti ile makzelmerâm ve bâde sinoba iclâ kılınmış ve bâde itlâk olunarak 1120 zilhiccesi gurrésinden 1122 muharremine varınca sâlisen kadiasker nasb kılındıktan sonra 1126 zilhiccesinde şeyhülislâm mahmut efendi makamına sezâ görüldü

* câye fetvâ oldu nûru mustâfaya cilvegâh *

târih vâki' olmuştur bâde kadiaskerler tarafından verilen arzuhal ile azl olundukta trabzona nefy olundu ba'dezzaman sahilhânesine gelmeğe ruhsat olunup anda mukâm iken 1135 tarihinde âzimi dârülkarâr oldukta sahilhânesi mezbûr mahdumları mehmed emin sâlim efendiye ihsân olundu merhûmu müşârileyh istanbulda kalenderhâne tekkesi şipgâhında kendi eseri hayrı olan mektebi haziresinde defni hâk olmuştur mahdumları mehmed sâlim efendi 1126 zilhiccesinde vâlidleri şeyhülislâm olduğu esnada galata mevleviyeti ile benâm kılınup bâde mekke ve ba'de istanbul pâyeleri ihsân kılınarak 1134 zilkaadesinde bilfiil istanbul kadâsı ve 1143 cemâziyeevelîsinin ondördüncü sebt günü sadrı anadolu olan zilâli hasan efendinin azlinda sadrı anadoluya nasb kılınmış ve 1116 senesi evâsıtı rebîisânîde rumeli payesi olunduktan sonra 1148

senesi arpaliğı olan sakoz'a nefy olunup bir sene mûrurunda mekkei mükerrime kadâsı tevcih ve tekмили müddetinde trablusşam arpaliğı verilüp ol beldede ikâmetle memur olduktan sonra 1151 senesinde şam'a gelmesi için emîrülhâc hüseyin paşa ile fermânı gönderilmekle müferrak nâm mahalde 1152 muharreminde rihleti dâru bekaa eylemiştir bunlardan sonra sahilhânei mezbûr vassaף abdullah efendiye temlik olunmuştur bu abdullah efendi akhisârî olup tahsîli ulâm için istanbula gelerek meşâhiri ulemâyı vakitten kara halil efendinin dâiresi tedrisine ve tekmil nesh ederek 1111 senesinde şeyhülislâm esseyid feyzullah efendinin imtikhânı kebîrinde ledel imtehân tarîki tedrise dâhil olarak ve yunus paşa harciyle benâm olmuş ve devri medârisi mûtâdeden sonra 1137 şabanında selânik kadâsı ba'de fetvâ emâneti ve ba'de 1144 ramazânında zabt etmek üzere edirne pâyesiyle mısır mevleviyeti ve 1147 muharreminde mekkei mükerrime pâyesi ihsân olunup ba'de 1149 senesi kara mehmed paşa zâde mirahuru evvel mustafa beye vezâret verilerek sefâretle acemistana gönderildiği esnada mûmâileyh dahî anadolu pâyesi ihsâniyle paşâyı mezkûra terfîk kılınmış ve ba'de yine deraliyyeye vusullerinde 1154 rebiülevveli evâhirinde bilfiil anadolu ve 1162 senesi recebinde rumeli kadiaskeri olup hitâmı müddetinde inzivâda iken 1165 ramazânı şerifinde tekrar sadârete sezâ görülmüş 1168 senesi seferinde vâki' cülûsu sultan osman hânı sâlisde murtazâ efendi yerine şeyhülislâm nasb kılınmıştır meşihatinde müstakimzâde bu târihi demiştir

* zehî nûr oldu fatvâ nâmı abdullah dânadân *

ve senei mezbûre şabanı şerifi selhinde azl olunup yerine dâmad zâde feyzullah efendi def'ai sâniye olarak nasb olundu mevlânâyı mezbûr dahî 1174 zilkaadesinde rihlet etmekle ebû eyyub ensârı radiyallâhu anilbârî türbei şerifi kurbünde siyâviş paşa türbesi civarında defni hâk olmuştur

* mevti âlim mevti âlem *

tarihi vefâtı olmuştur âsârından unvânüşşeref naziresi ve binbeşyüz beytten mütecâviz bilhüccetnâmeleri ve abdî ve vassaף mahlaslariyle eş'ârı dilârâsı vardır nümune olarak işbu beyti tahrir olundu

* bilinmez ârifin fevtinden ol kadriü âsârı *

* mehekki hâk ile sencîdedir hüsnü hiredü mendi *

ve mevlânâyı müşârileyhden sonra sahilhânei mezkûr mahdûmu âlikaderleri mehmed es'ad efendiye intikal eylemiştir bu es'ad efendi 1143 cemâziyelâhiresinde tarîki tedrise duhûl ve devri medârisi mûtâdeden sonra 1164 rebiülevvelinde zabt etmek üzer galata mevleviyeti ve 1168 cemâziyelevvelisinde edirne pâyesi ve akabinde mekkei mükerreme pâyesi ve 1171 şaban şerifi evâilinde istanbul pâyesi ve 1182 rebiulahirinde anadolu sedareti ve 1186 ramazânı şerifi evâsıtında rumeli sedâreti tevcih olunmuş ve 1190 şevvali mükerreminin ondokuzuncu günü sâlih zâde mehmed emîn efendi azlinda şeyhülislâm nasb kılınmıştır ba'de 1192 cemâziyelâhiresinin yirmibeşinci günü azl ve yerine es'ad efendi zâde mehmed şerif efendi nasb kılındıktan sonra senei mezbûre recebi şerifinin onüçüncü günü âlemi bakaaya rihlet etmekle sahilhânei mezbûr mahlûl oldukta mukataai zemîn ile sultan abdülhamid han hazretleri mahalli mezbûrun bir karye olmaklığını fermân buyurub müceddeden bir câmiî şerif ve bir hamam ve dakâkîni sâire ile bir muhtasar karye ihdâs kılınmış ve ba'de devri selim hânı sâlisde daha ziyâde kesbi şeref ve vus'at eylemiştir câmiî mezbûrun mahallesi vardır

bundan sonra istinyede vâki' mecidler zikrine şurû' olundu

EMİRGÜNOĞLU MESCİDİ

Sultan 4.Murat'ın Revan kalesini fethettiği esnada Şah tarafından kale muhafızı tayin edilmiş bulunan Emirgünoğlu Tahmas Kulu han ile kethüdası Murat Ağa binden fazla askerleriyle birlikte teslim olarak padişahın af dilediler. Bundan memnun olan padişah çeşitli bağışlarda bulundu. Emirgünoğlu Yusuf Paşa'yı üç tuğ (vezir) rütbesiyle Halep eyaletine, kethüdası Murat Ağa'yı mirimirân rütbesiyle Trablusşama tayin etti. Sonraları Murat Ağa idam edilmiş, Emirgünoğlu Yusuf Paşa, bir çok görevlerde bulunduktan sonra İstanbul'a gelmiştir. Padişah tarafından kendisine bir sahil saray yaptırılmıştır. Bu mahal paşanın orada iskânından dolayı Emirgünoğlu adı ile tanınmıştır.

4. Sultan Murat'ın 1635 (1045 H.) tarihindeki ölümünden sonra Sultan İbrahim tahta çıkmış ve onun zamanında Emirgünoğlu idam edilerek sahil saray, eski şeyhülislâmlarından Mirza Mustafa Efendiye verilmiştir. Mirza

Mustafa efendi, çeşitli kadılık ve kazaskerliklerde bulunduktan sonra bir müddet tekrar şeyhülislâmlık yapmıştır. 1722 (1135 H.) tarihinde vefat edince adı geçen yalı oğlu Mehmet Emin Salim Efendi'ye tahsis olundu ve onunda ölümüyle yalı 1739 (1152 H.) senesinde Vassaf Abdullah Efendi'ye verilmiştir. Abdullah Efendi 1760 (1174 H.) tarihinde vefaata edince yalı, oğlu Mehmet Esat Efendi'ye geçmiştir. Şeyhülislâmlığa kadar yükselen Mehmet Esat efende 1778 (1192 H.) senesinde vefat ettiğinde yalı devlete kaldı. Aynı sene, Bunun üzerine Sultan Abdülhamit burada yeni bir cami, bir harem ve dükkanlar yaptırarak buranın bir küçük köy olmasını ferman buyurdu. Köy, Sultan 3.Selim zamanında büyümüş ve daha meşhur olmuştur. Caminin mahallesi vardır.

EMİRGAN CAMİ

Emirgân'da, Sultan I.Abdühamit tarafından 1781 yılında yaptırılmıştır¹. Kapı kitabesi şöyledir²;

Didi tarihi itmâmını kemîne bendesi Tevfik
Yapıldı bir mabedi nev Hak ide ecrü sevâp ihsân

Deniz tarafındaki avlu kapısının üzerindeki diğer bir kitabede caminin 1838 yılında, II.Mahmut Han tarafından tamir edildiği yazılıdır³.

İki katlı bina camiyle birlikte bir de hünkar mahfelini de ihtiva eder. Kible yönünde kısmi bir bodrum katı da vardır. Cami ve minare kagir; mahfel ise ahşaptır. Ahşap sistem kırma çatısı kiremit örtülüdür.

Cami, dış cepheleri kesme taş, hünkar mahfeli ise ahşap kaplamadır. Cephelerde sade bir düzen hakimdir. Zemin kattaki dikdörtgen pencerelerin üzerinde, üst katta kemerli pencereler yer almıştır. Her ik akta da, bu pencerelerin arasında bulunan, taş ayaklar kat kornişlerine kaidelerle oturur. Bunlar cephelere biraz olsun hareketlilik kazandırmıştır.

Hünkar mahfelinin cepheleri de cami kısmının gibi son derece sadedir. Sol yan cephe yani mahfelin girişinin bulunduğu cephe mermer sütunların taşıdığı konsol ile tekdüzelikten kurtulmuştur. Zemin katta ve üst kattaki dikdörtgen pencereler ahşap panjurludur. İki katın ayırımını belirleyen korniş ve cepheyi yatay ve dikey olarak bölen ahşap

1. Öz, Istanbul Camileri, C.2, s.22

2. İbid.

3. Koçu, Istanbul Ansiklopedisi, C.9, s.5093

plastırlar daha koyu renge boyanarak vurgulanmış ve böylelikle, bir canlılık sağlanmıştır.

Caminin giriş cephesinde ise cami ve mahfel aynı hizada yanyana gelmiştir. Mahfeldeki merdiven boşluğunu aydınlatan büyük kemerli pencere ile giriş cephesi bir tezat içindedir.

Camiye giriş avludandır. 500 x 4.30 m. boyutundaki son cemaat mahallinin sol tarafında bir imam odası, sağ tarafında ise vestiyer ve duvarın arkasında gizlenmiş, mahfele çıkan küçük bir ahşap merdiven yer alır. İbadet sahnına, mihrap aksından sağa kaymış bir kapı ile girilir. Kapının sağ yanında iki sol yanında  pencere vardır. İbadet sahnı 15.30 x 15.70 m. boyutlarında yaklaşık kare bir mekandır. Sol tarafta mahfeli taşıyan 8 daire planlı sütün bulunur. Başlangıçtaki ve bitimdeki stnlar duvarla bütünleşerek yarım sütün halini almıştır. Mihrap duvarında, altta mihrabın iki yanında yerleşmiş ikişer pencere ve bunların üzerlerinde beş tane kemerli pencere ve sağ yan duvarda ise altta ve üstte altışar pencere yer alır. Her iki duvarda da üst hizada pencerelerin arasında kalan dolu kısımlarındaki, iyonik başlıklı yarım stnlar, mahfelin tavana kadar devam eden stnlarıyla uyum içindedir. Sol yan duvarda ise hünkar mahfilinin giriş holüne açılan bir kapı ile, mahfel odasına açılan iki pencere bulunmaktadır.

Hünkar mahfeline giriş, sol yan cephedendir. Giriş sahanlığına caddeden, 11 rıhtlık mermer bir merdiven ile çıkılır. Bu sahanlığı çevreleyen mermer stnlar, mahfelin konsol çıkan kısmını taşır. Kapıdan girildiğinde yaklaşık, 5.15 x 5.30 m. boyutunda bir holle karşılaşılır. Hln sağ tarafında, üst kata çıkan büyük ahşap bir merdiven, solunda ise, tuvaletinde yer aldığı ufak bir geçişle bağlanılan bir oda yer alır. Burası, maiyet bekleme odasıdır.

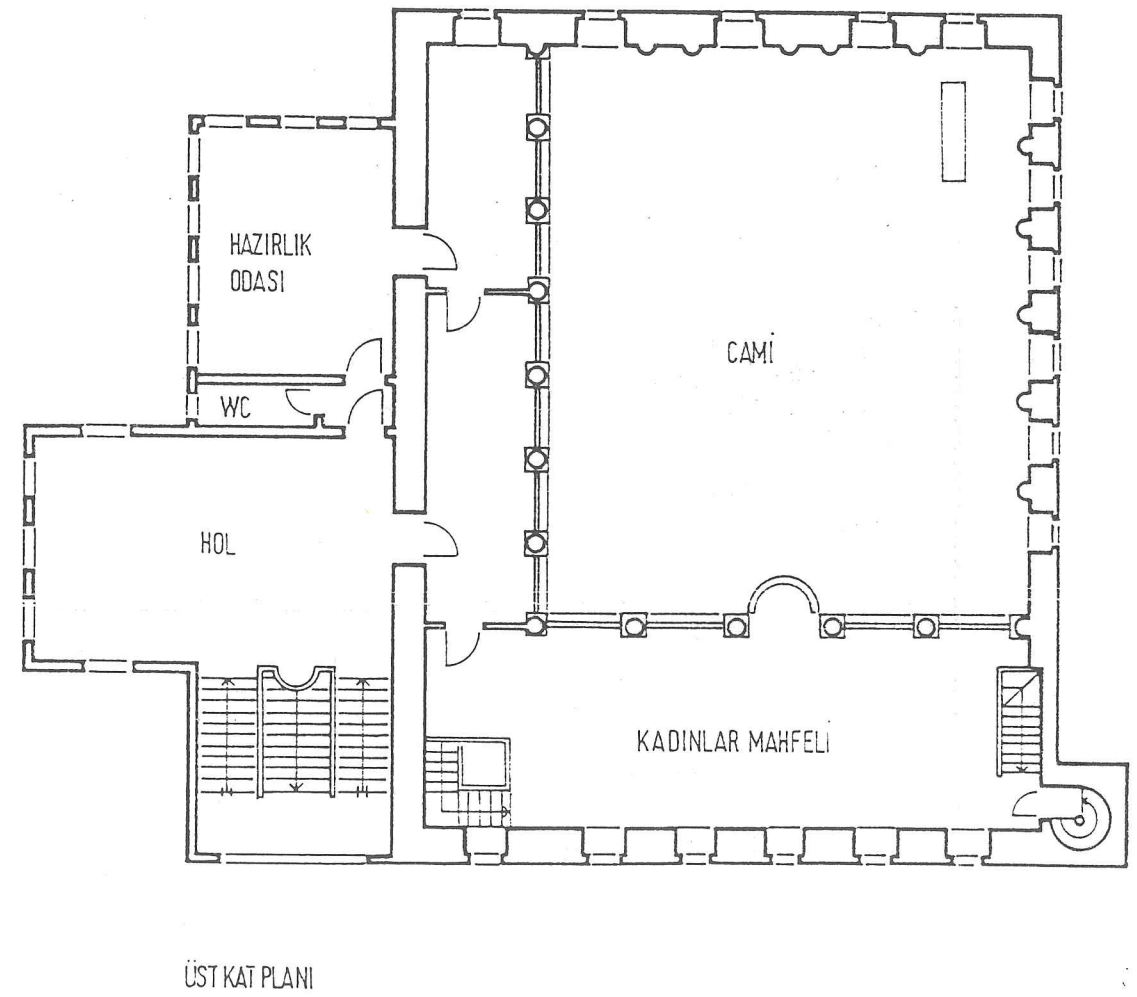
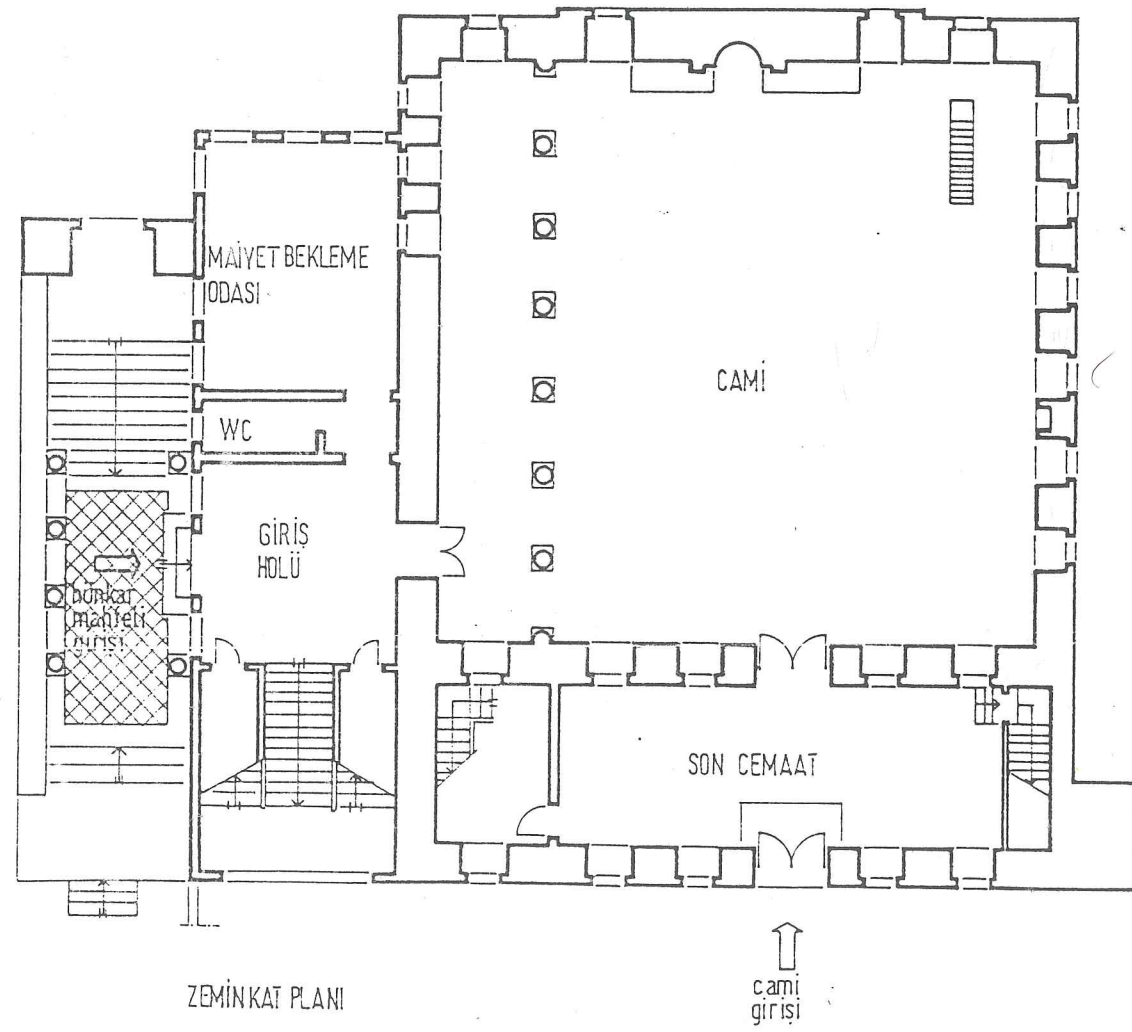
Üst kata çıkılınca, daha geniş bir hol karşımıza çıkar. Bu holden mahfele açılan bir kapı vardır. Mahfelin bu kısmı, padişah haremi için ayrılmıştır. Merdivenin karşısındaki kapı, zemin katla benzerlik gösteren geçişe açılır ve buradan da, padişahın namaz için hazırlanığı odaya geçilir. Bu odadan mahfelin camiye açılan kısmına ulaşılır.

Caminin ve hünkar mahfelinin tavanı düz çıtalı ahşap kaplamadır. Duvarlar yeşil yağlıboya ile kaplıdır. Duvarlardaki ve mahfeldik sütunlar, mermer taklidi boya yapılmıştır, fakat tamirat dolayısıyla sahte bir görüntü arz eder. İyonik sütun başlıkları yaldızlıdır. Mahfelin papatya motifli ahşap korkulukları ve hünkar mahfelindeki altın yaldız metal kafes cami dekorasyonun da önemli bir yer tutar. Mihrap nişi sıva üzeri gölgeli kalemişi ile bezelidir. Çevresindeki marmara mermer çerçevenin kabartma motifleri yaldızlıdır. Mihrabın üzerinde ve iki yanında, el yazması levhalar bulunur. Ahşap minber beyaz yağlı boya ve yaldız ile boyanmıştır. Vaiz kürsüsünde aynı minberin tarzındadır.

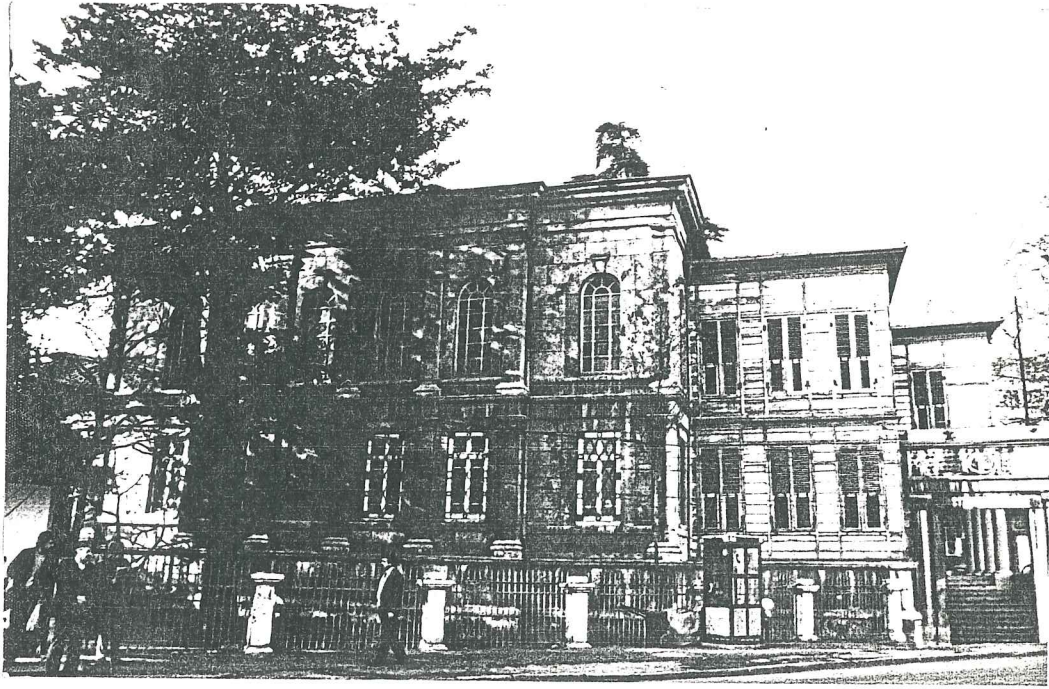
Emirgân Cami, genel görünüş olarak bakımlı olmasına rağmen, ahşap kısımların boyasında kabarma ve kaplama tahtalarında yer yer çürümeler gözlenmiştir.

(İnceleme tarihi, Aralık 1987)

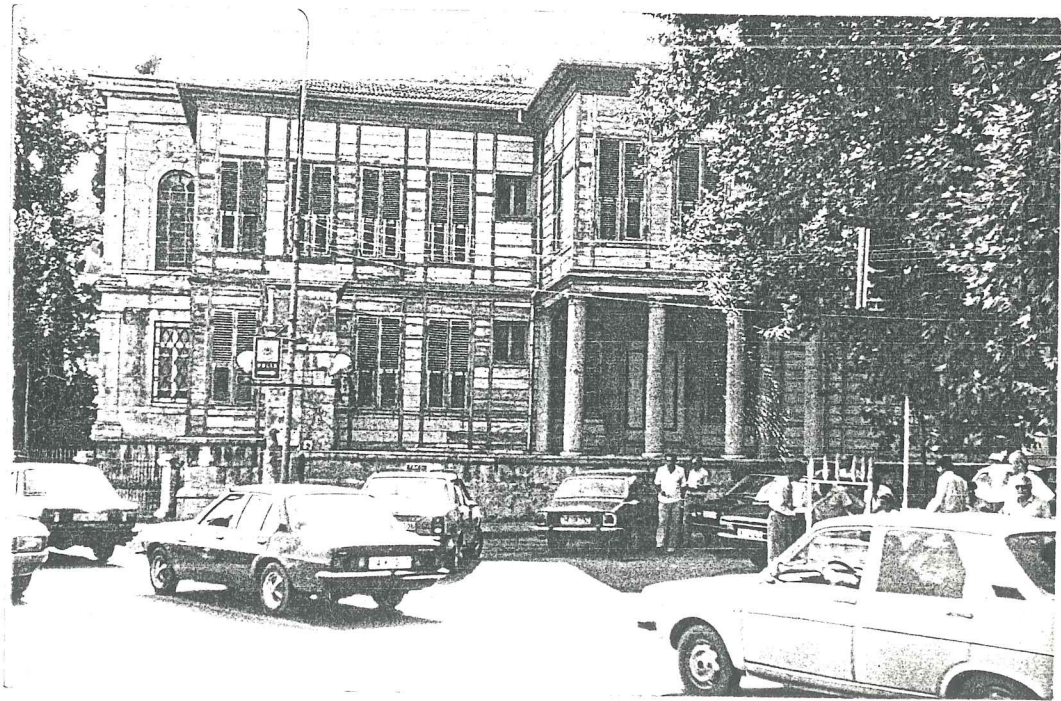
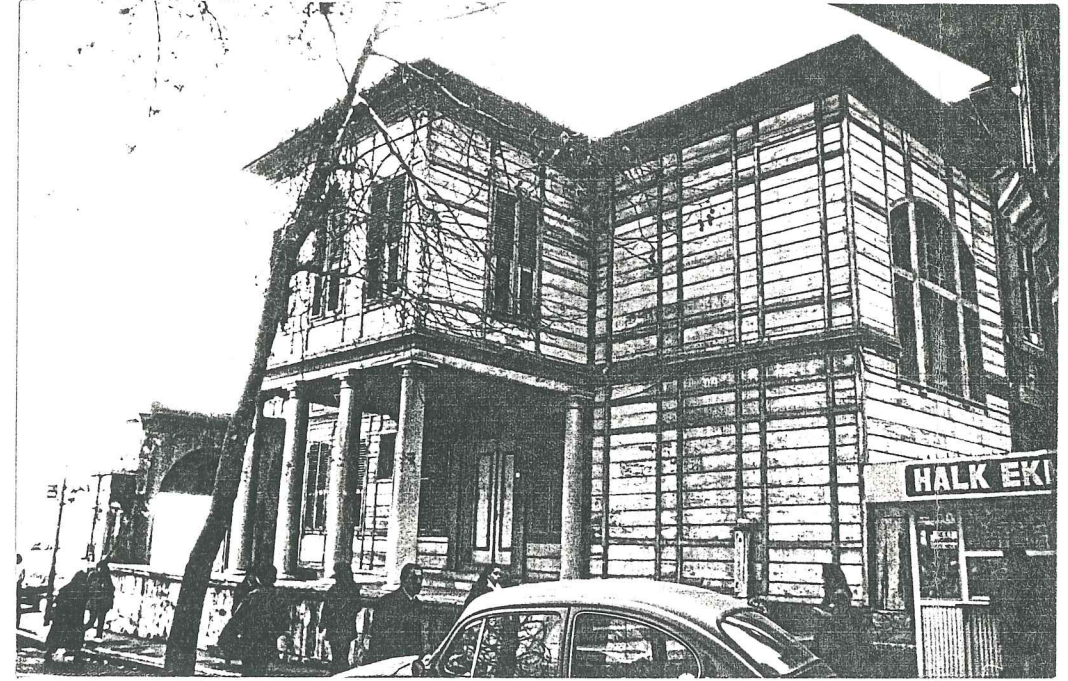
EMİRGÂN CAMİ

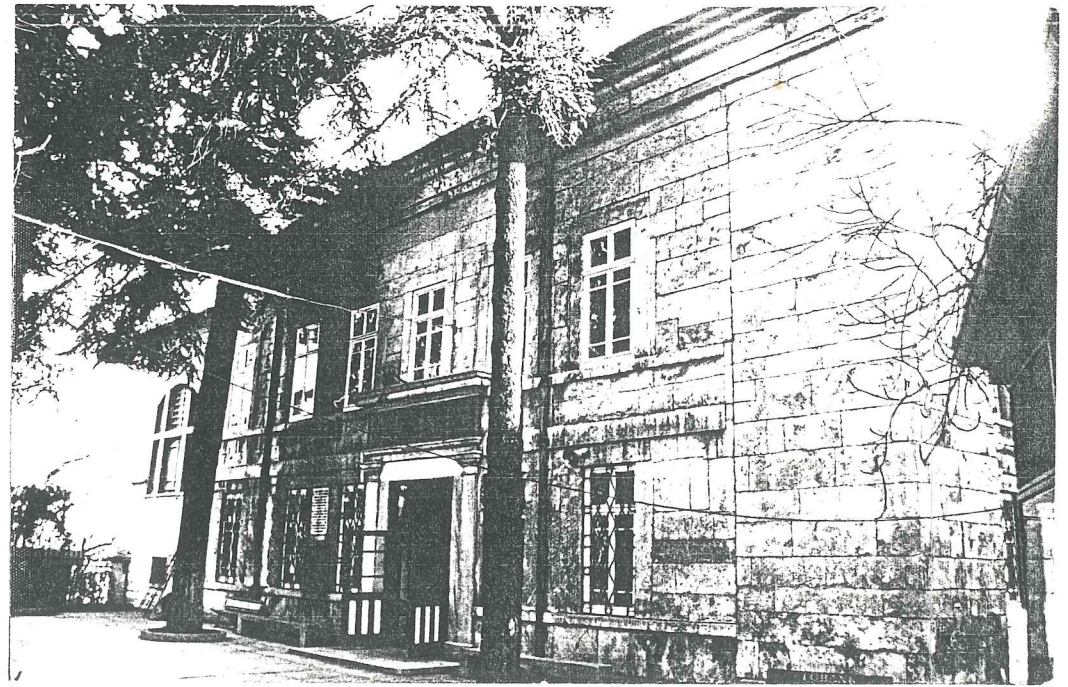
0 100 200 400 600 cm

Emirgan Cami, mihrap cephesi .

Emirgan Cami, sol yan cephe
hünkar mahfeli girişi.

Emirgân Cami, giriş cephesi

H.II.(138/1) DERVİŞ REİS MESCİDİ

banisi sefine reislerinden bir sahibi hayırdır ki kendi dahi mescidin mihrabı önünde medfundur senki mezarında tarihi yoktur mahallesi vardır

DERVİŞ REİS MESCİDİ

Yaptıranı gemi reislerinden hayır sahibi bir kimsedir. Mezarı mescidin mihrabı önündedir. Mezar taşında tarihi yoktur. Mahallesi vardır.

DERVİŞ REİS MESCİDİ

İstinye'de bulunuyordu¹. Gemi reislerinden hayırsever bir kişi tarafından yaptırılmıştır².

Zamanımızda mevcut değildir, ve İstinye'de dervişreis adında bir mahalle dahi yoktur³.

---

1. Koçu, İstanbul Ansiklopedisi, C.8, s.8
2. Ayvansarayî, Hadikatü'l Cevami, C.2, s.138
3. Koçu, loc.cit.

H.II.(138/2) KÜREKÇİBAŞI MESCİDİ

banisi ahmet beydir ki cennetmekân sultan süleyman hanı evvel hazret-
retlerinin kürekçibaşısı olmuştur istanbulda cami şerifi ile cerrah-
paşa kurbünde bir mescidi vardır ki mahalinde zikri murûr etmiştir
kabri şamı şerifdedir mahallesi vardır

KÜREKÇİBAŞI MESCİDİ

Yaptıranı Sultan Kanuni Süleyman hanın kürekçibaşısı Ahmet Bey'dir.
Kendisinin Topkapı'da bir camii ve Cerrahpaşa civarında bir mescidi daha
vardır. Kabri Şam'dadır. Mescidin mahallesi vardır.

KÜREKÇİBAŞI MESCİDİ

KÜRKÇÜBAŞI CAMİ

İstinye'de Çayır caddesi üzerindedir. Kanuni Sultan Süleyman'ın
(saltanatı, 1520-1566) kürekçibaşısı Ahmet Bey tarafından yaptırıl-
mıştır¹.

Tek katlı mescitin, muhdes kısımlar ile orijinal hali tamamiyle
bozulmuştur. Orijinal mescit kısmının cepheleri iki sıra tuğla bir
sıra taş örgüdür. Fakat boya sebebi ile sahte bir görüntüsü vardır.
Mundes kısımların cephesi sıvalıdır. Kısa minaresi de sıvalıdır ve
külâhı çinko kaplıdır. Çatı örtüsü kiremittir.

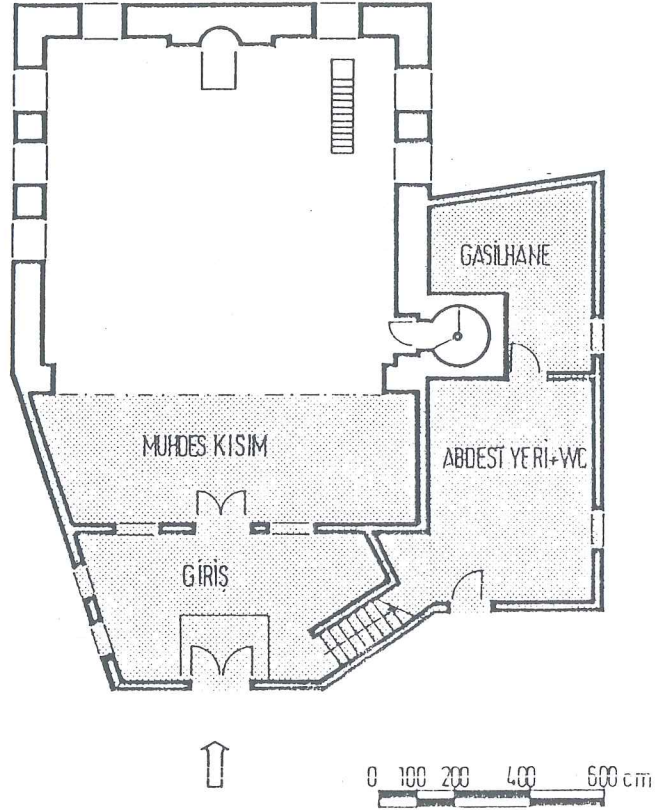
Giriş kapısının solundaki merdivenle, mahfele çıkılır. Mahfelin
altında abdest muslukları tuvaletler ve gasilhane yer alır. Buranın
girişi dışarıdadır. İbadet sahnı (orijinal bölüm) 9.55 x 9.15 m. bo-
yutlarındadır. Minarenin kapısı buradadır.

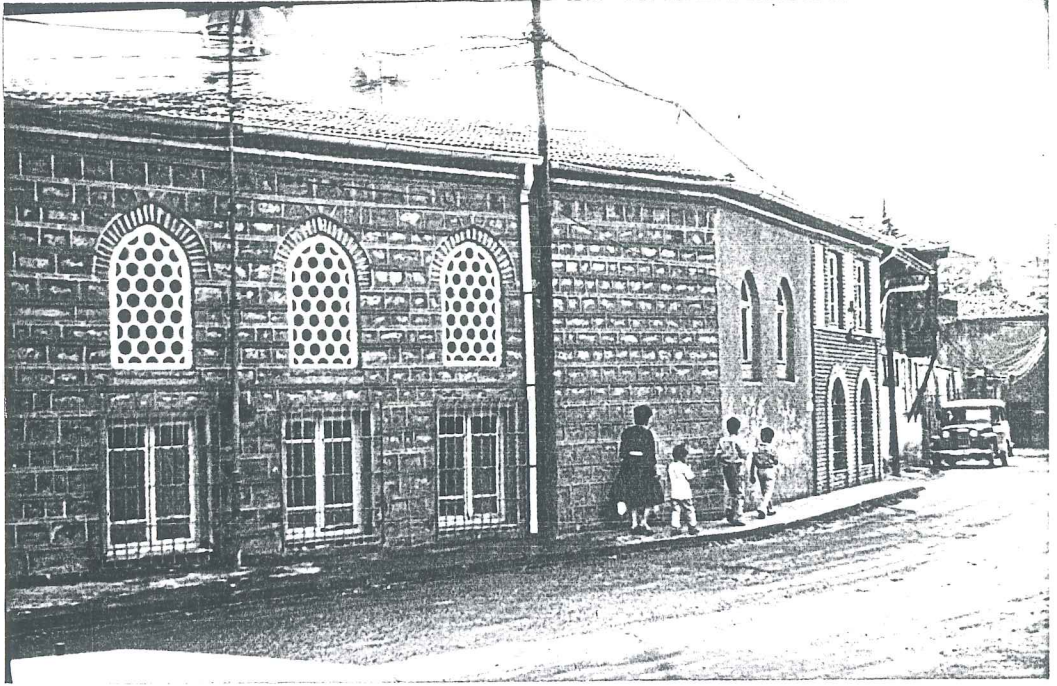
Tavan ahşap kaplama, duvarlar badanadır. Çini mihrap tamirat gör-
müştür, minberi ahşaptır.

(inceleme tarihi, Haziran 1987)

1. Ayvansarayi, Hadikatü'l Cevami, C.2, s.138

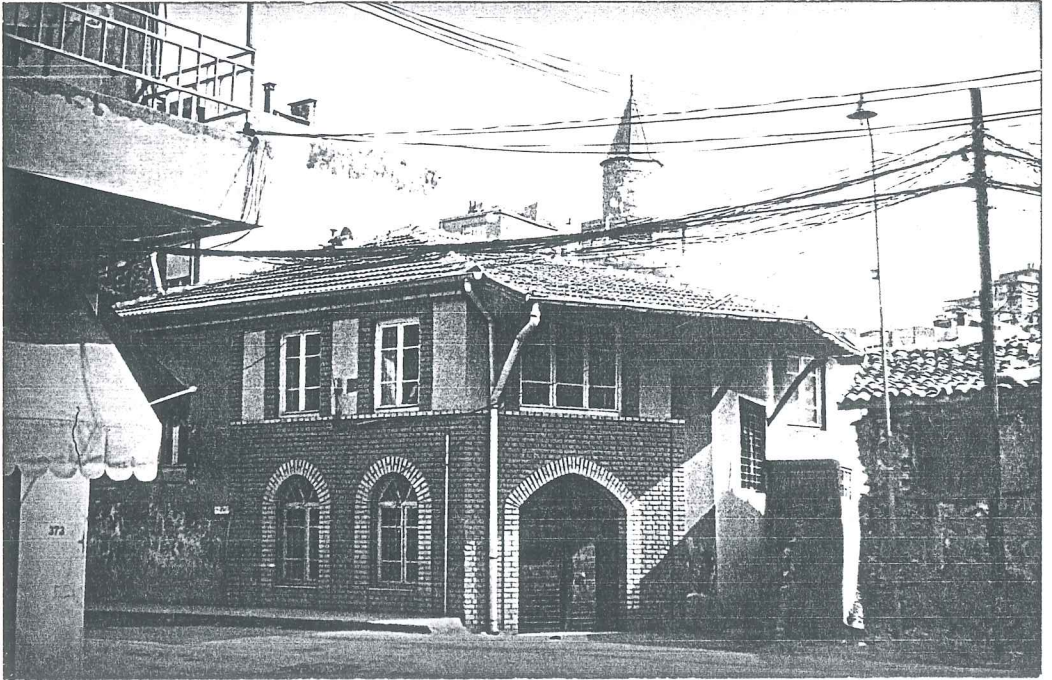
KÜREKÇİBAŞI MESCİDİ

Kürekçibaşı Mescidi

Kürkçübaşı Cami, sol yan cephe

Kürkçübaşı Cami, giriş cephesi

H.II.(138/3) ÇAVUŞ MESCİDİ

banisi mahmud çavuştur ki mahalli medfeni ve vakit ve zamanı mazbût değildir mescidi mezbûr fevkani bina olunmuştur minberini osman efendi nâm bir sahibi hayr vaz eylemiştir mahallesi vardır

ÇAVUŞ MESCİDİ

Yaptıranı Mahmut Çavuş'tur. iki katlı olarak yaptırılmıştır. Mahmut Çavuş'un mezarı ve ölüm tarihi bilinmemektedir. Mescidin minberini Osman Efendi adında bir hayır sahibi yaptırmıştır. Mahallesi vardır.

ÇAVUŞ MESCİDİ

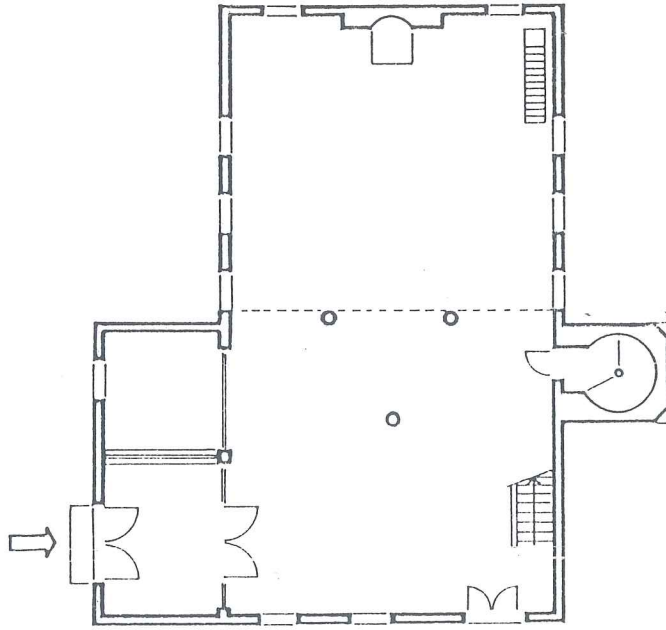
İstinye'de, Büyükdere caddesi üzerindedir. Mehmet Çavuş tarafından yaptırılmıştır¹. Kâgir bir bodrum kat üzerinde, iki katlı ahşap bir binaydı². 1948'den sonra bir ara ilkokul olarak kullanılmış, ahşap minaresi 1963'te sökülmüştür³.

Mescit, 1972-74 seneleri arasında tamamen yıkılarak, yeniden betonarme olarak inşa edilmiştir. Zemin kat imamevi, ve tuvalet, üst katı ise camidir.
(İnceleme tarihi, Şubat 1987)

---

1. Ayvansaraylı, Hadikatü'l Cevami, C.2, s.138
2. Koçu, İstanbul Ansiklopedisi, C.7, s.3793
3. İbid.

ÇAVUŞ MESCİDİ

0 100 200 400 600 cm

Çavuş Mescidi

H. II. (138/4) NESLİŞAH MESCİDİ

bâniyesi hanım sultandır pederi mehmed bey sultan bayezîdi velî hazretlerine dâmad olmuştur tak'ı dergâhı câmide olan ebyâtın mısra' târihi budur

* lillahi kân hayrâ * 947

ve sûreti vakfiyesi câmin hâricinde vâki' suffa divarında mesturdur ki budur mahrûsai kostantaniyyede kurbu bâbı yahudda hobyar mahallesinde dört hâne ve bir hücrei sagîr ve bir furun dükkân ve iki gurfe ve kuyu ve mehûtayı müstemil ebniyenin mütevellî mahsûlünden imamına ve hitâbet ve mektebde ta'lim eden azîze yevmî dört akçe vere ve ezan ve hilâfet eden azizlere ve mezbûr kürekçi mescidi imamına ve müezzine her sabah câmide cem' olup birer cüz' tilâvet etmek için birer akçe vere ve şem'i berâtîçün yüz akçe harç ede ve hasır bâhâ yevmî nısıf dirhem vere ve mütevellî hakkı tevliyyete iki akçe ala ve câmi' kurbünde olan odada imam sâkin olup şark cânibinde olan bağa mutasarıf ola ve kadı olanlar nâzır ola senesi hitâmunda mütevellinin hesâbın rûyet ede mukabelesinde yüzyirmi akçe ala ve mütevellî masrafdan ziyâde gelen mahsûlü zabt eyleyüb vechi ma'kûl üzere ta'mîr ve termime harc ide bâkî kalanı vechi merkûm üzere telâveti eczâya sarf ede la'net ol kimseye ki vazifehâr olup bunun ile âmil olmaya 947

* târih binâsıdır bu câmiî şerifin *

mahallesi vardır bâniyei mûmâileyhânın bir câmiî dahî istanbulda edirne kapusu câmiî kurbünde vâkidir mahallinde zikrolundu

bundan sonra yeniköy nâm mahalde vâki' cevâmin zikrine şurû olundu mahalli mezbûr galata nevâhisinden olmağla müstakil mahkemesi ve bir subaşı da dahî vardır ve ekser mahalli reayâ mahallesidir

NESLİŞAH MESCİDİ

Yaptıranı Neslişah Hanım Sultan'dır. Babası Mehmet Bey Sultan 2.Beyazıt'a damat olmuştur. Yapım tarihi kapı kemerindeki tarih mısralına göre 1540 (947 H.) dır. Vakfiyesinin bir sureti caminin sofa duvarına yazılmıştır. Hanım Sultan'ın yaptırmış olduğu bir diğer camii de Edirne kapısındadır.

NESLİŞAH MESCİDİ
NESLİŞAH SULTAN CAMİ

İstinye'de; Dereboyu sokak ile, Değirmen sokağın kesiştiği köşededir. Neslişah Hanım Sultan tarafından, 1540 senesinde yaptırılmıştır¹.

Tek katlı ufak mescidin, ahşap sistem kırma çatısı kiremit örtülüdür. Tuğla minaresinin, üzeri sıvanmıştır. Soğan külahı kurşun kaplamadır ve girişi avludandır. Müezzin, Mustafa Erdoğan'dan öğrenildiğine göre, 1977 yılında ahşap mahfel çökünce, son cemaat mahallinin üzerine betonarme döşeme atılarak mahfel yenilenmiştir. Giriş cephesindeki konsol da o zaman yapılmıştır. Mescite, mihrap aksından girilir. Kapının iki yanında bulunan pencereler onarımlar esnasında genişletilmiştir. Girişin üzerine denk gelen konsol ahşap kaplamadır ve yanyana 3 kemerli pencere yer alır. Giriş cephesinde olduğu gibi caminin diğer cepheleri de tüm özelliklerini yitirmiştir.

4.00 x 12.85 m. boyutundaki son cemaat mahallinin solundaki merdiven mahfele çıkar. Mahfel, ibadet sahnına da bir konsol çıkar. Burası müezzinlere ayrılmıştır. İbadet sahnı 8.90 x 11.95 m. boyutlarındadır. Giriş ve yan duvarlarda iki, mihrap duvarında bir pencere ile aydınlanır.

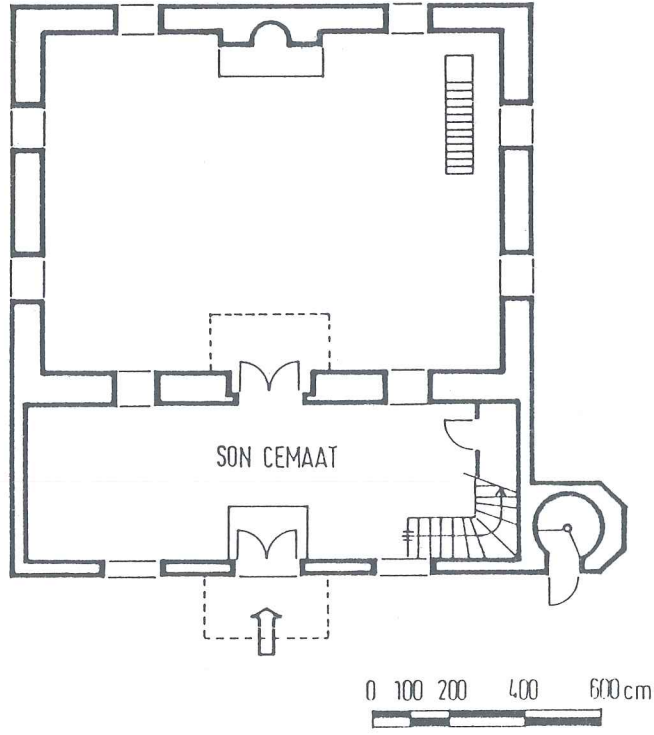
Tavan, döşeme ahşap kaplamadır. Duvarlar badanadır. Mermer mihrap ve minber orijinal değildir.

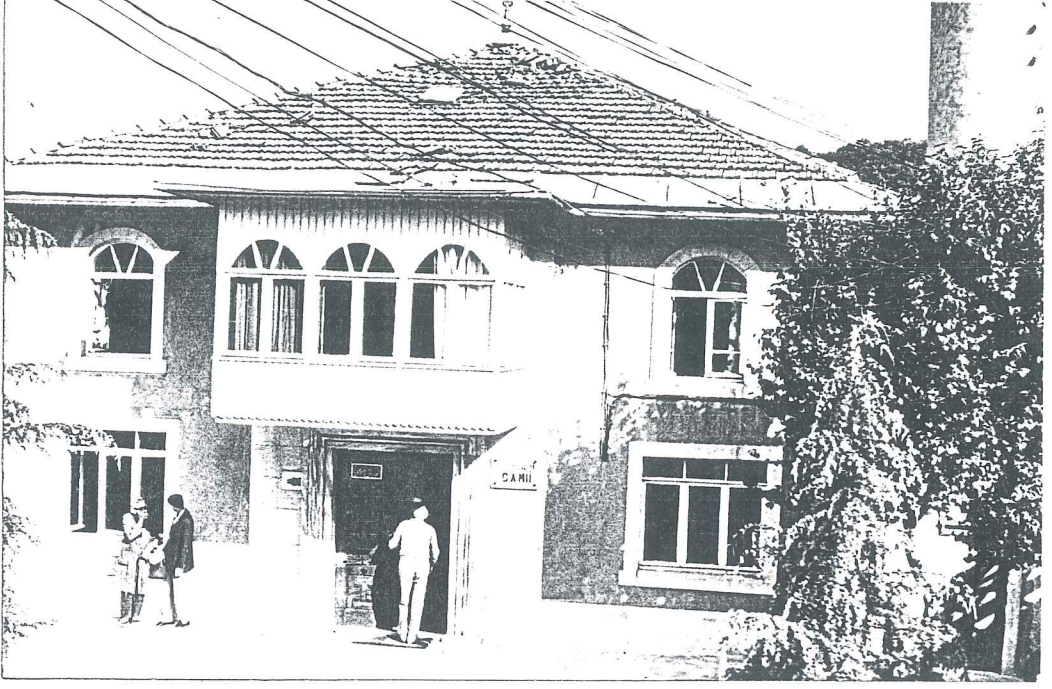
Cami geçirdiği büyük tamiratlar neticesinde, son derece bakımlı olmasına rağmen tüm tarihi değerini yitirmiştir.
(İnceleme tarihi; Haziran 1987)

---

1. Ayvansaraylı, Hadikatü'l Cevamı, C.2, s. 138

NESLİŞAH MESCİDİ

Neslişah Mescidi

Neslişah Sultan Cami, giriş cephesi

H.II.(139/1) OSMAN REİS CAMİ

bânisi elhâc osman bin abdullah'dır deryâ reislerinden idi ve yanında mektebi vardır kendi dahî civarında medfundur senki mezârında târihi rakkamîsi budur 1055 mahallesi vardır

OSMAN REİS CAMİ

Yaptıranı, Abdullah oğlu Hacı Osman'dır. Deniz reislerindendi. Yanında mektebi vardır. Kendisi de orada gönülüdür. Mezar taşındaki ölüm tarihi 1645 (1055 H.) dir. Mahallesi vardır.

OSMAN REİS CAMİİ

İstinye'den Yeniköy'e giden sahil yolu üzerindedir. Deniz reislerinden, Hacı Osman tarafından yaptırılmıştır (ölüm tarihi 1645)¹. Kapısındaki tabelada H.1045 tarihi vardır (M.1635). 1903'te Ahmet Atıf Paşa, tarafından duvarları kâgır, çatısı ahşap ve geniş saçaklı olarak yeniden yaptırılmıştır².

Boğaz'da orijinal halini koruyan nadir camilerdendir. Sadece girişin yanındaki abdest muslukları muhdes bir doğrama ile çevrilidir. Diğer cephelerini zedeleyen muhdes bir kısma veya yalnız tamirata rastlanmaz.

Ufak cami arazi eğiminden yararlanılarak, iki katlı inşaa edilmiştir. Cadde kotundaki caminin sol cephesinin önündeki merdivenle, imam evi olarak kullanılan alt kata inilir. Ahşap kırma çatı kiremit örtülüdür. Minare külahı kurşun kaplamadır, şerefesinin altında üç sıra mukarnas vardır. Mermer korkuluk geometrik desenlidir. Mihrap ve sağ yan cephede iki tane sivri kemerli pencere vardır. Sol yan cephede ise üç pencere yer alır. Bu üç cephede dolanan kat kornişi katları birbirinden ayıran belirleyici durumundadır. Caminin dört cephesinde de saçığın yaklaşık 100 cm altındaki duvar profili ile saçak arasında kalan sivri kemerli ufak nişler, pencerelerle uyum gösterir. Giriş cephesindeki farklılık ise müstakil ufak bir çatıyla örtülü, giriş kısmıdır. Geniş, sivri kemerli, camlı bir kapısı vardır.

1. Ayvansaraylı, Hadikatü'l Cevami, C.2, s.139

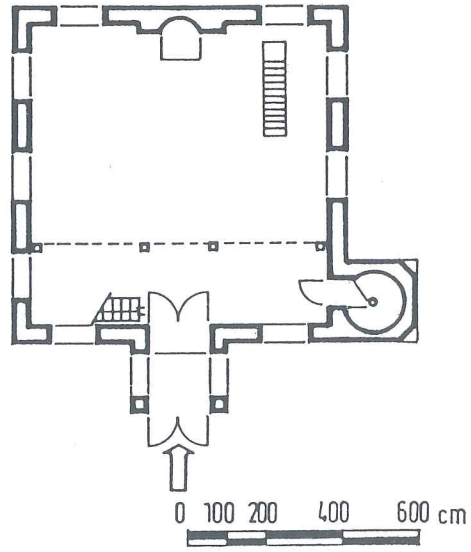
2. Öz, İstanbul Camileri, C.2, s.52

7.90 x 7.70 m. boyutlarında yaklaşık kare planlı caminin son cemaat mahalli yoktur. Minare kapısı girişin sağındadır. Sol taraftaki ufak merdiven mahfele çıkar. Ahşap mahfeli dikmeler taşır. Cami yedi pencereyle aydınlanmaktadır.

Tavan çapraz tonozdur. Yapım sistemi ahşaptır. Yıldızlı kalemişi ile bezelidir. Döşeme ahşap kaplamadır. Duvarlar, yerden 90 cm. kotuna kadar, mermer taklidi sıva, üzeri kalemişidir. Ahşap minber ve kalemişi mihrap orijinaldir. Caminin tüm tezyinatı tamir görmüştür ve bu tamirden dolayı özgün görünümünü yitirmiştir.

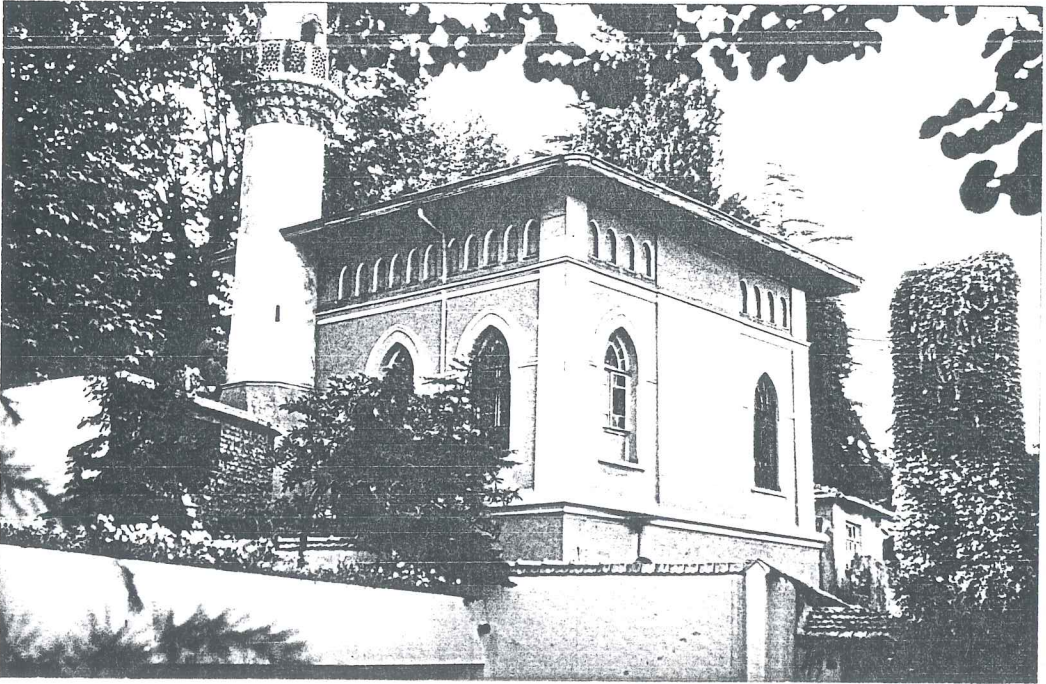
(İnceleme tarihi; Eylül 1987)

OSMANREİS CAMİ

Osman Reis Cami, giriş cephesi

Osman Reis Cami, sağ yan ve mihrap cephesi

H. II. (139/2) ALİ PAŞA CAMİ

bânisi sudûru uzzâmdan çelebi ali paşadır ki beşiktâşî yahyâ efendi hazretlerinin türbei şerîfi kurbünde vâki' türbesinde medfundur paşâyı müşârileyhin tafsîli hâli türbesi zikrinde mürûr eyledi camii mez-bûr ba'dezzeman muhterik ve vakfı muzmahil olduğundan eskabi hayırdan bir kimesne hasbetullâh binâ ve ihyâ edüp imam olanlara meşrûta bir bağçe bulunmakla el'an üç vakit namaz edâ olunarak mescid gibi cumâ kılınmaz paşâyı müşârileyhin pederi istanköylü ahmed paşadır kendi 1030 tarihinde dâülmesânenen vefât etmiştir ki sıklet lafzı vefâtına târih vâki' olmuştur iki defa kapûdânı deryâ dahi olmuştur mahallesi vardır

ALİ PAŞA CAMİ

Yaptıranı sadrazanlardan Çelebi Ali Paşadır. Beşiktaş'ta Yahya Efendi Türbesi yakınındaki türbesinde yatmaktadır. Ölümü 1717 (1030 H.) tarihindedir. Zaman geçince camiinin yarımış ve vakfında kıyıpolmuş olması üzerine bir hayır sahibi tarafından yeniden yapılmıştır. Bahçesindeki meşrûta imarlara tahsis edilmiştir. Cuma namazları kılınmaz. Mahallesi vardır.

ALİ PAŞA CAMİ

İstinye'de, sadrazam Çelebi Ali Paşa tarafından yaptırılmıştır (ölüm tarihi' 1620)¹. Bir müddet sonra yangın geçirmiş ve bir hayır sahibi bir kimse tarafından yenilenmiştir².

Duvarları kâgir, çatısı ahşap ve minaresi tuğla olan cami³, günümüzde mevcut değildir.

1. Ayvansarayi, Hadikatü'l Cevami, C.2, s.139.

2. İbid.

3. Öz, İstanbul Camileri, C.2, s.4

H. II. (140/3) MOLLA ÇELEBİ CAMİİ

bânisi şeyhülislâm zenbilli ali efendi merhûmun fadâili mevsûmu fazil efendidir ismi târihi velâdetidir tariki tedrise duhulü 940 senesinde vâki' olup 960 târihinde baġdat kadısı olduktan sonra 961 senesinde haleb'e kadı ve ba'delazil şehzâde camii şerifi medresesine müderris oldu 969 rebiülâherinde mekkei mükerrime kadâsı tevcih olunduktan sonra meşihati islâmiye kendiyeye teveccüh etmiş iken istifâ eylemiştir fî 975 ve ba'de ihtiyârı tekaüd ederek 130 akçe yevmiye vazife ile uzlet edüb 991 muharreminin onüçünde vefat etmiş ve pederi caribinde defn olunmuştur âsârından olarak tenevviül usûl fî ilmül vusûl ve aynel ferâiz fî ilmül ferâiz ve daha sâir kitaplar te'lif etmiştir cümle kütübünü sultan mehmed câmi şerifinde dolaba vaz' ve vakf eylemiştir merhûmu mûmâileyh kasrîrül kaame ve ehdeb imişler rahmetullâh câmii kebîr kur-bünde vâki' çifte hamam kanlıcada kendi câmiinde medfun olan iskender paşa vakfındandır ve üsküdârî eşseyhüsseyid ahmed ree'înin hülefâsından eşseyh ismail efendinin zâviyesi bu câmie karibdir vâkıfı anadolu sadrından ma'zul mehmed emin âtıf efendi mûmâileyh ismail efendinin dervişi olmaġla tekkei mezbûru şeyhi için binâ eylemiştir şeyhi mûmâileyh 1185 senesi evâilinde vefat ederek zâviyeyi mezbûrede defn olunmuştur vâkıfı mûmâileyh mehmed emin âtıf efendi 1141 cemâziyelâhiresinde tariki tedrise duhül edüp devri medârisi mûtade eyledikten sonra mevsi-lei süleymâniye rütbesine mevsul olduġta haremeyn teftişine me'mûr olup ba'de 1161 şevvalinde izmir mevleviyeti ve 1167 muharreminde şâmi şerif kadâsı ve 1173 seferinde mekkei mükerrime hükûmeti ve 1176 da istanbul kadâsı ve 1184 rebiülâharında anadolu sadâreti ile mükerrem kılınmıştır lâkin rumeli olmazdan akdem vefât etmiştir ve binotuzaltı recebinin yirmiyedinci günü muhterik olan müftü ali câmi şerifini yine haşebî olarak müceddeden binâ etmiştir mahallesi vardır

bundan sonra tarabya nâm karyede vâki câmiin zikrine şurû' olundu

MOLLA ÇELEBİ CAMİ

Yaptıranı Şeyhülislâm Zebilli Ali efendinin ünlü öğrencilerinden Fazıl efendidir. 1533 (940 H.) senesinde müderrislik mesleğine girdi. 1552 (960 H.) tarihinde Bağdat kadısı oldu. Sırasıyla Halep kadılığı, Şehzade camii medresesi müderrisliği ve mekke kadılıklarında bulunduktan sonra şeyhülislâmlığa getirildi. 1567 (975 H.) kendi arzusuyla tekaüt olarak inzivaya çekildi. 1583 (991 H.) senesinde vefaat etti. Bir çok değerli eserini bu arada yazmıştır. Bütün kitaplarını Sultan Mehmet camii kütüphanesine vakfetmiştir. Büyük cami yanındaki çifte hanım, mezarı Kanlıca'da kendi camiinde bulunan İskender Paşa vakfındandır.

Üsküdar'lı Şeyh Ahmed Refiinin haleflerinden Şeyh İsmail Efendinin zaviyesi bu camiye bitişiktir. Bu tekke İsmail Efendi'nin dervişi Mehmet Emin Atıf efendi şeyhi için yaptırmıştır. Adı geçen zat, çeşitli müderrisliklerde bulunmuş 1753 (H.1167) tarihinde Mekke kadısı 1762 (H.1176) tarihinde İstanbul kadısı 1770 (H.1184) de Anadolu kazaskeri olmuştur. Rumeli kazaskeri olmadan vefat etmiştir. 1626 (H.1036) senesinde yanar, Müftü Ali camii şerifini gene ahşap olarak yeniden yaptırmıştır. Mahallesi vardır.

MOLLA ÇELEBİ CAMİ

Fazıl Efendi adında bir kimse tarafından (ölümü 1583)¹; Yeniköy'de yaptırılmıştır². 1626 yılında ahşap olarak yenilenmiştir³. 1821'de Sultan II.Mahmut, camiye duvarları kâgir ve çatısı ahşap olarak yeniden yaptırmıştır⁴.

Cami 1958 yılında, sahil yolu açılırken yıktırılmıştır⁵.

-
1. Ayvansaraylı, Hadikatü'l Cevami, C.2, s.140
  2. Öz, İstanbul Camileri, C.2, s.48
  3. İbid.
  4. İbid.
  5. İbid.

H.II.(141/1) HACI OSMAN CAMİ

bânisi tüccardan elhâc osman ağadır evvelâ meşid olarak binâ olunup sonra sultan mustafa hânî sâlis hazretlerinin eyyâmı saltanatlarında alacacı hüseyin ağa nâm kimesne bir minber vaz' ederek câmi' itibar olunmuştur ba'de haraba müşerref olmağla 1244 senesi silâhdârı şehri-yârî ali ağa müceddeden binâ ve tevsî eylemiştir mahallesi vardır

bundan sonra kefeli karyesi meşidinin zikrine şurû edildi

HACI OSMAN CAMİ

Yaptıranı tüccardan Hacı Osman Ağa'dır. Evvelâ meşid olarak yapılmıştır. Sonra 3.Sultan Mustafa zamanında alacacı Hüseyin Ağa isminde bir kimesne minber yaptırmış ve camii itibar olunmuştur. Sonraları harab olduğundan 1828 (1244 H.) senesinde padişah silâhtarlarından Ali Ağa yeniden yaptırmıştır. Mahallesi vardır

Bundan sonra Kefeli köyü meşidinin anlatılmasına geçildi.

HACI OSMAN CAMİ

Hacı Osman Ağa tarafından Tarabya'da yaptırılmıştır¹. Sultan 3. Mustafa devrinde (1757-1774) Alacacı Hüseyin Ağa tarafından bir minber eklenerek camiye çevrilmiştir². Sonraları harab olduğundan 1828'de silahtar Ali Ağa yeniden yaptırmıştır³.

1958 yılında yol çalışmaları esnasında yıktırılmıştır⁴.

1. Ayvansarayî, Hadikatü'l Cevami, C.2, s.141

2. İbid.

3. İbid.

4. Öz, İstanbul Camileri, C.2, s.28

H. II. (141/1) HASAN PAŞA MESCİDİ

mescidi mezbûrun bânisi uluç hasan paşadır ki cennetmekân sultan murad hânı sâlis vaktinde kılıç ali paşadan sonra kapudânı deryâ olan ibrahîm paşa üzerine kapudanpaşa nasb olunup magrib'a sefer ederek geldikte vefât etmekle İstanbulda gedikpaşa ile akarçeşme beyninde vâki' kendi eseri hayrı olan mektebi haziresine defn olunmuştur kerimesi meriyem hanım dahî yananda medfûnedir ve bir mektebi dahî okmeydanında sinan paşa camii kurbünde vâki'dir paşâyı mezbûr cezâyirden gelip 996 senesinde kepuhan olmuş ve 998 tarihinde vefat etmiştir fevtinden sonra cagala zâde sinan paşa van beylerbeğiliğinden kapud;arı deryâ nasbolundu ve mescidi mezbûrun minberini şeyhülislâm dâmadzâde ebülhayr ahmed efendi vaz' eylemiştir ve efendii mümâileyh 1154 senesinde vefât edüp şeyh murad efendinin dergâhında medfun oldukları mahallinde mufassalan zikrolunmuştur ve paşâyı müşârileyhin bir câmiî şerifi dahî istanbulda kumkapı haricinde vâkidir ki mahallinde beyân olundu bu kefeli karyesi istanbulda vâki' şehzâde sultan mehmed câmiî şerifi musakkafatındandır mahallesi vardır

ve bundan sonra büyüdere nâm mahalde kâin câmilerin zikrine şurû' olundu

HASAN PAŞA MESCİDİ

Yaptıranı Uluç Hasan Paşa'dır. Sultan 3. Murat zamanında Kılıç Ali Paşa'dan sonra İbrahim Paşa ve onu takiben Uluç Hasan Paşa kaptan-ı derya olmuştur. Batı Akdeniz'e yaptığı seferden sonra vefat etti. İstanbul'da Gedikpaşa ile Akarçeşme arasında kendi hayrı olan mektebin mezarlığına gömülmüştür. Bir mektebi de Okmeydanı'nda Sinan Paşa Camii yakınındadır. Hasan Paşa 1589 (998 H.) senesinde vefat etmiştir.

Mescidin minberini Şeyhülislâm Damatzade Armet Efendi yaptırmıştır. Armet efendi 1741 (1154 H.) senesinde vefat etmiş ve Şeyh Murat efendi dergâhına gömülmüştür. Hasan Paşa Mescidinin mahallesi vardır. Bu kefeli köyü, İstanbul'daki Şehzade Mehmet Efendinin vakfındadır.

HASAN PAŞA MESCİDİ

Uluç Hasan Paşa tarafından Kefeli köyünde yaptırılmıştır¹. Uluç Hasan Paşa'nın ölüm tarihi 1589'dur². Böylelikle mescidin 16.yy'da yapılmış olduğu anlaşılmaktadır.

Mahallinde yapılan araştırmalar sonucu mescidin izine rastlanmamıştır.

---

1. Ayvansarayı, Hadikatü'l Cevami, C.2, s.141

2. İbid.

H.II.(142/1) CERRAH MAHMUT EFENDİ CAMİ

bânisi kapudânı meşhur kılıç ali paşa merhumun tevâbiinden cerrahlık hizmetinde bulunan mahmud efendidir câmîi mezbûrun tâke dergâhında ebyâti âtiyüzzikr mestûrdur

* şer'a tâzim etmek için ol humâm *

* etti tâmir oldu âlâ bir makam *

* kıldı ahsen ahsenullâhi aleyh *

* sâhibülhayr hacı mahmud benâm *

mezbûrun kabri şahrâha nâzırdır mahallesi vardır

CERRAH MAHMUT EFENDİ CAMİ

Yaptıranı meşhur kaptan Kılıç Ali Paşa'nın cerrahlarından Mahmut Efendi'dir. Camîinin kapı kemerindeki kitabe şöyledir.

" Şer-a tâzim etmek için ol humân "

" Etti tamir, oldu âlâ bir makam "

" Kıldı ahsen ihsanullâhi aleyh "

" Sahibülhayr Hacı Mahmut benam "

Mahmut Efendi'nin mezarı anayol üzerindedir. Mahallesi vardır.

CERRAH MAHMUT EFENDİ MESCİDİ

Rüyükdere'de çayırbaşı caddesi üzerindedir. Kaptan Kılıç Ali Paşa'nın (1500-1587) cerrahlarından Mahmut Efendi tarafından yaptırılmıştır¹.

Tek katlı, ufak bir mescittir. Ahşap kırma çatısı, kiremit kaplıdır. Kısa ve küt görünümlü minaresinin soğan külâhı kurşun kaplamadır. Giriş cephesinde, çatı betonarme kolonlara taşıttırılarak uzatılmış ve altında son cemaat mahali oluşturulmuştur.

985 x 865 m boyutunda ibadet sahnını mihrap mihrap duvarında iki, sol yan ve giriş duvarında bir pencere aydınlatır. Kemerli, alçı revzen tepe pencereleri, onarım görmüştür. Girişin solundaki ahşap merdiven ile, L şeklindeki ahşap mahfele çıkılır. Mahfelde kapı hizasında dairesel bir çıkma vardır. Minareye buradan ulaşılır.

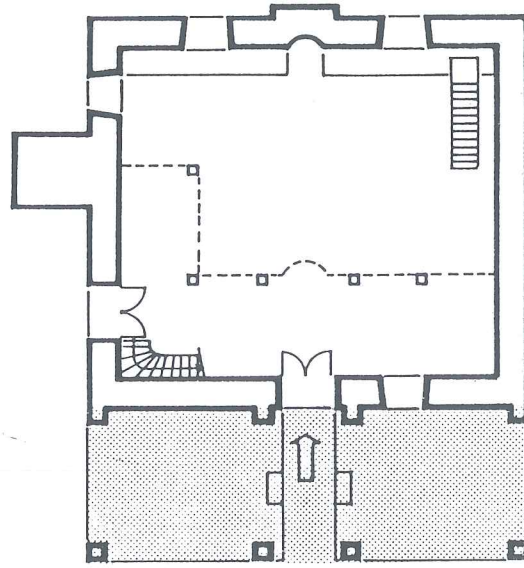
1. Ayvansaraylı, Hadikatü'l Cevami, C.2, s.142.

Mihrabı ve minberi orijinal olmayan mescitin duvarları yerden kotuna kadar mermer kaplama, üzeri beyaz badanadır. Tavan ve döşeme kaplaması ahşaptır.

En son 1984 tarihinde onarım gören binada henüz inşaat tamamlanmamıştır.

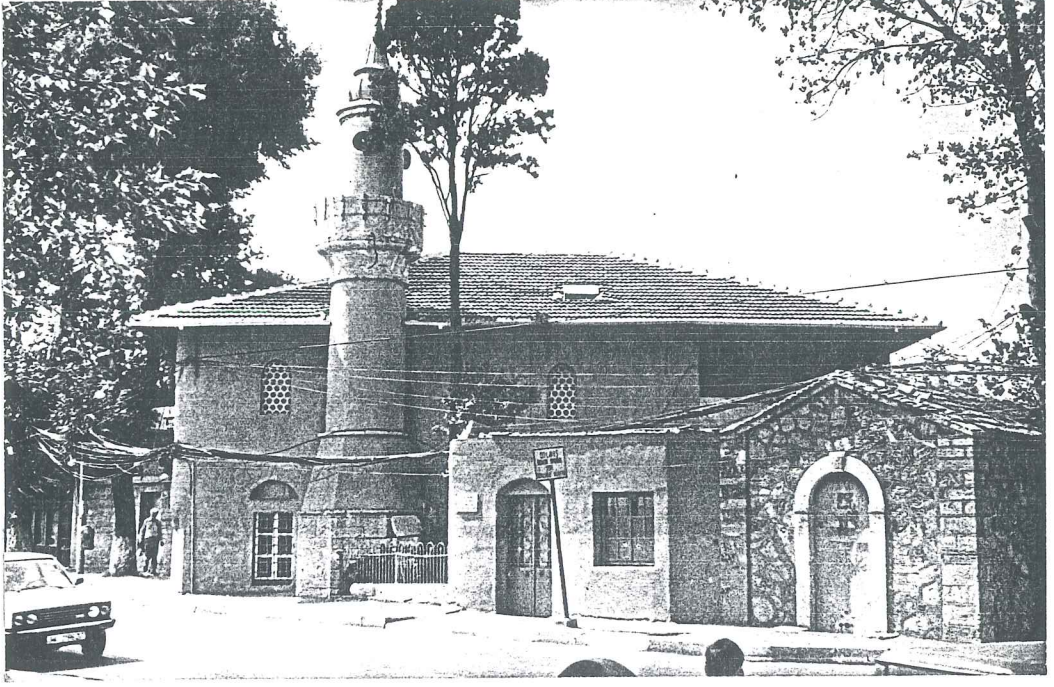
(İnceleme tarihi; Eylül 1987)

CERRAH MAHMUT EFENDİ CAMİ

MUHDES SON CEMAAT

0 100 200 400 600 cm

Cerrah Mahmut Efendi Cami
Çayırbaşı Cami, sol yan cephe

H.II.(142/2) KARA KETHÜDA CAMİ

bânisi cennetmekân sultan mustafa hânı sânînin eyyâmı saltanatında sadrazam kethüdâsı olan mehmed ağadır gülüvvüâm sebebiyle rütbei şahâdeti ihrâz eylediğinden kabri mâlum değildir ve bu karye dahî zikri mürûr eden kefe karyesi gibi şehzâde mehmed camii şerîfi vakfındandır mahalli mezkûrun pazar kayığı mâliye kalemi halifesi iken 1175 tarihinde vefât edüp rumeli hisarı mezâristanında medfûn olan mustafa efendinin vakfıdır senevî seksener guruşa ilzâm olunup yirmi guruşu yeniköyde vâki' molla çelevî câminin imamına ve hademei sâiresine tâyin olunmuştur ve yirmi guruşu dahî yine karyei mezbûrede kâin osman reis câminin huddâmına tâyin olunup ma'dâsı kendi vakfına zabt olunmuştur

bundan sonra sarıyar zikrine şurû' olundu

KARA KETHÜDA CAMİ

Yaptıranı, 2.Sultan Mustafa'nın saltanatı esnasında sadrazam kethüdâsı olan Mehmet Ağa'dır. Bir halk ayaklaması esnasında öldürüldüğünden mezarı malum değildir. Bu köy de bahsi geçen Kefeli köyü gibi Şehzade Mehmet Camii'nin vakfındandır.

KARA KETHÜDA CAMİ

KARA MEHMET KETHÜDA CAMİ

Büyükdere'de Çayırbaşı caddesi üzerindedir. Sultan 2. Mustafa devrinde (1695-1703) sadrazam kethüdâsı olan Mehmet Ağa tarafından yaptırılmıştır¹.

Tek katlı cami, ilk yapım senesinden günümüze değin bir çok değışimler geçirmiş, muhdes kısımlar ile tüm özgün görünümünü yitirmiştir. Ahşap sistem kırma çatısı, kiremit kaplıdır. Minaresinin gövdesinde kabartma motifli bezeme ve mermer şebekeli şerefenin altında bir sıra mukarnas vardır.

Giriş mekanının solundaki merdiven ile mahfele çıkılır. Minareye çıkış mahfeldendir. Burası ile son cemaat kısmı betonarme sistemde yapılmıştır. Son cemaat mahallinde sol tarafta doğrama ile kapatılmış bir oda vardır. Daire planlı üç betonarme kolon mahfeli taşır. Buradan asıl

1. Ayvansaraylı, *Hadikatü'l Cevami*, C.2, s.142.

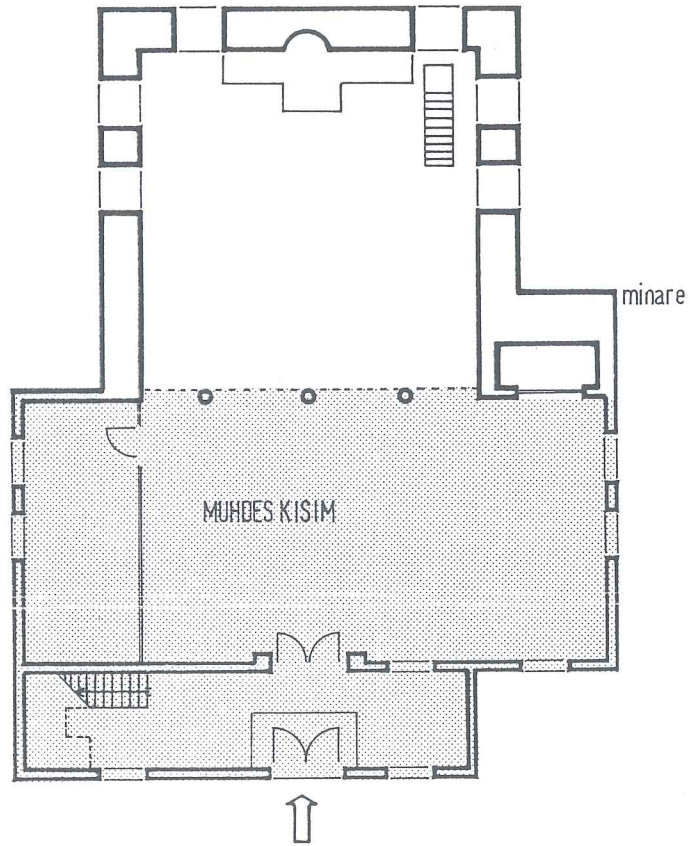
orijinal ibadet sahnına geçilir. 8.90 x 9.20 m. boyutlarındadır. Mihrap ve yan duvarlardaki iki pencere ile aydınlanır. Ayrıca, kemerli tepe pencereleri de vardır.

Tavan ve döşeme ahşap kapalama, duvarlar yerden 50 cm. kotuna kadar mermer üzeri badanadır. Çini mihrap ve ahşap minber orijinal değildir.

Camii 1962 ve 1975 yıllarında tamirat görmüştür. Muhdes kısımlar 1962 yılında eklenmiştir.

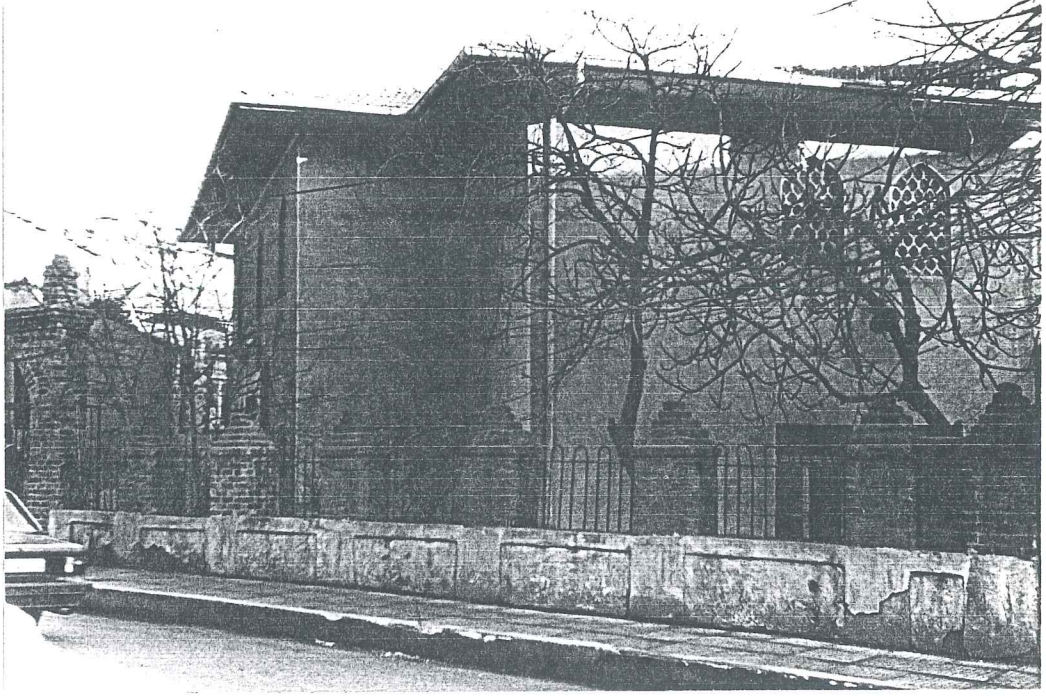
(İnceleme tarihi, Eylül 1987)

KARA MEHMET KETHÜDA CAMİ

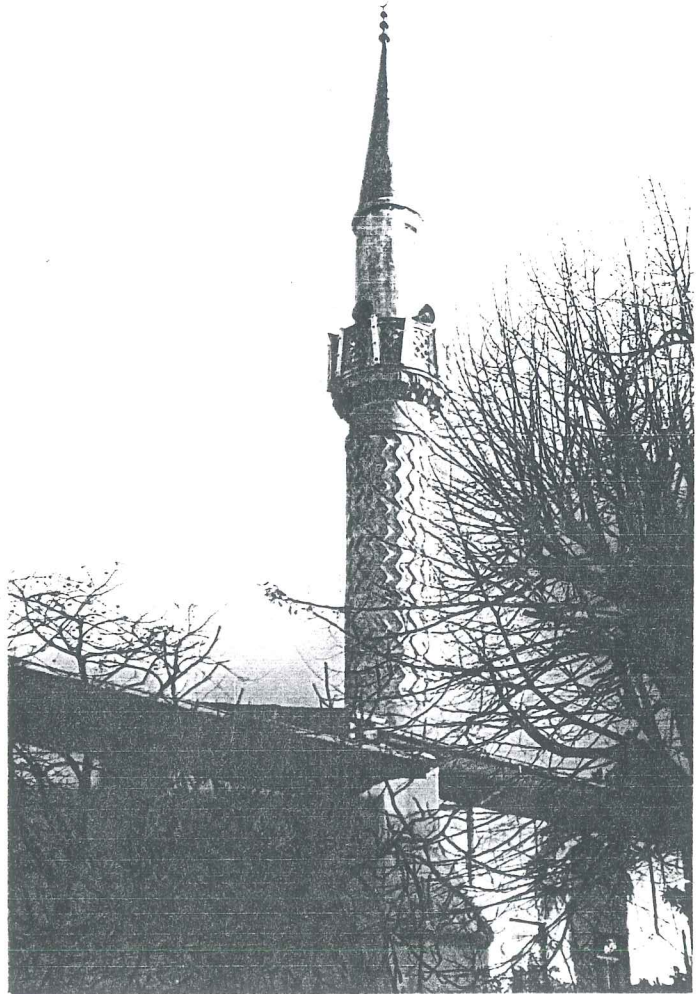

0 100 200 400 600 cm

Kara Mehmet Kethüda Cami, giriş ve sağ yan cephesi
Kara Kethüda Cami

Kara Mehmet Kethüda Cami, minaresi

H.II.(143/1) ALİ KETHÜDA CAMİİ DER SARIYER

bânisi kethüdâyı mezbûrdur kabri nâmâlumdur sonra sadrâzam dâmad İbrahim paşayı maktûl'ün kethüdası maktul mehmet kethüdâ câmi mezbûru tâmir ettirdiği sırada bir tuğla minâre dahî yaptırmıştır fî 1133 mahalli mezbûrda üç adet çeşmei mâr lezîz olup birisi câmi mezkûr mukabilinde câridir bunun bânisi müsâhibi şehriyârî mes'ud ağadır târihi binâsı bu misra ile mezbuttur

* çeşmei cûdu binellibeşte İhyâ eyledi * 1055

ağayı mezbûr sultan İbrâhim hân ve sonra sultan mahmud hânı râbi' hazretlerine müsâhip olmuştur ve ittisâlinde olan suffada vâki muslukların suyu dahî bu çeşmenin fazlasından verilir musluklar dürssaâde ağası esbak elhâc beşir ağanın eseri hayırdır ki ağayı mezbûr 1159 da rihlet edüp civarı hazreti halid radiyallâhu anh'da mahalli mahsusda medfûn olduğu mahallinde mezkûrdur ve bir çeşme dahî mahalle içinde ve biri dahi harici karyede mezâristan başında vâkidir ve karyei mezkûrede vâki çiftte hamam zekerrîya karyesindeki câmiî şerîfin musakkafâtındandır zekerrîya karyesini ve karyei mezkûrede kâin câmiî şerîfi çelebî müftü denilmekle meşhur şeyhülislâm hocazâde mehmed efendi binâ ve İhyâ eylemiştir müşarileyhin tafsili hâli bâlâda mürûr etmiştir ve sarıyar ın bir pazar kayığı dahî vardır ki câmiî şerîfin vakfına mülhak olarak bir hâ-tunun eseri hayırdır câmiî mezbûrun mahallâtı vardır

SARIYER'DE ALİ KETHÜDA CAMİİ

Yaptıranı Ali Kethüda'dır. Mezarı belli değildir. Sonra Sadrazam Dâmet İbrahim Paşa'nın kethüdası Mehmet kethüda camii tamir ettirdiği sırada bir tuğla minare yaptırmıştır 1720 (1133 H.).

Bu mahalde üç adet çeşme mevcut olup birisi caminin karşısındadır. Pa-dîşah musahiblerinden Mesut Ağa tarafından 1645 (1055 H.) tarihinde yaptırılmıştır. Mesut Ağa Sultan İbrahim Han ve daha sonra Sultan 4.Mehmut Han'a muhasip olmuştur. Cami yanındaki muslukların suyu bu çeşmenin fazlasından verildi. Musluklar sabık saray ağası Beşir Ağa'nın Hayır eseridir. Ölümü 1746 (1159 H.) dâdır. Diğer iki çeşmenin biri mahalle içinde diğeri köy dışında mezarlık başındadır. Köydeki çiftte hanım Zekeriya Köyündeki caminin vakfındadır. Bu camii Çelebi müftü adıyla anılan meşhur şeyhülislâm Hocazade Mehmet Efendi yaptırmıştır. Caminin mahallesi vardır.

ALİ KETHÜDA CAMİ

Sarıyer'de, çarşı içinde yenimahalle caddesi üzerindedir. Yaptıranı Ali Kethüda adında bir kimsedir¹. Caminin ilk inşaa yılına ait bir belge yoktur. Sadrazam Damat İbrahim Paşa'nın kethüdası Mehmet Ağa, 1720 yılında camiyi tamir ettirdiği sırada bir tuğla minare yaptırmıştır². Daha sonra 19 yy. ortalarında, dikdörtgen bir plan üzerine, kâgir yapı olarak temelinden yenilenmiştir³.

İki katlı cami, kible yönüne dik olarak gelişmiş dikdörtgen planlıdır. Bodrum katının deniz tarafında, kayıkhaneye vardır⁴. Giriş cephesinde, ilk göze çarpan özellik, mahfel katındaki dairesel penceredir ki giriş kapısı hizasındadır. Kapıyı muhdes bir saçak örter. Mihrabın sağında kalan cephede sadece mahfel katında yedi adet dikdörtgen pencere vardır. Simetriği olan diğer cephede, alt katta 7 adet pencere, ve muhdes bir kapı, mahfel katında ise 8 pencere yer alır. Mihrap cephesinde ise; alt ve üst katlarda dörder adet pencere bulunur. Cepheler, sıvalıdır fakat taş kapalama hissi vericek şekilde yapılmıştır. Binayı örten ahşap kırma çatı kiremit kaplıdır. Kesme taş minare tek şerefelidir ve külâhi da taştır.

Caminin cadde kotundan yaklaşık 80 cm yüksekliğindeki giriş kısmına, dört rihtli bir merdivenle çıkılır. Girişin sağındaki kapalı kısım muvakkithanedir⁵. Solunda ise son cemaat mahalinin bir bölümünün muhdes camlı bölme ile kapatılmasından elde edilen imam odası bulunur.

Bu kısımdan gene yaklaşık 80 cm'lik bir kot farkı ile, muhdes camlı kapı ile ayrılmış son cemaat mahaline girilir. Sağ tarafta bodruma inen ve mahfele çıkan merdivenler yer alır. Karşılıklı 7 ahşap sütunun taşıdığı kadınlar mahfeli de ahşaptır U şeklinde, giriş duvarının ve mihraba dik duvarların önünde yer alır. Giriş aksına isabet eden kısmı, dairesel bir çıkma ile müezzin balkonunu oluşturmuştur. Minareye çıkan merdiven de buradadır.

Tavanda, kalem işi süslemeler, yer yer göze çarpar. Duvarlar yağlı boya ile kaplıdır. Mihrabın ve mermer minberin hiç bir özelliği yoktur. Caminin en önemli tezyinatı ise elyazması levhalarıdır.

1. Ayvansaraylı, Hadikatü'l Cevami, C.2, s.143

2. İbid.

3. Koçu, İstanbul Ansiklopedisi, C.1, s.415

4. İbid.

5. İbid.

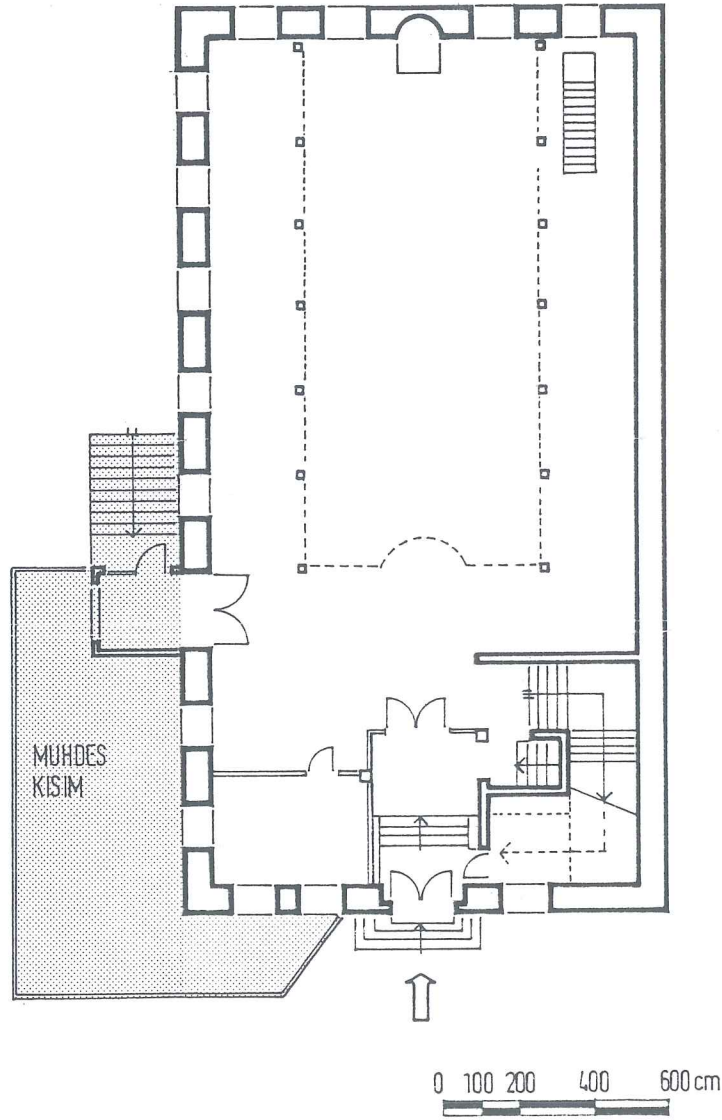
Câminin geçirdiği restorasyonlar sebebiyle iç mekanda hiç bir tezyini özelliği kalmamıştır. Dış cephelerde ise taş yüzeyindeki onarımlar ile, taşın özgün görünümü yitirilmiştir.

Orijinal durumunu koruyan tek öğe, minare ile câmî cepheleri tezat teşkil eder. Bütün bunların yanısıra 1986 Aralıkta inşasına başlanan ek kısımlar ön ve sol cephenin bir bölümünü kapatarak cephe bütünlüğünün bozulmasına sebep olmuştur.

Getirebilecek en basit çözüm muhdes kısımların ve saçağın kaldırılmasıdır.

(İnceleme tarihi; Eylül 1987)

ALİ KETHÜDA CAMİ

Ali Kethüda Cami, giriş cephesi

Ali Kethüda Cami, sol yan cephe

H.II.(143/1) KARAKAŞ MESCİDİ DER KAL'AI KAVAK

cennetmekân sultan murad hânı râbi' zamanında 1033 de müceddeden binâ ve ihdâs olunan kavak kalesinin câmi kadîmi fevkaanî olarak padişâh müşârileyhin eseri hayrı olup işbu karakaş mescidi dahî sonradan binâ olunmuştur bânisi karakaş mustafa çelebi ibnülhâc abdullah ağadır mahallesi medfeni mâlum değildir mahallesi yoktur

KAVAK KALESİNDE KARAKAŞ MESCİDİ

Kavak kalesi Sultan 4.Murat Han zamanında 1623 (1033 H.) te yeniden yapıldığında, Kavak kalesinin eski camii, adı geçen padişah'ın hayır eseri olarak iki katlı inşaa edilmişti. Karakaş Mescidi sonradan yapılmıştır. Yaptıranı Karakaş Mustafa Çelebi'dir. Mezarının yeri belli değildir. Mahallesi yoktur.

KARAKAŞ MESCİDİ

Kavak kalesi'nin içinde, Karakaş Mustafa Çelebi tarafından yapılmıştır¹. Kesin inşaa tarihi bilinmemekle birlikte, 17.yy'ın ilk yarısı içinde olduğu tahmin edilmektedir. Zira, 1623 yılında Sultan 4.Murat'ın Kavak Kale'sini yaptırmamasından bir müddet sonra inşaa edilmiştir².

Günümüzde mevcut değildir.

(inceleme tarihi; Aralık 1986)

1. Ayvansarayı, Hadikatü'l Cevami, C.2, s.143.

2. İbid.

H.II.(144/...) VALDE CAMİİ DER MAHALLİ MEZBUR

bâniyesi sultan mehmed hân hazretlerinin vâlidei muhteremeleri turhan hatice sultan'dır ki istanbulda vâki' yenicâmi denilmekle meşhur câmiî kebîrin sâhibesidir müşârileyhâ bu câmiî şerîfi karındâsı yusuף ağa için binâ eylemiştir ve bu câmiin levâzımâtı yenicâmi vakfından verilir ve bu kal'a varosunda olan hamam bezesten kethüdâsı elhâc mehmed ağanın eseridir

KAVAK'TA VALİDE CAMİ

Yaptıranı Sultan 4.Mehmet Han'ın annesi Hatice Turhan Sultan'dır. İstanbul'daki meşhur Yeni Camii de onun eseridir. Turhan Sultan bu camiiyi kardeşi Yusuf Ağa için yaptırmıştır. Camiinin levazımâtı Yeni Camii vakfından verilir.

VALİDE CAMİ

Sultan 4.Mehmet'in annesi Hatice Turhan Sultan tarafından Rumelika-vağı'nda yaptırılmıştır¹. 17.yy 'ın sonlarında inşaa edilmiştir.

Günümüzde bu cami mevcut değildir. Semt sakinlerinden Hüseyin Ergör (doğum tarihi; 1905) I.Dünya Savaşı esnasında takribi 1916 yılında yıkıldığını söylemiştir.

1. Ayvansarayi, Hadikatü'l Cevami, C.2, s.144

III. HADİKATÜ'L CEVAMI'NİN YAZILMASINDAN SONRA YAPILAN
CAMİLER.

DOLMABAĞÇE BEZMİALEM VALİDE SULTAN CAMİ

Dolmabahçe'de deniz kenarındadır. 1852-1854 yılları arasında Sultan Abdülmecit'in annesi Bezmiâlem Valide Sultan tarafından, Nigoğos Balyan'a yaptırılmıştır¹.

Cami, barok ve rönesans tarzında, kare planlı, ana mekânı dört kemer üzerine oturtulmuş barok büyük bir kubbe ile örtülü bir yapıdır². Önünde bir hünkâr kasrı vardır. Bu kısmın üzeri parapet ardına gizlenmiş, kurşun kaplama kırma çatı ile örtülüdür. Yapı kütle kompozisyonu olarak, mihrap aksına göre tamamen simetriktir.

Caminin duvarları kemer biçiminde yapılmış ve kubbe doğrudan doğruya pandantifler aracılığı ile bu duvarların üzerine oturtulmuştur³. Duvarların yana açılmasını, köşelerde bulunan ağırlık kuleleri önler. Bunların üzerleri kubbe ile örtülüdür. Bu görünüş rönesans mimarisini anımsatır⁴.

Cami ana kubbesinin kısa sağır bir kasnağı vardır. Üzeri eşit aralıklarla konsollar tarafından bölümlere ayrılmıştır. Her bölümde kabartma rozetler bulunur. Kasnak, Ortaköy Cami'nin kasnağı ile büyük benzerlik gösterir.

Kasrın çatı hizasından itibaren, karşılıklı iki minare yükselir. Minarelerin yivli gövdeleri oldukça incedir. Şerefelerinin altı, korent yapraklarını anımsatan konsollarla süslenmiştir. Kurşun kaplama külahları dar ve uzundur. İstanbul'daki en narin minareler bunlardır dersek, yalnış olmaz.

Cami üç sıra halinde, kemerli pencereler ile aydınlatılmıştır. Üst sıradaki pencereler kemere uygun olarak yerleştirilmiştir ve bu halleriyle yelpazeyi andırırlar. Bunların altındaki, ara silme, ağırlık kulelerinin etrafında dolaşır fakat cephe aksındaki kemerli pencere kenarlarında kesilir. Bu uzun kemerli pencerenin iki yanında, kornişin altında kalan dikdörtgen pencereler vardır. Bu pencere sırasının hemen altından ara kat kornişi dolaşır, hünkâr kasrında ise çatı parapeti altında kalan saçak kornişi halini alır. Yapı bu yönüyle de Ortaköy Cami'ni hatırlatmaktadır. Kornişin altında yanyana sıralanmış üç uzun, yuvarlak kemerli pencere vardır. Tunç şebekeleri dikkate değerdir. Su basman kısmını zemin kattan ayıran sade korniş tüm cephelerde görülmektedir.

1. Tuğlacı, Balyan Ailesi, s.62

2. İbid.

3. İbid.

4. İbid.

Hünkar kasrı, 19.yy.'ın sivil mimarisi karakterindedir. Geometrik nizamdaki, ağırbaşlı dış görünüşü ile ampir üslûbu hatırlatır. Pencere-leri sade söveler çevreler, tek süs ögesi ise tunç şebekelerdir.

Cümle kapısından girildiğinde karışlaşılın mekan, kasrın bir bölümüdür fakat aynı zamanda son cemaat mahalli vazifesini de görür. Sağ ve sol yandaki merdivenlerle, üst katta bulunan mahfillere ve kasrın odalarına çıkılır. İbadet sahnına mihrap aksındaki kapıdan girilir. Bu kapının iki yanında ikişer pencere yer alır. İbadet bölümü bir saray salonu gibi aydınlık ve ferahdır¹.

Hünkar kasrının diğer iki girişi, deniz tarafındandır. Kolonlu girişin karşısında üst kata çıkan zengin merdivenler, sağ ve sol tarafta ise maiyet bekleme odaları vardır. Üst katta ise mahfellere geçişler ve muhtelif odalar bulunur.

Caminin mihrabı, beyaz ve kırmızı somakiden uyumlu bir biçimde yapılmıştır². Beş somaki yüzden oluşan mihrap nişinin üzeri bir takım yaprak, çiçek ve karışık şekillerle süslüdür³. Kitabe taşının üzerinde işlemeli bir taç tepelik bulunur⁴. Mihrap nişinin yanında dikdörtgen kaide sütunçeler yer alır. Minber de kırmızı somakidendir⁵. Minberin korkuluk levhalarının dış yüzeyleri tek parça ve kabartmalıdır⁶. Pantdantifler üzerindeki bezemeler dikkat çekicidir.

Cami ve hünkar kasrı bir ara deniz müzesi olarak kullanılmış, fakat müzenin Beşiktaş'a nakliyle tekrar ibadete açılmıştır⁷. (İnceleme tarihi; Aralık 1987)

---

1. Tuğlacı, Balyan Ailesi, s.63

2. Ibid.

3. Ibid.

4. Ibid.

5. Ibid.

6. Ibid.

7. Ibid., s.64.

HAMİDİYE CAMİ

Yıldız Sarayı'na giden yolun sağ tarafında, ve eski Sağır ve Dil-sizler Okulu'nun karşısında yer alır. 1866'da, Sultan II.Abdülhamit tarafından başmimar Sarkis Balyan'a yaptırılmıştır¹. Ayrıca inşası esnasında Dikran Kalfa adında bir mimar da çalışmıştır². Halk arasında, "Yıldız Cami" olarak bilinir.

Kagir, yüksek kasnaklı, tek kubbeli ve tek minareli bir yapıdır. Belirli bir mimari üslûbu yoktur³.

Cami; ortada son cemaat ve ibadet sahnını kapsayan bir bölüm ile bunun doğusunda selamlığı ve batısında harem kısmını kapsayan hünkar mahfelinden oluşur⁴. Yapının harem bölümünün, çatı hizasından itibaren yükselen minarenin gövdesi yivlidir. Şerefeye mukarnaslarla geçilmektedir.

Hamidiye Cami dış cephelerinde oldukça sade bir düzen hakimdir. Ortaköy ve Dolmabahçe Cami cephelerinde izlenen, hünkar mahfeli ile ibadet bölümü cephe düzenlerindeki farklılığa burada rastlanmaz. Her iki kısmın cepheleri de aynı özellikleri göstermektedir. Fakat ibadet bölümünü ve galeriyi kapsayan kütlelerin cepheleri daha zengin tutulmuştur.

Giriş cephesinde yer alan alçak giriş kütlelerinin, iki tarafında iki kapı ve kapıların iki yanında sivri kemerli pencereler yer alır. Orta akstaki, diğerlerine göre daha geniş ve yüksek pencerenin üzerinde işlemeli mermer üçgen alınlık ve bunun altında bir sıra mukarnas vardır. İki yanındaki alçak kısmın çatı parapeti, yaklaşık 60 cm. kalınlığında, mukarnas üzerinde altıgen yıldızlarla bezelidir ve sade bir görünümü vardır. Bu kütle duvardaki plastrlar ile yatay bölümlere ayrılmıştır.

Giriş kütlelerinin üzerinde yükselen ibadet bölümü cephesi üç modülden oluşmuştur diyebiliriz. Her modülde birer pencere bulunur. Ortadaki modül, diğerlerinden önde ve yüksektir ve üzerinde işlemeli mermer alınlık vardır. Pencere ise kendinden daha yüksek ve geniş yaklaşık 50 cm. derinliğinde bir nişin içerisine yerleştirilmiştir. Etrafında profilli bir söve döner. Peçesi gotik üslûbu anımsatır. İki yanındaki modülün ise çatı parapeti düzdür. Pencereleri ise aynı düzende olmasına karşın daha alçak ve dardır.

İbadet sahnı kütlelerinin iki yanında yer alan hünkar mahfelinin hârem

1. Tuğlacı, Balyan Ailesi, s.268

2. İbid.

3. İbid.

4. İbid., s.270

ve selâmlık bölümlerinin cepheleri daha sadedir. Avludan mermer bir merdivenle çıkılan basık kemerli kapısının iki yanında sivri kemerli pencereler vardır. Denizliklerini küçük konsolcuklar taşır. Bu kısımda bodrum kat ve giriş katı ayrımı basit bir silme ile belirlenmiştir. Bodrum kat pencerelerindeki döküm şebekeler son derece sadedir. Caminin diğer cepheleri de benzer düzendedir. Yüksek kubbe kasnağının her dilimi üzerinde pencereler vardır. Kubbe kasnağa profilli silme ve mukarnaslar ile oturur ve cami cephelerinin gösterdiği değişik üslubu pekiştiren bir öge durumundadır.

Yapıya, son cemaat mahallinin kuzeyinde yer alan, giriş mekanından girilir. Burası vestiyer ve ayakkabılık fonksiyonlarını kapsayan bir rüzgarlık durumundadır ve diğer kütlelere nazaran daha alçaktır. Giriş mekanından üç açıklıkla, 5.00 x 15.00 m. boyutlarındaki¹ son cemaat mahalline geçilir. Bu mahallin üzerinde hünkar mahfilinin çeşitli kısımları yer alır.

İbadet sahnı, yaklaşık 13.25 x 19.50 m. boyutlarında², mihrap yönünde gelişmiş bir dikdörtgendir. Giriş kapısının iki yanında, yaklaşık 5.00 m. genişliğindeki maksureler yer alır. Namaz kılınan bölümden ayrılması için etraflarında korkuluk vardır.

Bu bölümde, karşılık ikişer sütun yani toplam dört sütun kubbeyi taşır. Bu sütunlar sedir ağacından yapılmıştır ve üzerlerinde yağlı boya nakışlar vardır.

İbadet sahnı, kubbenin haricinde kalan kısımları itibarıyla düz tavanlıdır. Kubbe ise mekânla hiç bir ilişki kurulmadan, gelişigüzel yerleştirilmiş izlenimini verir.

Hünkar mahfeli altında bir bodrum kat vardır ve cami giriş kotundan yaklaşık 2 m. yüksekliktedir. Harem ve selâmlık bölümlerine de avludaki mermer merdivenler ile ulaşılır. Planları, birbirlerine göre simetriktir. Giriş katında; bir oda, bir tuvalet ve maiyet odası bulunmaktadır. Simetrik iki baş oda, cumba şeklinde ibadet sahnına açılmaktadır.

---

1. Tuğlacı, Balyan Ailesi, s.271

2. İbid., s.268

Son cemaat mahallinin iki tarafından dört rıhtlık ufak merdivenlerle, mahfelin bodrum katına inilir. Harem ve selamlık bölümlerinin giriş hollerinden de, birer merdivenle son cemaat mahalli üzerindeki galeriye çıkılır. Galerinin, sağ ve sol taraflarında, kadınlar ve erkekler için ayrılmış, kafesli birer bölme vardır.

Hamidiye Cami, iç dekorasyon olarak, aynı devir camilerinin içinde en zengin olanıdır.

Mihrap, yıldızlı işlemler ile bezenmiş beyaz mermerdendir. Mermer minberin yan yüzünde basit profilli bir üçgen pano üzerinde bir sıra mukarnas vardır. Korkuluğu geometrik şekillidir. Vaiz kürsüsü ise yekpare mermerdendir.

" Kubbe merkezinde sülüs hatla ve altın yıldızlı olmak üzere, "ihlas-ı şerife" işlenmiştir. Kenar kasnaklar 2 bölümden oluşur. Alt bölüm bir çemberi andırır. Kubbenin ön ve arkasında kalan bölüm düz mavi zemin üzerine altın yıldızla işlenmiştir. Her iki bölümde de "alon kalsone" tarzında yıldızlı işlemler vardır. Diğer bölümler kalemişi nakışla süslenmiştir."¹

Tavanın yaklaşık 25 cm. alt hizasında tüm duvarları çepeçevre dolanan 50 cm. kalınlığındaki kufî yazı "Mülk suresidir"². Camideki levhaların çoğunluğu hattat Abdülfettah Efendi'nin eseridir³. Mihrabın solundaki levha, Sultan Abdülhamid'in kendine aittir⁴.

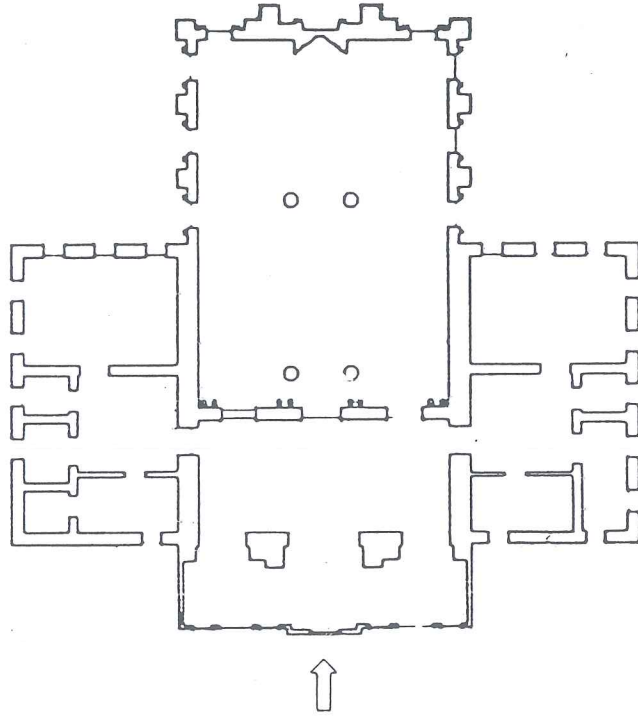
1. Tuğlacı, Balyan Ailesi, s.269

2. İbid.

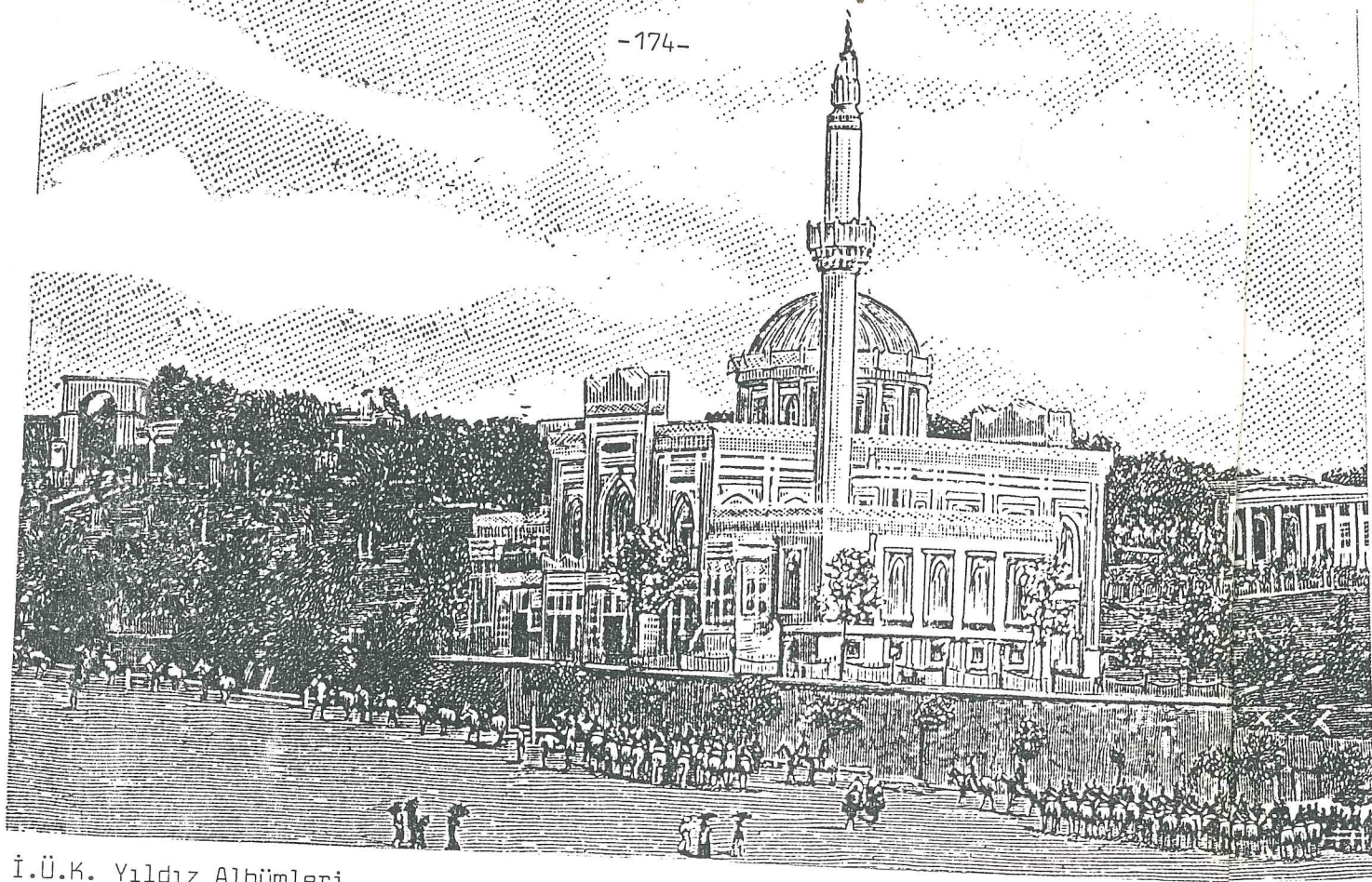
3. İbid.

4. İbid.

HAMİDİYE CAMII

ZEMİN KAT PLANI

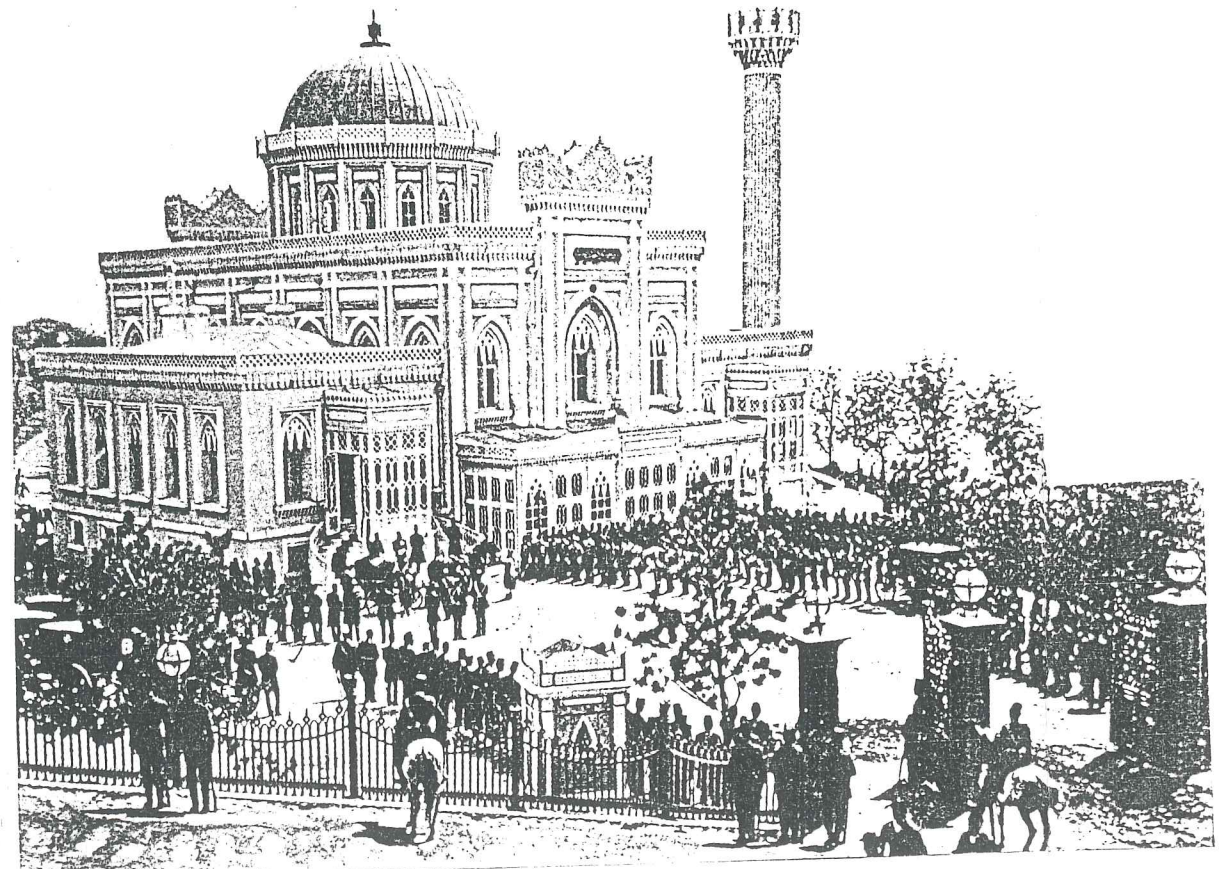

İ.Ü.K. Yıldız Albümleri
9.Kasım.1889, resim E.de Forcade

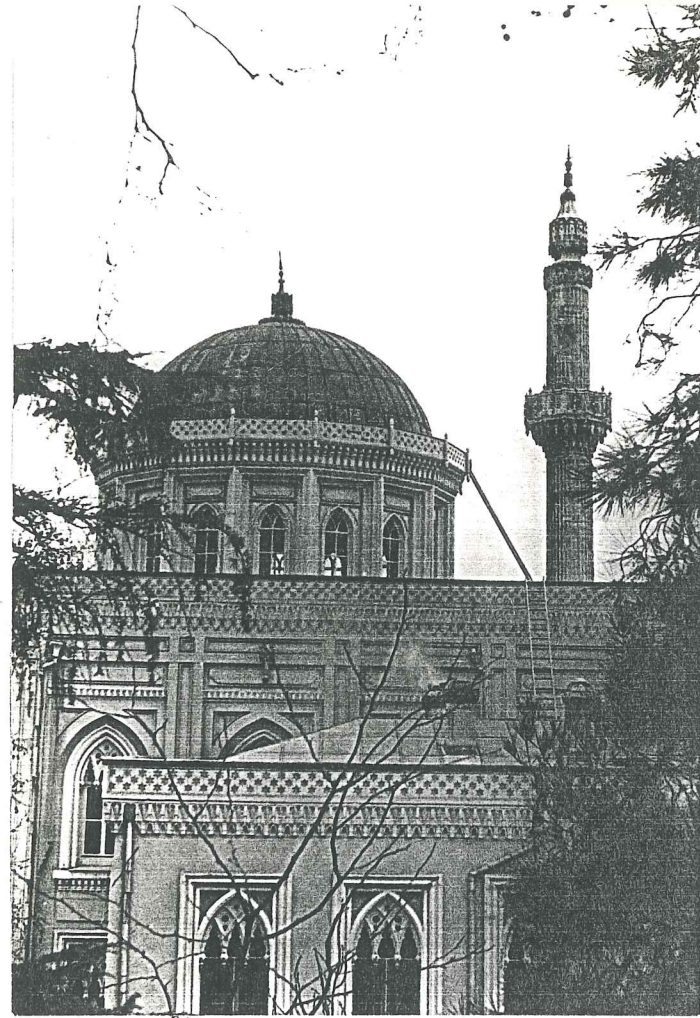
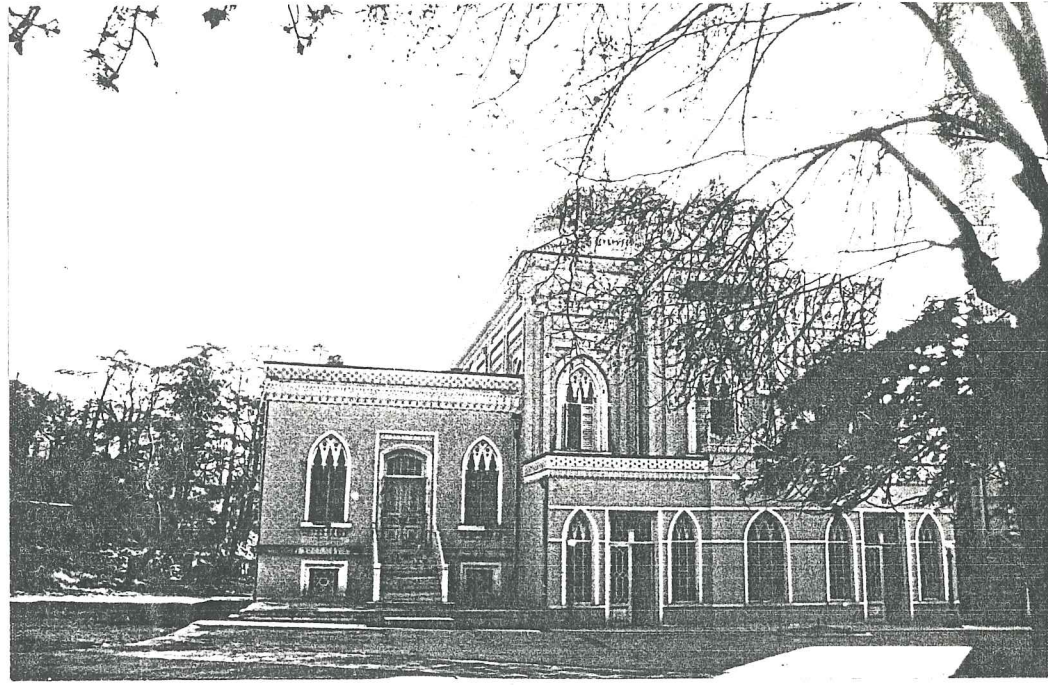

Hamidiye Cami
XIX.vv. sonu, resim E.de Forcade

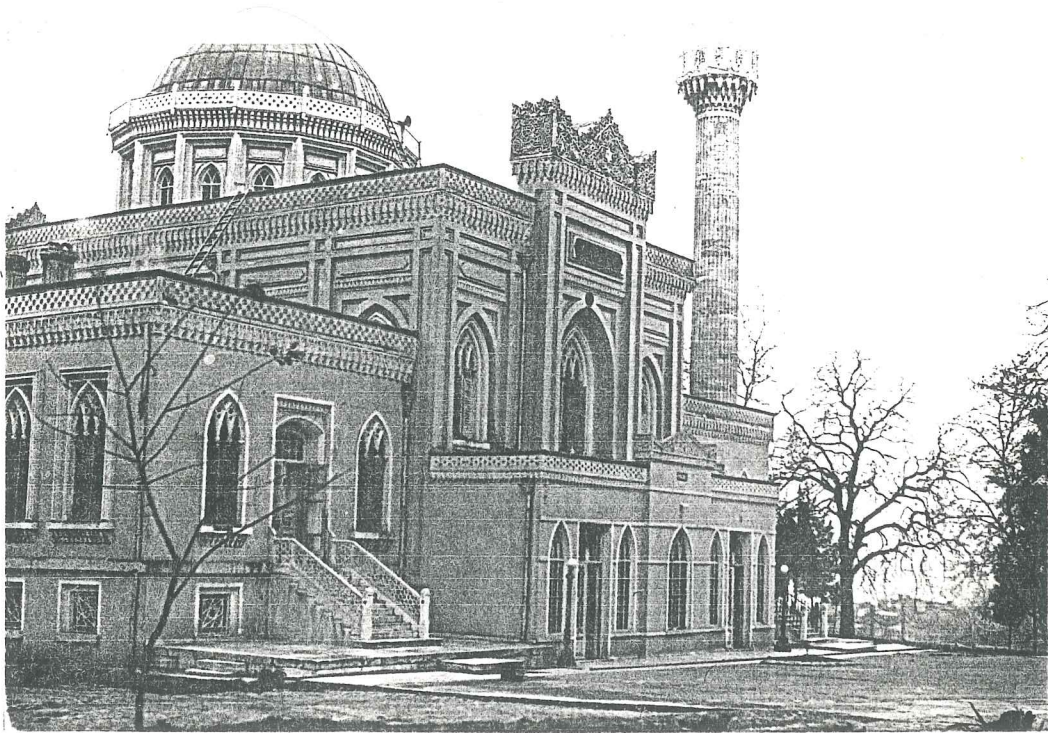
Hamidiye Cami.

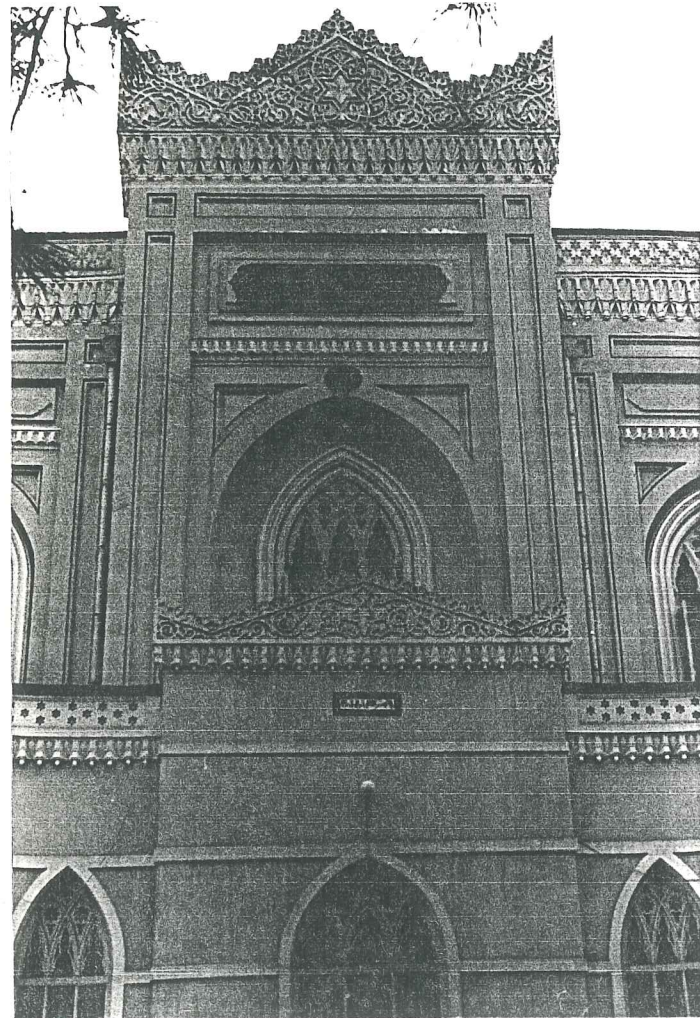
Hamidiye Camiinde Cuma Selamlığı
İ.Ü.K. Yıldız Albümleri

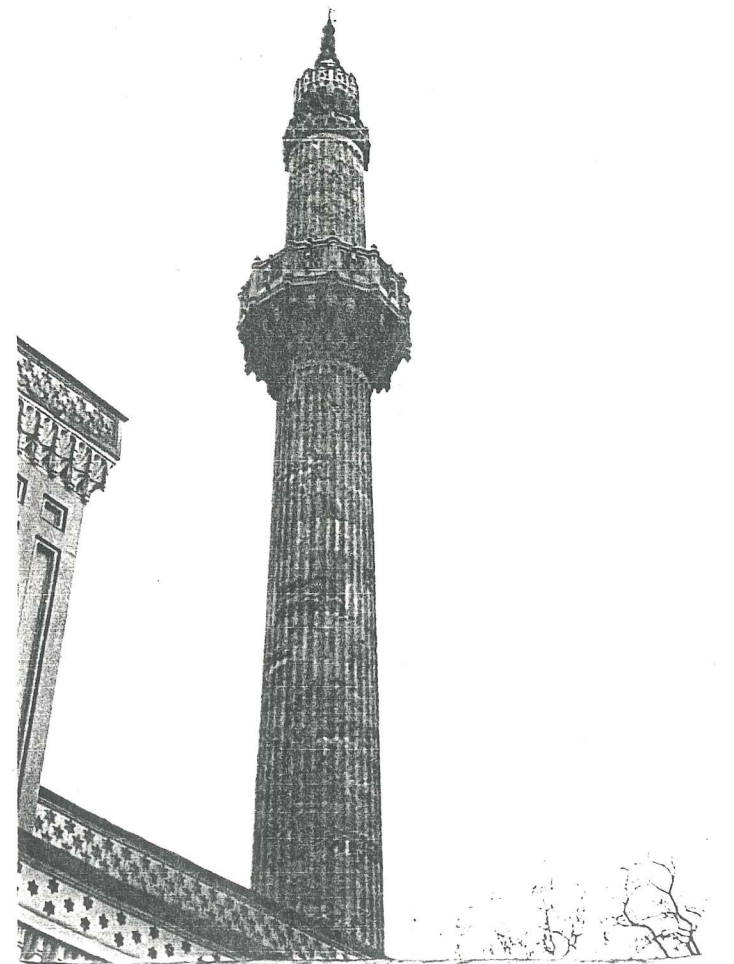
Hamidiye Cami, sağ yan cephe-doğu cephesi-
kubbe ve selâmlık bölümü

Hamidiye Cami, giriş cephesi

Hamidiye Cami, giriş cephesi

Hamidiye Cami, minare

ERTUĞRUL CAMİ

Beşiktaş meydanından Yıldız'a doğru çıkarken yolun sağ tarafında, çınar ve çam ağaçları arasında yer alır. 1886-1887 yılları arasında 2. Abdülhamit tarafından yaptırılmıştır¹.

İki katlı ahşap bina, içinde, camiyle birlikte bir de tekke ihtiva eder. Ayrıca batı cephesinde 1900 yıllarında saray mimarı D'arancoya Şeyh Zafir için yaptırılan bir türbe, kitaplık ve çeşme vardır². Binanın ahşap sistem kırma çatısı kiremit örtülüdür. Her dört cephede de görülen parapet duvarı, çatıyı dış görünüşte kısmen gizlemektedir.

Cepheler, binanın kuzey ve güney kısımlarında, planda yapılan simetrik çıkıntılarla nispeten hareketlendirilmiştir. Bol miktarda ve çeşitli tiplerde kullanılan ahşap plastr ve üsslerle cepheler yeknesaklıktan kurtarılmış zarif bir mimari görünüş temin edilmiştir. Kendi mahsus görünüşteki düz ve kemerli pencereler cephelerdeki etkiyi kuvvetlendirir.

Binanın esas girişi güneydedir. 10 basamaklı mermer bir merdivenle çıkılır. Ana kapıdan girildiğinde ahşap döner merdivenli geniş bir hol bulunmaktadır. Holün iki yanında odalar mevcuttur. Merdivenden yukarı hünkar mahfiline çıkılmaktadır. Buradaki holünde iki yanında odalar vardır. Sağ yandaki odadan camiye bakan, kafeslerle çevrili bir mekana geçilir. Sol yandaki kapıdan ise camiyi saran mahfel salonuna geçilmektedir.

Cami, binanın orta kısmında yer alır. 12.00 x 12.00 m. boyutlarındadır ve her iki katıda kapsar³. Caminin etrafı ahşap sütunlar ile çevrelendiğinden, üst kattan içi görülebilmektedir. Sütunlar arasındaki kafesler, ise dekorasyonda önemli yer tutar.

Kuzey tarafında bir kısım bodrumu mevcuttur. Bu bölümde zemin katta ve birinci katta tekkeye ait odalar bulunmaktadır. Kuze batı kısmında yer alan minarenin girişi dışarıdandır.

Caminin ve diğer kısımların tezyinatı son derece zengindir. Genelde görülen bezeme, muşamba üzerine yağlıboya kalem işi ve bunları çevreleyen alçı kabartma çerçeveler şeklindedir.

1. Ergezen, "Ertuğrul Cami Restorasyonu", Rölöve ve Restorasyon Dergisi, s.69

2. Ibid.

3. Ibid.

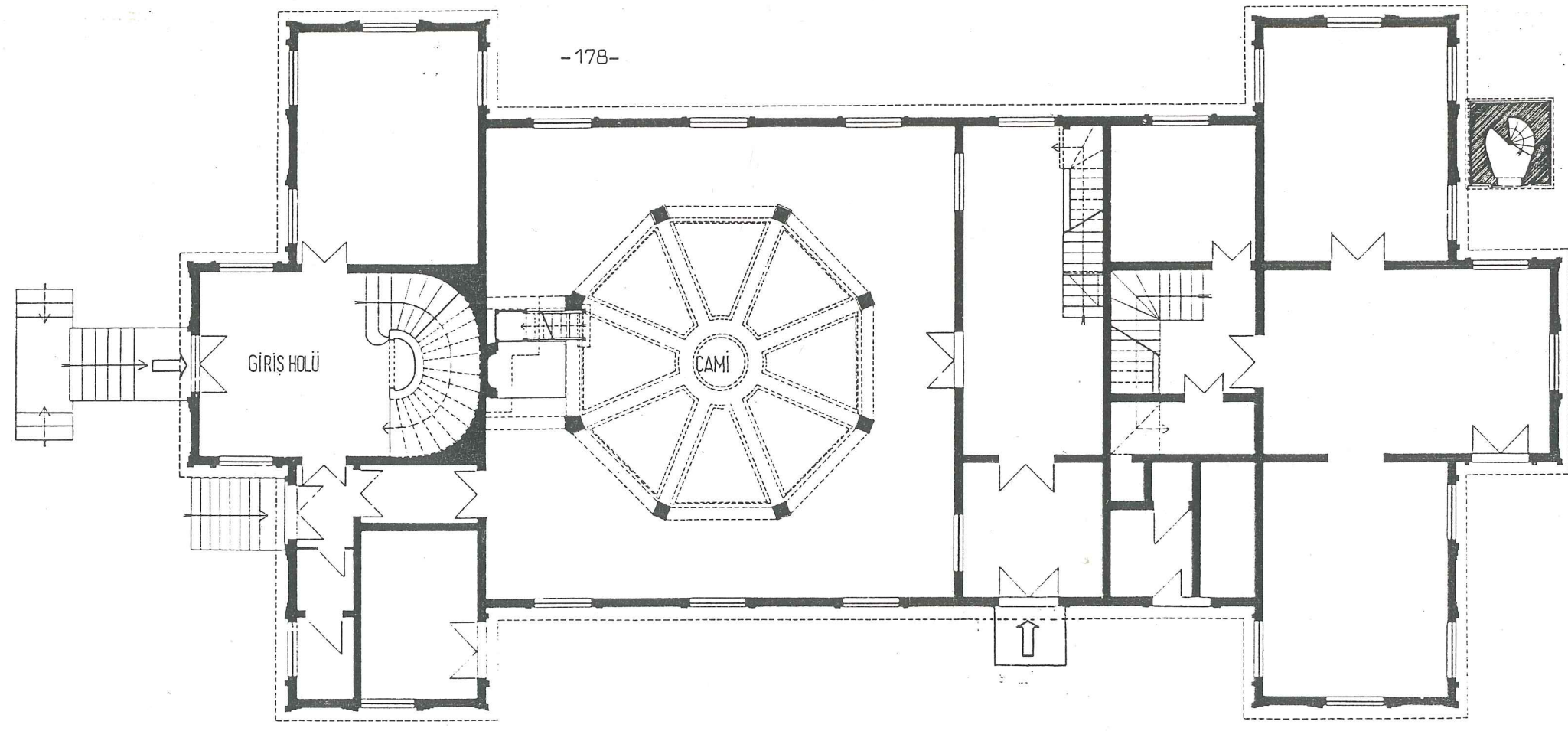
1969 yılında restorasyonuna başlanmış ve 1973 yılında tamamlanmış-
tır¹. Fakat günümüze değin hiç bir bakım yapılmadığından dolayı, cephe
boyasında ve kaplamalarında bozulma ve çürümelere rastlanır. Hünkar mah-
felinin ve tekke odalarının büyük bir bölümü halen personel tarafından
kullanılmaktadır.

(İncelem tarihi, Aralık 1987)

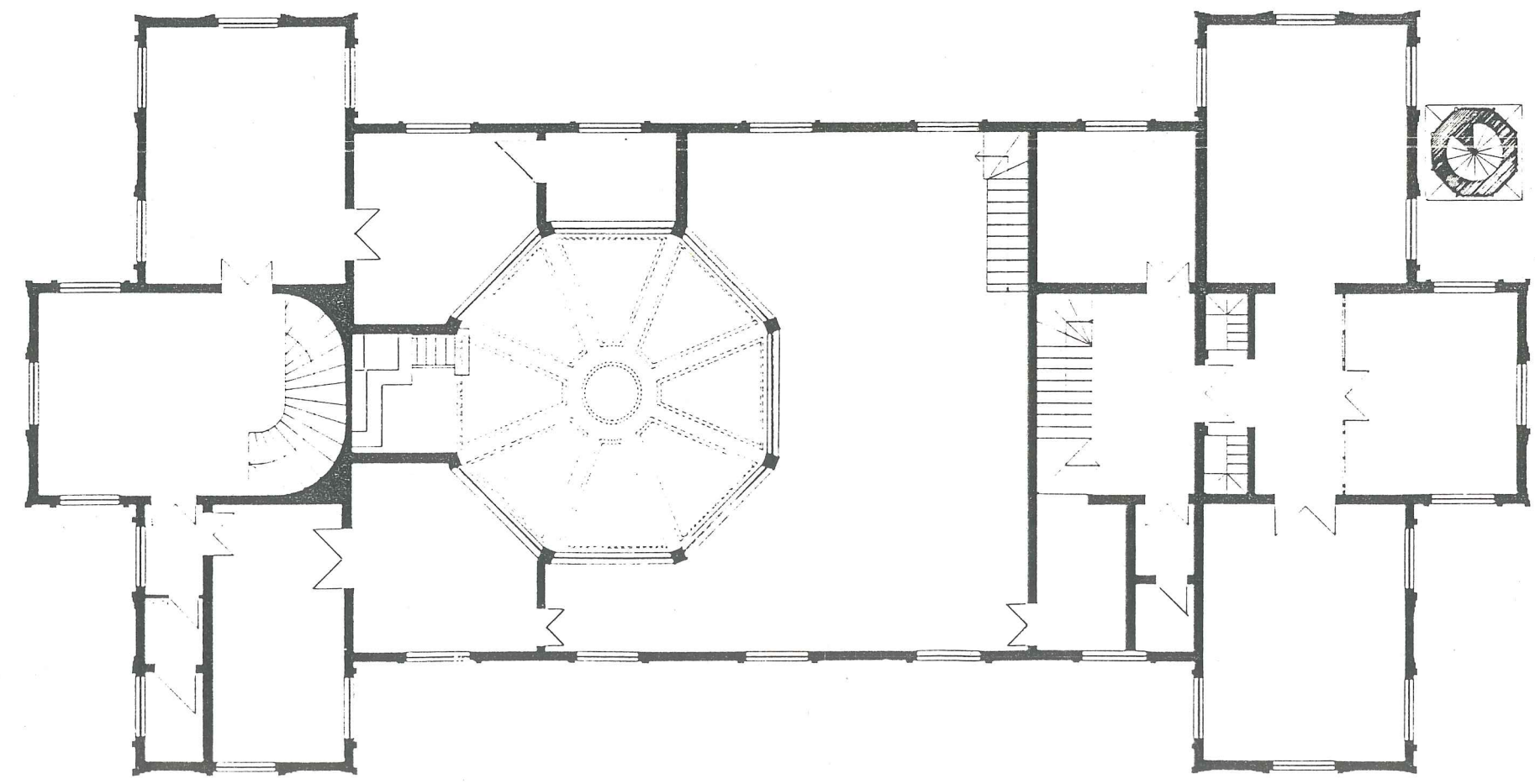
---

1. Ergezen, "Ertuğrul Cami Restorasyonu", Rölöve ve Restorasyon Dergisi, s.69

ERTUĞRUL CAMİ PLANLAR

ZEMİN KAT PLANI

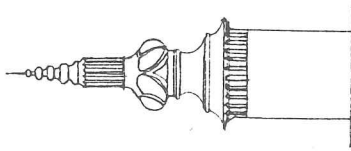

I. KAT PLANI

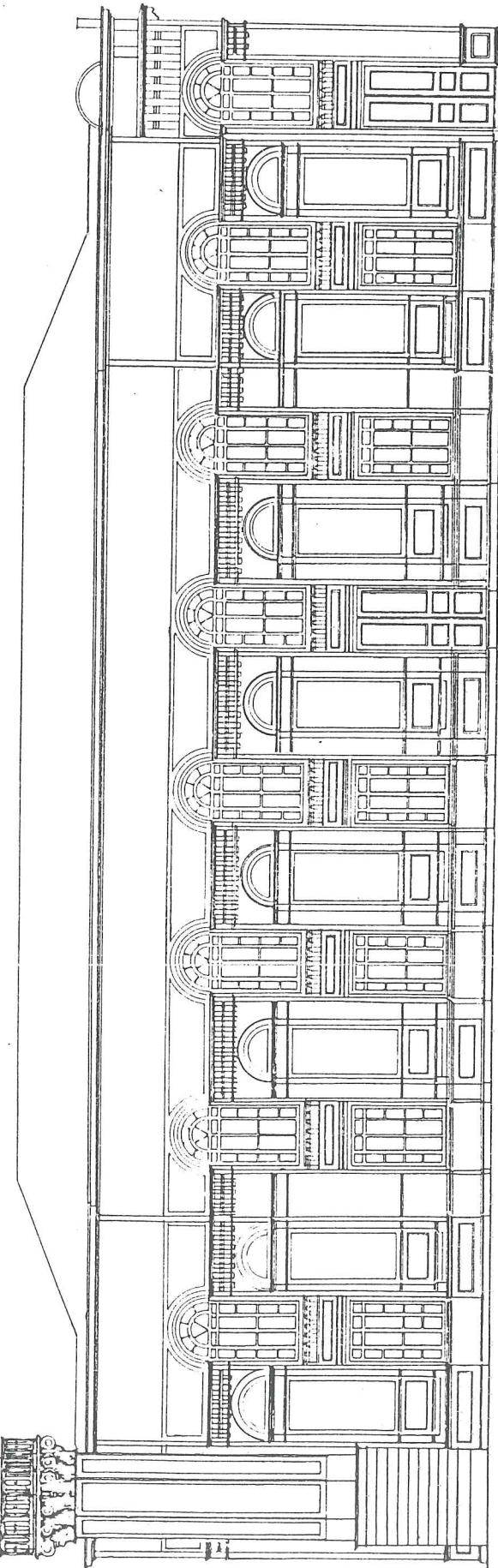
0 100 200 400 600cm

ERTUĞRUL CAMİNE AİT TÜM ÇİZİMLER
RÖLÖVE RESTORASYON DERGİSİ 1'DEN
ALINMIŞTIR.

ERTUĞRUL CAMI

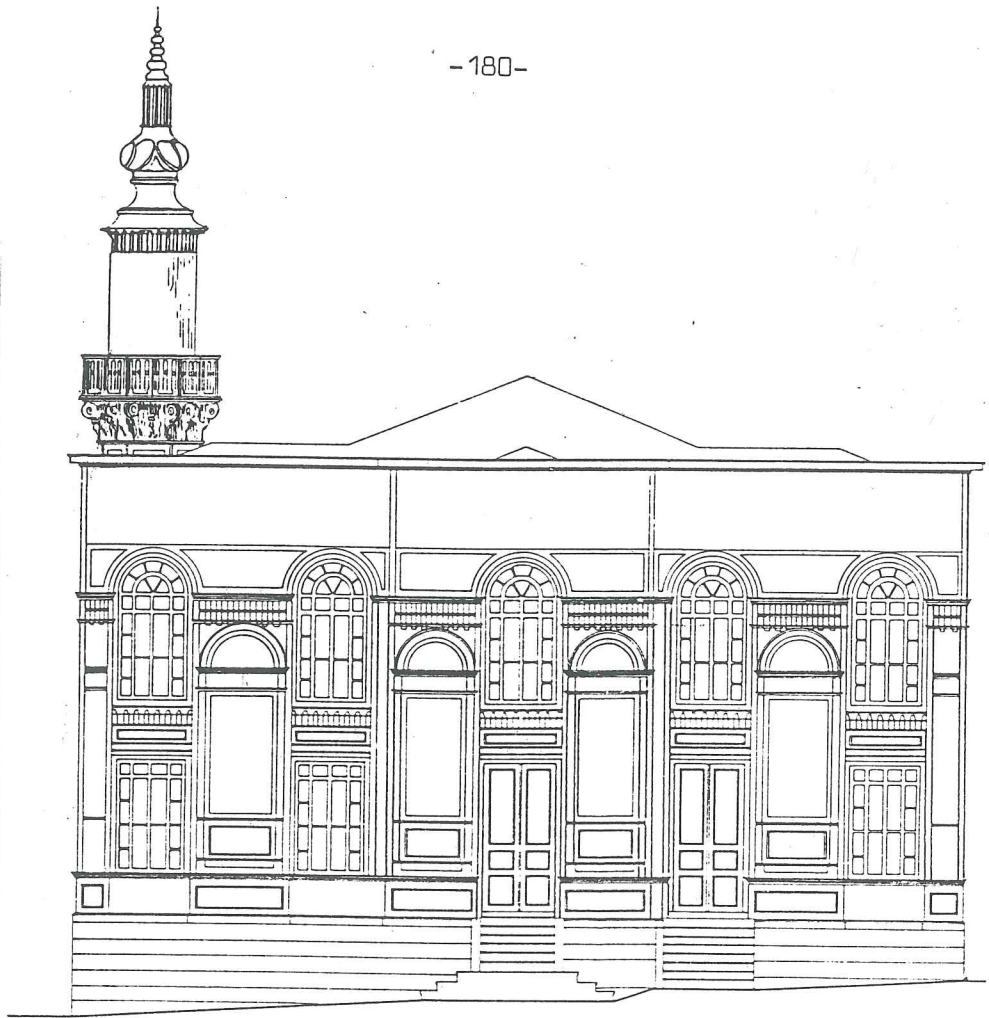

-179-

BATI CEPHESİ

GÜNEY CEPHESİ

CAMİDEN EN KESİT

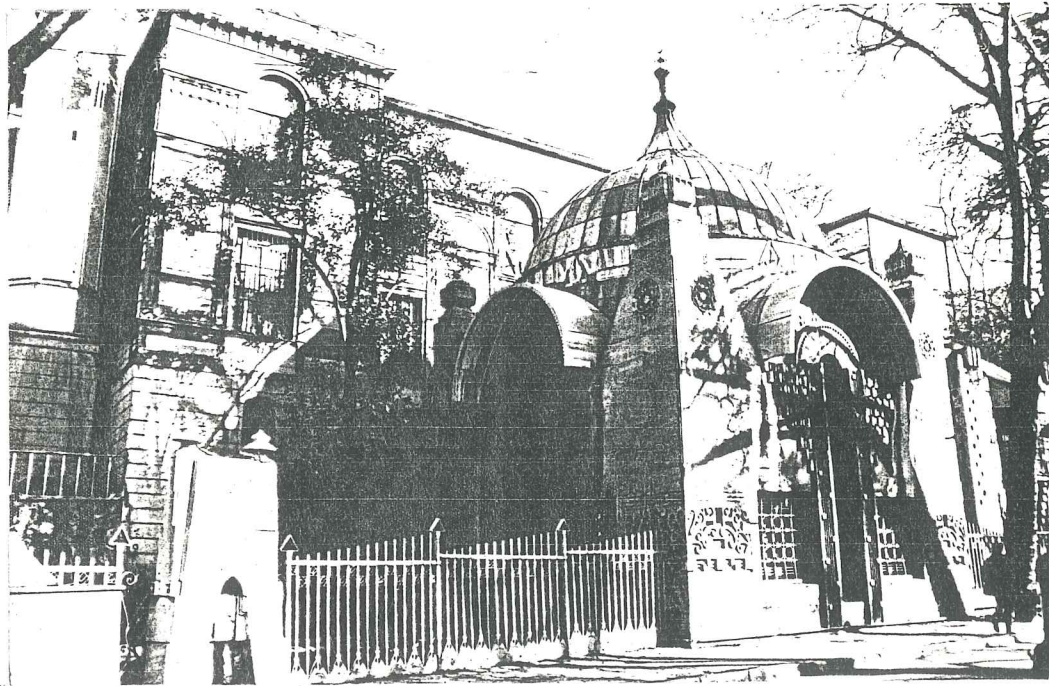
0 100 200 400 600cm

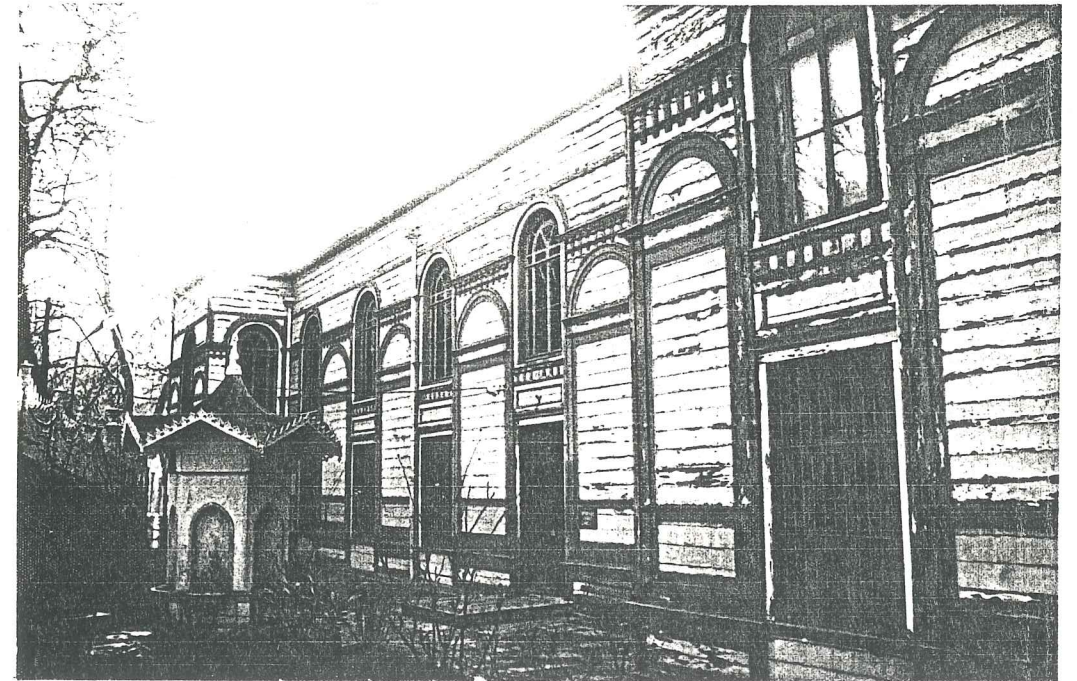
Ertuğrul Cami, batı cephesi

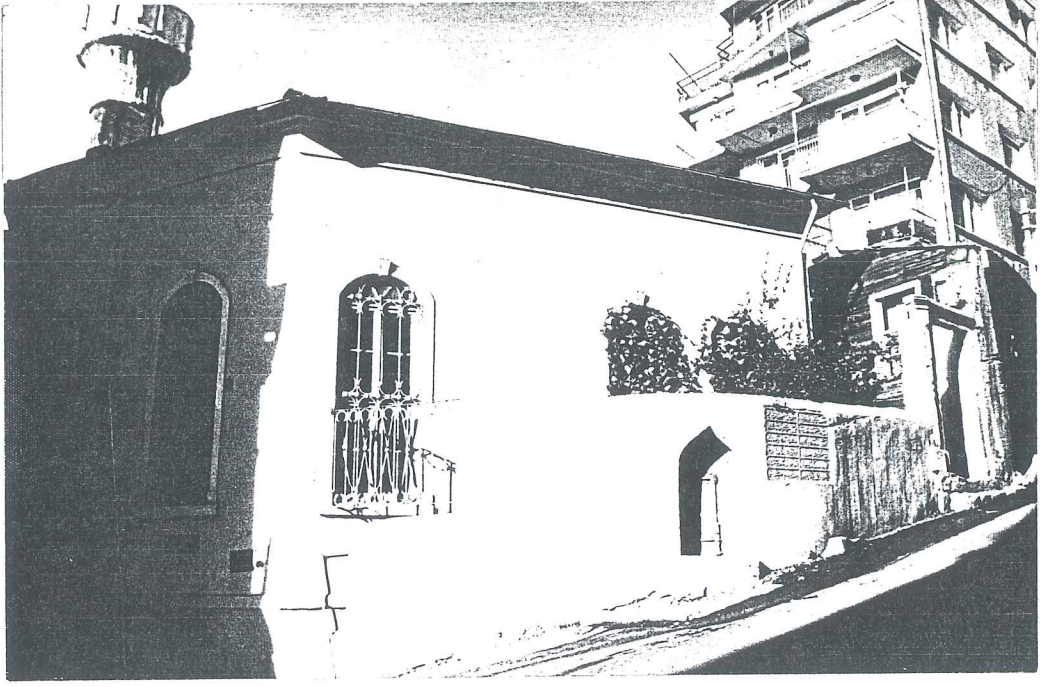
Ertuğrul Cami, güney cephesi

Şeyh Zafir Türbesi

Ertuğrul Cami, doğu cephesi

SERHAZİN SÜLEYMAN AMBER AĞA CAMİ

Yeri : Beşiktaş, Serencebey yokuşu

Yapım Tarihi : 1704.

KÜÇÜK MECİDİYE CAMİ

Yıldız Parkı'na giden yolun başında cadde üzerindedir. Çırağan Cami olarak da anılır. Sultan Abdülmecit tarafından Nigoğos Balyan'a yaptırılmıştır¹.

1862 ve 1875 yıllarında onarım görmüştür².

Cami kare planlı, üzeri kubbeye örtülü ibadet sahnı ve bunun kuzeyinde yer alan, son cemaat ve hünkar mahfelini içeren simetrik bir kütlede oluşmaktadır. Bu kütlede batısına bir giriş eklenmiştir. Minare doğu cephesinde yer alır. Yapıyı oluşturan, ibadet sahnı haricindeki kısımların bazıları basık tuğla tonoz, bazıları ise ahşap çatı ile örtülmüştür³. Tüm binada, çatı örtüsü kurşun kaplamadır.

Cami'nin cephe biçimlenişinde, pencereler özel bir yer tutar. Yapının tüm cephelerinde, zemin katta ve üzerinde üçer pencere bulunur. Zemin kat pencereleri aynı yükseklik ve biçimdedir. Üst sırada ise, sadece ibadet sahnı kütlelerinin cephelerinde askı kemerinin zorlamasıyla düzen bozulmuştur. Burada orta pencere iki yan pencereden daha yüksek yapılmıştır. Cepheyi yatay bölümlere ayıran 7 silmeden kat hizalarına gelen kornişler bina beden duvarından çıkma yapılar. En üstteki duvar profili orta pencerede kesilir ve profilin üzerinde büyük kemerli bir söve yer alır.

İbadet bölümünün; güney, doğu ve batı cepheleri binayı yatay ve düşey bölümlere ayıran profil ve kornişler ile bunların arasında kalan sağır kısımlar üzerindeki kabartma çerçeveler sayesinde binanın diğer kısımlarının cephelerine kıyasla daha gösterişlidir⁴.

Kubbeye, kasnak üzerindeki ufak konsolçukların taşıdığı profilli silme ile geçilir. Kasnağın oldukça kısa olduğu gözlenmiştir. İbadet bölümünün dört köşesindeki ayaklar üzerinde yer alan ağırlık kuleleri, aynı zamanda sade camiyi süsleyen öğelerdir. Minare gövdesinden şerefeye geçişte mukarnası andıran⁵ dört sıra küçük konsol bulunur. Şerefeye çevresinde 10 küçük sütunçe dizilmiştir. Aralarında gotik kemerler vardır. Kemerlerin içi geometrik motiflerle bezelidir. " Minare bundan sonra, külâha kadar, daha çok neo-klasik olarak adlandırılabilir süsleme ayrıntılarıyla sürmekte; kolonlar arasında görülen gotik esinlenme,

1. Tuğlacı, Balyan Ailesi, s.196

2. İbid.

3. İbid.

4. İbid. , s.197

5. İbid.

yapının tümünün özellikleri içinde tek başına kalmaktadır¹.

6.75 x 11.80 m. boyutlarındaki² giriş holüne, avludan 5 rıhtlı bir merdiven ile çıkılır. Giriş kapısı üç açıklıktan oluşmuştur. Girişin hemen önündeki camkân muhdestir. Üst kata çıkan merdivenleri barındıran odalar giriş holünün sağ ve sol tarafında yer alır. Ortasında iki kolon yer alır. Holün yanlarında her iki ucu da dairesel olarak sonuçlanan uzun bölümlerin güney uçlarına üst kata çıkan merdivenler yerleştirilmiştir. Bu merdivenlerin tam karşılarında birer oda vardır. " Bu odaların düzenlenişindeki özensizlik, cami personelinin gereksinmelerine ayrıldıklarını belli etmektedir"³.

Giriş holünden üç açıklıkla, bir kenarı yaklaşık 12.50 m. boyutunda olan kare planlı ibadet sahnına geçilir. İbadet sahnı zemin kat hizasında, mihrap duvarında iki, yan duvarlarda üç ve bunların üzerlerinde yer alan üçer pencere ile aydınlanır.

Yapının ibadet sahnı haricindeki diğer tüm kısımları iki katlıdır. Batıdaki merdivenden küçük bir ön odaya geçilmekte, bu oda, bir yandan abdest atma yeri olması muhtemel küçük bir hacime, öte yandan kare planlı bir hole bağlanmaktadır. Merdivenin tam karşısındaki oval planlı odanın tavan ve duvar süslemelerinden padişah için ayrıldığı izlenimini bırakır. Kare planlı holden hünkar locasına geçilmektedir. Bu locanın orta kısmı, daire planlıdır ve üzeri küçük ahşap bir kubbeye örtülüdür.

Doğudaki merdivenden daha geniş bir sahanlığa çıkılır. Bu sahanlıkta minareye, kadınlar galerisine ve kare planlı hole açılan odalar bulunur.

Caminin, iç yüzeylerinin düzenlenişi; dış cephelerle benzerlik gösterir. " Aradaki tek ayrılık, içeride kapalı panoların içinde alçı kabartma süslemelerin yer almış olmasıdır"⁴ Panoların kabartma olmayan bölümleri günümüzde yeşile boyanmıştır.

Beyaz mermer mihrabı, istiridye kabuğunu anımsatır. Etrafındaki çerçeve nebati motiflerle bezelidir. Minberi ve vaiz kürsüsü puding mermerdir.

Cami günümüzde halen restore edilmektedir. Çalışmalar dış cephelerde sürdürülmekte olduğundan dolayı ibadete açıktır.

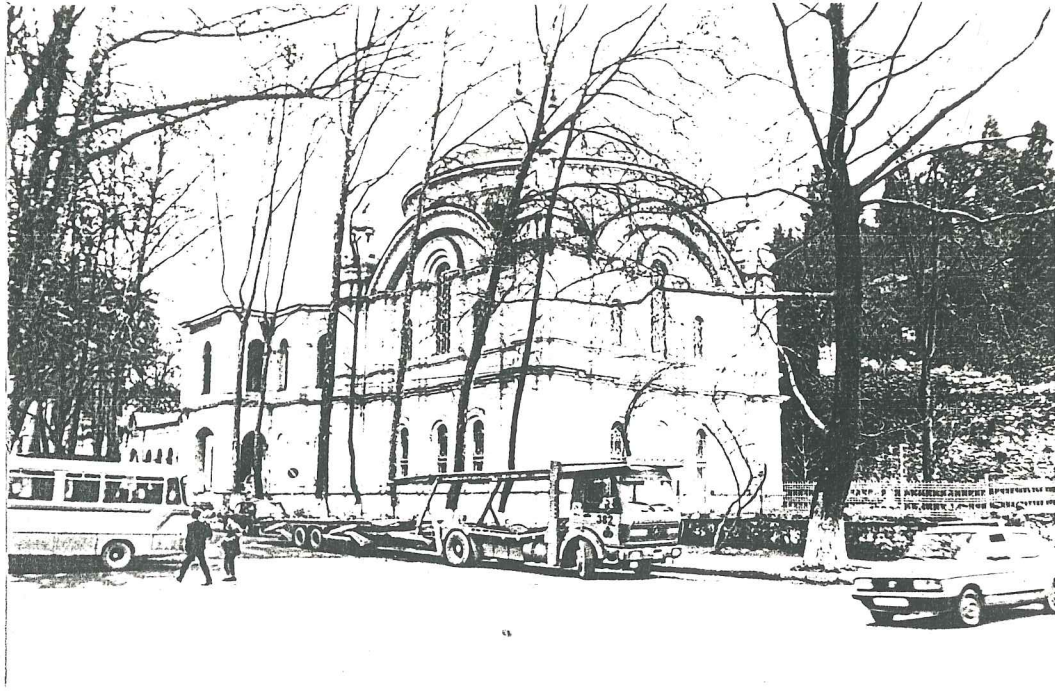
(İnceleme tarihi; Aralık 1987)

1. Tuğlacı, Balyan Ailesi, s.197-198

2. Ibid., s.196

3. Ibid.

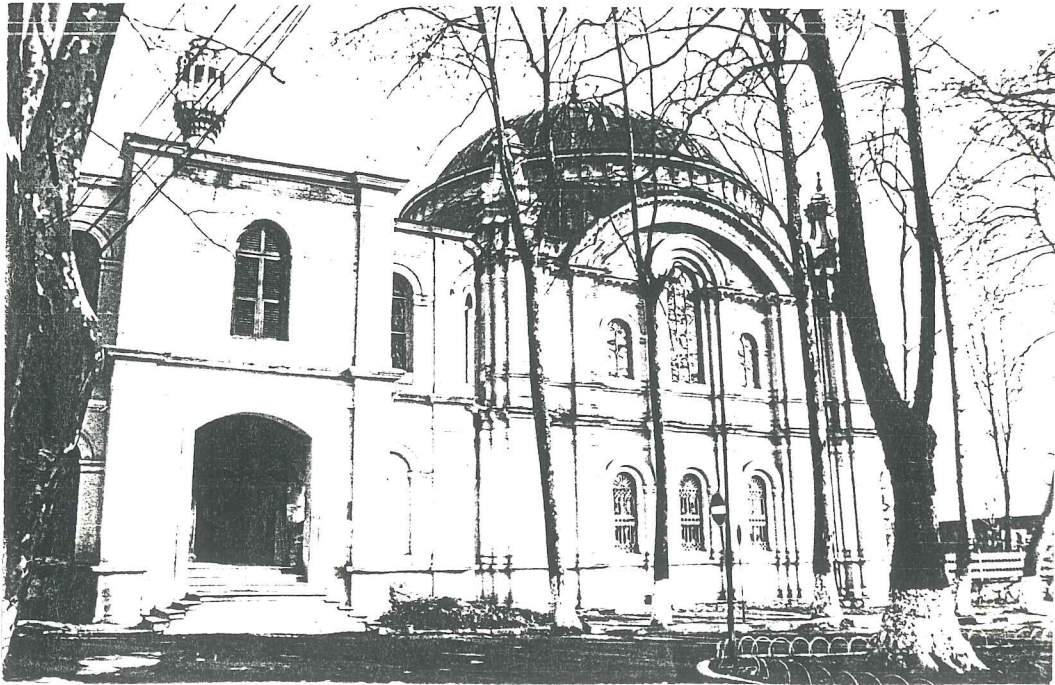
4. Ibid., s.198

Küçük Mecidiye Cami, mihrap cephesi

Küçük Mecidiye Cami, giriş cephesi

Küçük Mecidiye Cami, sağ yan cephe

ORTAKÖY CAMİ

Ortaköy'de, sahilde yer alır. Daha önce aynı yerde, Hadikatü'l Cevami'nin 119/1 numaralı maddesinde anlatılan Mahmut Ağa adında bir kimse tarafından yaptırılmış iki katlı bir cami vardı¹. Bu cami Sultan 3. Ahmet devrinde, bir minare ve mahfel ilave ettirilmek suretiyle onartılmıştır (1721)². Fakat zamanla harap olan cami, yıktırılarak yerine 1854-1855 yılları arasında, Sultan Abdülmecit tarafından Nigoğos Balyan'a bir cami yaptırılmıştır³. Günümüzde Ortaköy'de mevcut olan cami budur. Bir diğer adı da Büyük Mecidiye camidir.

Ortaköy Cami, mimari kompozisyon bakımından bir bodrum katı kapsayan platform üzerinde iki farklı kısımdan oluşmuştur ki bunlar; cemaatin namaz kılmasına mahsus; üzeri, kemerlerle köşe payelere oturan içten basık bir kubbe ile örtülmüş kare planlı ibadet sahnı (harem) ve bunun kuzey tarafında minareleri de kapsayan iki katlı hünkar kasrıdır. Bu iki kısmın fonksiyonları kadar iç ve dış dekorasyonları da farklıdır. Caminin yalnız ibadet kısmı kubbeye örtülüdür. Öteki bölümlerin üzeri tonozla kaplanmıştır. Bunlar kurşun kaplamadır. Kütle kompozisyonu batı cephesinde zemin kattaki kolonat hariç cami girişinden ve mihraptan geçen aksa göre simetriktir.

Caminin dış cepheleri, eklektik (barok-rokoko) üslûptadır⁴. Binanın yaklaşık 2 m. yüksekliğindeki subasmanı sade bir silme profili ile biter ve bunun hemen üzerinden beden duvarları başlar. Beden duvarlarını oluşturan üç açıklığın üçü de içbükey olarak düzenlenmiştir. Açıklıkların dış noktalarında, dörtte biri duvara gömülü 4 sütun yer alır. Zemin kattaki sütunların üst yarısı, galeri hizasındakilerin ise gövdelerinin tamamı yivlidir. Sütunlar galeri katında kompozit düzendeki başlıklar ile son bulur⁵. Zemin kat ile galeri katı bir korniş ile ayrılır ve bu korniş devam ederek hünkar mahfelinin saçak kornişini oluşturur.

" Cephe dilimlerinin içbükeyliği dolayısıyla geniş bir intradas edinen askı kemerinin aynası ve alt yüzü neo-roman elemanlarla bezenmiştir"⁶. Benzer elemanlara kubbe kasmağında da rastlanır. Kubbe kasmağı sağırdır. Kasmağı eşit aralıklarla dik yönde bölün konsolların arasında kabartma rozetlerle bezenmiştir. Bu rozetler ağırlık kulelerinde de görülür.

1. Ayvansarayı, Hadikatü'l Cevami, C.2, s.119

2. İbid.

3. Tuğlacı, Balyan Ailesi, s.198

4. İbid.

5. İbid., s.199

6. İbid., s.201

İbadet bölümü cephelerinin grift bezemeli dekorasyonuna karşın, hünkar mahfeli ve son cemaat yeri cepheleri son derece sade tutulmuştur. Buradaki süsleme elemanları, basık kemerli pencerelerin çevresindeki sade söveler ve baş oda pencerelerinin üzerindeki üçgen ve yuvarlak alınlıklardır.

Cümle kapısının iki tarafında yer alan kasır odalarının çatı hizasından itibaren yükselen birer şerefeli iki minaresi oldukça ince ve yüksektir.

Camiye, iki yandan çıkan ve aynı sahanlıkta buluşan merdiven ile ulaşılarak, mihrap aksındaki kapı ile girilir. Bu ilk mekân giriş holüdür. Giriş holü enlemesine gelişmiş dikdörtgen planlıdır. Buradan, üç açıklıkla galeri bölümüne bağlanılmakta, oradan da asıl ibadet bölümüne ulaşılmaktadır¹. Üç açıklıktan akstaki kapı, diğerleri penceredir. İbadet sahnı, bir kenarı yaklaşık 16.25 m. olan bir kareden oluşur². Karenin son cemaat yeri dışında, diğer üç cephesinde iki sıra üzerinde üçer pencere yer alır. Bunlardan kible cephesinin alt orta açıklığına mihrap yerleşmiştir. Hünkar mahfiline giriş batı cephesindedir. Bu girişin hünkarın denizden geleceği varsayılarak düzenlendiği anlaşılmaktadır³. On basamak çıkılarak girilen holün sağında maiyet bekleme odası sol tarafında ise üst kata çıkan gösterişli bir merdiven yer alır⁴. Üst katın tamamı hünkar mahfeline ayrılmıştır⁵.

Hünkar kasrının doğu bölümü, ufak tefek ayrılıklarla batı bölümünün simetriğidir. Bu kısımda üst kata çıkan merdivenin yeri farklıdır.

Büyük pencerelerin aydınlattığı caminin iç mekanı, somaki mermer mihrap, minber ve kürsü ile somaki taklidi sıva ve altın yaldızla bezemiştir. " Duvarlara asılmış " cihar yar-ı güzîn" levhaları ve minberin üzerinde ki "kelime-i tevhid" ibaresi, Sultan Abdülmecit tarafından yazılmış değerli anılardır"⁶. Hünkar kasrında ise duvar ve tonozlarda devrin karakteristik tezyinatı mevcuttur.

---

1. Tuğlacı, Balyan Ailesi, s.199

2. Ibid.

3. Ibid.

4. Ibid.

5. Ibid.

6. Ibid., s.198

Caminin Geçirdiği Restorasyonlar¹

" Fotograf ve yazılı kayıtlarla tesbit edilebilen en eski tamir, 1894 depreminden sonra 1909 yıllarında gerçekleşmiştir. Bu tamir sırasında; yıkılan, gövdeleri yivli eski minareler, yeniden fakat yivsiz olarak yapılmış, bozulan taş süslemeler kısmen sıva ile kapatılmış, odaların ve tonozların nakışları değiştirilerek yenilenmiştir.

Bundan sonraki ilk müdahale, 1962 yılında rıhtımının yeniden yaptırılması ile olmuştur.

1964 yılında yaptırılan zemin sondajları ile cami temelini; kısa boylu ahşap sıkıştırma kazıkları üzerine ahşap ızgara olduğu ve zeminin çeşitli malzemeyi içeren gevşek bir dolgudan ibaret olduğu anlaşılmıştır.

Yapının statik sondajlarından ise, duvarlarının iki tarafı küfeki ve benzeri taş kaplama, aralarının ise çeşitli malzeme ile doldurulduğu ortaya çıkmıştır.

Bu sondajlar neticesinde camiye temel takviyesi yapmak gerekliliği hasıl olmuştur.

1963 yılında tamamlanan temellerin takviyesi için şunlar yapılmıştır;

- Temel duvarları içten ve dıştan iki taraflı fore kazıklar üzerine tesis edilen ve betonla kaplanan bir taşıyıcı sisteme oturtulmuştur.

- Zemin çimento enjeksiyonu ile sağlamlaştırılmıştır.

Bu müdahalenin yapılması için duvarların yükünün hafifletilmesi gerekiyordu. Bu amaçla kubbe ve ağırlık kuleleri yıkılmıştır. Böylelikle caminin iç içe iki kubbesi olduğu görülmüştür. Temel takviyesinin tamamlanmasından sonra iç ve dış kubbe gabarileri korunmak suretiyle, çift cidarlı betonarme kubbe olarak yeniden inşaa edilmiştir.

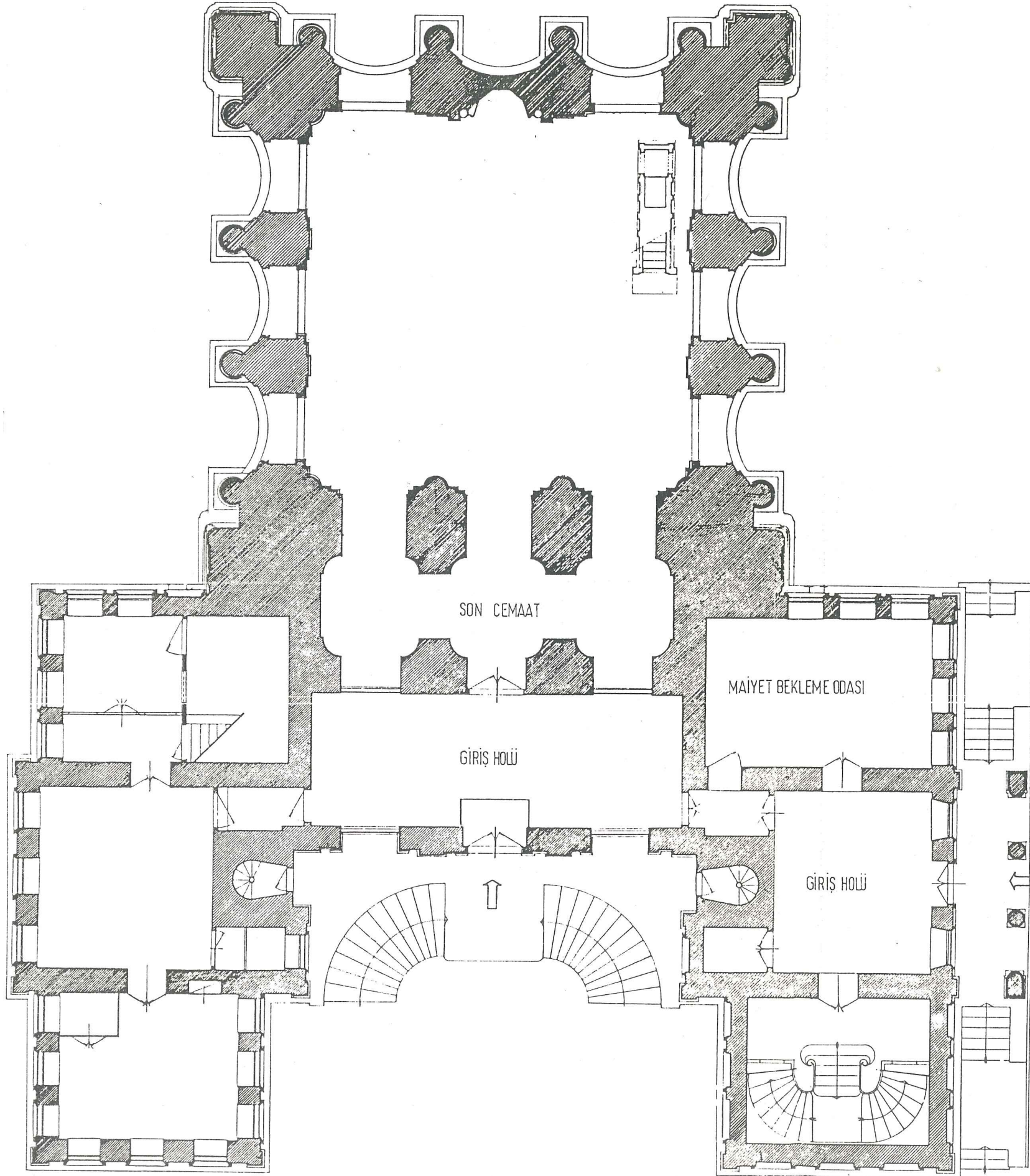
1969 yılında caminin dış ve iç dekoratif elemanlarının restorasyonu tamamlanmış ve aynı yıl tekrar ibadete açılmıştır."

Cami son olarak 13.12.1986 tarihinde ² hünkar kasrının doğu bölümünü daha ziyade tahrip eden bir yangın geçirmiştir. Henüz bir tamirat görmemiştir. Halen ibadete açıktır.

(İnceleme tarihi; Aralık 1987)

1. Bu bölümün tamamı, " Vakıflar Bülteni, 1971, C.I, s.63"den alınmıştır.
2. ...., Günaydın Gazetesi, 14.12.1986, s.1-3

ORTAKÖY CAMİ

HÜNKAR MAHFELİ
GİRİŞİ

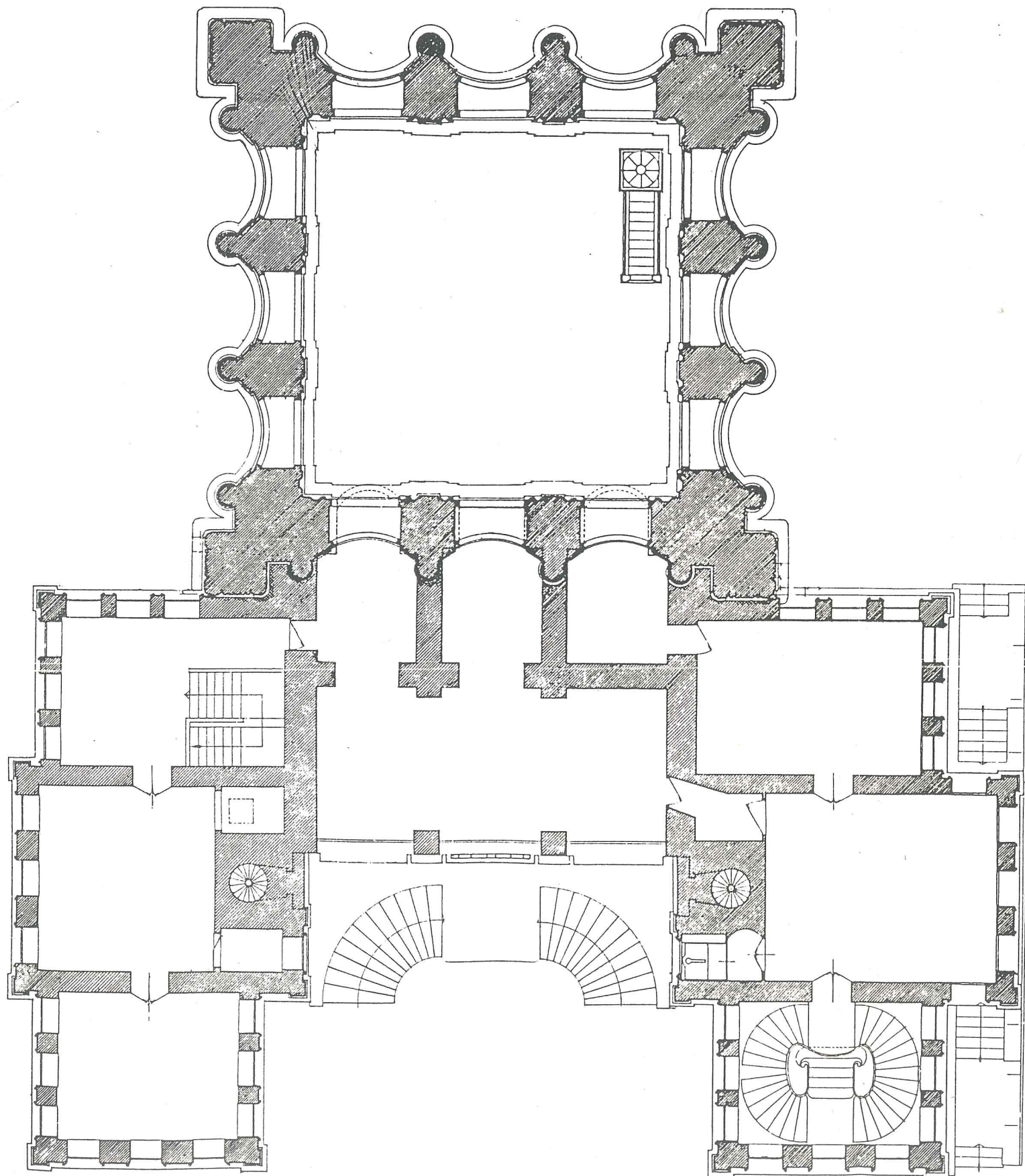
ZEMİN KAT PLANI

0 1 2 4 8m

ORTAKÖY CAMİ İLE İLGİLİ TÜM ÇİZİMLER
RÖLÖVE RESTORASYON DERGİSİ T'DEN
ALINMIŞTIR.

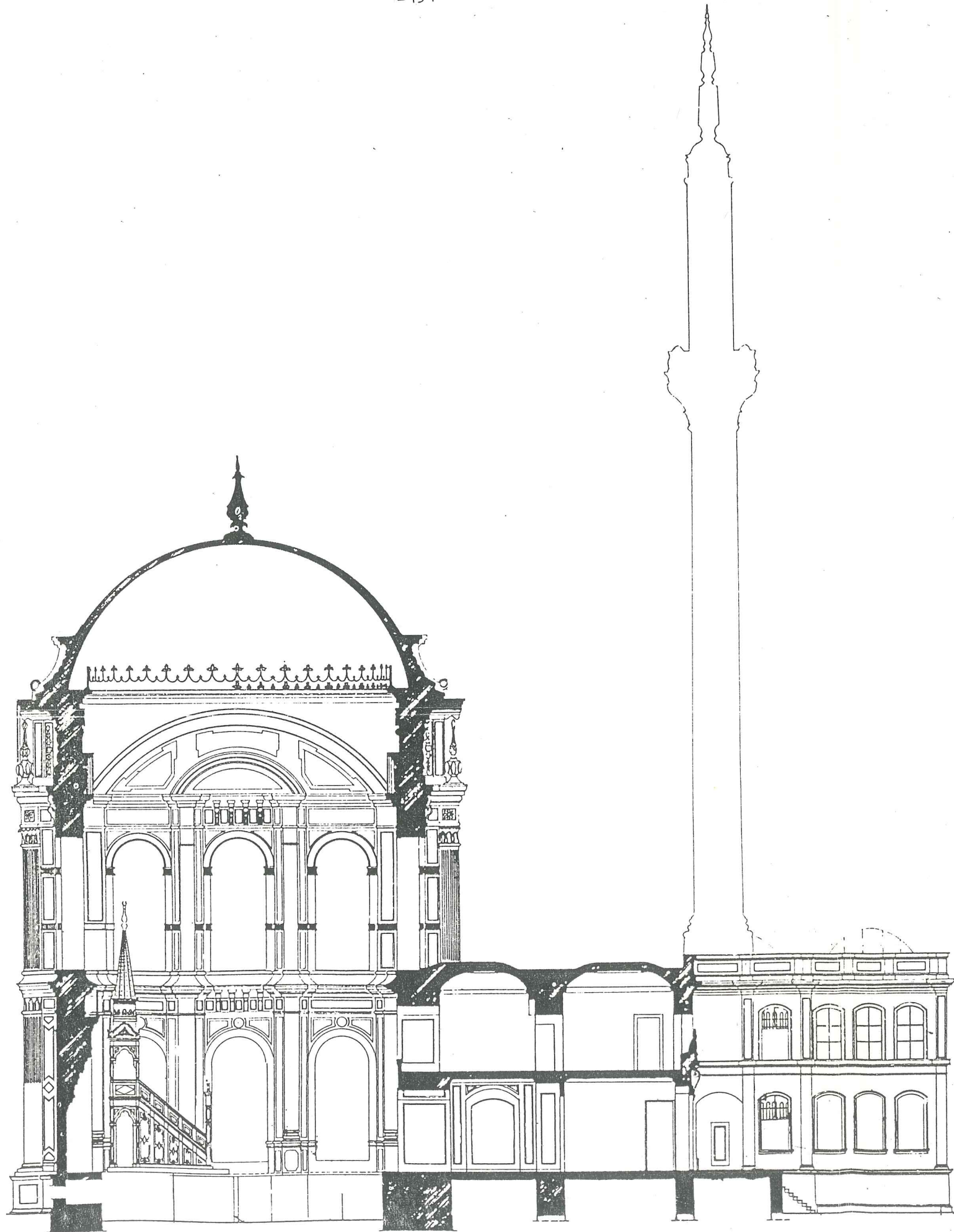
ORTAKÖY CAMİ

ÜST KADEME PLANI

0 1 2 4 8m

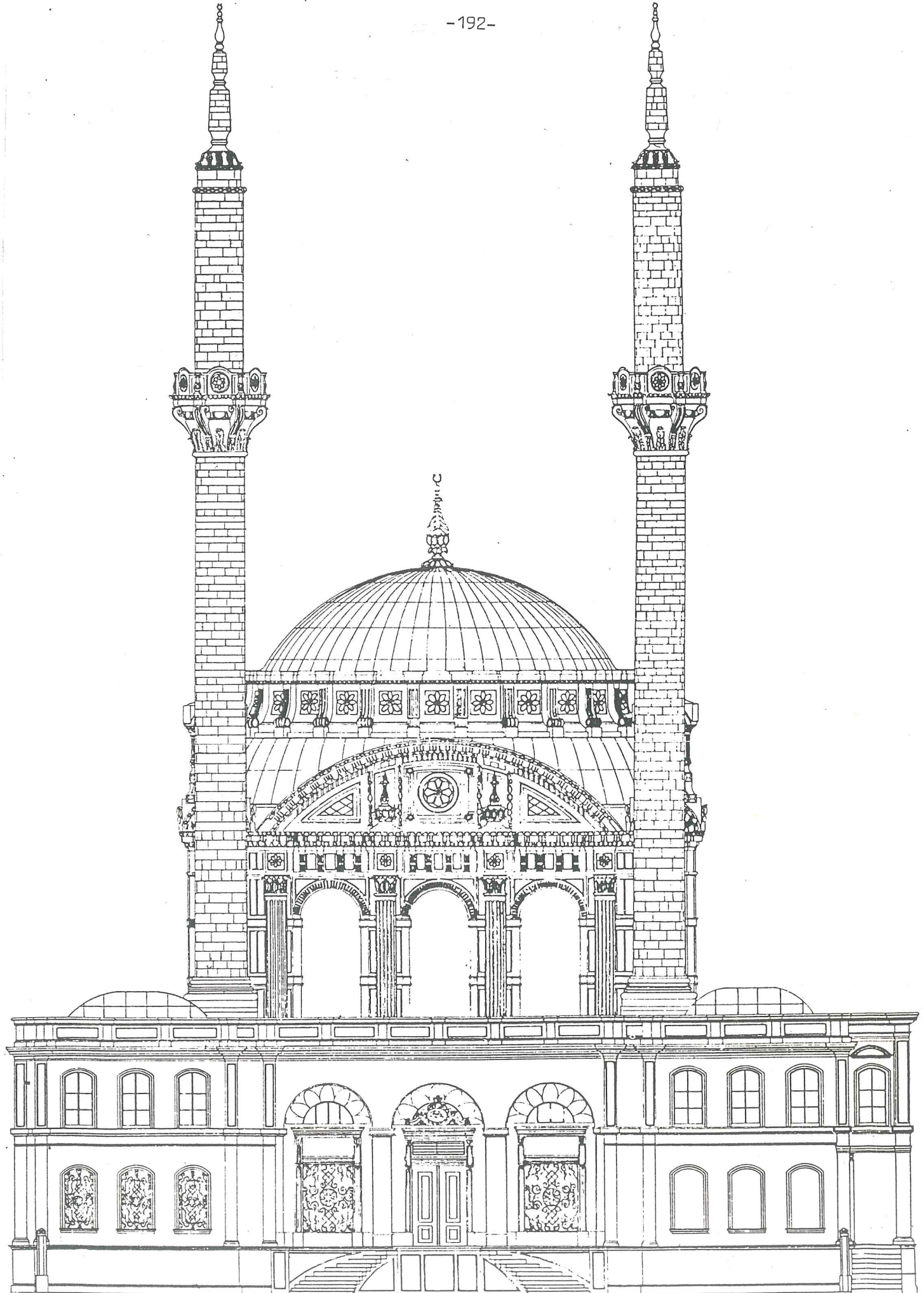
ORTAKÖY CAMİ

MİHRAP AKSINDAN KESİT

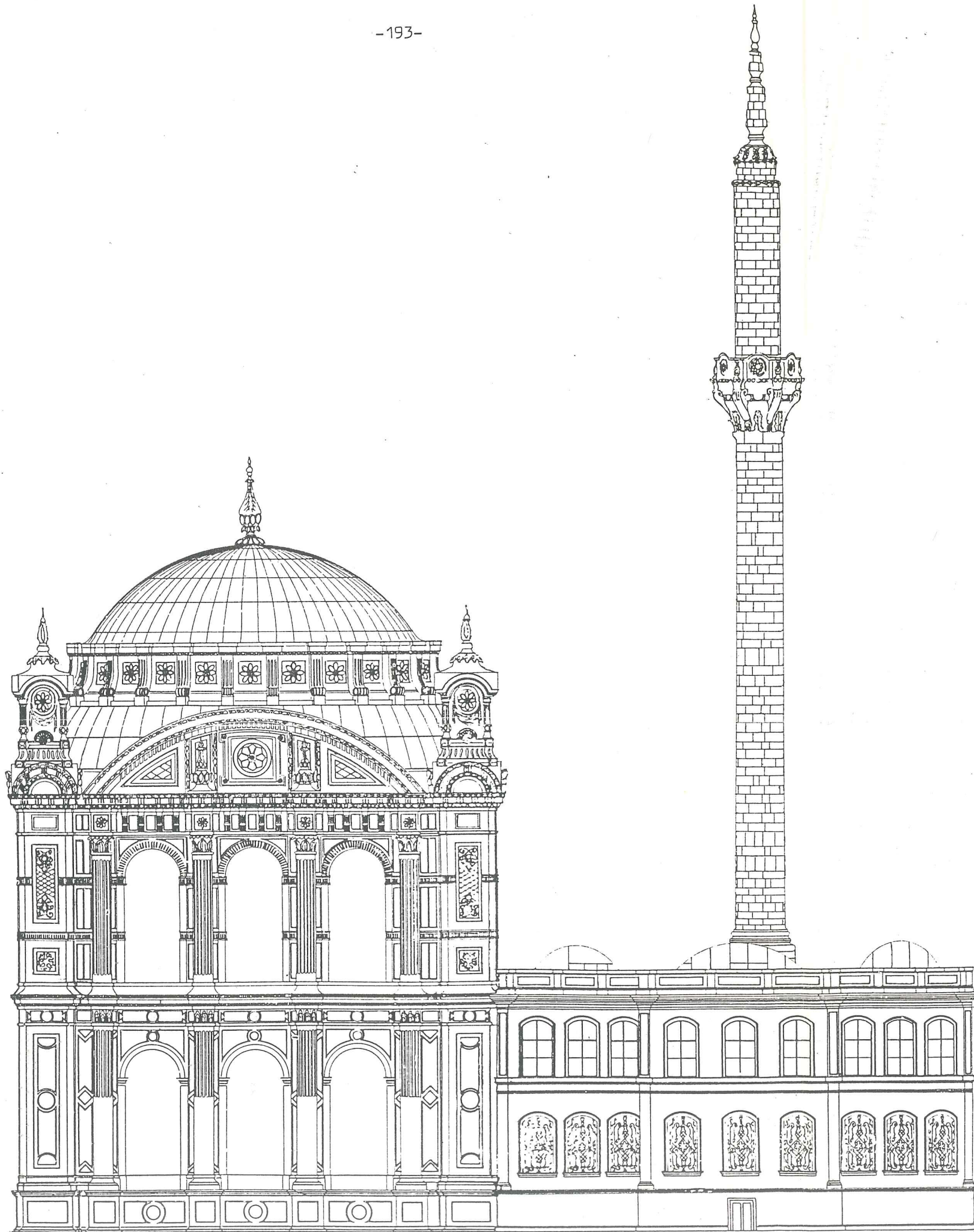
0 1 2 4 8m

ORTAKÖY CAMİ

GİRİŞ CEPHESİ
0 1 2 4 8m

ORTAKÖY CAMİ

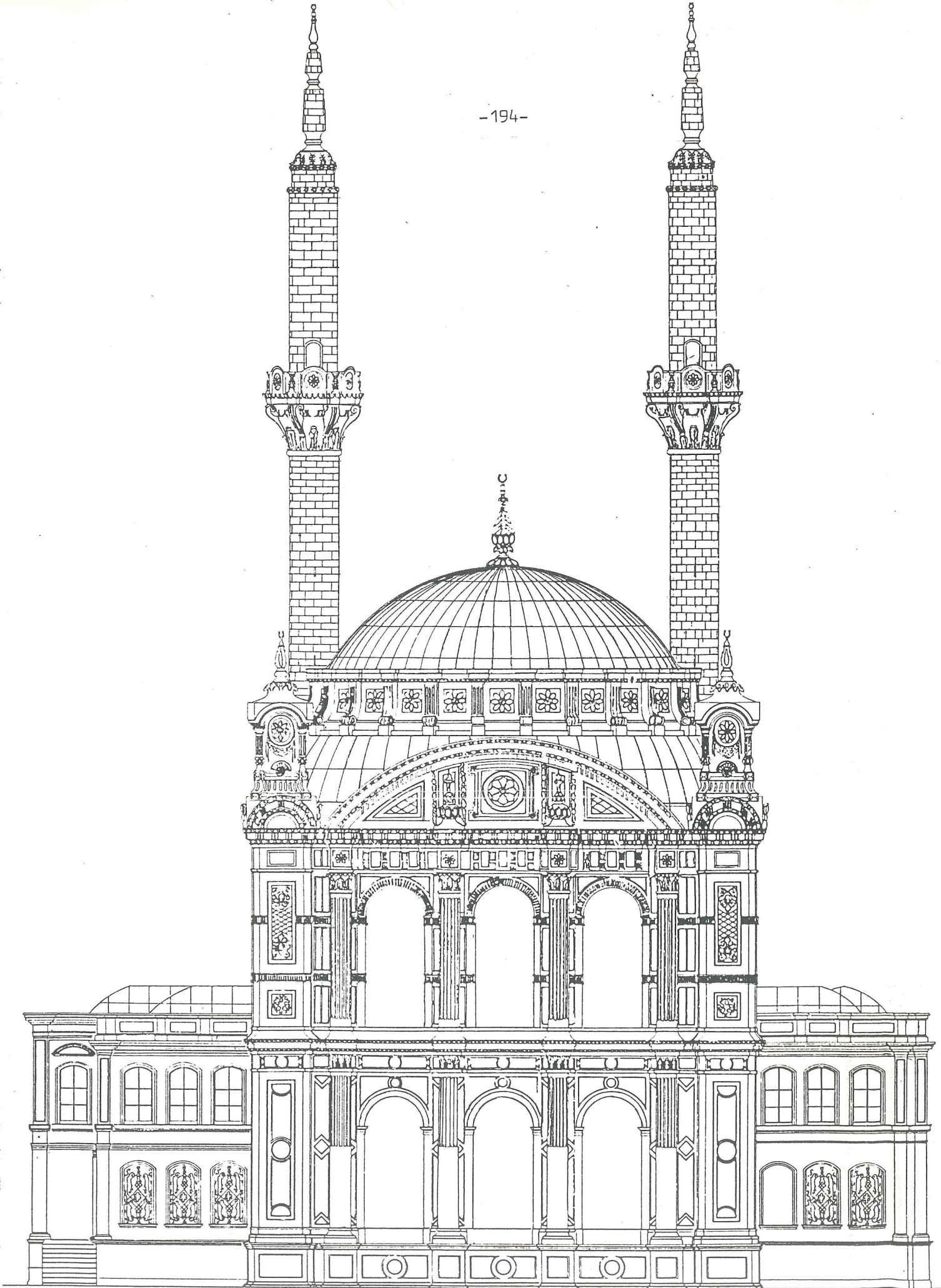

SAĞ YAN CEPHE

0 1 2 4 8m

ORTAKÖY CAMİ

-194-

MİHRAP CEPHESİ

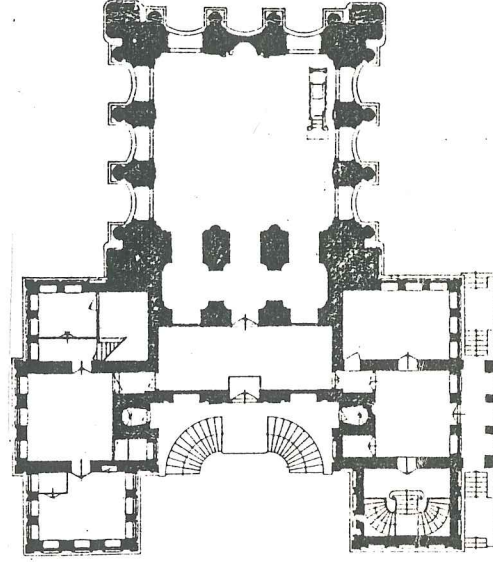
0 1 2 4 8m

F.1- Ortaköy Camii, genel görünüş

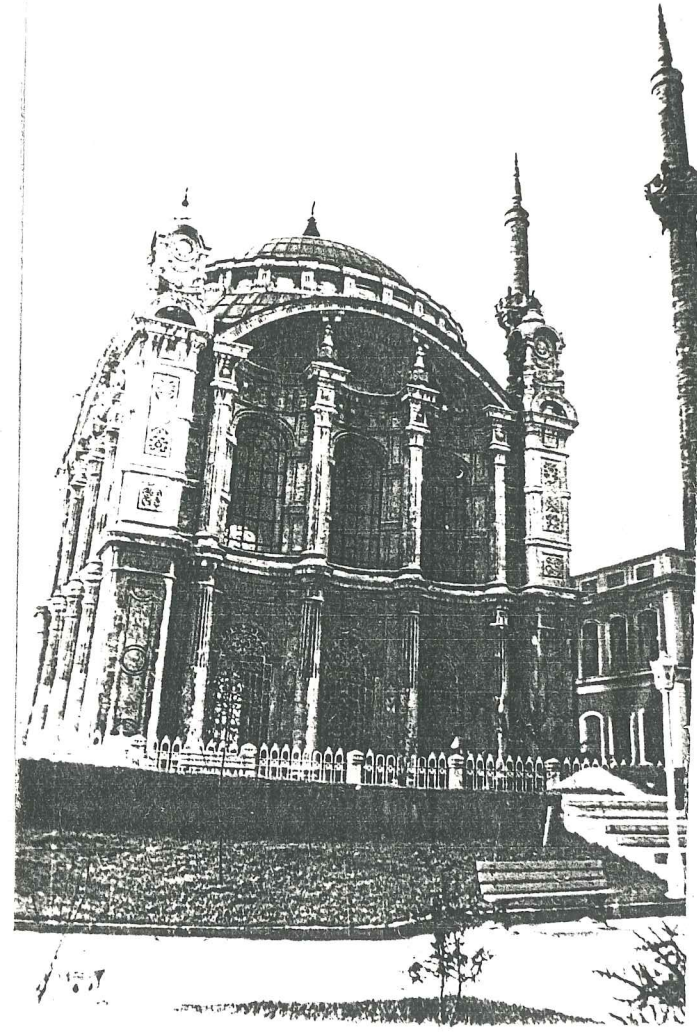
F.2

F.3

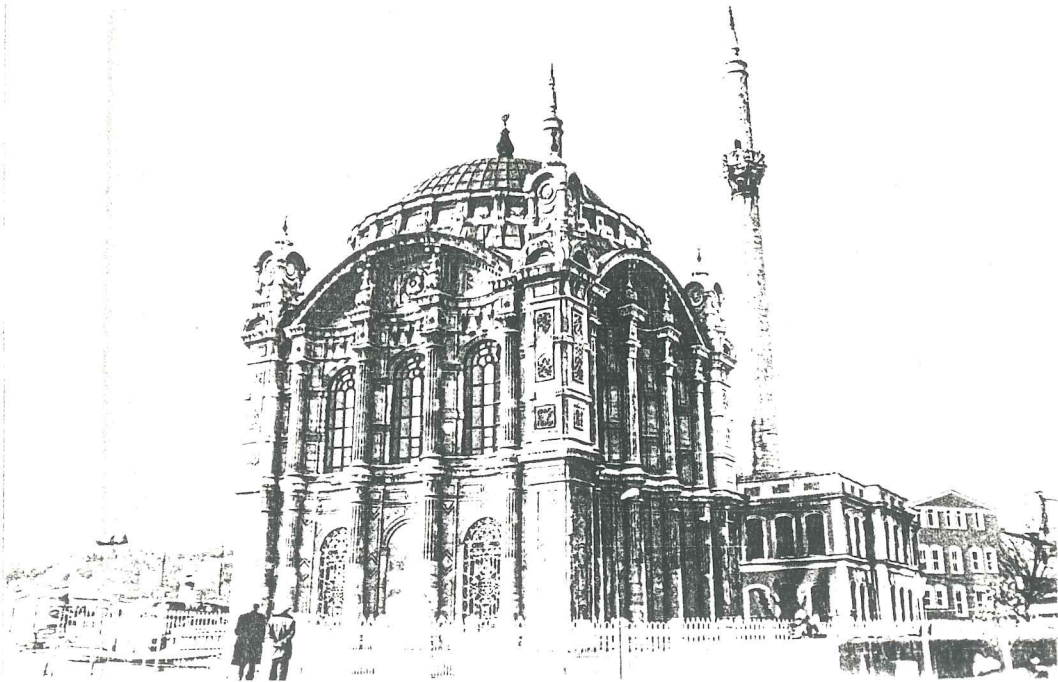

F.4

F.1

F.3- Sol yan cephe

F.2- Mihrap cephesi

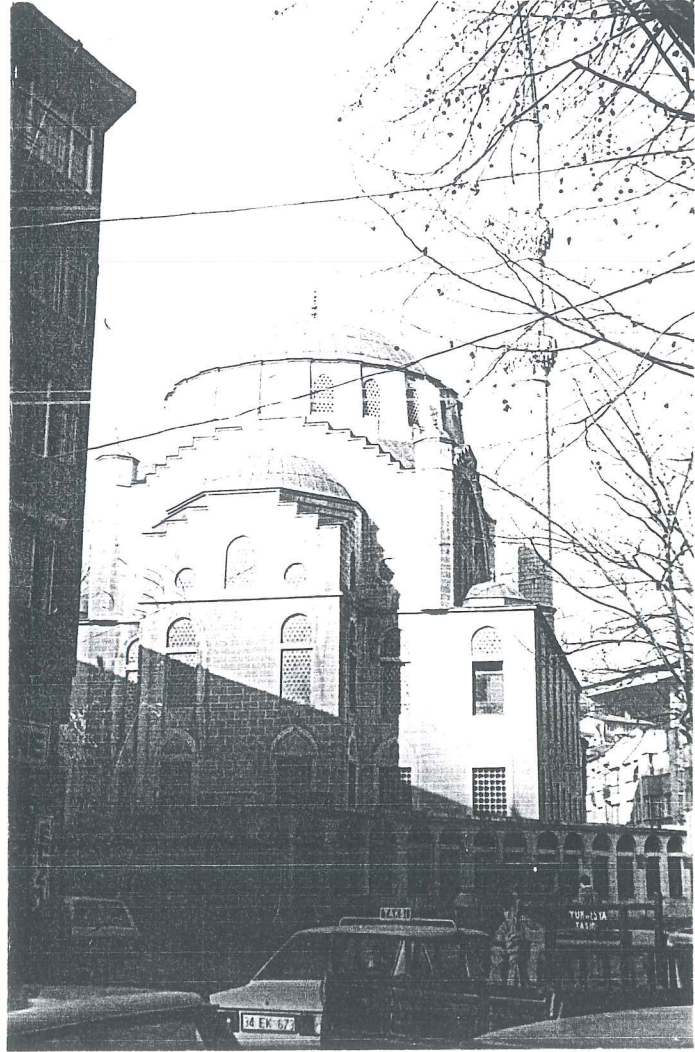

F.4- Giriş cephesi

- TEŞRİFATÇI HACI MAHMUT CAMİ

Yeri : Ortaköy, Dereboyu caddesi

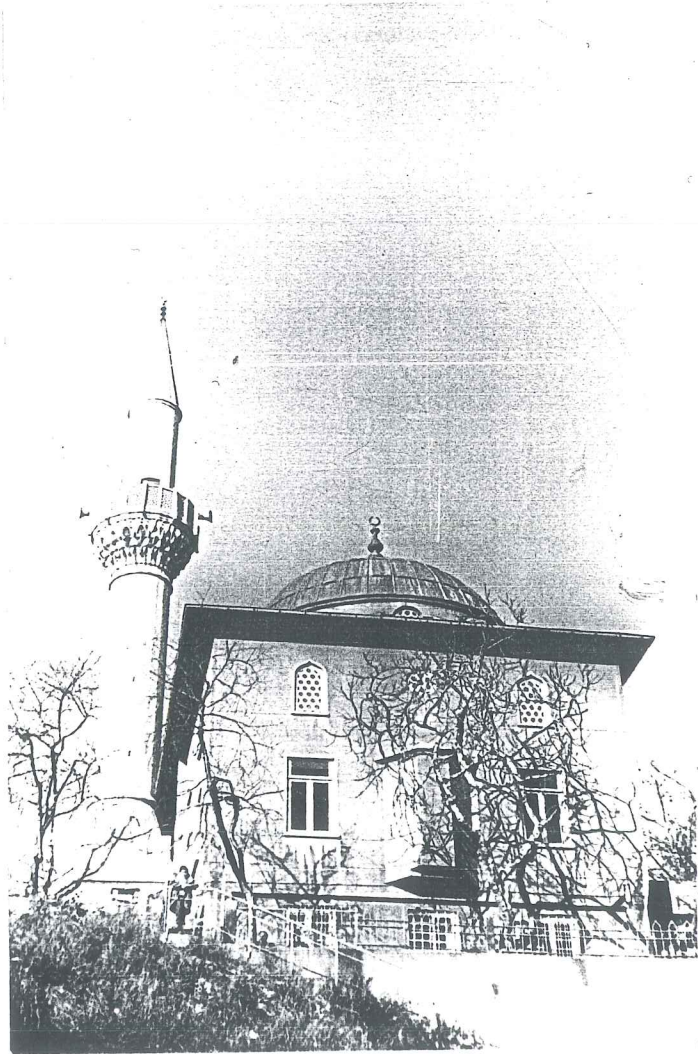
Yapım tarihi : 1981

- NEŞET AĞA CAMİ

Yeri : Ortaköy, Hacı Mahmut mahallesi

Yapım tarihi : 1955

TEVFİKİYE CAMİ

Arnavutköy'de; Bebek'e uzanan sahil yolu üzerindedir. 1832'de Sultan II.Mahmut tarafından yaptırılmıştır¹.

Cadde üzerindeki büyük avlu kapısının üzerinde, Yesarizade Mustafa İzzet Efendi'nin tâlik hat ile yazdığı tarih kitabesi şöyledir²;

Pâdişahı dinperver sâyei Rabbilibad
Hazreti Sultan Mahmudi şeriat iktidâ
Yapdı bu canibde cami ol imamül müslimin
Eylemekde her taraftan rûzi şeb celbi düâ
Lütfi deryaveş revan oldu Akıntıburnuna
Askeri Mansurine bir kışla yapdı ibtidâ
Kıldı bir cami dahi inşa ki cündi mü'minin
Eylesünler ande ihlâs ile her vakti edâ
Böyle mündaki şeriat bir şehinşâhı cihan
Gelmedi bu mülki dünyaya bi hakkı Kibriya
Ol hüdavendi celilüşşânı asker perverin
Ümrün efzun eyleyüb nusret vire Hak daimâ
Yazdı Rif'at bendesi târihi müstesnasını
"Kıldı Han Mahmudi Adli camii balâ binâ"

H.1248

M.1832

Aynî divanında da bu cami çin şu tarih manzumesi vardır³;

Câmünnûri hilâfet nuktedayi müslimin
Mahfilârâyı keramet Han Mahmud-ül-mekam
Sâyesinde mescidi islâm olur büthâneler
Takviyet virdikçe din ü devlete hüsni nizam
Nâmına hutbe okunsun rûzi idü cam'ada
Her selâti hamsede mihraba geçdikçe imam
Cevherindendir birisi lafzü mânâdan biri
Ayniya ben iki tarih ittim inşa vesselâm
"Ey cemaat Camii Mahmut Han kıldı binâ"

H.1248

Avlusuna, caddeden mermer bir merdiven ile çıkılan cami, iki katlıdır. Altı bodrum, mahzendir. Hünkar mahfeli ve son cemaat kısmı ahşap-

1. Oz, İstanbul CAMileri, C.2, s.66

2. Koçu, İstanbul Ansiklopedisi, C.2, s.613

3. İbid.

tır. Ahşap sistem kırma çatısı kiremit örtülüdür. Kesme taş minarenin şerefesine üç sıra mukarnas ile geçilir. Kûlahı kurşun kaplamadır, giriş kapısı avludadır.

Cami cepheleri son derece sadedir. Cepheler zemin katta ve mahfel hizasında sıralanmış dikdörtgen pencereler ve sıvalı duvar yüzeyi ile oldukça yeknesak bile sayılabilir. Sadece mihrap cephesinde, çatıda bulunan üçgen alınlık bu cepheye bir hususiyet kazandırmıştır.

Yapıya giriş, avlunun arka kısmına düşen son cemaat mahallinden ve sol yan cepheden olmak üzere iki yerdedir. Son cemaat mahalli kâgir yapıya eklenmiş ahşap bir bölümden oluşur. Yanında aynı üslupta iki katlı bir ahşap hünkâr odası vardır ki buradan hünkar mahfeline geçilir. Bu kısmın yangın geçirmiş ve tamire muhtaç olduğu müşahede edilmiştir.

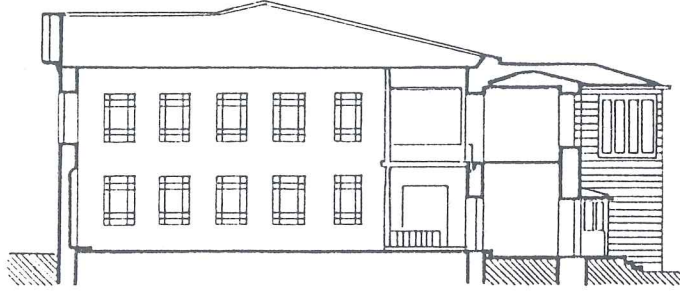
İbadet sahnı yaklaşık 12.80 x 8.60 m. boyutlarındadır. Giriş kapısının sağındaki merdiven mahfele çıkar. Ahşap dikmeler mahfeli taşır.

Caminin tavanı muşamba üzeri kalemişidir ve tamir görmüştür. Minberi ve vaiz kürsüsü ahşaptır. Caminin kayda değer bir hususiyeti yoktur.

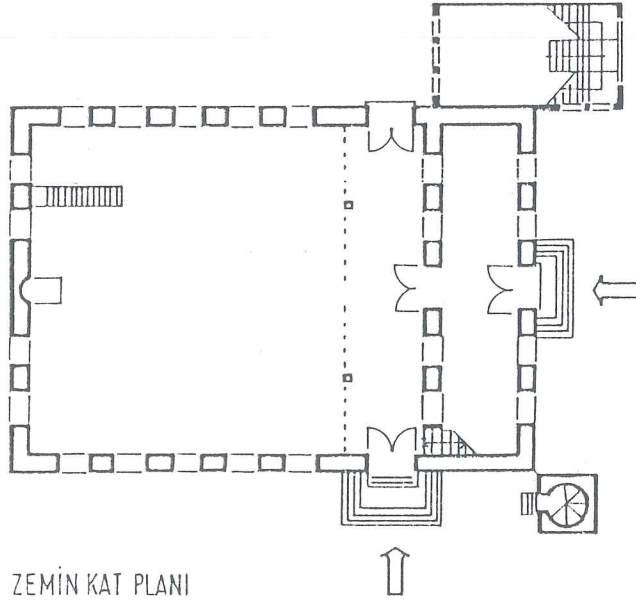
(İnceleme tarihi, Haziran 1987)

TEVFİKIYE CAMİ

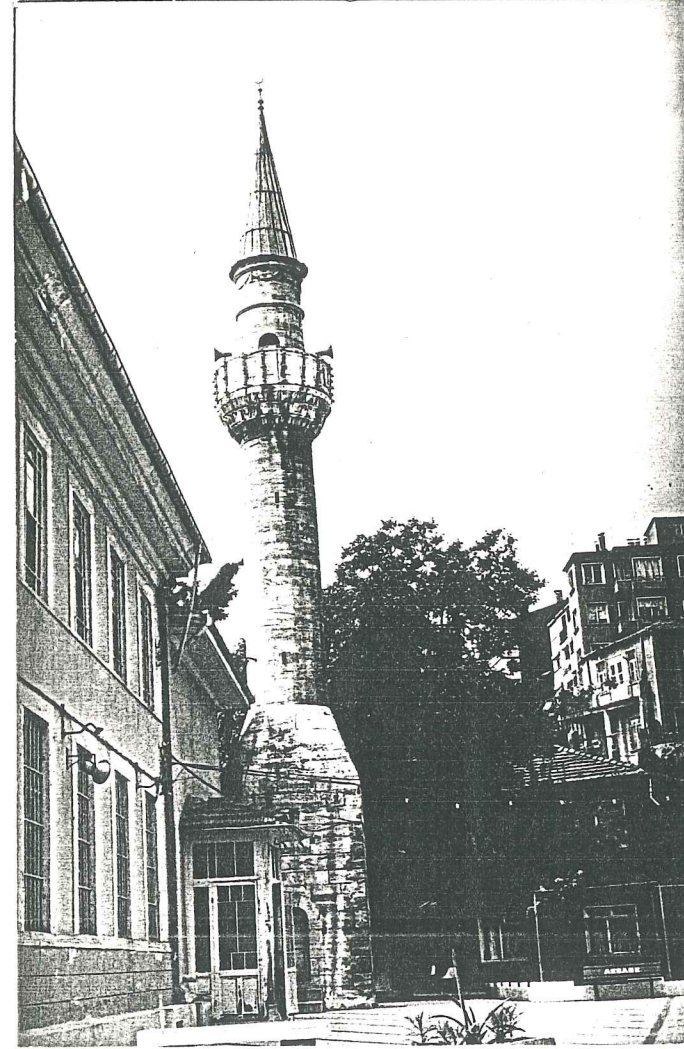
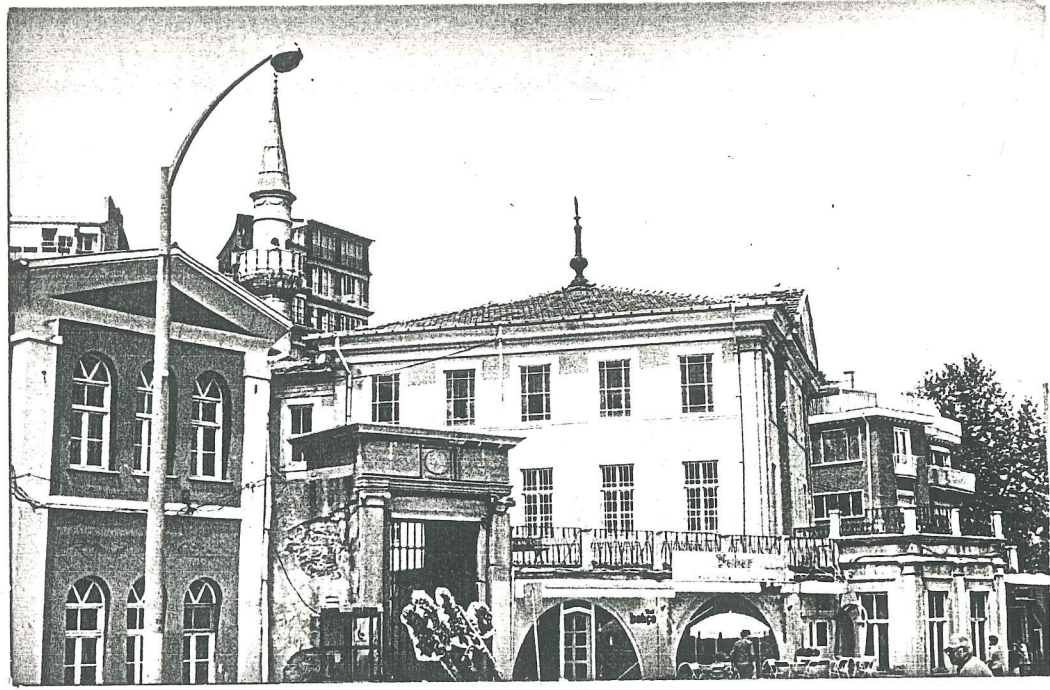

MİHRAP AKSINDAN KESİT

ZEMİN KAT PLANI

0 100 200 400 600 cm

Tevfikiye Cami, minaresi

Tevfikiye Cami, mihrap cephesi
caddeden görünüş

Tevfikiye Cami, meşruta girişi

BEBEK CAMİ

Cami, Mimar Kemalettin Bey'in eseridir¹. 1910-1913 yılları arasında inşaa edilen cami², bir neo-klasik dönem ürünüdür.

Cami, plan ve örtü sistemi itibarıyla, erken Osmanlı dönemi tek kubbeli cami tipini hatırlatır. İbadet sahnı bir büyük, üç açıklıklı son cemaat kısmı ise kurşun kaplı üç küçük kubbe ile örtülmüştür. Kurşun kaplama külahlı minareden şerefeye, üç sıra mukarnas ile geçilir.

Caminin giriş cephesinde yer alan revakın açıklıkları üç kemerle birbirine bağlanır. Kemerler arasındaki daire planlı iki sütun mukarnaslı başlıklarla biter. Revakın üzerini örten üç küçük kubbenin ardından, 34 tane penceresi olan³ yüksek kasnaklı büyük kubbe yükselir. Kubbenin etrafında, ağırlık kulesi benzeri küçük kulecikler sıralanmıştır. Bunların altında binanın dört köşesinde yer alan, iç mekandaki trompların dış cepheye aksedişinden dolayı oluşan yarım kubbeler bulunur.

Diğer cephelerde ise, üstte geniş kemerli bir nişin içine yerleşmiş, ortada bir uzun ve iki yanında daha kısa iki pencere mevcuttur. Bu pencerelerde alçı dışlıklar vardır. Altta ise demir şebekeli iki dikdörtgen pencere yer alır.

Camiye giriş mihrap aksındaki kapıdandır. İbadet sahnı, x m. boyutunda kare planlıdır. giriş kapısının solundaki küçük merdiven ahşap mahfele çıkar. Mahfel giriş duvarı boyunca uzanır ve ahşap dikmelerle taşınır.

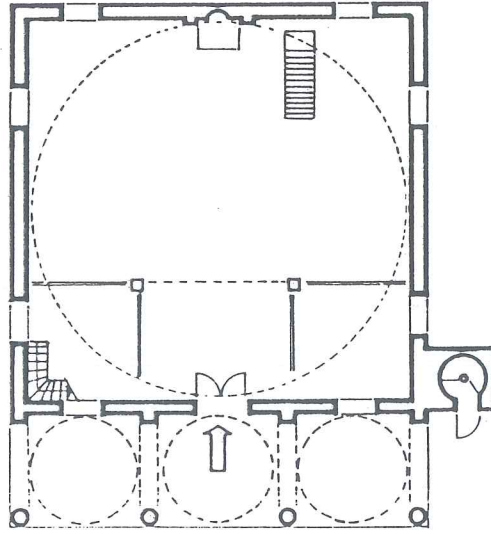
Kubbe ve duvarlarda beyaz badana üzerinde nebati motifli kalemışı bezemeler vardır. Fakat tamirat ile orijinal halini kayıp etmiştir. Mihrabı, mermerdir. Mukarnaslı nişinin iki yanında kumsaati sütunçeler yer alır. Ahşap minberinin bir özelliği yoktur.

1. Sözen, Cumhuriyet Dönemi..., s.36

2. Koçu, İstanbul Ansiklopedisi, C.5, s.2333

3. Koçu, loc.cit.

BEBEK CAMİ

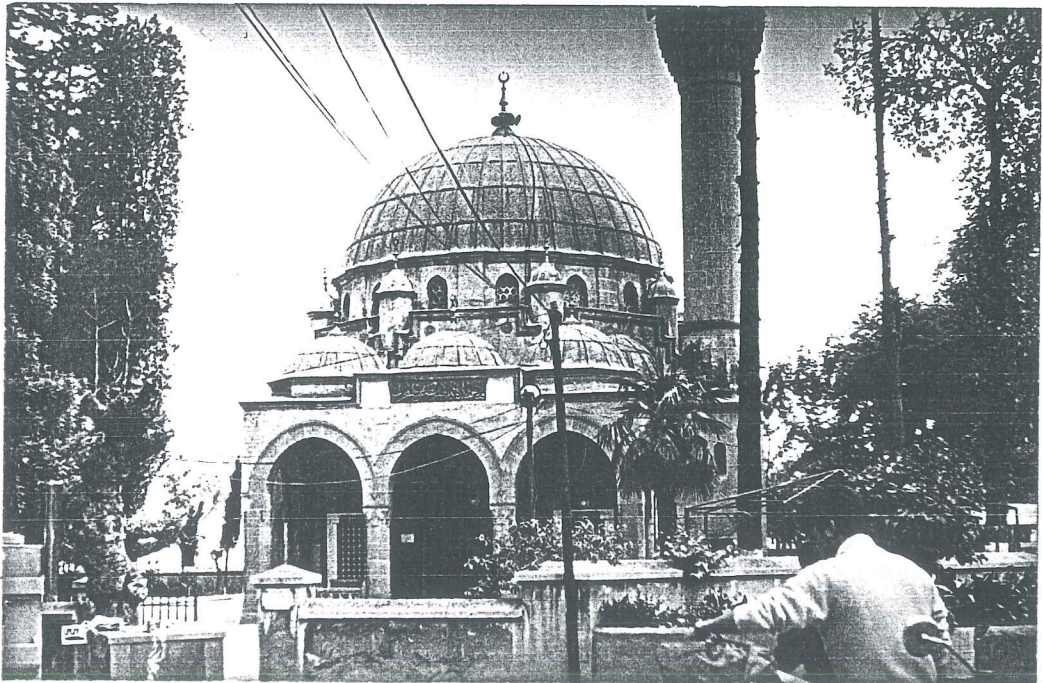

0 100 200 400 600 cm

BU ÇİZİM İSTANBUL ANSİKLOPEDİSİNDEN ALINMIŞTIR

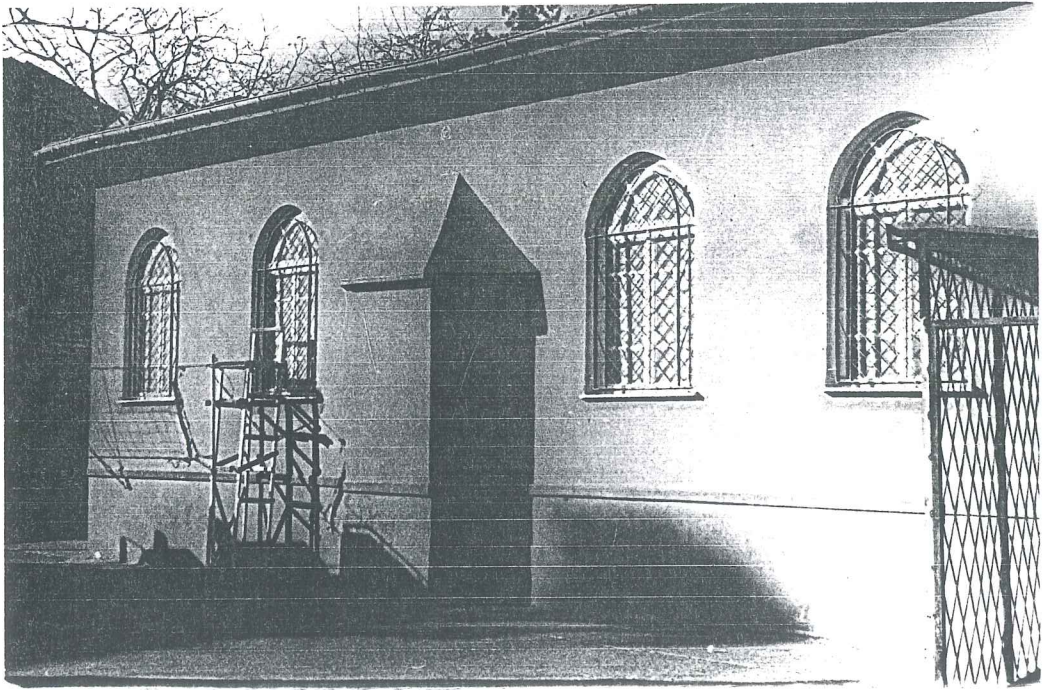
Bebek Cami sağ yan cephe

Bebek Cami giriş cephesi

- İTFAİYE CAMİ

Yeri : İstinye, İstinye-Emirgân caddesi, no:106.
Yapım tarihi : 1957

- YENİ CAMİ

Yeri : Yeniköy, Sait Halim Paşa cad.Taşocak sok.no:30.

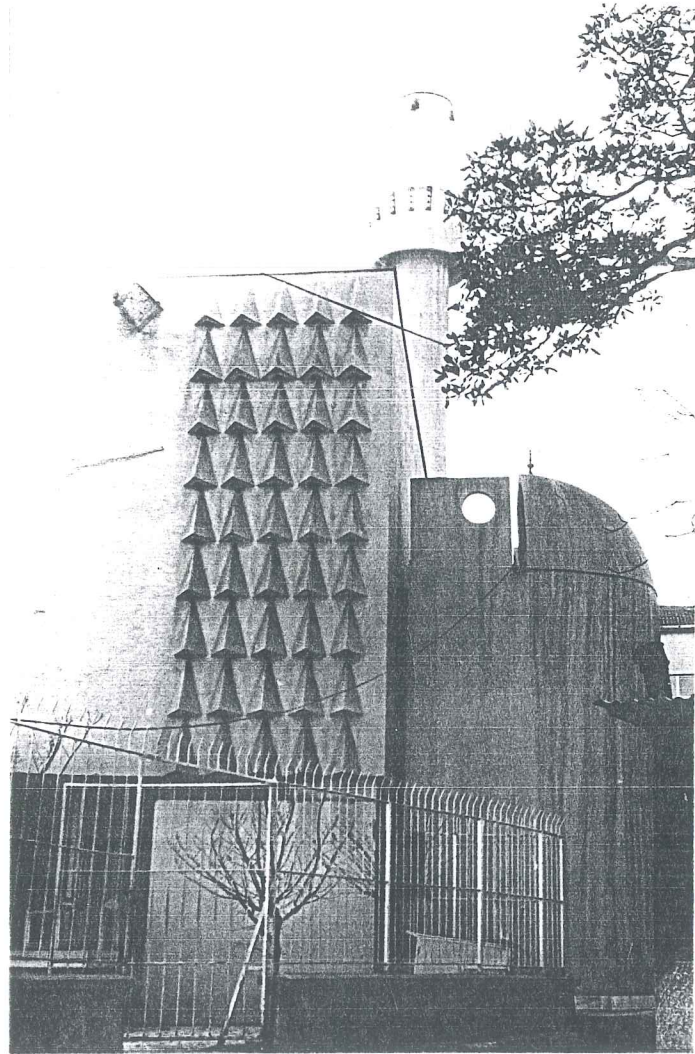
Yapım tarihi : 1966

- MERKEZ CAMİ

Yeri : Tarabya, Çarşı meydanı

Yapım Yılı : 1958

- GÜMRÜKÇÜ İSHAK AĞA CAMİ

Yeri : Kireçburnu; Raif Bey caddesi, Ağaçalı sokak.

Yapım tarihi : 1951

- YENİMAHALLE CAMİ

Yeri : Yenimahalle, Yürekıyakan sokak

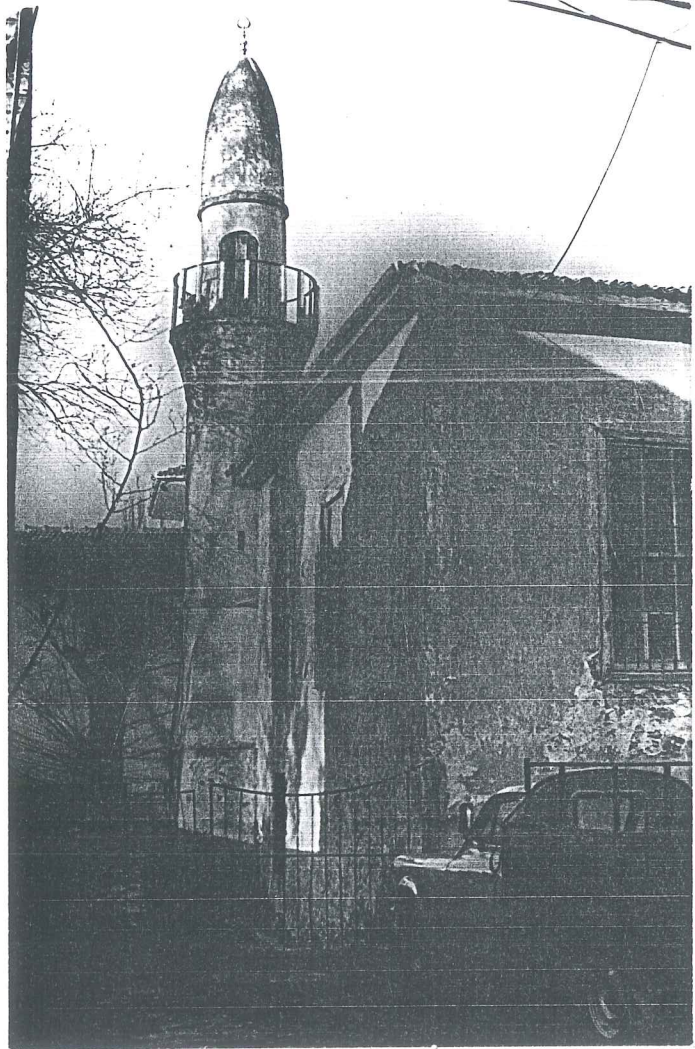
Yapım tarihi : 1958

- YUSUF AĞA CAMİ

Yeri : Rumelikavağı, Maslak sokak

Yapım tarihi : 1877

- ULU CAMİ

Yeri : Rumelikavağı

Yapım tarihi : 1979

IV. LİSTELER

HADİKATÜ'L CEVAMİDE ADI GEÇEN VE GÜNÜMÜZDE HALEN İBADETE AÇIK
OLAN CAMİLERİN LİSTESİ.

1. Abbas Ağa Cami
2. Ali Kethüda Cami
3. Balta Liman Cami
4. Büyük Beşiktaş Cami (Sinan Paşa Cami)
5. Cerrah Mahmut Efendi Cami (Çayırbaşı Cami)
6. Defterdarburnu Cami (Defterdar İbrahim Paşa Cami)
7. Ekmekçibaşı Mescidi
8. Emirgân Cami
9. Hamam Mescidi (Ali Pertev Cami)
10. İskele Mescidi (Hacı Kemalettin Cami)
11. Kara Kethüda Cami
12. Kayalar Mescidi
13. Kılıç Ali Paşa İskelesi Mescidi (Asariye Cami)
14. Kuruçeşme Cami
15. Kürekçibaşı Cami
16. Maçka Mescidi (Şenlik Dede Cami)
17. Neslişah Mescidi
18. Osman Reis Cami
19. Sormagır Odaları Mescidi (İbrahim Ağa Cami)
20. Uzuncaova Mescidi (Tuz Baba Cami)
21. Vişnezade Mescidi
22. Yahya Efendi Mescidi

HADİKATÜ'L CEVAMI'DE ADI GEÇEN, FAKAT GÜNÜMÜZDE MEVCUT OLMAYAN
CAMİLERİN LİSTESİ.

1. Ali Paşa Cami
2. Arap İskelesi Mescidi
3. Arpa Emini Mescidi
4. Bebek Cami
5. Beşiktaş İskelesi Mescidi
6. Beşiktaş Mevlevihanesi Mescidi
7. Çanakçı Limanı Mescidi
8. Çavuş Mescidi
9. Derviş Reis Cami
10. Fenari Mescidi
11. Gazali Mescidi
12. Hacı Osman Cami
13. Hanım Kadın Mescidi
14. Hasan Paşa Mescidi
15. Hayrettin İskelesi Mescidi
16. Hazinedar Ağa Cami
17. Karakaş Mescidi
18. Meleki Hatun Mescidi
19. Molla Çelebi Cami
20. Ortaköy Cami
21. Sinan Paşa Mescidi
22. Süleymaniye Cami
23. Topal Hoca Mescidi
24. Torluk Dede Mescidi
25. Valide Cami

GÜNÜMÜZDE İBADETE AÇIK OLAN CAMİLERİN
LİSTESİ.

1. Abbas Ağa Cami
2. Ali Kethüda Cami
3. Ali Pertev Cami
4. Asariye Cami
5. Balta Limanı Cami
6. Bebek Cami
7. Çavuş Cami
8. Çayırbaşı Cami
9. Defterdar İbrahim Paşa Cami
10. Dolmabahçe Cami
11. Ekmekçibaşı Mescidi
12. Emirgan Cami
13. Ertuğrul Cami
14. Gümrükçü İshak Ağa Cami
15. Hacı Kemalettin Cami
16. Hamidiye Cami
17. İbrahim Ağa Cami
18. İstinye İtfaiye Cami
19. Kara Mehmet Kethüda Cami
20. Kayalar Mescidi
21. Kuruçeşme Cami
22. Küçük Mecidiye Cami
23. Kürkçübaşı Cami
24. Merkez Cami
25. Neslişah Sultan Cami
26. Neşet Ağa Cami
27. Orhaniye Cami
28. Ortaköy Cami
29. Osman Reis Cami
30. Serhazin Süleyman Amber Ağa Cami
31. Sinan Paşa Cami
32. Teşrifatçı Hacı Mahmut Cami

33. Tevfikiye Cami
34. Tuz Baba Cami
35. Ulu Cami
36. Vişnezade Cami
37. Yahya Efendi Cami
38. Yeni Cami
39. Yeni Mahalle Cami
40. Yusuf Ağa Cami

MİMAR SİNAN DÖNEMİ YAPILARI.

<u>İSMİ</u>	<u>YERİ</u>	<u>YAPIM YILI</u>
- Sinan Paşa Cami ve Medresesi	Beşiktaş	1555
- Yahya Efendi Dergâhı	Beşiktaş	1484-1569
. Yahya Efendi Türbesi		1570
. Yahya Efendi Medresesi (Güzelce Ali Paşa Türbesi)		1540

V. TABLOLAR

HADİKATÜ'L CEVAMI CİLT II				BUGÜNKÜ DURUMU				METİN
sayfa bölüm	İSMİ	YAPTIRAN	YAPIM TARİHİ	ALDIĞI DİĞER İSİMLER	ADRES	HARİTA NO	mevc. harap. mevc. degil.	SAYFA NO
102/11	ABBAS AĞA CAMİ	Abbas Ağa	1665	-	Beşiktaş Akmazçeşme sokak	2	●	38
143/1	ALİ KETHÜDA CAMİ	Ali Kethüda	?	Sarıyer Cami	Sarıyer Yenimahalle caddesi	9	●	159
139/2	ALİ PAŞA CAMİ	Çelebi Ali Paşa	17.yy. İkinci yarısı	-	İstinye		●	144
94/4	ARAP İSKELESİ MESCİDİ	Tekerlek Mustafa Efendi	(1703-1730)	-	Beşiktaş		●	14
131/4	ARPA EMİNİ MESCİDİ	Mustafa Efendi	16.yy. İlk yarısı	-	Rumelihisarı		●	108
132/1	BALTA LİMANI MESCİDİ	Paçnakçı Şüciattin	18.yy. İlk yarısı	Balta Limanı Cami	Balta Limanı Cami Sokak	4	●	115
124/1	BEBEK CAMİ	Sultan III.Ahmet	1703-1730	-	Bebek		●	90
	BEBEK CAMİ	-	1910-1913	-	Bebek	3	●	202
92/2	BEŞİKTAŞ İSKELESİ MESCİDİ	Mehmet Sadık Efendi	1725-1789	-	Beşiktaş		●	10
104/17	BEŞİKTAŞ MEVLEVİHANESİ MESCİDİ	Ohri Hüseyin Paşa	17.yy. başları	-	Beşiktaş		●	53
90/1	BÜYÜK BEŞİKTAŞ CAMİ	Kaptanı Derya Sinan Paşa	1555	Sinan Paşa Cami	Beşiktaş	2	●	3
142/1	CERRAH MAHMUT EFENDİ CAMİ	Mahmut Efendi	1500-1587	Çayırbaşı Cami	Büyükdere Çayırbaşı caddesi	7	●	150
104/15	ÇAMAKÇI LİMANI MESCİDİ	Hüseyin Ağa	?	-	Beşiktaş		●	46

HADİKATÜ'L CEVAMI CILT II

sayfa bölüm	İSMİ	YAPTIRAN	YAPIM TARİHİ	ALDIĞI DİĞER İSİMLER		
	ÇAVUŞ CAMİ	-	1974	-	-	-
138/3	ÇAVUŞ MESCİDİ	Mahmut Çavuş	?	-	-	-
122/1	DEFTERDARBURNU CAMİ	İbrahim Paşa	17.yy arkaları	Defterdar İbrahim Paşa Cami		
138/1	DERVİŞ REİS MESCİDİ	?	?	-	-	-
	DOLMABAĞÇE CAMİ	Bezmiâlem Valide Sultan	1854	-	-	-
101/8	ETMEKÇİBAŞI MESCİDİ	Ali Ağa	1444-1481	-	-	-
	EKMEKÇİBAŞI CAMİ	-	?	-	-	-
134/1	EMİRGAN CAMİ	Sultan I.Abdülhamid	1781	-	-	-
	ERTUĞRUL CAMİ	II.Abdülhamit	1887	-	-	-
131/3	FENARI MESCİDİ	Molla Fenar	1444-1481	-	-	-
115/20	GAZALİ MESCİDİ	Mehmed Efendi	16.yy	-	-	-
	GÜMRÜKÇÜ İSHAK PAŞA CAMİ	-	1951	-	-	-
141/1	HACI OSMAN CAMİ	Hacı Osman Ağa	18.yy İlkıyarı	-	-	-

BUGÜNKÜ DURUMU

METİN SAYFA NO	ADRES	HARİTA NO	mevc. harap.	mevc. degil.
134	İstinye Büyükdere Caddesi	5	●	
133	İstinye			●
81	Ortaköy-Kuruçeşme	2	●	
129	İstinye			●
166	Dolmabahçe	1	●	
27	Beşiktaş			●
27	Beşiktaş, Vişnezade mah. Enis Akaygen sok.	2	●	
121	Emirgân	5	●	
176	Beşiktaş : Yıldız	2	●	
105	Rumeli Hisar'ı içi	4		●
71	Beşiktaş			●
208	Kireçburnu, Raif Bey cad. Ağaçalı sok.		●	
147	Tarabya			●

HADİKATÜ'L CEYAMI CİLT II

BUGÜNKÜ DURUMU

ALDIĞI DİĞER İSİMLER

sayfa bölüm	İSMİ	YAPTIRAN	YAPIM TARİHİ	BUGÜNKÜ DURUMU				METİN SAYFA NO
				ADRES	HARİTA NO	mevc. harap.	mevc. degil.	
132/6	HAMAM MESCİDİ	Pertev Ali Bey	1481-1518	Ali Pertev Cami	4	●		110
	HAMİDİYE CAMİ	II. Abdülhamit	1866	Yıldız Cami		●		170
109/18	HANIM KADIN MESCİDİ	Mehmet Kızı Hanım	16. yy ikinci yarısı	-			●	58
141/1	HASAN PAŞA MESCİDİ	Uluç Hasan Paşa	16. yy ortaları	-			●	148
92/3	HAYRETTİN İSKELESİ MESCİDİ	Barbaros Hayreddin Paşa	1467-1546	-			●	11
103/12	HAZİNEGAR AĞA CAMİ	Süleyman Ağa	1701	-			●	43
126/2	İSKELE MESCİDİ	Hacı Kemalettin	1746	Hacı Kemalettin Cami	4	●		97
	İTFAİYE CAMİ	-	1957	-				205
143/1	KARAKAŞ MESCİDİ	Mustafa Çelebi	17. yy ilk yarısı	-			●	163
142/2	KARA KETHÜDA CAMİ	Mehmet Ağa	1695-1703	Kara Mehmet Kethüda Cami	8	●		154
124/2	KAYALAR MESCİDİ	Sıtkı Ahmet Efendi	17. yy ilk yarısı	-			●	91
123/1	KURUÇEŞME CAMİ	Teskereci Osman Efendi	17. yy ilk yarısı	Teskereci Osman		●		86
104/16	KILIÇ ALİ PAŞA İSKELESİ CAMİ	Kılıç Ali Paşa	1507-1587 1660-1730	Asariye Cami	2	●		47

HADİKATÜ'L CEVAMI CİLT II

sayfa bölüm	İSMİ	YAPTIRAN	YAPIM TARİHİ	ALDIĞI DİĞER İSİMLER	BUGÜNKÜ DURUMU				METİN SAYFA NO
					ADRES	HARİTA NO	mevc. harap.	mevc. NO değil.	
	KÜÇÜK MECİDİYE CAMİ	Sultan I. Abdülmecit	1839-1861	Çırağan Cami	Beşiktaş Çırağan Caddesi	2	●		183
138/2	KÜREKÇİBAŞI MESCİDİ	Ahmet Beye	1520-1566	Kürkçübaşı Cami	İstinye Çayır Caddesi	5	●		130
101/7	MAÇKA MESCİDİ	Şenlik Dede	?	Şenlik Dede Cami	Beşiktaş Akaretler Çukurçeşme sok.	2	●		23
122/2	MELEKİ HATUN MESCİDİ	?	?	-	Ortaköy			●	80
	MERKEZ CAMİ	-	1958	-	Tarabya			●	207
138/4	NESLİŞAH MESCİDİ	Neslişah Hanım Sultan	1540	Neslişah Sultan Cami	İstinye Dereboyu sokak		●		136
	NEŞET AĞA CAMİ	-	1955		Ortaköy Hacı Mahmut Mahallesi				197
119/1	ORTAKÖY CAMİ	Mahmut Ağa	1721	-	Ortaköy			●	76
	ORTAKÖY CAMİ	Sultan I. Abdülmecit	1855	-	Ortaköy	2	●		186
139/1	OSMAN REİS CAMİ	Hacı Osman	1635	-	İstinye-Yeniköy	5	●		140
	SERHAZİN SÜLEYMAN AMBER AĞA CAMİ	-	1704	-	Beşiktaş-Serencebey		●		182
103/14	SİNAN PAŞA MESCİDİ	Sinan Paşa	1641	-	-			●	45

HADİKATÜ'L CEVAMI CİLT II

BUGÜNKÜ DURUMU

METİN SAYFA NO

sayfa bölüm	İSMİ	YAPTIRAN	YAPIM TARİHİ	ALDIĞI DİĞER İSİMLER	ADRES	HARİTA NO	mevc. harap.		mevc. degil.
							mevc.	harap.	
101/10	SORMAGIR ODALARI MESCİDİ	Kaptan İbrahim Ağa	1622	İbrahim Ağa Cami	Beşiktaş, Akaretler Köprübaşı sok.	2	●		33
100/6	SÜLEYMANİYE CAMİ	Kanuni Sultan Süleyman	1520-1566	-	Beşiktaş			●	22
	TEŞRİFATÇI HACI MAHMUT CAMİ	-	1981	-	Ortaköy Dereboyu Caddesi				196
	TEVFİKİYE CAMİ	II. Mahmut	1832	Arnavudköy Cami	Arnavudköy			●	198
103/13	TOPAL HOCA MESCİDİ	Nalbant Hüseyin Ağa	?	-	Beşiktaş Kılıç Ali Mahallesi			●	44
	ULU CAMİ	-	1979	-	Rumelikavağı			●	211
101/9	UZUNCAOVA MESCİDİ	Rum Ali Ağa	?	Tuz Baba Cami	Beşiktaş Uzuncaova sok.			●	30
144/...	VALİDE CAMİ	Hatice Turhan Sultan	17.yy ortaları	-	Rumelikavağı	2		●	164
98/5	VIŞNEZADE MESCİDİ	Vişnezade Mehmet İzzeti Efendi	1664	Vişnezade Cami	Beşiktaş, Vişnezade Mahallesi	2		●	17
109/19	YAHYA EFENDİ CAMİ	Yahya Efendi	1484-1569	-	Beşiktaş, Çırağan cad. Yahya Efendi Cami sok.	2		●	59
	YENİ CAMİ	-	1966	-	Yeniköy, Sait Halim Paşa c, Taşocak sok, n.30.			●	206
	YENİ MAHALLE CAMİ	-	1953	-	Yenimahalle Yürekyakan sok.			●	209
	YUSUF AĞA CAMİ	-	1877	-	Rumelikavağı Maslak sokak			●	210

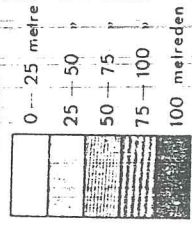
VI. HARİTALAR

BOĞAZIÇI

Milyas 1: 75,000

Deniz derinlikleri

Ormanlık yerler

Kesitli iskân sphaaları

Tesviye münhanileri her 10 (noktalı) ve 50 metrede bir geçirilmiştir.

6
BEŞİKTAŞ KAZASI:

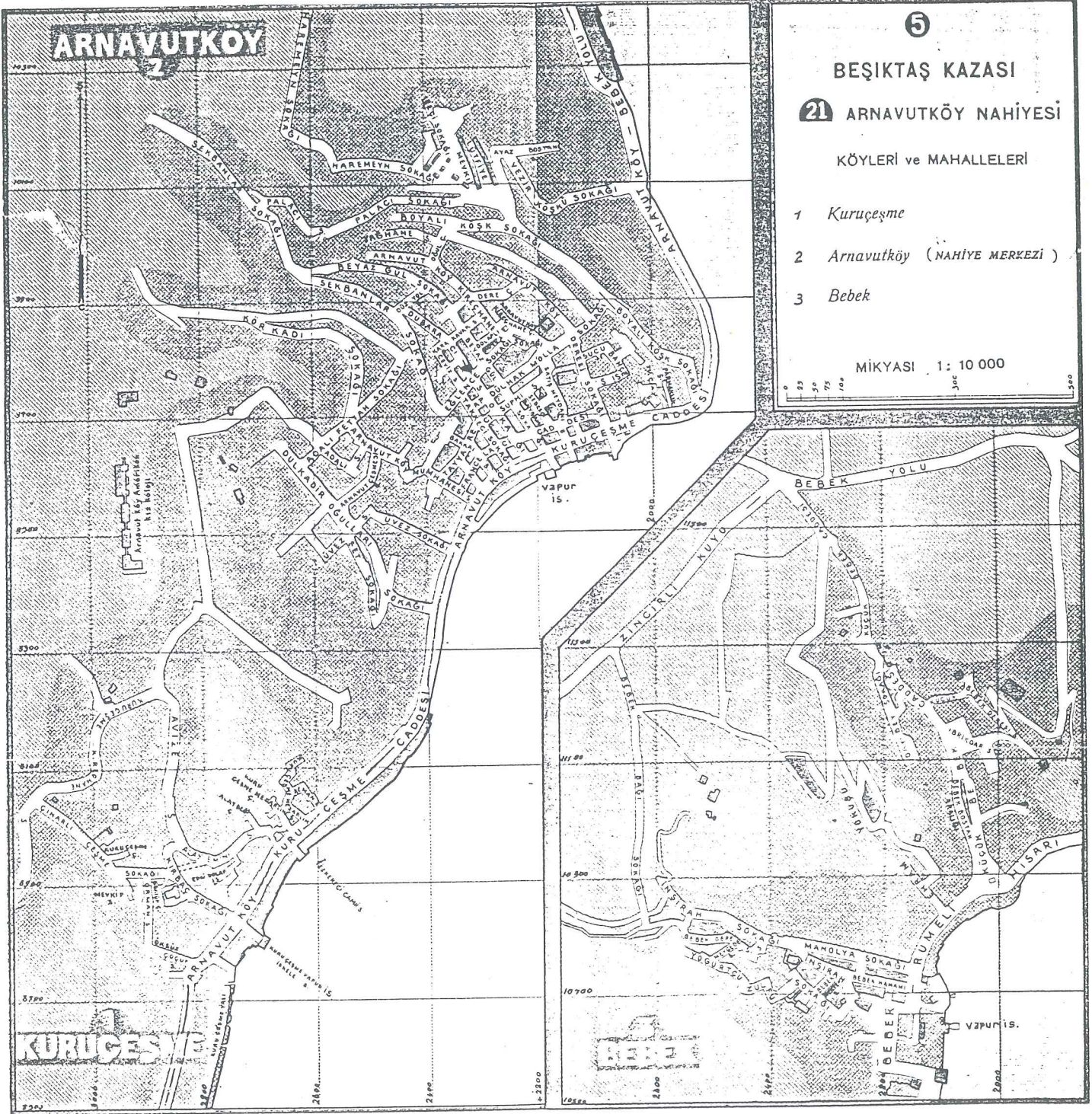
20 BEŞİKTAŞ MERKEZ NAHIYESİ

MAHALLELERİ

161 - Teşvikiye	175 - Abbas ağa
162 - Muradiye	176 - Çıhanuma
172 - Vişne zade	177 - Yıldız
173 - Sinan paşa	178 - Mecidiye
174 - Türk Ali	191 - Dikilitaş
	192 - Ortaköy

MIKYASI 1:10000

YILDIZ
UNİVERSİTESİ İSİM
1937

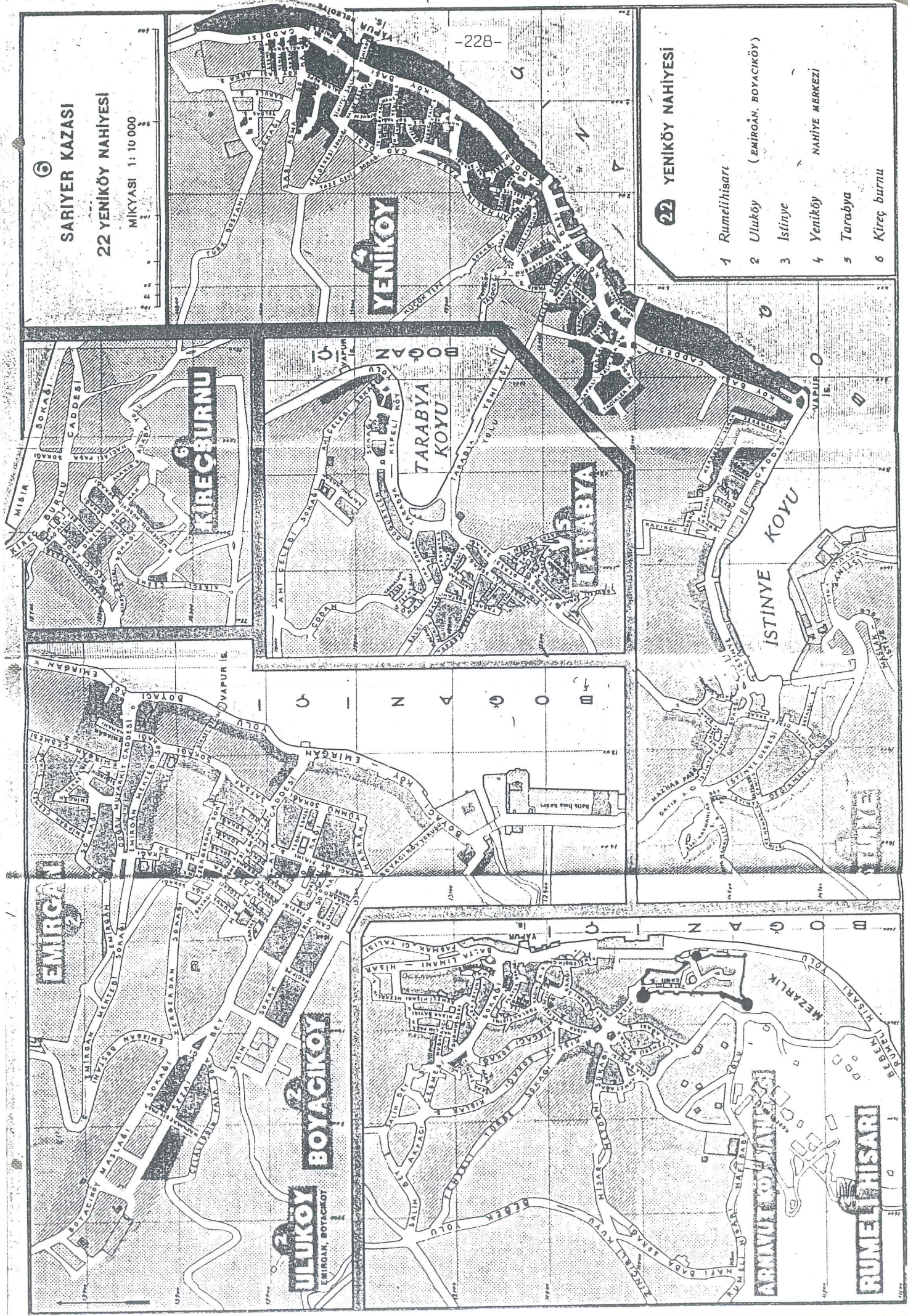

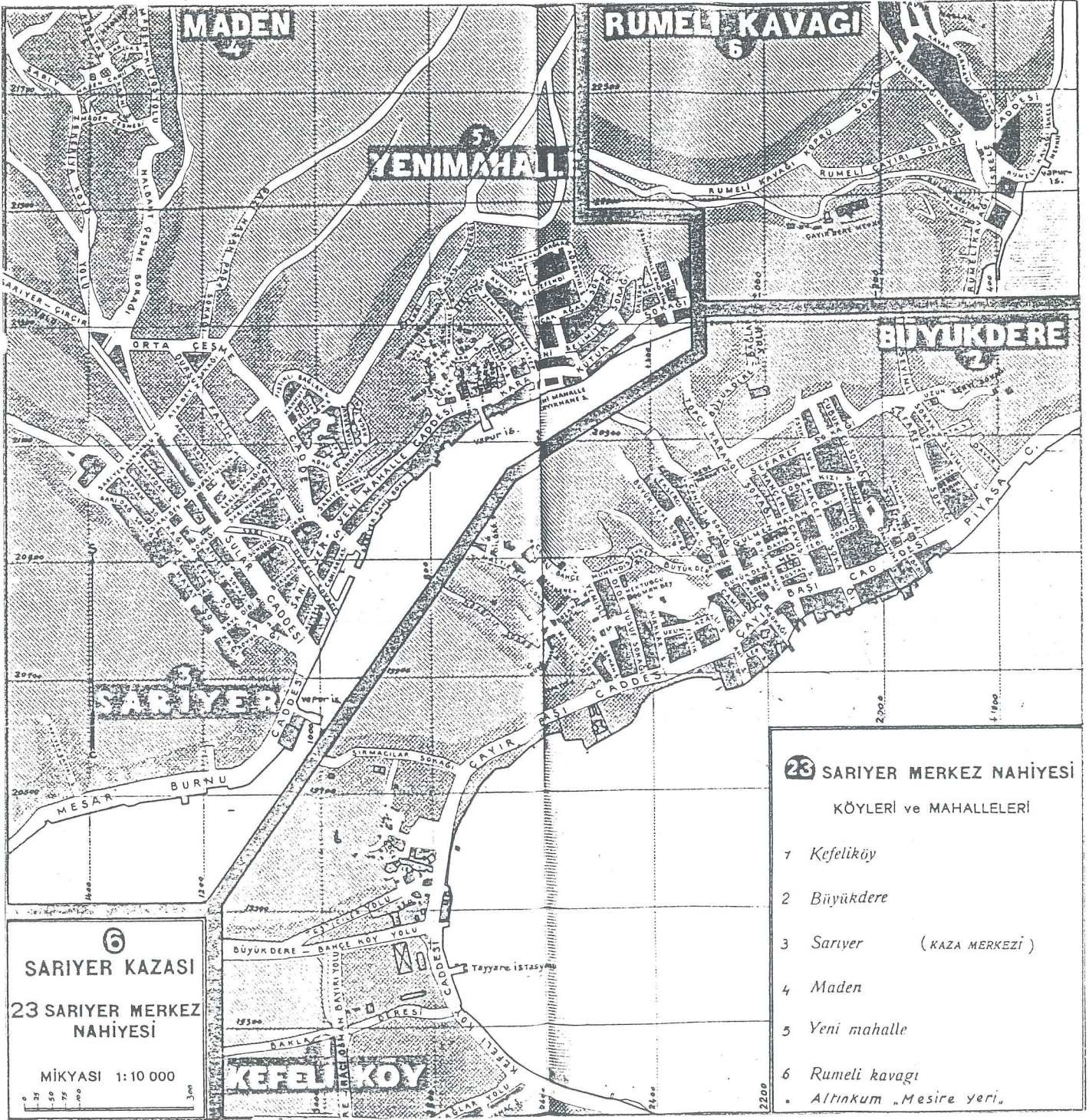
6 SARIYER KAZASI
22 YENİKÖY NAHİYESİ

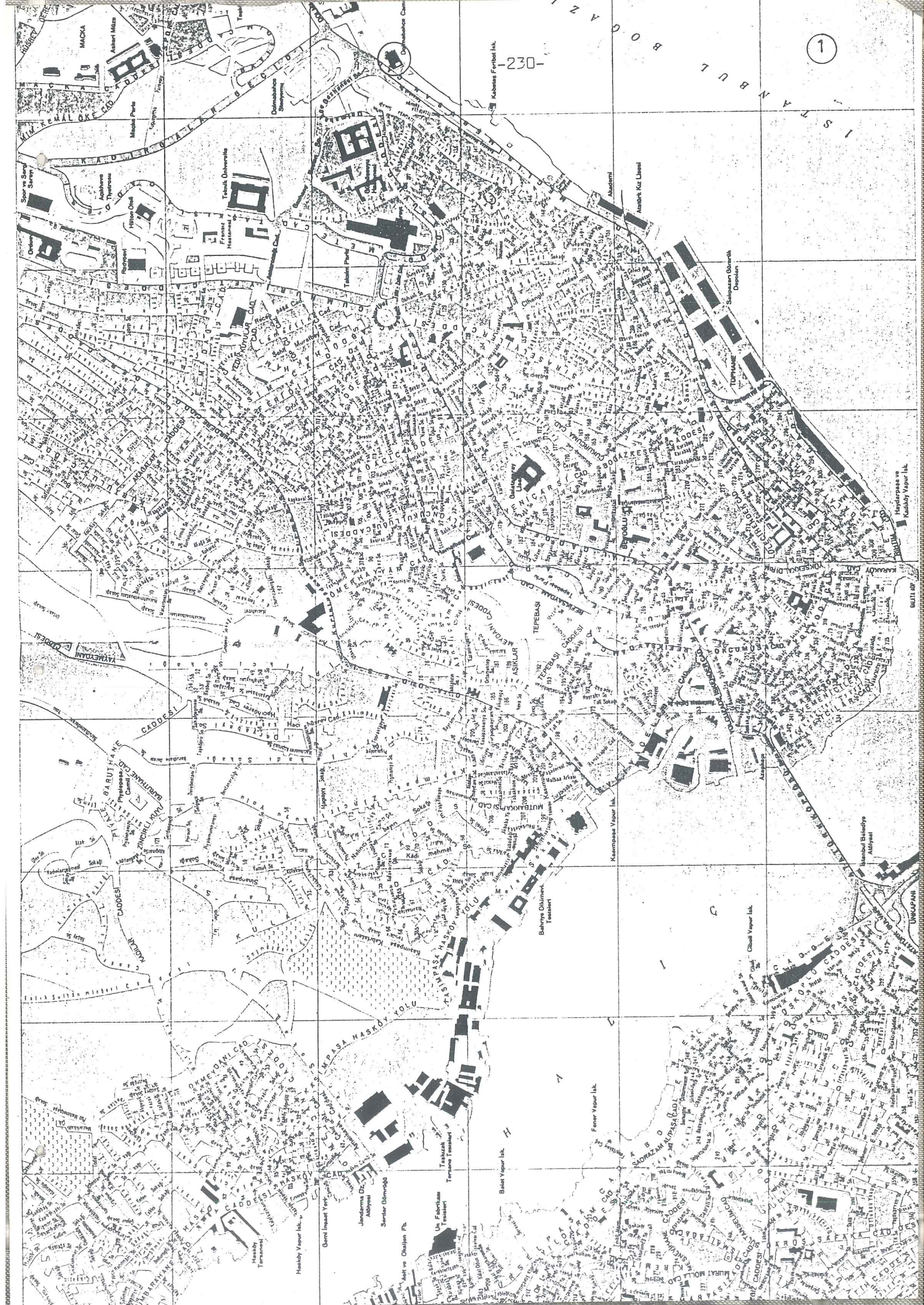
MİKYASI 1:10 000

22 YENİKÖY NAHİYESİ

- 1 Rumeithisari
- 2 Uluköy (EMİRGAN, BOYACIKÖY)
- 3 İstinye
- 4 Yeniköy NAHİYE MERKEZİ
- 5 Tarabya
- 6 Kireç burnu

Ortakoy camii

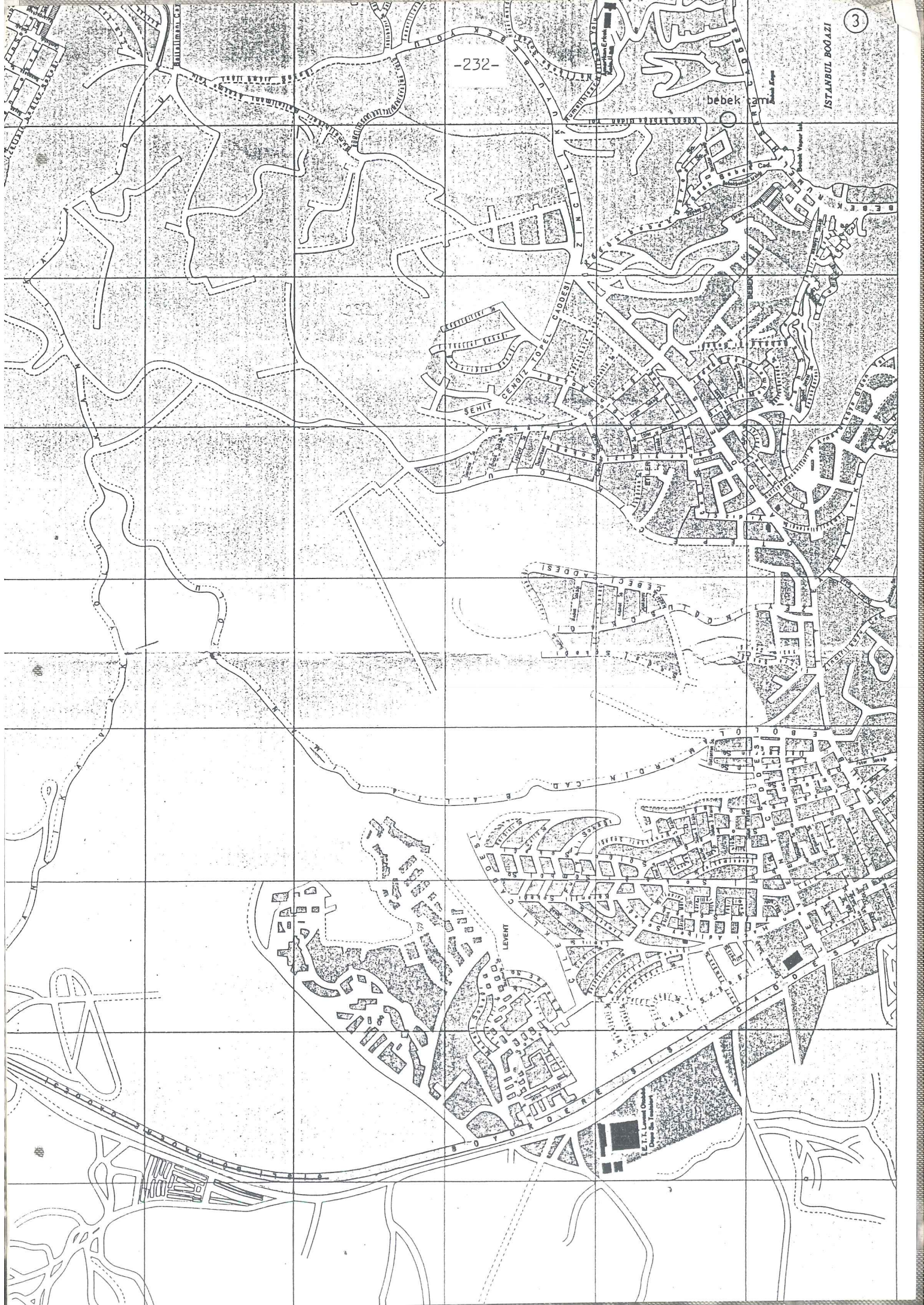
Beylerli Vapur Ist.

Beylerli Saray

Kuzumuck Vapur Ist.

Ortakoy Vapur Ist.

Ortakoy Feribol Ist.

ISTANBUL BOĞAZI

3

-232-

bebek cam

SEHIT CENOL TOPE CADENI

LEVENT

E.T.T. Leman Okulu
Dünya Şiir Teatrosu

-235-

6

Bahçeşehir Felsefi Tesisleri

Büyükdere Köprüsü

Büyükdere Çifti ve Kurumları

İskele

Yeni Çiftlik

Yeni Çiftlik

Yeni Çiftlik

İskele

Yeni Çiftlik

Yeni Çiftlik

Yeni Çiftlik

İskele

-237-

8

ISKAPUL BOAZI

142/2

SARIN KUYUS LAGI

1000 1000 1000 1000 1000

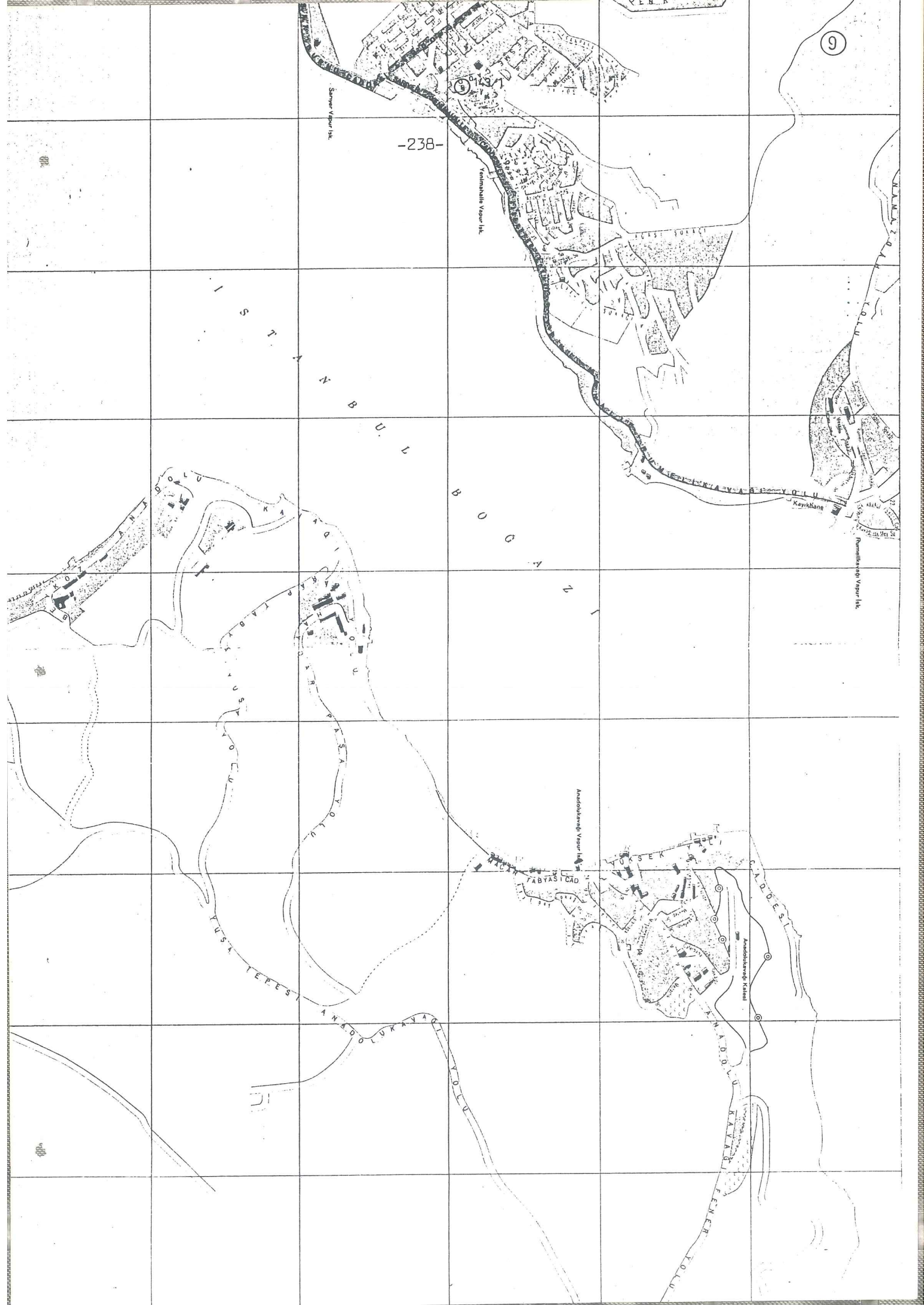
Government Pillar District

Bozoklu Mahallesi

Bozoklu Mahallesi

Van Kred Bankası

9

-238-

SINER VAPUR HIK.

YENIHALILI VAPUR HIK.

SINER BULBULI

KAYIKHANE
RUMELIKAVALI VAPUR HIK.

ANDOLUKAVALI VAPUR HIK.

ANDOLUKAVALI KESEK
FABYASICAD

YUSUF TERPESI

ANDOLUKAVALI

CADDESİ

ANDOLUKAVALI KESEK

ANDOLUKAVALI

ANDOLUKAVALI

ANDOLUKAVALI

ANDOLUKAVALI

SONUÇ

Hadikatü'l Cevami'de adı geçen ve inceleme bölgemizde kalan 47 camiden sadece 22 si günümüze ulaşabilmiş geri kalan 25 tane cami ve mescit yokolmuş, yada zaman içinde yeniden inşaa edilmiştir. Bunlara, Çavuş Mescidi, Bebek ve Ortaköy Cami'ni örnek verebiliriz.

İnceleme bölgemizdeki camilerin büyük bir kısmı 1958 yıllarında yapılan yol açma ve meydan düzenleme çalışmalarında belediye tarafından yıktırılmıştır. Beşiktaş İskelesi Mescidi, Arap İskelesi Mescidi, Hacı Osman Cami, Molla Çelebi Cami, bu nedenle yıkılanların başında gelir. Diğer bir yokolma sebebi ise, Vakıflar tarafından kadro dışı bırakılarak, bakımsızlıktan tahribatın ileri boyutlara ulaşmasıdır. Tahribata bakımsızlığın etkisi olduğu gibi, değişik fonksiyonlarda kullanımın da etkisi büyüktür. Arpa Emini ve Torluk Dede mescidi bu şekilde yitirilen camilere örnek gösterilebilir.

Günümüze kalabilen 22 Camiden ise sadece 8'i orijinal halini korumuştur. Bunlar;

- Abbas Ağa Cami
- Asariye Cami
- Defterdarburnu Cami
- Emirgan Cami
- Hamam Mescidi
- Hacı Kemalettin Cami
- Kayalar Mescidi
- Sinan Paşa Cami'dir.

Diğerleri, yalnız restorasyon ve muhdes kısımlar nedeni ile, büyük ölçüde bozulmuş ve tarihi değerlerini yitirmiştir. Bu camilerin bir çoğu, halk tarafından kurulan derneklerin girişimiyle, Vakıflar Başmüdürlüğü'nden izinsiz bir şekilde onartılmış ve böylelikle bilinçsiz onarım, yapının tarihi kimliğini kayıp etmesine sebep olmuştur.

Tarihi eserlerimizi gelecek nesillere aktarmakla yükümlü bulunan başta Vakıflar Başmüdürlüğü olmak üzere diğer kamu kuruluşlarının, görevlerini ihmal etmeden, bilinçli bir şekilde yerine getirerek, yüzyılımız için utanç kaynağı olan tarihi eser kaybının ve hatalı restorasyonun önlenmesini temenni ediyoruz.

KAYNAKLAR

- Ayvansarayî, Hüseyin, Hadikatü'l Cevami, 1282 (1864).
- Ayverdi, Ekrem Hakkı, Osmanlı Mimarisi'nde Fatih Devri,
İstanbul Fetih Cemiyeti İstanbul Enstitüsü Neşriyatı, No: 69,
C.3, İstanbul, 1973.
- Ayverdi, Ekrem Hakkı; Yüksel, İ.Aydın, İlk 250 Senenin Osmalı Mimarisi,
İstanbul Fetih Cemiyeti, İstanbul Enstitüsü Neşriyatı, No:72,
İstanbul, 1976.
- Ayverdi, Sâmiha, Boğaziçi'nde Tarih, İstanbul Fetih Cemiyeti İstanbul
Enstitüsü Neşriyatı, Sayı: 56, İstanbul.1968.
- Darkot, Besim, "Boğaziçi", İslâm Ansiklopedisi, C.2, Milli Eğitim Yayın-
ları, İstanbul, 1979.
- Ergezen, Hasan Rıza, "Ertuğrul Cami Restorasyonu", Rölov ve Restorasyon
Dergisi, C.1, Sayı:1, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları,
Ankara, 1974.
- Ethem, Halil, Camilerimiz, İstanbul, 1934.
- Eyice, Semavî, "İstanbul'un Ortadan Kalkan Bazı Tarihi Eserleri", Fatih
Dergisi, Sayı: 27, İstanbul, 1973.
- Ezel, Nühret, Beşiktaş Merkezinde Tarihsel ve Kültürel Değerler,
Yıldız Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Rölov-Restorasyon
Anabilimdalı Yayınlanmamış Öğrenci Tezi, İstanbul, 1982.
- ....., İstanbul Kültür ve Sanat Ansiklopedisi, C.I-IV, Tercüman Kültür
Yayını, İstanbul, 1982.
- ....., İstanbul Şehir Rehberi, İstanbul Belediyesi, 1934.
- Karal, Ziya Enver, Osmanlı Tarihi, C.V-VI, Türk Tarih Kurumu Yayınları,
Ankara, 1946.
- Kartın, Faruk, "Ortaköy Cami Tamir ve Onarımı", Rölov ve Restorasyon
Dergisi, C.1, s.1, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara,
1974.
- Koçu, Reşat Ekrem, İstanbul Ansiklopedisi, C.1-9, İstanbul, 1967.
- Kuban, Doğan, "Beşiktaş'ta Sinan Paşa Cami", Mimarlık ve Sanat, Sayı:3,
1961.
- Kuran, Aptullah, Mimar Sinan, Hürriyet Vakfı Yayınları, İstanbul, 1986.
- ....., "Ortaköy Cami" Vakıflar Bülteni, Sayı:1 Vakıflar Genel Müdürlüğü
Yayınları, Ankara, 1971.

Öz, Tahsin, İstanbul Camileri, C.2, Türk Tarih Kurumu Yayınları,
Ankara, 1965.

Öztuna, Yılmaz, Osmanlı Devleti Tarihi, C.1, Faisal Finans Kurumu Yayını,
İstanbul, 1986.

Rakunt, Nilgün, Sinan Paşa Cami, İstanbul Üniversitesi, Sanat Tarihi
Kürsüsü Yayınlanmamış Öğrenci Tezi, 1978.

Sözen, Metin, Cumhuriyet Dönemi Türk Mimarlığı, Türkiye İş Bankası Kültür
Yayınları, No: 246, Cumhuriyet Dizisi: 9, Ankara, 1984.

Tuğlacı, Pars, Osmanlı Mimarlığında Batılılaşma Dönemi ve Balyan Ailesi,
İnkilap ve Aka Yayınları, İstanbul, 1981.

DİZİN

<u>HADİKA NO</u>	<u>CAMİ VEYA MESCİTİN ADI</u>	<u>YAPTIRANI</u>	<u>SF.NO</u>
102/11	ABBAS AĞA CAMİ	Abbas Ağa	38
143/1	ALİ KETHÜDA CAMİ	Ali Kethüda	158
139/2	ALİ PAŞA CAMİ	Çelebi Ali Paşa	144
94/4	ARAP İSKELESİ MESCİDİ	Tekerlek Mustafa Efendi.	14
131/4	ARPA EMİNİ MESCİDİ	Mustafa Efendi	108
132/1	BALTA LİMANI MESCİDİ	Paşmakçı Şücüattin	115
124/1	BEBEK CAMİ	Sultan III.Ahmet	90
	BEBEK MESCİDİ	-	202
92/2	BEŞİKTAŞ İSKELESİ MESCİDİ	Mehmet Sadık Efendi	10
104/17	BEŞİKTAŞ MEVLEVİHANESİ		53
	MESCİDİ	Ohrili Hüseyin Paşa	
90/1	BÜYÜK BEŞİKTAŞ CAMİ	Kaptanıderya Sinan Paşa	3
142/1	CERRAH MAHMUT EFENDİ CAMİ	Mahmud Efendi	150
104/15	ÇANAKÇI LİMANI MESCİDİ	Hüseyin Ağa	46
	ÇAVUŞ CAMİ	-	134
138/3	ÇAVUŞ MESCİDİ	Mahmut Çavuş	134
122/1	DEFTERDARBURNU CAMİ	İbrahim Paşa	81
138/1	DERVİŞ REİS MESCİDİ	?	129
	DOLMABAĞÇE CAMİ	Bezmiâlem Valide Sultan	166
101/8	ETMEKÇİBAŞI MESCİDİ	Ali Ağa	27
	EKMEKÇİBAŞI CAMİ	-	27
134/1	EMİRGAN CAMİ	Sultan I.Abdülhamit	121
	ERTUĞRUL CAMİ	II.Abdülhamit	176
131/3	FENARİ MESCİDİ	Molla Fenarî	105
115/20	GAZALİ MESCİDİ	Mehmet Efendi	71
	GÜMRÜKÇÜ İSHAK AĞA CAMİ	-	208
141/1	HACI OSMAN CAMİ	Hacı Osman Ağa	147
132/6	HAMAM MESCİDİ	Pertev Ali Bey	110
	HAMİDİYE CAMİ	II.Abdülhamit	170
109/18	HANIM KADIN MESCİDİ	Mehmet Kızı Hanım	58
141/1	HASAN PAŞA MESCİDİ	Uluç Hasan Paşa	148
92/3	HAYRETTİN İSKELESİ		11
	MESCİDİ.	Barbaros Hayrrettin Paşa	

HADİKA NO	CAMI VEYA MESCİTİN ADI	YAPTIRANI	SF. NO
103/12	HAZİNEDAR AĞA CAMI	Süleyman Ağa	43
126/12	İSKELE MESCİDİ	Hacı kemalettin	97
	İTFAİYE CAMI	-	205
143/1	KARAKAŞ MESCİDİ	Mustafa Çelebi	163
142/2	KARA KETHÜDA CAMI	Mehmet Ağa	154
124/2	KAYALAR MESCİDİ	Sıtkı Ahmet Efendi	91
123/1	KURUÇEŞME CAMI	Teşkereci Osman Efendi	86
104/16	KILIÇ ALİ PAŞA İSKELESİ CAMI KILIÇ ALİ PAŞA		47
	KÜÇÜK MESCİDİYE CAMI	Sultan I. Abdülmecit	183
138/2	KÜREKÇİBAŞI MESCİDİ	Ahmet Bey	130
101/7	MAÇKA MESCİDİ	Şenlik Dede	23
122/2	MELERKİ HATUN MESCİDİ	?	80
207	MERKEZ CAMI	-	207
138/4	NESLİŞAH MESCİDİ	Neslişah Hanım Sultan	136
	NEŞET AĞA CAMI	-	197
119/1	ORTAKÖY CAMI	Mahmut Ağa	186
	ORTAKÖY CAMI	Sultan I. Abdülmecit	76
139/1	OSMAN REİS CAMI	Hacı Osman	140
	SERHAZİN SÜLEYMAN AMBER		182
	AĞA CAMI.	-	
103/14	SINAN PAŞA MESCİDİ	Sinan Paşa	45
101/10	SORMAGIR ODALARI MESCİDİ	Kaptan İbrahim Ağa	33
100/6	SÜLEYMANIYE CAMI	Kanunî Sultan Süleyman	22
	TEŞRİFATÇI HACI MAHMUT CAMI	-	196
	TEVFKİYE CAMI	II. Mahmut	198
103/13	TOPAL HOCA MESCİDİ	Nalbant Hüseyin Ağa	44
	ULU CAMI	-	211
101/9	UZUNCAOVA MESCİDİ	Rum Ali Ağa	30
144/...	VALİDE CAMI	Hatice Turhan Sultan	164
98/5	VIŞNEZADE MESCİDİ	Vişnezade Mehmet	17
	YAHYA EFENDİ CAMI	İzzeti Efendi.	
109/19	YAHYA EFENDİ CAMI	Yahya Efendi	59
	YENİ CAMI	-	206
	YENİ MAHALLE CAMI	-	209
	YUSUF AĞA CAMI	-	210

ÖZGEÇMİŞ

2 Temmuz 1964'de, İstanbul'da doğdum. 1981 yılında orta öğrenimimi Erenköy Kız Lisesi'nde tamamladım ve aynı yıl İ.D.M.M.A. Kadıköy Mimarlık Fakültesinde üniversite eğitimime başladım. 1985 Haziran, döneminde Yıldız Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'nden mezun oldum. Rölöve-Restorasyon Anabilimdalı'ndaki yüksek lisans programına ise 1985-1986 öğretim yılında katıldım.

Halen, Çırağan Saray'ı rölöve ve restorasyon projelerinde çalışmaktayım.